

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

G N a t s u m e n ü s ö s e k i

J a p o n c a d a n
Ç e v i r e n
B i l a l
Ü n a l

Roman

Gönül

Maya Kitap: 187, Roman: 64
1. Baskı, İstanbul Aralık 2018

ISBN: 978-605-9902-98-4

Orijinal Adı: Kokoro (こゝろ)

Copyright © Gönül. Türkçe yayın hakları Maya Kitap'a aittir. Telif hakları sahibinin izni olmaksızın, hiçbir yolla çoğaltılamaz, kopyalanamaz, dağıtılamaz.

Yayın Yönetmeni: Tahir Malkoç

Editör: Selin Saraçoğlu

Yayına Hazırlayan: Alara Ergin

Mizanpaj: Ali Doğan

Kapak: Gülay Tunç

Maya Kitap * Sertifika: 14079

Merkez Mah. Kocamansur Sok. No: 6/4 Şişli / İstanbul Tel: 0212 296 97 12

e-posta: info@mayayayinlari.com / www.mayayayinlari.com

Deren Matbaacılık Ambalaj Sanayi ve Ticaret Limited Şirketi * Sertifika: 34011

Beylikdüzü Osb Mah. Orkide Cad. 9 Z Merkez Köyü / Merkez Bucağı

Beylikdüzü / İstanbul Tel: 0212 576 01 36

Gönül

Natsume Sōseki

Japoncadan Çeviren

Bilal Ünal

Çevirmenin Önsözü

Natsume Sōseki (9 Şubat 1867-9 Aralık 1916)

Japon romancı, eleştirmen ve İngiliz edebiyatı araştırmacısı. Meiji döneminin en önemli romancılarından. Başlıca eserleri arasında Gönül (Kokoro), Küçük Bey (Botchan), Ben Bir Kediye (Wa ga hai ha neko de aru) ve Sanşiro yer alır.

Natsume Sōseki'nin Japonya'sı: Meiji Dönemi

Asıl adı Natsume Kinnosuke olan Natsume Sōseki, 2 şubat 1876'da Tokyo'da ya da o zamanki adıyla Edo'da dünyaya geldi. Bu yıl, yüzyıllar boyunca dışarıya kapılarını sıkı sıkıya kapatmış Japonya'nın, biraz da Amerika Birleşik Devletleri'nin dayatmasıyla dünyaya açıldığı Meiji döneminin başlarına tekabül eder. Bu değişim, tıpkı vadiye sıkışmış bir nehrin bir yolunu bulup tazyikle fişkırması gibidir. O zamanın Japonya'sında hayatın her köşesi bu tazyikli selden nasibini almaktaydı; ama en büyük değişim şüphesiz Tokyo'da oluyordu. Bu selin getirdiği yeni şeyler de, götürdüğü eski şeyler de olmuştu. Meiji dönemi aynı zamanda Feodal Japonya'nın nihayet tek bir imparatorluk çatısı altında toplandığı dönemdir. Başrollerini Tom Cruise ve Ken Watanabe'nin paylaştığı "Son Samuray" adlı filmde, (her ne kadar tarihi gerçeklerin dışında da olsa) dramatik bir şekilde canlandırıldığı üzere bu dönem, işlevini yıldan yıla yitiren samuraylık müessesesinin de sonunu getirmiştir.

Sokaklarda kimonolu ve takunyalı insanların arasına fötr

şapkalı ve ceketli insanlar karışmaya başlamış, ahşap Japon tarzı binaların yanında tuğladan Batı tarzı evler bitmiş, bu evlerin içinde masa sandalye gibi Batı tarzı mobilyalar yerlerini almış, taşıt trafiği için fazlaca dar ve yokuşlu olan yollar düzleştirilip genişletilmiş ve buradan çekçeklerin yanı sıra tramvaylar da geçmeye başlamıştır. Bu dönemde Japonya, Batı medeniyetlerinin yüzyıllar sonunda ulaştığı seviyeye koşar adımlarla ve aceleyle birkaç yılda yetişme gayretindeydi.

Çocukluğu ve Gençliği

Böyle bir dönemin içine doğmuş, bu dönemin getirdikleriyle yorgunmuş Kinnosuke Natsume, zengin bir ailenin çocuğu olarak rahat bir yaşam sürmekteydi. Ne var ki henüz on yaşlarındayken, anne ve babası boşanmış ve ancak bu vesileyle aslında, bu iki kişinin gerçek anne babası olmadığını öğrenmiştir. İşin aslı, altı çocuklu bir ailenin en küçük çocuğu olarak doğmuşken bir aileye evlatlık verildiğidir. Ne var ki üvey babasının annesini aldatması sebebiyle boşanma vaki olunca eski ailesine geri dönmek zorunda kalmıştır. Gerçek annesiyle ilk defa böylelikle karşılaşabilmiştir. Lakin öz annesine hiçbir zaman anne diye hitap edemediği söylenir. Zaten öz annesi de kısa bir süre sonra, Kinnosuke'ye yeterince annelik edemeden vefat edecektir. Böyle bir çocukluk hayatı geçirmiş olmasının Natsume Sōseki'nin eserlerinde de derin etkileri olduğu söylenebilir.

Her ne kadar ailesi bir mimar olmasını istese de, Natsume Sōseki üniversite yıllarında şair Masaoka Şiki ile tanışmasıyla bir şiir tarzı olan haikuya merak salarak bir daha çıkmamak üzere edebiyat dünyasına girmiştir. Kraliyet Üniversitesi (Şimdiki adı: Tokyo Üniversitesi) İngiliz Edebiyatı bölümünden 1892 yılında mezun olduktan sonra, İngiliz edebiyatı öğretmeni olarak çalışmaya başlamıştır. Ancak, bir Japon olarak, muhtemelen o zamanın Japonya'sına halen uzak bir alan olan İngiliz edebiyatını çalışıyor olmanın anlamsız olacağını düşünmeye başlamıştır. Bundan iki yıl önce mutsuz biten bir aşk hikâyesi ve bir yıl önce baş gösteren tüberküloz hastalığı da eklenince, sınırları epeyce zayıflamış ve hassas bir karakter sahibi olmuştur. Ardından Kamakura'da bir

Budist rahiple yaptığı meditasyonlarla şifa arasa da bu da bir fayda sağlamamıştır.

Londra Hayatı

Japonya'nın çeşitli yerlerinde öğretmenlik ve öğretim görevliliğini sürdüren Natsume Sōseki, 1900 yılında Japonya devlet bursuyla İngiliz Edebiyatı üzerine ihtisasını sürdürmek üzere İngiltere'ye gönderildi. Böylelikle Japonya devlet bursuyla yurtdışına gönderilen ilk Japon öğrenci oluyordu.

İlk önce gittiği Cambridge Üniversitesi'nde bir gece kaldı. Japonya'dan gönderilen burs, bu okulun harcını karşılamaktan uzaktı. Sonunda Londra Üniversitesi Akademisi'ne (University College London) gitmekte karar kıldı. Daha sonra ise "Üniversite-deki derslerin para ödeyip dinlenecek değeri olmadığını" belirtip bir Shakespeare araştırmacısı olan William James Craig'den özel dersler almaya başladı. Bu durum Gönül adlı romanındaki kahramanın "hocası" hakkında söyledikleriyle ilginç bir benzerlik gösterir.

"Hocamın konuşmaları bana okuldaki derslerden daha faydalı geliyordu. Profesörlerin görüşlerinden ziyade, hocamın mütalaa-larına müteşekkirdim. Velhasıl kürsüye çıkıp bana hocalık eden o büyük insanlardan ziyade, yalnızlığını muhafaza edip çok laf etmeyen hocamın tutumu bana daha anlamlı ve yüce görünüyordu."

Natsume Sōseki'nin İngiltere'de geçirdiği yıllar ömrünün en acı dönemini oluşturacaktı. Yazar ömrünün bu kesiti için daha sonra şöyle diyecektir:

"İngiliz beyefendilerinin ülkesinde, bir sürü kurt arasında süren zavallı bir köpek gibiydim."

Geçim zorluğu ve aşağılık kompleksi neticesi odasına kapanmış ve kitaplarına gömülmüştü. Öyle ki, pansiyon sahibesi aklını yitirdiğinden endişe ediyordu.

Japonya'ya rapor olarak boş kağıtlar göndermesi ve ruh sağlığının bozulduğuna dair söylentilerin memleketine kadar ulaşması neticesince Sōseki derhal geri çağırılmış ve 5 Aralık 1902 tarihinde Japonya'ya geri dönmüştür.

Yazarlık hayatı

Natsume Sōseki, Tokyo'ya geri dönüşünün ardından İngiliz edebiyatı öğretmenliği işini sürdürmüş ve ilk romanı olan *Ben Bir Kediym*'i (1905) yazmıştır.

Aslında Sōseki'nin yazarlık hayatı oldukça kısa olmuştur. Bununla birlikte, 37 yaşında bu ilk romanı ile üne kavuşmasının ardından, vefat ettiği 49 yaşına kadarki 12 yıl boyunca Japon edebiyatına kazandırdığı eserleri klasikler arasına girmiştir.

Sōseki 1907 yılında "Asahi" gazetesine girmiş ve kimi romanları bu gazetede tefrika halinde yayımlanmıştır.

Başlıca romanları şunlardır:

1905 Ben Bir Kediym (Va ga hai va neko de aru)

1906 Küçük Bey (Botchan)

1906 Kusamakura

1908 Sanşirō

1911 Mon

1914 Kōjin

1914 Gönül (Kokoro)

1916 Meian

Son romanı *Meian* aynı zamanda en uzun romanıdır da. Lakin bu romanı tamamlayamadan bu dünyadan ayrılmıştır. Sōseki yazarlık hayatının son yıllarında mide rahatsızlığı ve sinir zayıflığı sebebiyle yazılarına kısa süreli aralar vermek zorunda kalmıştır.

Sōseki eserlerinde sanat için sanat düsturuna yakın bir duruş sergilemiş (Parnasizm) ve bu yanıyla döneminin romantizm ve natüralizm akımlarından ayrılmıştır. Takip ettiği dünya görüşünü yine kendi icat ettiği ve Türkçeye olağanüstücülük (Teikaishumi!) diye çevrilebilecek bir kelimeyle tanımlamıştır. Bu ifade, sıradan ve amiyane unsurları reddedip sanat ve doğadan zevk almayı temel alan aşkın bir görüşü tanımlıyordu.

Eserlerinde modern insanın iç dünyası, egoizm, aşk ve ihanet gibi temaları işlemiştir. Romanlarında umumiyetle üniversite çağlarında, çeşitli zorluk ve ikilemlerle boğuşan genç kahramanlar yer

1 Okunuşu: Teykayşumi

alır. Japonya'daki Batı tarzı modernleşme ve sonuçları, bireycilik, toplumdan ayrışma, insan doğasına yönelik olumsuz bir bakış açısı eserlerinde sık sık görülür. Yazar aynı zamanda eserlerinde birçok kelime oyunu yapmış, kendi icat ettiği kelimelere sık sık yer vermiş ve yer yer de hicivli bir dil kullanmıştır.

Gönül (Kokoro)

Gönül 1914 yılının 20 Nisan ile 11 Ağustos günleri arasında “Asahi” gazetesinde “Gönül, Hocanın Vasiyeti” adı altında tefrika halinde yayımlanmıştır.

Romanın adı daha sonraki kitap basımlarında *Gönül* olarak değiştirilmiştir. Kitap, “Ben ve Hocam”, “Ben ve Ailem” ve “Hocam ve Vasiyeti” olmak üzere üç bölümden oluşur. Bir gazetede tefrika halinde yayımlanmış olmasından olacak, bu üç ana bölüm de toplamda yüz on kısma ayrılmıştır.

Romanda hemen hemen hiç özel isim kullanılmayıp karakterler kişi zamirleriyle ifade edilmiştir. Bir karakter içinse isim olarak sadece K harfi kullanılmıştır. Başlıca karakterler şöyledir:

Ben: Romandaki ilk iki bölümün anlatıcısıdır. Genç bir üniversite talebesidir.

Hocam: İlk iki bölümün anlatıcısının “hocam” dediği şahıstır. Son bölümün anlatıcısıdır.

Hanımefendi: Romanda iki hanımefendi vardır. İlk iki bölümdeki hocanın eşi (Şizu) ve son bölümdeki pansiyon sahibesi.

Küçükhanım: Son bölümdeki pansiyon sahibesinin kızı.

K: Son bölümde hocanın arkadaşı.

Bunlardan başka anlatıcının anne, baba, abla, enişte ve abisi, hocanın amcası gibi birkaç alt karakter de bulunmaktadır.

Romanın birinci bölümünde, anlatıcı (ben) ve “hocam” dediği kişinin tanışması ve aralarında gelişen ilişki anlatılmaktadır. Meiji² döneminin Japonya'sında bir üniversite talebesi olan “ben” hocasıyla ilk defa Kamakura'da bir kumsalda karşılaşacaktır. Birçok yönden esrarengiz bulunduğu hocasına, kendisinin de tam açıklayamadığı

2 Okunuşu: Meyci

bir sebeple daha da yakın olmak isteyecektir. Birinci bölüm ben ile hocası arasındaki samimiyetin giderek artmasıyla meydana gelecek olayları anlatmaktadır.

İkinci bölümde ise anlatıcının ailesiyle geçirdiği zamandan bahsedilmektedir. Babasının rahatsızlığı ve üniversiteden mezun olması sebebiyle Tokyo'dan ayrılıp memleketine dönen “ben” ile ailesi arasında geçen olaylar anlatılmaktadır. Üçüncü bölüm, “hoca” ile ilgili sır perdesinin aralandığı romanda o âna değin oluşan soru işaretlerinin bir bir ve yavaş yavaş cevap bulduğu bölümdür. Bu bölümde romanın en esrarengiz karakterlerinden biri olan K de sahneye çıkmaktadır.

Sōseki'nin bu romanına ilham kaynağı olduğu söylenen şöyle bir olay vardır:

İmparator Meiji'nin vefatının ardından, sadık Generali Nogi, eşiyle birlikte sadakat intiharına teşebbüs edecektir. Burada sadakat intiharı diye çevirdiğimiz eylemin Japonca adı *junşi* olup, eski samuray geleneğine göre efendisinin ölümü ardından sadakatin bir ifadesi olarak ona bağlı olan samurayların da intihar etmesi anlamına gelir. Nogi, ölümünün ardından bıraktığı yazıda intihar sebebiğini anlatmıştır. İmparator güçleriyle isyancılar arasında çıkan bir savaşta General Nogi bayrağını düşmana kaptırmış ve bunun utançıyla intihar etmeyi düşünmüştür. Lakin İmparator'a olan bağlılığı sebebiyle intihar edemeyip İmparator'un vefat edişine kadar geçen otuz küsur yıl boyunca bu arzusunu içine gömmek durumunda kalmıştır. Nihayet İmparator'un vefatıyla intihar etme “özgürlüğüne” kavuşmuştur. Sōseki'nin bu romanında bu vakanın derin etkileri olduğu söylenebilir.

Gönül'ün Çevirisi Üzerine

Küçük Bey'den sonra Natsume Sōseki'nin Türkçeye çevrilen ikinci eseri olan *Gönül*, Japonca aslından Türkçeye doğrudan çevrilen az sayıda romandan biridir.

Denilebilir ki Türkçede “gönül” gibi gerekli anlam derinliğini haiz bir kelime bulunmasaydı, bu kitabın Türkçe başlığı “Kokoro” olarak kalabilirdi. Zaten İngilizce başta olmak üzere birçok dile ya-

pılan çevirilerinde de başlıgın “Kokoro” olarak kaldığını görüyoruz.

Kitap başlığının Türkçesine aday olan “kalp” ve “yürek” gibi kelimeleri bir kenara itip “gönül”ü seçişimizin sebebini İskender Pala’nın aşağıdaki sözleriyle açıklamış olalım.

Gönül, bedenimizde bulunan yürek değildir. Kalp kelimesi de onu tam olarak karşılamaz. Her ne kadar bu üç kelime birbirleri yerine kullanılıp, birbirlerinin anlamlarını ödünç alsalar da (acısı yüreğime işledi, kalbimi kırdın, gönül almak vb.), bugünkü kullarımda “yürek” ziyadesiyle maddî bir et parçasını (yürek-böbrek, kuzu yüreği vb.); “kalp” itina isteyen ve insanın hayat çekirdeği olan yarı soyut bir uzvu (kalp-damar cerrahisi, kalp hastası, kalpsiz adam vb.), “gönül” ise tamamen soyut bir varlığı (Gönül Allah’ın evidir, gibi) nitelemektedir. İnsan anatomisinde duygu ve heyecanlar genellikle kalbe etki eder ve onun atışını hızlandırır. Yani duyguya dönüşen tefekkür kalp denen merkezde biriktiği vakit insan maddeden manaya yükselir. İşte gönül bu mananın adıdır. İnsan kalbe akseden mana ile gönlünü tanır ve kendisinin gönül ile var olduğunu idrak eder (gönlünce yaşamak, gönlüne hoş gelmek, gönlüne göre olmak vb.).

Çevirmenin okurlardan isteği, kitabın ağırlığına yenilmeden ve sabırla okumalarını sürdürmeleridir. Bu amaçla çeviri birçok dipnotla desteklenerek içeriğin daha anlaşılır olması sağlanmıştır. Ayrıca çevirinin ikinci basımında birçok yerde yazım ve dilbilgisi, birkaç yerde de çeviri düzeltmeleri yapılarak eser daha anlaşılır bir hale getirilmiştir.

Sayfalar ilerledikçe yazarın üslubuna alışılacak, düşünsel ve edebi zevk şeklinde bu sabrın semeresi alınacaktır. Aslında eser günümüz dünyasında yaşayan bir Japon için bile eski sayılacak bir dilde yazılmıştır. O zamanın yaşam ve düşünce tarzı kitaba hâkimdir. Her ne kadar öyle olsa da, okuyucunun, bütün bu öğeler içinden yazarın insan gönlüne dair evrensel görüşlerini sağıp çıkarabilmesi gayet mümkündür.

Gönlünüzde iz bırakan bir okuma deneyimi olması dileğiyle...

BİRİNCİ BÖLÜM
HOCAM VE BEN

Ona hep “hocam” diye hitap ettim. Bu sebeple burada da sadece “hocam” diye söz edecek ve gerçek ismini açıklamayacağım. Açığa çıkmasından çekinmekten ziyade, böylesi bana daha doğal geldiği için. Ne zaman onu aklımdan geçirsem, hemen “Hocam” diyesim gelir. Elime kalemi aldığımda da aynı duyguya kapılıyorum. Ondan söz ederken baş harflerini kullanma resmiyeti hiç hoşuma gitmez.

Hocamla tanışmamız Kamakura’da¹ gerçekleşti. O zamanlar ben gencecik bir talebeydim. Yaz tatilini değerlendirip denize giden arkadaşımın “Mutlaka gel,” diyen bir kartpostal alınca, bir miktar para biriktirip gitmeye karar vermiştim. Parayı denkleştirmem ise iki üç günümü almıştı. Ne var ki Kamakura’ya geleli daha üç gün olmuşken, beni oraya çağıran arkadaşım, hemen memlekete dönmesini isteyen bir telgraf aldı. Telgrafta annesinin hasta olduğu yazıyordu ama arkadaşım buna inanmıyordu. Bir süredir ailesi, yakın çevreden bir kızla istemediği bir evlilik yapması için arkadaşımın baskı yapıyordu. Modern anlayışa göre, evlenmek için çok gençti. Dahası söz konusu kişiden de pek hoşlanmamıştı. Bu sebeple yaz tatilinde normalde memleketine dönmesi beklenirken, bile bile bundan sakınıp Tokyo civarlarında vakit geçirmekteydi. Bana telgrafı gösterip “Ne yapmalı?” diye sordu. Doğrusu bilemiyordum. Ama annesi gerçekten hastaysa kesinlikle dönmesi gerekirdi. O da sonunda dönmeye karar verdi. Onca zahmetle gittiğim oracıkta tek başıma kalakalmıştım. Okuldaki derslerin başlamasına daha epeyce zaman olduğu için Kamakura’da kalmakta ya da memlekete dönmekte özgürdüm. Böyle bir durumda bir müddet daha halihazırda müşterisi olduğum pansiyonda kalmakta karar kıldım.

Arkadaşım Çügoku² bölgesinden varlıklı bir ailenin çocuğuydu ve maddi sıkıntısı da yoktu ama genç bir mektepli olması sebebiyle yaşam seviyesi benimkinden pek farklı değildi. Bu yüzden yalnız

1 Günümüz Japonya’sında Kanagava bölgesinin Kamakura şehri. Tarihi bir yer olup yazın denize girilebilmektedir. (ç.n.)

2 Japonya’nın batı kesimine denk gelen bir bölge. (ç.n.)

başına kalınca daha makul bir pansiyon arama sıkıntım olmamıştı. Pansiyonum, Kamakura gibi bir yer için bile ücra denecek bir konumdaydı. Bilardo ve dondurma gibi modern eğlencelikler için çeltik tarlaları boyunca uzun bir yolu göze almak gerekiyordu. Faytonla gidilse yirmi kuruş tutuyordu. Ama orada burada birkaç müstakil yazlık da vardı. Denize de oldukça yakın olduğundan yüzmeye gitmek için çok elverişli bir konumdaydı.

Her gün denize yüzmeye gidiyordum. Köhne kulübeler arasından geçip kumsala çıkınca, kumsalın “Böyle bir yerde bu kadar şehirli mi kalıyormuş?” diye düşündürecek kadar çok sayıda kadın ve erkekle kaynadığını görüyordum. Kimi zaman denizin siyah başlarla dolup taşıdığı da oluyordu. İçinden bir kişiyi bile tanımadığım, çevremi saran bu cıvıl cıvıl insan manzarasının ortasında kumsalda uzanıp kendimi dalgalara bırakmak, oralarda öylece dolanmak bir eğlenceydi benim için.

Hocam işte böyle bir karmaşa ânında çıktı karşıma. O zamanlar sahilde iki tane çayevi vardı. Bir vesileyle bunlardan bir tanesine ayağım alışmıştı. Hase³ bölgesindeki büyük yazlık sahiplerinin aksine, kendilerine ait üst değiştirme yerleri olmayan müşteriler için bu kumsalın çayevlerinde umumi üst değiştirme yeri gibi bir şey bulunması zorunlu olmuştu. Müşteriler burada çay içip vakit geçirmelerinin yanı sıra mayolarını yıkatırlar, vücutlarındaki tuzdan burada arınırlar, şapka ve şemsiyelerini buraya bırakırlardı. Yüzme kıyafetim olmadığından, denize her gidişimde çalınma ihtimaline karşı üzerimdekilere muhakkak bu çayevinde çıkarır olmuştum.

2

Bu çayevinde kendisini ilk defa gördüğümde hocam tam da üstündekileri değiştirmiş, az sonra denize girecek bir vaziyetteydi. Ben ise tam tersi yüzmekten yeni geliyordum ve ıslak vücudum rüzgârın etkisiyle ürperiyordu. İkimizin arasında görüşü engelleyen birçok siyah baş dolaşmaktaydı. Özel bir durum olmasa her-

3 Kamakura’da bir yer ismi. (ç.n.)

halde kendisine dikkat etmezdim. Kumsaldaki bu kadar kalabalığa ve kaygısız kafama rağmen kendisini fark edebilmem, ona eşlik eden Batılı sayesinde oldu.

Bu Batılının bembeyaz teni çayevine girer girmez dikkatimi çekti. “Yukata⁴” giymekte olan bu kişi, bunu taburenin üstüne özensizce fırlatmış, kollarını bağlayıp denize karşı dikilmekteydi. Üstünde Japon tarzı bir iç donundan başka bir şey yoktu. Bana en çok garip gelen şey de buydu. İki gün öncesinden Yuigahama’ya⁵ gidip kumların üstünde çömelerek uzun süre Batılıların denize girişlerini seyretmiştim. Oturduğum yer hafif yüksekçe bir bayırın tepesiydi ve hemen yanındaki otelin arka girişine baktığından, orada öylece durduğum sürede çok sayıda erkek, tuzdan arınmak için duş almaya çıkmıştı ki hepsi de gövde, kol ve baldırlarını örtmekteydi. Kadınlar ise bilhassa tenlerini gizliyorlardı. Çoğu başlarına lastik şapkalar takmıştı. Dalgaların üzerinde kızıl kahve, lacivert ve çivit mavisi renkli başlıklar yüzüyordu.

Böyle bir manzarayı gözlemlemiş biri olarak bana herkesin önünde sadece iç donuyla duran bu Batılı, oldukça garip görünmüştü haliyle. Neden sonra iki yanına göz atıp orada çömelmekte olan bir Japon’a bir iki kelime bir şeyler söyledi. Bu Japon kuma düşürdüğü havlusunu alır almaz başına sarıp denize doğru yürümeye başladı. İşte bu adam hocamdı.

Sırf merakımdan bu yan yana denize doğru giden iki adamı arkalarından gözlemeye devam ettim. Derken ikili doğruca dalgaların içine dalıverdiler. Deniz kıyısının geniş, kayalık sığılığı yakınlarında cıvıldaşan insan kalabalığının olduğu alanı geçip nispeten daha genişçe bir alana gelince birlikte yüzmeye koyuldular. Ta ki başları küçücük görüne kadar okyanusa doğru açıldılar. Ardından da tam aksi istikamette dümdüz bir hat çizerek kıyıya kadar geri yüzdüler. Çayevine dönünce kuyu suyunda duş almadan hemen kurulanıp giysilerini giyerek apar topar bir yerlere çekip gittiler.

Onlar gittikten sonra az önceki tabureme oturup bir sigara

4 Genelde pamuktan yapılan ve banyo sonrası ve yazın giyilen hafif bir kimono çeşidi. (ç.n.)

5 Kamakura bölgesinde denize girilen kumsallarıyla ünlü bir yer. (ç.n.)

tüttürmüştüm. O vakit hocam hakkında dalgın dalgın düşünmeye başladım. Yüzünü sanki önceden bir yerlerde görmüşüm hissine kapılmaktan kendimi alamıyordum. Ama ne zaman, nerede gördüğümü bir türlü çıkartamıyordum.

O sıralar bir işim gücüm olmamasından ötürü canım sıkılmaktaydı. Bu sebeple ertesi gün de hocamla karşılaştığım zamanı hesaplayıp aynı vakitte tekrar çayevine gitmiştim. Derken hocam, yanında o Batılı olmaksızın, başında hasır şapkasıyla tek başına çıkıp geldi. Gözlüğünü masaya bırakıp, havlusunu başına sararak hızlı adımlarla kumsala indi. Hocam önceki günkü gibi gürültülü insan kalabalığının arasından sıyrılıp kendi başına yüzmeye başladığında, arkasından takip edesim geldi. Ben de sığ su seviyesinin başımın tepesine geldiği oldukça derin mesafelere kadar gelip, hocamın yüzmekte olduğu yeri kendim için işaret tayin ederek yüzmeye devam etmiştim. Akabinde hocam, önceki günden farklı olarak bir daire çizip garip bir güzergâhtan kıyıya doğru dönmeye başladı. Böylece amacıma ulaşamamıştım. Karaya çıkıp suların damladığı ellerimi sallaya sallaya çayevine girerken, hocam artık kimonosunu tamamen giyinmiş halde bana aksi istikametten dışarı çıkmıştı.

3

Ertesi gün de aynı vakitte kumsala gidip hocamın yüzünü görmüştüm. Bir sonraki gün de aynısını yaptım. Ama ikimiz arasında ne bir laf açmaya fırsat ne de selamlaşacak bir ortam meydana gelmişti. Dahası hocam, nispeten soğuk bir tavır sergiliyordu. Belirli bir vakitte doğruca gelip yine doğruca geri dönüyordu. Etrafı ne kadar cıvıl cıvıl da olsa buna hemen hemen hiç aldırımıyormuş gibi görünüyordu. İlk kez kendisiyle birlikte gördüğüm Batılı, artık hiç görünürlerde yoktu. Hocam hep tek başınaydı.

Bir keresinde, hocam her zamanki sıraya uyararak doğruca denizden çıktı, her zamanki yerde çıkartıp bıraktığı yukatasını giymek üzereydi ki nedendir bilinmez kimonosu kum içindeydi. Hocam kumları dökmek için öne doğru eğilip yukatasını iki üç kez silkmişti. Akabinde kimonosunun altına koyduğu gözlüğü tahta masanın aralığından aşağı düştü. Hocam, beyaz desenli giysisi

üzerine kuşağını bağladıktan sonra, gözlüğünü kaybettiğini sanmış olacak ki aceleyle sağını solunu eliyle yoklamaya başladı. Ben hemen oturağın altına başımı soktum ve gözlüğü bulup çıkarttım. Hocam teşekkür ederek gözlüğü benim elimden aldı.

Ertesi gün hocamın arkasından denize daldım. Kendisiyle aynı yolu takip ederek yüzmeye devam ettim. Yüz seksen metre kadar açılınca, hocam arkasına dönüp bana laf atmıştı. O civarda, geniş ve mavi denizin ortasında duran ikimizden başka hiçbir şey yoktu görünürde. Güneşin güçlü ışıltısı, suyu ve dağı aydınlatıyordu. Özgürlük ve neşe içinde kaslarımı hareket ettiriyor, su içinde çılgınca dans ediyordum. Hocam birden elini ayağını hareket ettirmez olmuş, dalgaların üstüne sırtüstü yatmıştı. Ben de bunu taklit ettim. Mavi gökyüzünün şaşırtıcı renk yoğunluğu gözümü aldığı anda haykırıştım: “Ne kadar hoş!”

Neden sonra suyun içinden yukarı kalkarcasına doğrulan hocam, “İsterseniz dönelim artık,” diye seslendi. Fiziksel açıdan oldukça güçlü olan bense daha da açılmaya hevesliydim. Ama hocam böyle istediği için hemencecik “Peki, dönelim,” diye karşılık verdim.

Böylece iki kişi aynı yolu takip ederek kıyıya kadar yüzdük. Artık hocamla ahabap olmuştuk. Ama henüz hocamın nerede kaldığını öğrenememişim.

Sanırım ondan sonraki iki günün ardından, tam olarak üçüncü günün öğleden sonrasıydı. Hocamla çayevinde karşılaştığımız vakit, hocam birden bana, “Daha uzun süre burada kalmaya niyetli misiniz?” diye sordu. Bir fikrim olmadığı için verebileceğim bir cevap da yoktu. “Ne olur bilmiyorum,” diye cevap verdim. Fakat hocamın kıs kıs güldüğünü görünce sıkıldım. “Peki, hocam siz?” diyerek soruya soruyla karşılık vermekten kendimi alamadım. Ağzımdan “hocam” kelimesi ilk defa işte o an çıkmıştı.

O akşam, hocamı kaldığı pansiyonda ziyaret ettim. Normal bir pansiyondan farklı olarak, eski ve geniş bir tapınağın avlusunun içinde, yazlık gibi bir binaydı. Burada kalanların hocamın ailesi olmadığı anlaşılıyordu. Kendisine “Hocam, hocam!” diye seslenince, yüzünde bir gülümseme belirliyordu. Ben de bunun kendimden büyük kişilere yönelik kullandığım hitap şekli olduğunu açıkladım.

Hocama şu geçen günkü Batılıyı sordum. Hocam bu Batılının garip bir kişi olduğundan, şu an Kamakura’da bulunmadığından da bahsettiği konuşmasının sonunda, Japonlar içinde bile pek fazla arkadaşı olmamasına rağmen, böyle bir yabancıyla yakınlaşmasının çok garip olduğundan söz etti. Nihayetinde hocama dönüp gözümün onu bir yerlerden ısırdığını ama bir türlü hatırlayamadığımı söyledim. Gençliğimden olacak, içimden “Muhatabım da benimle aynı hisleri paylaşıyor olmasın?” diye merak etmekteydim. Bu şekilde içten içe hocamın vereceği cevabı tahmin etmeye çalışıyordum. Fakat hocam bir süre düşündükten sonra, “Yüzünüzü hiç mi hiç hatırlamıyorum, galiba beni biriyle karıştırdınız,” deyince tuhaf, derin bir hayal kırıklığı yaşadım.

4

Ayın sonunda Tokyo’ya döndüm. Hocamın yazlıktan ayrılması ise çok daha önce olmuştu. “Bundan sonra sizi evinizde ziyaret etmemin bir sakıncası olur mu?” diye sormuştum. Hocam kısaca “Tabii, buyurun gelin,” diye cevap vermişti sadece. O zamanlar hocamla oldukça samimi bir arkadaşlık kurduğumu düşündüğümünden, kendisinden biraz daha sıcak bir cevap bekliyordum. O kadar tatmin edici olmayan bu cevap, biraz cesaretimi kırmıştı.

İşte bu gibi sebeplerle hocamdan yana çok defa hayal kırıklığı yaşadığım oluyordu. Hocamın bunun farkındaymış gibi görüldüğü de, hiç ama hiç farkında değilmiş gibi görüldüğü de oluyordu. Bu derin hayal kırıklıklarımı art arda yaşamış olsam da sırf bu sebeple hocamdan uzaklaşasım gelmemişti. Tam aksine, her rahatsız edici olayla birlikte içimde daha da ileri gitme arzusu doğuyordu. “Beklentilerimin karşılığını bir gün mutlaka alırım,” diye düşünüyordum. Gençtim; ama böyle hisleri her insana karşı beslemiyordum. Bu hissiyatın neden sadece hocama yönelik olduğunu anlayamıyordum. Bunu ancak şimdi hocam vefat ettiğinde anlayabiliyorum. Meğerse hocam en başından beri benden nefret ediyor değilmiş. Hocamın zaman zaman beni soğuk şekilde selamlaması ve bana karşı ilgisiz bir tavır takınıyormuş gibi görünmesi, beni kendisin-

den uzaklaştırmaya çalışmak gibi hoş olmayan bir sebepten ileri gelmiyormuş. Zavallı hocam, kendisine yaklaşmaya çalışan insanlara vazgeçmeleri ikazında bulunuyormuş, çünkü aslında buna değmeyecek birisi olduğunu düşünüyormuş sadece. Öyle görünüyor ki insanların samimiyetine mukabele etmeyen hocam, başkalarını değil kendini hor görüyormuş.

Şüphesiz, Tokyo'ya hocamı ziyaret etme niyetiyle dönmüştüm. Döndükten sonra derslerin başlamasına daha dolu dolu iki hafta olduğundan, "Bu süre zarfında bir kere hocamı ziyaret edeyim," diye aklımdan geçirmektedirdim. Ama dönüşümün üstünden iki üç gün geçmesiyle birlikte Kamakura'dayken içimde olan o itici güç giderek zayıflamıştı. Dahası, büyük şehrin eski anılarımı canlandıran renkli havasının etkisi iliklerime kadar işlemekteydi. Okula gidip gelen talebelerin yüzlerini her görüşümde, yeni döneme yönelik bir umut ve heyecan hissediyordum. Uzun süre hocam aklıma gelmedi.

Derslerin başlamasının üzerinden bir aylık bir süre geçmişti ki içimi bir rahavet kapladı. Nedendir bilinmez okula sıkın bir yüzle gider gelir olmuştum. Odamda gözlerim sanki bir şeyler arar gibi dolanıyordu. Hocamın siması tekrar gözümde canlandı. Kendisini bir kez daha görmek istiyordum.

Hocamın evini ilk ziyaret ettiğimde kendisi evde yoktu. İkinci kez gidişim bir sonraki pazar günüydü diye hatırlıyorum. Açık hava sanki içime işliyormuş gibi hissettiğim hoş bir güz günüydü. O gün de hocam evde yoktu.

Kamakura'dayken hocamın ağzından genelde evde durduğu nu işitmiştim. Pek dışarı çıkmayı sevmediğinden de söz etmişti. İki kere gelip de ikisinde de kendisiyle buluşamayınca, bu sözlerini hatırlayıp bir huzursuzluk hissettim. Evin eşliğinden hemen ayrılmadım. Hizmetçi kızın yüzünü görünce, çekingen bir tavırla orada beklemeye devam ettim. Hizmetçi kız, adımı ve kartımı verdiğimi hatırlamış olmalıydı ki beni kapıda bekletip içeri girdi.

Sonra evin hanımına benzeyen bir kişi onun yerine kapıda belirdi. Güzel bir hanımefendiydi. Kibarca hocamın nereye gittiğini

izah etti. Hocamın her ayın o gününde Zōşigaya Mezarlığı'nda⁶ çiçek sunma âdeti varmış.

Üzüntülü bir halde, “Az önce çıktı, on dakika ya oldu ya olmadı,” dedi. Ben de saygıyla eğilip oradan ayrıldım. Hayat dolu şehrin içine doğru bir miktar yürümüşüm ki, “Hazır dolaşmaya niyetlenmişken Zōşigaya'ya kadar gidivereyim,” dedim. İçimde “Hocamla karşılaşır mıyım acaba?” diye bir merak belirmişti. Dönüp doğruca oraya yöneldim.

5

Mezarlığın hemen önündeki çeltik tarlasının solundan mezarlığa girip iki tarafında da akçaağaçlar dikili geniş yoldan içeri doğru ilerledim. Derken yolun sonunda gözüken çayevinden, hocama benzer biri çıkıverdi birden. Bu adama, gözlük çerçevelerinin güneşte parlamasını fark edinceye kadar yaklaştım. Hemen ardından da “Hocam!” diye haykırdım. Hocam birden irkilip yüzüme baktı.

“Nasıl olur! Nasıl olur!”

Hocam aynı ifadeyi iki kez tekrarlamıştı. Bu sözleri öğle vaktinin derin sessizliğinde yakışsız bir halde tekrar etmişti. Bir anda ne cevap vereceğimi bilemedim.

“Arkamdan takip edip de mi geldiniz? Ama neden?”

Hocamın nispeten sakın bir hali vardı. Ses tonu da nispeten düşüktü. Ama bu görünümü gölgeleyen, tam ifade edemeyeceğim bir sis perdesi vardı. Neden oraya kadar gittiğimi hocama anlattım.

“Eşim, kabrini ziyaret etmeye gittiğim kişinin adını da söyledi mi?”

“Hayır, böyle bir şey ifade buyurmadılar.”

“Demek öyle, nihayetinde böyle bir şey beklenemezdi de. Sizin gibi ilk defa karşılaştığı birine... Söylemesi icap etmez.”

Hocam yavaş yavaş rahatlıyor gibi görünüyordu. Ne var ki ben bunun ne anlama geldiğini hiç anlamamıştım. Birlikte yola çıkmak

6 Tokyo'nun Toşima semtinde, 1874'te, Tokyo Büyükşehir Belediyesi tarafından açılan yaklaşık 10 hektarlık bir mezarlıktır. Ünlü şair, yazar ve politikacılar buraya gömülmüştür. Natsume Sōseki'nin mezarı da buradadır. (ç.n.)

üzere mezarların arasından geçtik. Sağlı sollu sıralanan “İzabel’in Mezarı”, “Tanrı Kulu Login’in Mezarı” yazılı mezarlıkların yanı başında, üzerinde “Her canlı içinde Buda’nın özünü taşır,” yazılı tahta tabletler dikiliydi. Birinde de falanca tam yetki bakanlığı diye yazılmıştı. Üzerine Çin harfleriyle yazılmış yazıyı okuyamadığım bir mezarın başında, “Bu nasıl okunuyor acaba?” diye hocama sordum. Yüzünde hafif bir gülümsemeyle, “Andrew diye okunuyor olsa gerek,” dedi.

Hocam oradaki mezar taşlarında anlatılan kişi ve çeşitli merasimleri benim kadar ilginç bulmuyor gibiydi. Ben mezarların üstündeki yuvarlak taş, ince uzun taş kitabesini falan işaret edip oradan buradan laflama arzusundayken, hocam önce sadece susup dinlemekle yetinmiş ve sonunda, “Siz ölüm gerçeğini adamakıllı hiç düşünmediniz değil mi?” demişti. Susup kalmıştım. Hocam da onun üstüne başka bir şey söylemedi.

Mezarlığın yol ayrımında büyükçe bir gingko ağacı⁷ gökyüzünü saklarmışçasına önümüzde bitiverdi. Altına kadar geldiğimizde hocam, başını kaldırıp ağacın tepesine bakarken, “Az bir zamanı kaldı. Bu ağacın yaprakları sararıp düşecek; altın rengindeki yapraklar toprağı örtecek,” dedi. Hocam her ay bir kez mutlaka bu ağacın altından geçirdi.

İleride engebeli araziye çekidüzen verip yeni bir mezar açmakta olan adam, kazmayı tutan elini indirip bize baktı. Biz oradan sola dönüp doğruca ana yola çıktık. Sonrasında gideceğim bir yer olmadığından, hocamla aynı istikamette yürümeye devam etmiştim. Hocam her zamankinden daha suskundu. Yine de ben pek o kadar can sıkıntısı hissetmediğimden, sallana sallana ona eşlik etmiştim.

“Doğruca evinize mi döneceksiniz?”

“Evet, gideceğim bir yer yok çünkü.”

Yine suskunlaşarak güneye doğru yokuş aşağı ilerledik.

“Orada aile mezarlığınız mı var?” diye tekrar ortaya bir laf attım.

“Hayır.”

7 Gingko biloba (mabet ağacı) günümüzde herhangi bir yakın türü ya da benzeri bulunmayan bir ağaçtır. Boyları 25-30 metreyi bulabilir, 50 metreyi aşan örnekleri de vardır. Çok uzun ömürlüdür. (e.n.)

“Bir akrabanızın mezarı mı var?”

“Hayır.”

Hocamın ağzından başka hiçbir şey çıkmadı. Ben de konuşmayı devam ettirmedim. Derken, bir müddet yürüdüktan sonra, hocam ansızın o konuya geri döndü.

“Orada arkadaşımın mezarı var.”

“Her ay arkadaşınızın mezarını mı ziyaret ediyorsunuz?”

“Evet, öyle.”

Hocam o gün bundan başka bir şey söylememişti.

6

Artık hocamı ara sıra ziyaret ediyordum. Ne zaman gitsem kendisini evinde buluyordum. Art arda yaptığım ziyaretlerle hocamın eşigini iyice aşındırır olmuştum.

Ama hocamın bana karşı olan tavrı, ilk kez selamlaştığımız o zamanla sonrasında samimi olduğumuz süre arasında hiç değişmemişti. Hocam her zaman sakindi. Kimi zaman aşırı sessizleşip mahzun bir hal alıyordu. En başından beri hocamda kendisine yakınlışmayı zorlaştıran garip bir hal olduğunu düşünüyordum. Ama ne yapsam da ona yakınlaşmadan edemeyeceğime dair kuvvetli bir his vardı içimde. Hocama yönelik böyle bir hissiyat, onca insan içinde belki de sadece bana mahsustu. Ancak sonradan gerçek sebeplere dayandırabildiğim bu içgüdüğü toyluğuma verip saçmalağığımı düşünerek gülüp geçseniz dahi, bu sezgilerime dair şimdi güven ve memnuniyet hisleriyle doluyum.

İnsan sevgisiyle dolu bir kişi, insanı sevemededen edemeyen, buna rağmen kalbinde yer edinmeye çalışana da kollarını açıp onu bağrına basamayan bir kişi... İşte böyle biriydi hocam.

Az önce söylediğim gibi hocam hep sessizdi. Sakin bir hali vardı ama yüzüne kara bulutların çöktüğü zamanlar da olurdu. Tıpkı pencereye kuşların siyah gölgesinin yansması gibi... Gerçi hemen siliniverirdi ama... Hocamın çehresinde bu bulutların varlığını ilk fark edişim Zōşigaya Mezarlığı’nda hocama ansızın seslendiğimde

olmuştu. Bu garip anlarda, o âna kadar neşeyle atan kalbim, sanki sekteye uğrar gibi oluyordu. Ama bu sadece çok kısa bir süreçten öteye gitmiyordu.

Kalbim beş dakika bile geçmeden normal atış seyrine geri dönmüştü. Sonrasında ise bu karanlık gölgeleri unuttum. Bu gölgenin ansızın kendini tekrar hatırlatışı güzün ilk günlerinin bitmesine yakın bir akşam olmuştu. Hocamla konuşurken, birden hocamın söz ettiği koca ginkgo ağacı gözlerimin önünde canlandı. Hocamın rutin mezarlık ziyareti günü bundan üç gün sonrasına denk geliyordu. Üç gün sonrası, derslerimin öğle vaktinde bittiği rahat bir gündü. Hocama dönüp şöyle dedim:

“Hocam, Zōşigaya’nın ginkgo ağacı yapraklarını dökmüş müdür acaba?”

“Tamamen dökmemiş olsa gerek.”

Hocam cevap verirken yüzümü öylece süzüyordu. Bir müddet gözünü benden ayırmadı. Hemen şöyle dedim:

“Bu seferki mezarlık ziyaretinizde size eşlik etmemin bir sa-kıncası olur mu acaba?”

“...”

“Sizinle oraya kadar yürüyüş yapmak arzusundayım.”

“Yaptığım şey mezar ziyareti, yürüyüş değil ki.”

“Hazır gitmişken yürüyüş de yapsak olmaz mı?”

Hocam hiçbir şekilde karşılık vermedi. Uzunca bir süre sonra, “Benim yaptığım tam anlamıyla bir mezar ziyaretidir,” derken mezar ziyaretiyle yürüyüşe çıkmayı kesin hatlarla birbirinden ayırmak ister gibiydi. Benimle yürüyüşe çıkmak istemeyişine bir bahane bulmaya çalıştığını düşündüğüm hocamın davranışı, bana o vakit bir hayli çocukça ve garip gelmişti. Hemen üste çıkmak istedim.

“O zaman mezar ziyareti de olsa size eşlik etmek isterim. Ben de mezar ziyareti yapabilirim pekâlâ.”

Doğrusu yürüyüşe çıkmakla mezar ziyaretine çıkmayı birbirinden ayırmak bana pek bir anlamsız geliyordu. Derken hocamın kaşları biraz çatıldı. Gözlerinde garip bir parlaklık belirdi. Ne rahatsızlık, ne nefret ne de korkuyla açıklanabilecek şiddetli bir huzursuzluğa benziyordu. Birdenbire Zōşigaya’da “Hocam!” diye

seslendiğim ânı net bir şekilde hatırladım. Bu iki yüz ifadesi de birbirinin tıpkısıydı.

“Ben,” dedi hocam, “size açıklayamayacağım bir sebeple, oraya bir başkasıyla birlikte gitmek istemiyorum. Daha kendi eşimle bile oraya gitmişliğim yok.”

7

Onu garip buluyordum. Ama hocamı araştırma düşüncesiyle evine girip çıkıyor da değildim. Durumu akışına bırakmışım. Şimdi düşünüyorum da o zamanki bu tavrım, ömrümün takdire şayan noktalarından biriymiş. Sanıyorum, ancak ve ancak bunun sayesinde hocamla insancıl ve samimi bir ilişki kurmayı başardım. Eğer bir şekilde hocam, kendisine yönelik bu büyük ilginin onun üzerinde bir araştırma yapma amacı gütmemden kaynaklandığı hissine kapılsaydı, affı asla mümkün olmayacak böyle bir durumda, aramızdaki samimiyet bağı kopuverirdi herhalde. Körpeliğimden olacak, bu davranışlarımın hiç idrakinde değildim. Aslında bundan dolayı kendimle gurur da duyuyorum ama bir yanlış yapıp da her şeyi altüst etseydim aramızdaki ilişkinin sonu nasıl olurdu kim bilir. Düşünmek bile tüylerimi ürpertiyor. Öyle olmadığı halde, hocam sürekli soğuk bir gözle araştırılıyor olmaktan korkuyordu.

Ayda iki ya da üç kez mutlaka hocamın evine gider olmuştum. Evine gidip gelmelerimin giderek sıklaştığı bir gün hocam, birdenbire bana şöyle sormuştu:

“Neden benim gibi birinin evine sık sık ziyarete geliyorsunuz?”

“Neden mi? Aslında özel bir sebebi yok, yoksa sizi rahatsız mı ediyorum?”

“Rahatsızlık denemez.”

Doğrusu hocamda hiçbir şekilde rahatsız olduğunu gösterir bir hal yoktu. Oldukça dar bir arkadaş çevresi olduğunu biliyordum. Hocamın eski sınıf arkadaşlarından o sıralar Tokyo’da yaşayanların iki üç kişiyi geçmediğinin de farkındaydım. Hocamın,

hemşerisi olan kimi talebelerle ara sıra zaşikide⁸ oturup konuştuğu da oluyordu ama hiçbirinin de hocama benim kadar yakın olmadıkları anlaşılıyordu.

“Ben yalnız bir insanım,” dedi hocam. “Buraya gelmekle beni bahtiyar ediyorsunuz elbette. Neden bu kadar sık geldiğinizi bu yüzden sormuştum.”

“Neden yalnızsınız?”

Ben böyle soruyla karşılık verince hocam hiçbir şey söylemedi. Öylece yüzüme bakıp, “Siz kaç yaşındasınız?” diye sordu.

Hocamın karşılığı bana tümüyle alakasız gelmişti ve o gün de sadede gelemeden oradan ayrılmış oluyordum. Ama bu olayın ardından henüz dört gün bile geçmemişti ki hocamı tekrar ziyaret ettim. Hocam misafir odasına çıkar çıkmaz bir kahkaha atmıştı.

“Demek yine geldin,” dedi.

“Evet, öyle oldu,” diyerek ben de güldüm. Başka birisi benimle böyle konuşacak olsa bu sinirlerime dokunurdu diye düşünmüştüm. Ama konuşan hocam olunca bunun tam tersi olmuştu. Sinirlenmek bir yana, hoşuma bile gitmişti.

O akşam hocam, “Ben yalnız bir insanım,” diyerek geçen seferki sözlerini tekrarladı.

“Ben yalnızım; bu arada yeri gelmişken, siz de yalnız sayılırsınız değil mi? Ben yalnızsam da artık yaşımı da aldığım için yerimden kımıldamadan idare edip gidiyorum ama yerinden kımıldamak sizin gibi bir delikanlıya uymasa gerek. İçinizde bir çırpınış olmalı. Çırpınışlarınızla kabuğunuzu kırmak istiyorsunuzdur belki de.”

“Aslında hiç de yalnız sayılmam.”

“Gençlikteki yalnızlıktan beteri yoktur. Öyleyse niye beni böyle sıklıkla ziyaret edesiniz ki?”

İşte burada da hocam, önceki sefer söylediklerini tekrar etmiş oluyordu.

8 Zaşiki: Geleneksel Japon evinde en iyi durumdaki oda. Zemini hasır (tatami) kaplı olup genelde misafir burada karşılanırdı. İlerleyen bölümlerde “misafir odası” kullanılacaktır. (ç.n.)

“Korkarım beni ziyaret ediyor olsanız da içinizde bir yerlerde halen bu yalnızlığı hissediyor olmalısınız. Benim sizdeki bu yalnızlığı kökünden söküp atacak bir gücüm yok çünkü. Pek yakında bir başkasını bulup kollarınızı ona açmak zorunda kalacaksınız. Çok geçmeden evimden elinizi ayağınızı çekmiş olacaksınız.”

Hocamın sözlerinin ardından yüzünde hüznü bir gülümseme belirdi.

8

Şükür ki hocamın öngörüsü gerçekleşmemişti. Henüz hayat tecrübesine sahip olmadığım o yıllar, bu öngörünün içerdiği açık manaları dahi idrak edebilmiş değildim. Eskiden olduğu gibi hocamla görüşmeye gidiyordum. Gel zaman git zaman, kendimi hocama sofrada eşlik eder halde buldum. Bunun sonucunda hanımefendiyle konuşmak da icap ediyordu.

Her normal erkek gibi kadınlara karşı ilgim vardı. Ama daha yaşı genç biri olarak o zamana kadarki yaşantım boyunca, bir kadınla aramızda ciddi bir ilişki bağının kurulduğu da olmamıştı. Sebebi bu mudur bilinmez, gönlümdeki meyil sadece yoldan gelip geçen adını sanını bilmediğim kızlara yönelikti. Hocamın hanımıyla kapıda ilk karşılaştığımızda, kendisinin güzel olduğuna dair bir izlenimim olmuştu. Sonraki karşılaşmalarımızda da aynı düşüncenin devam etmediğini söyleyemem. Ama bunun dışında, hanımefendi hakkında özellikle sözü edilecek başka bir şey de bulamadığımı hissediyordum. Bunun sebebi, hanımefendinin dikkate şayan bir özelliğinin olmaması değil, böyle bir özelliği göstereceği bir fırsatın gelmemesiydi diye bir tespitte bulunmak sanırım yerinde olur. Fakat ben her zaman hanımefendiyi hocamın kendisine sınıksı bağlanmış bir parçası olarak görüyordum.

Hanımefendi de kocasına ziyarete gelen bir talebe olmam haberiyle bana iyi muamele ediyormuş. Yani aramızda duran hocam olmasa bizi bir arada tutan hiçbir şey kalmayacaktı. Velhasıl ilk defa karşılaştığımda kendisini güzel buluşum dışında, hanımefendi hakkında başka bir duygu hatıralarımda yer etmedi.

Bir gün hocamın evinde sake⁹ içiyorduk. Hanımefendi yanıma gelip bize sake ikram etmişti. Hocam her zamankinden daha keyifli görünüyordu. Hanımefendiye, “Bir kadeh de sen alsana!” deyip kendisi dibine kadar içtiği kadehi uzattı. Hanımefendi ise, “Şey, ben...” diyerek kadehi geri çevirmeye kalkışmış, ardından da gönülsüzce kabul etmişti. Hanımefendi narin kaşlarını çatıp benim yarıya kadar doldurduğum kadehi dudaklarına götürdü. Sonra hanımefendi ve hocam arasında şöyle bir konuşma başladı:

“Garip, bana içki içirdiğiniz pek görülmiş şey değildir hani.”

“Sen sevmiyorsun da ondan. Ama ara sıra içmek iyi gelir. Keyfin yerine gelir.”

“Hiç de öyle değil. Beni bozuyor. Ama siz azıcık içer içmez keyfinize diyecek yok.”

“Bazen çok keyifleniyorum. Lakin her seferinde böyle oluyor da denemez.”

“Bu gece nasılsınız?”

“Bu gece keyfim yerinde.”

“O zaman her akşam biraz içseniz iyi gelmez mi?”

“Olmaz öyle.”

“Lütfen içiniz. Böylesi yalnızlığınızı gideriyor çünkü.”

Hocamın ev ahalisi karı koca ve bir hizmetçi kızıdan ibaretti. Ne zaman gitsem evi genelde sessizlik içinde buluyordum. Yüksek sesli kahkaha benzeri bir şeyi duymuşluğum hiç mi hiç olmamıştı. Kimi zaman evde sadece hocam ve ben varmışız gibi bir hisse kapılırdım.

Hanımefendi bana dönerek, “Bir çocuğumuz olsaydı ne iyi olurdu,” dedi.

Ben de, “Sahiden öyle,” diye karşılık verdim. Ama aslında aynı hisleri paylaşıyor değildim. Daha çoluk çocuğa karışmamış biri olarak, çocuklar benim için baş ağrısından başka bir şey değildi.

“Bir çocuk evlat edinmeye ne dersin?” dedi hocam.

Hanımefendi, “Evlat edinmek mi? Üstüme iyilik sağlık!” diyerek

9 Pirinç ve tahıl tozundan yapılan geleneksel Japon içkisi. (ç.n.)

bana doğru baktı.

“Hiçbir zaman gerçek bir çocuğumuz olamayacak,” dedi hocam.

Hanımefendi susmuştu. Onun yerine ben, “Acaba neden?” diye sorunca hocam, “İlahi ceza,” deyip kahkahayı bastı.

9

Bildiğim kadarıyla hocam ve hanımefendinin iyi bir karı koca ilişkileri vardı. Aslında evde olup bitenlerden aileden bir bireyin bileceği kadar haberim olması mümkün değildi tabii ama misafir odasında karşılıklı otururken, bir ihtiyacı olduğunda hocam hizmetçi kıza değil de hanımefendiye seslenmekteydi. (Hanımefendinin ismi “Şizu” idi.) Hocam her zaman “Hey Şizu!” diye kapıya doğru yönelip seslenirdi. Böyle bir hitap tarzı kulağıma pek samimi gelirdi. Hanımefendinin karşılık vererek huzurunda belirivermesinde de fazlasıyla uysal bir hal vardı. Kimi zaman yemek ikram edildiğinde, hanımefendi de sofraya oturunca, aralarındaki bu ilişki tarzı daha da belirgin bir şekilde gün yüzüne çıkıyordu.

Hocam zaman zaman hanımefendiyi konser, tiyatro gibi yerlere götürürdü. Bundan başka hatırladığım kadarıyla bir haftalığına seyahate çıkmaları da iki üç kereden fazla olmuştu. Bana Hakone'den¹⁰ gönderdikleri kartpostalı hâlâ muhafaza ediyorum. Nikkō'ya¹¹ gittikleri vakit zarfın içine sararmış bir yaprak konulmuş bir mektup da almıştım. O zamanlar gözüme yansıyan tarafıyla hocam ve hanımefendinin arasındaki ilişki bundan ibaretti. Bu süre zarfında sadece bir istisna hâsıl olmuştu. Bir gün ben her zamanki gibi hocamın evinin eşiğinde, içeri alınmayı talep edeceğim sırada, içeriden birilerinin konuşma sesi geldi. Kulak kabartınca bunun sıradan bir konuşmadan çok, her haliyle tartışma gibi bir şey olduğu

10 Günümüz Japonya'sının Kanagava bölgesinde Aşigaraşimo-gun Hakone-çō adlı yer. Hakone'nin sayılı tarihi yerlerinden biridir. Çeşitli kaplıcalarıyla ünlüdür. (ç.n.)

11 Günümüz Japonya'nın Toçigi bölgesinde yer alan tarihi ve doğası ile ünlü yer. (ç.n.)

anlaşılyordu. Hocamın evinde eşğin hemen ötesi misafir odası olduğundan, aradaki kōşiden¹² kulağıma ulaştığı kadarıyla, sitemkâr bir konuşmanın devam ettiğini az çok anlamıştım. Konuşanlardan birinin de hocam olduğu ara sıra yükselip duyulur hale gelen bir erkek sesi oluşundan anlaşılıyordu.

Karşısında hocamınkinden de alçak bir sesle konuşan birisi olduğundan, kim olduğu pek anlaşılmıyorsa da muhtemelen hanımefendi olduğu hissini veriyordu. Ağlamaklı bir hali vardı. “Acaba ne oldu?” diye merak edip eşikte gidip geliyordum ki ani bir kararla onları öylece bırakıp pansiyonumun yolunu tuttum.

Bu tatsızlık canımı sıkmaya başlamıştı. Bir kitap okuyayım dediysem de bir şeyler yapacak gücü kendimde bulamadım. Yaklaşık bir saatlik bir zaman geçmişti ki hocam pencereimin altına gelip bana seslendi.

Şaşkınlık içinde camı açtım. Hocam aşağıdan beni dolaşmaya çağırıyordu. Az önce kuşağımın içine soktuğum saatim sekizi henüz geçmekteydi. Eve döndüğümünden beri hâlâ hakamam¹³ üstümdedi. Hemen evin önüne çıktım.

O akşam hocamla birlikte bira içtik. Hocam önceden beri az içen biriydi. Bir miktar içip de sarhoş olamayınca, sarhoş olana kadar içme macerasına atlamayacak birisiydi.

“Kötü bir gün oldu,” diyen hocamın yüzünde acı bir gülümseme belirdi.

“Keyfiniz bir türlü yerine gelmiyor mu?” diye endişeyle sordum.

O gün tanık olduğum olay sürekli zihnimi meşgul edip duruyordu.

Boğazıma kılçık batmış gibi acı çekiyordum. “Acaba konuyu açsam mı?” diye düşünüp sonra da, “En iyisi hiç bahsetmeyeyim,” diye karar kılmakta, bu ikilem içinde gidip gelmekteydim. “Canın bu akşam bir şeye sıkılmış gibi,” diyerek hocam konuşmayı başlattı.

12 Geleneksel Japon evinin dış bölümünde yer alıp birbirine dik ahşap çıtalardan oluşan kafesli kapı, pencere dış kaplaması gibi işlevleri olan mimari yapı. İlerleyen bölümlerde “kafesli kapı” ifadesi kullanılacaktır. (ç.n.)

13 Genelde erkeklerin giydiği bir çeşit geleneksel Japon giysisi. (ç.n.)

“İşin doğrusu ben de biraz garibim. Farkındasın değil mi?”

Hiçbir karşılık verememiştim.

“Aslında az önce hanımla biraz tartıştık. Sinirlerim altüst oldu,” dedi hocam.

“Neden?”

“Kavga” kelimesini söylemeye dilim varmadı.

“Hanım beni yanlış anlıyor ve yanlış anladığımı söylesem de bunu kabul ettiremiyorum. Sonunda ben de zıvanadan çıktım.”

“Sizi ne şekilde yanlış anlıyor?”

Hocam bu sefer hiç karşılık vermemiştir.

“Eşimin düşündüğü gibi biri olsaydım şimdi böyle acı çekmezdim.”

Hocam nasıl bir ıstırap içindeydi? İşte bu akıl sır erdiremediğim bir meseleydi.

10

Dönüşte birkaç sokağı sessizlik içinde yürüyerek geçtik. Neden sonra hocam birden sessizliği bozdu.

“Yanlış yaptım. Bir hışımla evi terk ettiğimden, hanım muhakkak telaşlanmış. Şöyle bir düşününce, kadın dediğin güçsüz bir varlık. Eşim gibi birinin benden başka güvenilebileceği hiç kimsesi yok.”

Hocam burada biraz duraksadı ama benden bir cevap bekler gibi de görünmeksizin hemen kaldığı yerden devam etti.

“Böyle deyince sanılacak ki evin reisinin kalbi daha sağlam ama biraz komik kaçıyor bu. Ben senin gözünde nasıl görünüyorum acaba? Zayıf biri mi, güçlü biri mi?”

“İkisinin ortasında bir yerlerde,” diye cevap verdim. Hocam bu cevabı biraz şaşırtıcı bulmuş gibiydi. Yine ağzını kapatıp konuşmadan yürümeye koyuldu.

Hocamın evine gidiş yolu pansiyonumun hemen yakınından geçiyordu. Oraya gelince, köşeyi dönüp, ayrılp gitmek hocama

karşı bir nezaketsizlik olur diye düşündüm. “Yolumuzun üstündeyken size evinize kadar eşlik etsem, olur mu?” dedim. Hocam birden eliyle susmamı işaret etti.

“Epey geç oldu, hemen evine dön sen. Ben de derhal eve döneceğim. Bizim hanım için...”

Hocamın lafının sonuna ilıstirdiğı “Bizim hanım için,” ifadesi, o an garip bir şekilde kalbimi ısıttı. Bu ifade sayesinde pansiyonuma dönüp huzur içinde uyuyabildim. O günden sonra uzun bir süre bu ifade aklımdan çıkmadı.

Hocam ve hanımefendi arasındaki kavganın o kadar ciddi bir şey olmadığını da bu ifadeyle öğrenmiş oldum. Olaydan sonra ardi arkası kesilmeden gerçekleştirdiğim ziyaretlerde vardığım sonuç, bir daha böyle bir şeyin vuku bulacağı bir vaziyetin söz konusu olmadığını. Üstelik hocamın bir gün bana şu duygularını dahi ifşa ettiğı olmuştı:

“Şu dünyada kadın bildiğim sadece bir kişi var. Eşimden başka yeryüzündeki kadınların hemen hiçbirisinin gözümde kadın olarak bir çekiciliğı yok. Sağ olsun, o da beni gökkubbenin altındaki tek erkekmişim gibi görüyor. Bu açıdan, yeryüzünün en mesut çifti biz olmalıymışız gibi geliyor.”

Konuşmanın öncesini unuttuğum için hocamın böyle kişisel bir meseleyi benimle ne amaçla paylaştığını net olarak söyleyemem. Lakin hocamın o anki ciddi tavrı ve ses tonundaki kasvet, şimdi bile hafızamda yer etmekte. Yalnız, o vakit kulağıma garip gelen şey “Yeryüzünün en mesut çifti biz olmalıymışız gibi geliyor,” şeklindeki son sözleriydi. Hocam neden “Yeryüzünün en mutlu çiftiyiz,” diyemeyip “Öyle olmamız gerekiyor,” demişti? İşte sadece bu ifade içime bir şüphe düşürmüştü. Özellikle hocamın bunu bir çeşit vurguyla, üstüne basa basa söyleyişi bana garip geliyordu. Hocam gerçekten mutlu muydu veyahut mutlu olması icap ederken acaba pek o kadar da mutlu değil miydi? İçten içe şüphelenmeden edemiyordum. Ne var ki bu şüphelerim az bir zaman sonra yok olup gitmişti.

Bu süre zarfında gittiğimde, hocamı evde bulamadığım bir vakit, hanımefendiyle baş başa sohbet etme fırsatım olmuştı. Hocam

o gün Yokohama'dan demir alacak buharlı gemiyle¹⁴ yurtdışına gidecek arkadaşlarını uğurlamaya Şimbaşi'ye¹⁵ gittiğinden evde yoktu. O zamanlar Yokohama'dan bu gemiye binecek kişiler, önce Şimbaşi'de sabah sekiz buçuk buharlı trenine binerlerdi. Ben bir okumam için hocamın yardımına ihtiyaç duymuş ve önceden hocamın iznini de almış olarak sözleştiğimiz gibi saat dokuzda kendisini ziyarete gelmiştim. Hocamın Şimbaşi'ye gidişi, bir gün önce lüt-fedip vedalaşmaya gelen arkadaşlarına yönelik bir nezaket gereği gerçekleşmişti ve hesapta olmayan bir durumdu. Kendisi hemen döneceği için evde olmasa da benim beklememi istemişti. Bunun üzerine ben de misafir odasına geçip hocamı beklerken hanımefendiyle sohbet etmeye koyuldum.

1 1

Üniversite öğrencisi olmamın üzerinden epey zaman geçmişti. İlk kez hocamın evine gelişimden beri oldukça olgunlaştığımı hissediyordum. Hanımefendiyle de artık iyice yakınlaşmıştık. Hanımefendiye yönelik bir çekingenlik duymuyordum. Karşılıklı havadan sudan konuşuyorduk. Fakat kayda değer bir mesele üzerinde konuşmamış olmalıyız ki şimdi hepsini unutmuşum.

Konuşmalarımız içinden zihnimde yer eden sadece bir şey var ama bundan bahsetmeden önce söylemek istediğim bir şey daha var. Hocam üniversite okumuş biriydi. Bunu başından beri biliyordum. Bununla beraber hocamın hiçbir iş yapmadan boşta gezdiğini ilk defa Tokyo'ya dönüşümün üzerinden bir müddet geçince fark etmiştim. O zamanlar niye bir işle meşgul olmadığını merak ediyordum.

Hocam, bu dünyanın tanımadığı bir insandı. Bundan dolayı hocamın ihtisas alanını ya da düşüncelerini paylaşma şerefine nail olan kişi, kendisiyle çok yakın bir ilişki içerisinde olan bendenizden başkası olmasa gerekti. Bunun üzüntü verici bir şey olduğunu

14 O zamanlar yurtdışına gitmek için buharlı gemi kullanılmaktaydı ve Yokohama da dönemin önemli limanlarından biriydi. (ç.n.)

15 Günümüz Japonya'sında Tokyo'nun Minato semtinde yer alan bir yer. Japonya'da ilk demiryolu hattı Şimbaşi ile Yokohama arasında kurulmuştur. (ç.n.)

dile getirirdim hep. Hocam ise, “Benim gibi birinin bu âlemin içine çıkıp da iki kelam etmesi olacak iş değil,” deyip kestirir atardı. Bana göre böyle bir cevap aşırı bir alçakgönüllülük olduğundan, bu dünyayı küçümsediği hissini veriyordu. Aslında, hocamın şimdi isim yapmış eski sınıf arkadaşını pek rahat bir şekilde eleştirdiği de oluyordu. Bu tezadı açık açık dillendirdiğim de oldu. Bu hislerimin kaynağı hocama karşı gelmem değil, dünyanın kendisinin varlığından bihaber halinden üzüntü duymamdı. O vakit hocam, çaresiz bir tavırla, “Ne yapsam ne etsem artık ben, bu dünyada nasibini arayacak kabiliyeti kalmamış bir adamım,” diye cevapladı. Hocamın yüzünü çok derin bir ifade kaplamıştı.

Bu bir umutsuzluk mu, yakınma mı yoksa ıstırap mıydı anlayamadım ama insanda diyecek söz bırakmayacak kadar kuvvetli bir ifade olduğundan, bundan öte bir şeyler söyleyecek cesareti kendimde bulamadım.

Hanımefendiyle yaptığımız konuşma döndü dolaştı, hocama geldi.

“Hocam acaba neden evlerindeki tefekkür ve çalışmalarıyla yetiniyor ve dünyaya karışıp bir meslekle meşgul olmuyorlar?”

“Onun gibi birisi için mümkün değil. Böyle bir şeyden nefret edecektir.”

“Bunun aşağı bir şey olduğunu mu düşünmektedirler acaba?”

“Öyle düşünüp düşünmeyeceği kadın başıma benim anlayacağım bir şey değil ama herhalde böyle bir mana çıkartılamasa gerek. Bir şeyler yapmak istiyor ama yapamıyor belki de. Acı bir şey.”

“Fakat hocam sağlıklı ve bedenlen herhangi bir rahatsızlığı yok gibi görünüyor, değil mi?”

“Sağlıklı birisidir. Herhangi bir rahatsızlığı yok.”

“Öyleyse acaba neden bir meşgalesi olamıyor?”

“Bilemezsiniz. Bu kadarını anlıyor olsaydım kendisi hakkında böyle endişe duyar mıydım? Anlaşılamadığından bu kadar acı veriyor ya.”

Hanımefendi gayet acıklı bir tarzda konuşuyordu. Fakat dudaklarında hafif bir tebessüm vardı. Dışarıdan bakıldığında ben daha kasvetli duruyordum. Ciddi bir yüz ifadesi takınıp sükût

etmiştim. Derken hanımefendi sanki birden bir şey hatırlamışçasına tekrar konuşmaya başladı.

“Gençken öyle birisi değildi. Gençken tümünden farklıydı. Sonra tamamen değişiverdi.”

“Genç derken ne kadar zaman öncesini kastediyorsunuz?”

“Öğrencilik yıllarını.”

“Öğrencilik yıllarından beri hocamla tanışıyor muydunuz?”

Birden hanımefendinin yüzü hafifçe kızardı.

12

Hanımefendi bir Tokyoluydu. Bunu vaktinde hem hocamdan hem de hanımefendinin kendisinden birkaç kere duymuştum. Hanımefendi “İşin doğrusu ben melez sayılırım,” demişti. Babası Tot-tori¹⁶ gibi bir yerden gelmesine karşın, annesi ta Edo¹⁷ zamanının İçigaya’sında¹⁸ doğduğundan, hanımefendi şakayla karışık böyle bir şey söylemişti. Bu arada hocamın memleketi tamamen başka bir yer, Niigata’ydı¹⁹. Bu sebeple şayet hanımefendinin hocamı talebelik yıllarından tanıdığını kabul edersek, bunun hemşerilikle alakalı bir şey olmadığı açıktı. Lakin yüzü hafifçe kızaran hanımefendi, bu konuda daha fazla konuşmak istemiyor gibi görüldüğünden, ben de soru sormaya devam etmedim.

Hocamla karşılaşmamdan vefatına kadar hocamın birçok mesele karşısındaki düşünce ve hissiyatına tanıklık ettimse de kendisinden evlilik dönemine dair hemen hemen hiçbir şey duymak nasip olmadı. Kimi zaman bunu iyiye yorardım. Bir büyüğüm olarak benim gibi genç biriyle aşk hayatı hakkında konuşmaktan bilerek uzak durduğunu düşünüyordum. Kimi zaman da bunu kötüye yorduğum oluyordu. Hem hocam hem de hanımefendinin, eski neslin adabına göre yetiştiklerinden, öyle aşk meşk meselelerinde içlerini

16 Güney Japonya’da bir bölge. (ç.n.)

17 Tokyo şehrinin eski adı. Edo Şögunluğu’nun ülkeyi hâkimiyeti altına aldığı 1603-1868 yılları Edo Dönemi diye adlandırılır. (ç.n.)

18 Günümüz Tokyo’sunun Çiyoda semtinde yer alan İçigaya istasyonu çevresi. (ç.n.)

19 Günümüz Japonya’sının kuzeyinde yer alan bir bölge. (ç.n.)

dürüstçe dökecek cesarete sahip olmamaları da muhtemeldi. Elbette bu iki düşüncem de varsayımdan öteye geçemiyordu. Kurguladığım her iki senaryoda da aralarında şaşaalı bir duygusallığın vuku bulduğu varsayımı hâkimdi.

Bu tahminimde yanılmış da sayılmazdım. Fakat ben bu aşkın sadece bir bölümünü hayal etmekten öteye gidememiştim. Hocamın güzel aşkının altında korkunç bir trajedi yatmaktaydı. Bu trajedinin hocama nasıl bir ıstırap verdiğiinden hanımefendi bihaberdi. Hanımefendinin halen bu gerçekten haberi yok. Hocam bu sırrını, hanımefendiye açmadan mezara kadar götürdü. Hocam, hanımefendinin saadetini bozmadan önce kendi canına kıymış oldu.

Şimdilik bu trajedi hakkında bir şey söylememeyi yeğlerim. Bu trajediden doğan aşk hikâyeleri ise yukarıda ifade ettiklerimden ibarettir. Her ikisi de bana hemen hemen hiçbir şey söylemediler. Hanımefendi mütevazılığından, hocam ise daha derin bir sebepten ötürü...

Ancak hafızamda yer etmiş bir olay var. Bir gün hocamla açan çiçekleri görmeye Ueno'ya²⁰ gitmiştik. Orada birbirlerine çok yakın güzel bir çift gördük. Kiraz çiçekleri altında sarmaş dolaş yürüyorlardı. Fırsat bu fırsat, çiçekleri bırakıp bu çifte yönelmiş birçok göz vardı etrafta.

Hocam, “Yeni evlenmiş olmalılar,” dedi.

Ben de, “Araları iyi gözüküyor değil mi?” dedim.

Hocam tebessüm bile etmemişti. Gidiş yönünü çifti görüş alanı dışında bırakacak bir tarafa çevirdi. Sonra bana sordu:

“Sen hiç âşık oldun mu?”

“Olmadım,” dedim.

“Âşık olmak istemez misin?”

Cevap vermedim.

“İstemeyecek değilsin, öyle ya!”

“Evet.”

“Az önce o kız ve erkeğe alaylı gözlerle baktın değil mi? Bu

20 Günümüz Tokyo'sunun Taitō semtinde yer alan kiraz çiçekleriyle ünlü bir yer. (ç.n.)

alaylı bakışların altında aşkı arzulamana rağmen, kendine bir eş bulamamanın verdiği huzursuzluk yatıyor olsa gerek.”

“Size öyle mi göründü?”

“Öyle göründü. Aşka doymuş birisinden daha yumuşak bir ses çıkar çünkü. Ama... Ama sen, aşk suçtur. Anlıyor musun?”

Birden şaşırıp kaldım. Ne diyeceğimi bilemedim.

13

Kalabalığın ortasındaydık. Kalabalıkta herkes mutlu görünüyordu. Kalabalığı geçip de etrafta ne çiçek ne de insanın olduğu orman yerine varana kadar, bu konuyu tekrar açacak fırsat olmadı.

O anda birden “Aşk suç mudur?” diye sordum.

“Suçtur elbette,” derken hocamın ifade tarzı az önceki gibi sertti.

“Neden ki?”

“Nedenini anlarsın yakında. Yok, yok yakında değil, artık anlamış olmalısın. Senin gönlün uzun zamandır amansız bir aşk arayışında değil mi?”

Şöyle bir içimi yokladım. Lakin içim şaşılacak derecede boştu. Gönlümde yer eden hiçbir şey bulamadım.

“Gönlümün şudur diyebileceğim hiçbir maksudu yok. Bilirsiniz sizden hiçbir şey saklamam.”

“Asıl maksudu olmadığı için gönlün arayışta. ‘Maksudumu bulursam rahatlarım,’ diye gönlün hep arayışı arzuluyor.”

“Şimdilik içimde o tarz bir arayış yok.”

“Var olmalı ki bir tatminsizlik eseri olarak benim kapımı çaldınız.”

“Orası öyle olabilir belki. Ama bu, aşktan farklı bir şey.”

“Aşka giden basamaklardan biri. Karşı cinsle sarmaş dolaş olmadan önce hemcinsiniz olarak benim kapımı çaldınız.”

“Ben ikisinin tamamen birbirinden farklı şeyler olduğunu dü-

şünüyorum.”

“Hayır, aynılar. Bir erkek olarak ne yapsam da sizi tatmin edecek değilim. Hem başka bir özel durum sebebiyle sizi hiç mi hiç tatmin edemem. Açıkçası size karşı bir acıma hissi duymaktayım. Tek çare benden uzaklaşmanızdır. Ben bilhassa bunu istirham ediyorum. Fakat...”

İçimi bir garip üzüntü kaplamıştı.

“Sizden ayrılmamı talep ediyorsanız çare yok, fakat bende öyle bir ruh hali hiç vaki olmadı.”

Hocam sözlerime kulak vermiyordu.

“Lakin dikkat etmek gerekir. Aşk suç olduğu için... Benim yanımda tatmin olamamanıza karşılık hâlihazırda herhangi bir tehlike de yok. Sen uzun siyah saçlarla sarmaş dolaş olmak nasıl bir duygudur bilir misin?”

Hayalen bilsem de gerçeğini bilemiyordum. Her hâlükârda hocamın suç dediği şey muğlak ve pek bir şey anlamamıştım. Üstelik keyfim de kaçmıştı.

“Hocam, lütfen suçtan ne kastettiğinizi daha açıkça ifade buyurun. Aksi takdirde rica ederim bu meseleyi burada kapatınız. Ta ki ben bizzat bu suç denen şeyin manasını tamamen idrak edene kadar.”

“Kötü bir şey yaptım. Sizinle samimice konuşma niyetindeydim. Ne var ki canınızı sıktım. Kötü bir şey yaptım.”

Hocamla birlikte müzenin²¹ arkasından Ugusudani²² yönünde sakın adımlarla yürüyorduk. Çitlerin arasından bakıldığında geniş bir bahçenin bir bölümünde yeşeren bambu yapraklarının sakince sıralandığı görülüyordu.

“Sen benim neden her ay Zōşigaya Mezarlığı’nda gömülü arkadaşımı ziyarete gittiğimi biliyor musun?”

Hocam bunu aniden sormuştu. Üstelik kendisi de benim bu soruyu cevaplayamayacağımın farkındaydı. Bir müddet karşılık vermedim.

21 Günümüz Tokyo’sunun Taitō semtinde yer alan Tokyo Devlet Müzesi. (ç.n.)

22 Günümüz Tokyo’sunun Taitō semtinde bir yer ismi. (ç.n.)

Neden sonra hocam bir şeylerin farkına yeni varmış gibi şöyle dedi:

“Yine kötü bir şey yaptım. Canınızı sıkmanın kötü olduğunu düşünüp durumu izah etmeye kalkıştım. Fakat sonunda izahatla canınızı daha da sıkmış oldum. Ne yapsam faydasız. Bu meseleyi burada kapatalım. Her neyse, aşk günahtır tamam mı? Aynı zamanda kutsaldır da.

Hocamın dediklerinden hiçbir şey anlamaz olmuştum. Hocam da bir daha aşk mevzusunu ağzına almadı.

14

Gençliğimden olacak, tek bir şeye kafayı taktığım çok olurdu. En azından hocama öyle görünmekteymişim. Hocamın konuşmaları bana okuldaki derslerden daha faydalı geliyordu. Profesörlerin görüşlerinden ziyade, hocamın mütalaalarına müteşekkirdim. Kürsüye çıkıp bana hocalık eden o büyük insanlardan ziyade, yalnızlığını muhafaza edip çok laf etmeyen hocamın tutumu bana daha anlamlı ve yüce görünüyordu.

Hocam, “Bana teveccühle fazla ileri gitmeyiniz,” dedi.

“Muhtelif sebepler neticesinde böyle düşünmekteyim,” derken kendimden son derece emindim. Hocam, bu emin halime tenezzül etmemişti.

“Kendinizi ateşe kaptırmışsınız. Ateşiniz sönmüverince, hiç iyi olmayacak. Hakkımda şimdi böyle düşünüyor olmanız bana acı veriyor. Bundan sonra sizde meydana gelmesi muhtemel değişiklikleri de tahayyül edince daha bir acı veriyor.”

“Beni o kadar sıradan mı görüyorsunuz? O kadar güvenilmez miyim ben?”

“Size acıyımdı.”

“Acıyorum ama güvenmiyorum,’ mu diyorsunuz?”

Hocam rahatsız olmuşçasına bahçe tarafına dönmüştü. O bahçede birkaç gün öncesine kadar gür kırmızı benekli çiçekleri açmış kamelyalardan eser kalmamıştı. Hocamın misafir odasından bu

kamelya çiçeklerini sık sık seyre daldığı olurdu.

“Güvenmiyorum derken sadece seni kastetmiyorum. Ben tüm beşeriyete güvenmiyorum.”

O sırada çalı çitleri tarafında kırmızı balık satıcılarınınkine benzer bir ses duyuldu. Ondan başka da hiçbir ses gelmiyordu. Ana caddeden iki mahalle ötedeki bu ücra sokak pek bir sessizdi. Evin içi her zamanki gibi sakindi.

Hanımefendinin yan odada olduğunu biliyordum. Sessizce oya işi yapan hanımefendinin kulağına konuşmalarımızın gidebileceğinin de farkındaydım. Fakat o an bunları tamamen unuttuvermişim.

“Peki, hanımefendiye de mi güvenmiyorsunuz?” diye hocama sordum.

Hocamın yüzünde bir huzursuzluk ifadesi belirdi. Öylece net bir cevap vermekten kaçınıyordu.

“Ben bizzat kendime bile güvenmiyorum. Yani kendi kendime güvenmediğim için başkalarına da güvenmez oldum. Kendime lanet okumaktan başka çarem yok.”

“O kadar derin bir düşünceyle yeryüzünde adam gibi biri kalmazdı.”

“Hayır düşünmedim. Yaptım. Yaptığıma da şaşıp kaldım. Arından da fevkalade korktum.”

Bu konuda biraz daha ileriye gitmek istiyordum. Derken fusumanın²³ gölgesinden “Bey, bey!” diyen hanımefendinin sesi iki kez duyuldu. Hocam ikinci seferde, “Ne var?” dedi. Hanımefendi “Gelsene biraz,” diye hocamı yan odaya çağırdı. Aralarında ne geçtiğini bilemiyordum. Hocam olup biteni tahmin etmeme fırsat vermeyecek bir hızla misafir odasına geri döndü.

“Velhasıl bana çok güvenmeseniz iyi olur. Sonunda pişman olursunuz çünkü. Sonra da aldatılmanıza karşılık zalimce bir öç almaya kalkışsınız.”

23 Geleneksel Japon evlerinde oda içinde bölmeler oluşturmak için kullanılan ve sürgülü bir kapı düzeneği olan yapı. Yüzeyi resimlerle süslenip lakeyle parlatılır. İlerleyen bölümlerde “sürgülü kapı” ifadesi kullanılacaktır. (ç.n.)

“Bu da ne anlama geliyor şimdi?”

“Vaktinde dizimin dibinde el pençe divan durdunuz; sonradan başımı ayaklarınız altına almak isteyeceksiniz. Ben yarınki hakaretinize uğramamak için bugünkü takdirinizden feragat etmeyi yeğliyorum. Şimdikinden katbekat çetin olacak gelecekteki yalnızlığımı dayanmak yerine, şimdiki yalnızlığımı katlanmayı tercih ediyorum. Özgürlük, bağımsızlık ve benlik dolu günümüz dünyasına doğmuş bizler bunun bedelini yalnızlığa kurban olarak ödemek zorundayız.”

Böyle bir görüşe sahip olan hocam karşısında diyecek söz bulamamıştım.

15

O günden sonra hanımefendinin yüzünü her görüşümde aklıma takılan bir şey vardı. Acaba hocam hanımefendiye karşı hep bu tavrı mı takınıyordu? Şayet öyleyse hanımefendi bundan memnun muydu?

Hanımefendinin halinden hoşnut mu yoksa rahatsız mı olduğuna karar vermek mümkün olmuyordu. Bu, kendisine pek o kadar yakın olma fırsatı bulamamamdan kaynaklanıyordu. Aynı zamanda kendisiyle görüştüğümüz zamanlarda normal bir tavır takınmasından ve son olarak da hocamın bulunmadığı bir ortamda hanımefendiyle hemen hemen hiç baş başa kalamamamızdan ileri geliyordu.

Bundan başka sorularım da vardı. Hocamın insanlığa dair bu algısı nereden geliyordu? Yoksa bu sadece eleştirel bir gözle kendini okuması ve modern dünyayı gözlemlemesinin bir sonucu muydu? Hocam oturup tefekkür etme eğiliminde bir insandı. Onun kafa yapısında birinin oturup toplum hakkında tefekkür etmesi akabinde doğal olarak böyle bir tutum mu ortaya çıkardı?

Bana hepten öyle gibi de gelmiyordu. Hocamın düşünceleri hayatın içinden geliyor gibiydi. Ateşte yandıktan sonra soğumaya yüz tutmuş bir taş ev iskeletinden farklıydı bu yönüyle. Gördüğüm kadarıyla hocam tam bir düşünürdü. Lakin bu düşünürlüğünden

kaynaklanan felsefesinin temeli sağlam gerçeklerle bina edilmiş benziyordu. Başkalarının gerçekleri değil bizzat kendisinin tüm şiddetiyle acısını tattığı bir gerçek, kanını kaynatacak, nabzını durduracak bir gerçek yatıyordu işin altında.

Bu benim kendi sezgilerimle tahmin ettiğim bir şey değil. Biz-zat hocam öyle olduğunu itiraf etmişti. Lakin bu itiraf üst üste yığılı bir bulut kümesi gibiydi. Dimağım aslı meçhul bir korku perdesiyle örtülmüştü. Neden korktuğumu ben de bilmiyordum. İtirafı belirsizdi. Buna rağmen açıkça sinirlerimi altüst etmişti.

Hocamın bu hayat görüşünün temelinde şiddetli bir aşk hikâyesi yattığı tahminini yürüttüm. Elbette hocam ve hanımefendi arasında geçmiş olan bir hikâye... Hocamın önceki “Aşk suçtur,” lafından yola çıkarsak bu oldukça iyi bir başlangıç noktası olabilirdi. Fakat hocam halen hanımefendiye âşık olduğunu bana itiraf etmişti. Yani ikisi arasındaki bir aşktan böyle karamsar bir sonuç çıkması mümkün görünmüyordu. Hocamın önceden dediği “Vaktinde dizimin dibinde el pençe divan durdunuz; sonradan başımı ayaklarınız altına almak isteyeceksiniz,” ifadesi, günümüzde sıradan biri hakkında söylenecek bir söz olmakla birlikte, hocam ve hanımefendiye yakışmayacak bir şeydi.

Zöşigaya’daki, kimin olduğunu bilemediğim mezar... Bu da ara sıra aklıma gelirdi. Hocamla bu mezar arasında köklü bir bağlantı olduğunu biliyordum. Hocamın yaşamına yakınlaşmakla beraber, kafasındaki yakınlaşamadığım hayatın bir parçası olan bu mezar benim kafamda da yer etmişti. Ancak benim için bu mezar, tamamen ölmüş bir şeydi. İki kişinin arasındaki hayat kapısını aralayan bir anahtar değildi. Daha çok özgürlükten alıkoyan kötü bir ruh gibiydi.

Derken hanımefendiyle karşılıklı görüşmemizi icap ettirecek başka bir fırsat doğdu. Günlerin kısalmak bilmediği, havanın soğuşunu herkese hissettiren bir güz mevsimiydi. Hocamın muhitinde üç dört gündür hırsızlık vakaları görülüyordu. Hepsisi de akşamüstü meydana gelmişti. Önemli bir şeyini çaldıran bir hane yoktu ama hırsız her girdiği evden muhakkak bir şeyler götürüyordu. Hanımefendi tedirgindi. Üstüne hocamın bir akşam evden ayrılmasını gerektirecek bir işi çıkmıştı. Hemşerisi olup bir taşra hastanesinde

çalışmakta olan bir arkadaşı Tokyo'ya geldiğinden, hocamın başka iki üç ahabıyla birlikte bu arkadaşını yemeğe götürmesi gerekiyordu.

Hocam durumu anlatıp kendisi eve dönene kadar beklememi rica etti. Hemen kabul ettim.

16

Gittiğimde lambaların yeni yeni yakılacağı bir alacakaranlık vardı ki tedbiri elden bırakmayan hocam evden gideli çok olmuştu. “Geç kalmak olmaz deyip az önce çıktılar,” diyen hanımefendi beni kütüphane odasına buyur etti.

Kütüphanede masa ve sandalyeden başka birçok kitabın alımlıca yan yana dayalı sırtları, vitrin camından süzülen elektrik lambasının ışığıyla aydınlanıyordu. Hanımefendi hibaçinin²⁴ önüne koyduğu mindere beni oturtup, “İsterseniz oradaki kitaplara göz atarak oyalanın,” diyerek odadan ayrıldı. Ev sahibinin gelmesini bekleyen bir ziyaretçiymişim hissine kapılıp sıkıldım. Öylece oturup sigara içmeye koyuldum.

Hanımefendinin ça no ma'da²⁵ hizmetçi kıza bir şeyler dediği duyuluyordu. Kütüphane oturma odasının kenarıyla kesişen köşeye tekabül ettiğinden konumu itibarıyla misafir odasına nazaran daha sakindi. Bir an hanımefendinin sükûtuyla ortam sessizliğe büründü. Ben de hırsız bekler bir edayla derin bir teyakkuz halinde etrafa göz kulak oldum.

Yarım saat kadar sonra hanımefendi, kütüphane girişinde tekrar belirdi. “Aaa!” deyip gözlerinde hafif bir şaşkınlık ifadesiyle bana baktı. Bir misafir gibi öylece resmi bir tavır takınmış halde duruşumu garipsemişlerdi.

“Biraz sıkılıyorsunuz herhalde.”

“Yok sıkılmıyorum.”

24 Kelime anlamı Ateş Kâsesi'dir. Geleneksel Japon ısınma aletidir. Yuvarlak, üstü açık şekildedir. İlerleyen bölümlerde maltız kelimesi kullanılacaktır. (ç.n.)

25 Geleneksel Japon evinde günün büyük bir bölümünün geçirildiği oda. İlerleyen bölümlerde “oturma odası” ifadesi kullanılacaktır. (ç.n.)

“Ama herhalde sıkıcı olsa gerek.”

“Yok, yok. Hırsız gelir mi endişesi sıkılmama imkân vermiyor.”

Hanımefendi elinde çay kâsesi olduğu halde gülerek orada dikiliyordu.

“Burası köşede kaldığından nöbetçilik için iyi bir konumda olmasa gerek,” dedim.

“O zaman bir zahmet biraz daha öne gelebilir misiniz? Sıkılmışınızdır diye düşünüp çay koymuştum. Lütfederseniz oturma odasında ikram edeyim.”

Hanımefendinin peşi sıra kütüphaneden ayrıldım. Oturma odasında narin bir nagahıbaçının²⁶ üstünde çaydanlık fokurduyordu. Hanımefendi bana çay ve şeker ikram etti. Kendisi “Uykum kaçır,” diyerek çaydan almamıştı.

“Galiba hocam ara sıra böyle meclislere iştirak ediyor gibi, değil mi?”

“Hayır, hemen hemen hiç gitmezler. Son zamanlarda insan yüzü görmekten iyice hoşlanmaz oldular.”

Hanımefendide bunları söylerken pek o kadar telaş ifadesi olmamasından cesaret aldım.

“O zaman sadece hanımefendi bir istisna mı oluyor?”

“Hayır, ben de nefret edilenlerdenim.”

“Bu doğru değil,” dedim.

“Bunun yalan olduğunu bildiğiniz halde böyle söylüyor olmalısınız.”

“Neden ki?”

“Bana kalırsa hanımefendiyi sevince âlemden nefret etmeye başladılar da ondan.”

“Tahsilli bir kişi olmanız itibarıyla boş varsayımlar uydurmakta epey iyi sayılırsınız. Buna ‘Âlemden nefret etmesiyle birlikte benden de nefret eder oldu,’ da diyemez miyiz aynı mantıkla?”

“İkisi de mümkün olmakla beraber bu durumda benim dediğim doğru.”

26 Kuzineye benzeyen uzunca bir maltız türü. (ç.n.)

“Felsefe yapmayı da hiç sevmem. Gariptir ki erkekler pek iyi yapar. Öylece usanmadan boş sake kadehlerini değiştirip dururlar diye düşünürüm.”

Hanımefendinin sözleri biraz sertti. Ancak sözlerinin rahatsız ediciliği açısından bakılırsa, pek o kadar dehşet verici de denemezdi. Hanımefendi, kendisinin de akıl sahibi olduğunu karşısındaki ne tasdik ettirerek gururu dışa vuracak kadar modern biri değildi. Ondandır ziyade derinlerde saklı bir kalbe daha fazla önem veriyor gibiydi.

17

Daha diyeceklerim vardı. Ancak hanımefendi tarafından şımarıkça mantık dalaşına giren bir erkek gibi algılanırsam iyi olmaz diye düşünüp kendimi tuttum. Hanımefendi içip bitirdiğim çay kupasının dibine gözlerini dikmiş olan beni rahat ettirmek istercesine, “Bir bardak daha alır mısınız?” dedi.

Hemen bardağı uzattım.

“Kaç tane olsun? Bir, iki?”

Garip bir aletle küp şekerleri alan hanımefendi, yüzüme bakarak çay kupasına atacağı şeker sayısını soruyordu. Hanımefendinin tavırları beni şımartır cinsten olmasa da az önce sarf ettiği sert sözlerinin şiddetini silmeye yetecek kadar nezaket içeriyordu.

Konuşmadan çayı içtim. İçip bitirince de konuşmadım.

Hanımefendi, “Derin bir sessizliğe bürünüverdiniz,” dedi.

“Bir şeyler demeye kalksam yine ‘Felsefe yapmaya başladınız,’ diye azarlayacak gibi duruyorsunuz da ondan,” diye karşılık verdim.

Hanımefendi bu sefer, “Yok daha neler,” dedi.

Bu vesileyle tekrar sohbele koyulduk. Derken mevzu döndü dolaştı yine ikimizin de ortak ilgi alanı olan hocama geldi.

“Hanımefendi, müsaade ediniz de az önceki sözlerime biraz daha devam edeyim. Hanımefendiye boş bir safsata gibi görünse de öyle havai şeyler söyleyecek değilim çünkü.”

“Buyurun o zaman.”

“Şimdi aniden kayboldanız hocam hayatına şimdiki gibi devam edebilir mi?”

“Nereden bileyim yahu, siz de! Onu ancak hocanıza sorup öğrenebilirsiniz. Bana sorulacak soru mu bu şimdi?”

“Hanımefendi, ben ciddiyim. Lütfen kaçamak değil, samimi bir cevap verin.”

“Samimiyim. Hakikaten bilmiyorum.”

“Peki, hanımefendi hocamı ne kadar seviyorlar? Hocama değil size sorulması gereken bir soru olduğundan doğrudan size soruyorum.”

“Sormasanız olmuyor mu böyle şeyleri?”

“Böyle aşikâr bir meseleyi sormak bile abesle iştigal mi demek istiyorsunuz?”

“Bir bakıma.”

“Bu âna kadar hocama bağlı olan sizin ani bir yokluğunuzda, hocam ne yapar ki? Bu dünyadan hiçbir nasibi olmayan hocam sizin ani yokluğunuz sonrası ne yapar, ne eder? Hocamın gözünden değil de sizin gözünüzden... Sizin bakış açınızla, hocam bahtiyar mı olur mahzun mu olur?”

“O kadarı benim gözüme de aşikâr. O belki öyle düşünmüyordur ama hocanız benden ayrılırsa muhakkak üzüldür. Belki de yaşayamaz bile. Yeri gelmişken, övünmek gibi olacak ama elimden geldiği kadarıyla kendisini mutlu ettiğime inanıyorum. Hiç kimse onu benim kadar mutlu edemez diye düşündüğüm bile oluyor. O yüzden içim böyle rahat ya.”

“Ben de bu sadakatin hocamın gönlüne kadar işlediğine inanıyorum o zaman.”

“Orası başka.”

“Yani hocam sizi sevmiyor mu demek istiyorsunuz?”

“Beni sevmediğini sanmam. Beni sevmemesini gerektirecek bir sebep yok. Ne var ki hoca bu alemi sevmiyor, biliyorsunuz. Dünyadan ziyade son zamanlarda insanlıktan nefret eder oldu ya, bu yüzden bu insanlığın içinde bir fert olarak beni de sevmesi

beklenemez değil mi?”

Sonunda hanımefendinin sevilmemek derken neyi kastettiğinin idrakine varmıştım.

18

Hanımefendinin ferasetinden etkilenmiştim. Tavrının eski tarz Japon hanımlarınkine benzememesi de dikkatimi çeken hususlardan biriydi. Hanımefendi, o dönem revaçta olan yeni kelimelerin de hemen hiçbirini kullanmamıştı.

Ben, bir hanımla derin bir ilişki tecrübesinden yoksun, saf bir gençtim. Bir erkek olarak şahsen, karşı cinse yönelik bir içgüdüyle, kadını genellikle ihtirasın hedefi olarak hayal ederdim. Fakat bu özlenen bahar bulutlarını seyre dalan birinin ruh hali gibi boş bir hayalden öte bir şey değildi. O yüzden gerçek bir kadının önüne çıkınca hislerimin birden değiştiği olurdu ara sıra.

Karşıma çıkan kadının cazibesine kapılmak yerine, duruma göre garip bir ters tepki verme hissine kapılırdım. Hanımefendiye karşı hiç öyle hislerim olmadı. Normalde kadın ve erkek arasında mevcut olan zihniyet farkı düşüncesi de bende hiç oluşmamıştı. Hanımefendinin bir kadın olduğunu unutmuştum. Kendisini sadece hocamın dürüst bir eleştirmeni ve dert ortağı olarak görüyordum.

“Hanımefendi, size ‘Hocam neden biraz daha dünyevi alanda faal olmuyor?’ diye sorduğumda bir şeyler söylemişsiniz. Önceden öyle değildi diye.”

“Evet, söyledim. Gerçekten öyle değildi de ondan.”

“Nasıldı peki?”

“Sizin arzu ettiğiniz ve benim de arzu ettiğim gibi imrenilecek bir insandı.”

“Neden aniden değişiverdi o zaman?”

“Aniden değil, yavaş yavaş böyle olup çıktı.”

“Hanımefendi bu süreç boyunca hep hocamla birlikte miydiler?”

“Tabii ki birlikteydim. Karı kocayız zira.”

“O zaman hocamdaki değişikliğin sebebini tamamen biliyor olmalısınız, değil mi?”

“İşte orası sorun ya. Size bile böyle söyletmek acı veriyor lakin ne kadar düşünsem boşuna. Kendisine kaç kere ‘Hadi içini dök artık,’ diye yalvardım, bilmiyorum.”

“Hocam ne buyurdular?”

“Söyleyecek bir şey yok. Endişelenecek bir şey yok. Böyle mi-zaçta birisi oluverdim işte,’ demekle yetinip konuşmaya yanaşmıyor.”

Susmuştum. Hanımefendi de konuşmasını yarıda bıraktı. Odasında duran hizmetçi kızdan çıt çıkmıyordu. Hırsız meselesini tamamen unutmuştum.

“Benim bunda sorumluluğum olduğunu düşünüyor musunuz?” diye hanımefendi aniden sordu.

“Hayır,” diye cevapladım.

Hanımefendi, “Lütfen hiçbir şey saklamadan söyleyin. Sizi öyle düşündürmek, gönlümü parçalarcasına bir acı verir bana çünkü,” diye devam etti. “Hocanız için elimden gelenin hepsini yapmışımdır herhalde.”

“Bunu hocam da tasdikliyor olduğundan, burada sorun yok. Müsterih olunuz, sizi temin ederim.”

Hanımefendi maltızın küllerini eşeledi. Ardından sürahidен çaydanlığa su koydu. Çaydanlığın fokurtusu hemen diniverdi.

“Sonunda dayanamayıp kendisine sordum: ‘Bir kabahatim varsa çekinmeden söyleyin, düzeltebileceğim bir kusursa düzeltirim.’ O da, ‘Sizde ne kusuru olacak, kusur sadece bende,’ dedi. O öyle deyince de çaresiz ve gözüm yaşlı, ‘Ne kabahatim oldu?’ diye tekrar tekrar sorasım geliyordu.”

Hanımefendinin gözleri yaşlarla dolmuştu.

Hanımefendi önceleri gözümde ferasetli biriydi. Sohbetlerimiz devam ettikçe ise gözümde giderek farklı bir çehreye bürünüyordu. Hanımefendi bir yandan benim fikirlerimi sorgulamakla birlikte, bir yandan da kalbimi derinden etkilemeye başlamıştı. Hocam ile aralarında hiçbir fenalık olmamıştı. Olması için bir sebep de yokken, görünen o ki ortada bir şeyler vardı. Gözleri dört açıp iyice bakınca da görünürde hiçbir şey yoktu. Hanımefendinin canını sıkan da işte bu noktaydı.

Hanımefendi ilk önceleri, âleme karamsarca bakan hocamın nihayetinde kendisinden de nefret eder olduğu kanısına varmıştı. Bu tespiti yapmakla beraber, bundan tatmin olmuş da değildi. İş i irdeleyince, bu sefer bunun tam tersinin olabileceğini düşünmüştü. “Acaba kendisinden nefret etmenin neticesi olarak en sonunda bu âlemden tamamen soğumuş mu oldu?” diye bir tahmin yürütmüştü. Ne yapıp ettiyse bu varsayımları sonlandırıp gerçeğe dönüştürmeyi başaramıyordu. Hocamın davranışları her haliyle iyi bir kocaninkine denkti. İnce ruhlu ve nazikti. Şüpheler yumağını günbegün sevgisiyle bağrına basıp, gönlünün derinliklerine usul usul gömmüş olan hanımefendi, o akşam o yumağı benim önüme olduğu gibi açmıştı.

“Ne dersiniz?” diye sordu. “Benim yüzümden mi böyle olmuştur, yoksa o dediği hayat görüşü müdür nedir, onun yüzünden mi böyle oldu? Lütfen bir şey gizlemeden açıkça söyleyin.”

Hiçbir şeyi gizleme niyetinde değildim. Bununla beraber şayet orada benim bilmediğim bir şeylerin olduğunu varsayarsak, cevaplarım hanımefendiyi tatmin edemezdi. Orada benim bilmediğim bir şeylerin olduğuna inanıyordum.

“Bilemiyorum.”

O an, hanımefendinin yüzünde, şaşırdığı zaman görülen o mahzun ifade belirdi. Hemen sözüme devam ettim.

“Fakat şu kadarından sizi temin ederim ki hocamın sizi sevmemesi söz konusu değildir. Ben bizzat hocamın kendisinden duyduklarımı size aktarmaktayım. Ne de olsa kendisi yalan söyleyecek biri değildir.”

Hanımefendi hiçbir şey demedi. Neden sonra şöyle devam etti:

“Aslında aklıma gelen bir şeyler var ama...”

“Hocamın bu hale gelmesinin sebebine dair mi?”

“Evet. Sebep bu diyebilsek, o zaman benim sorumluluğum ortadan kalkar. Bu kadarı bile içimi fazlasıyla rahatlatırdı ama...”

“Nedir peki bu?”

Hanımefendi tereddüt içinde dizinin üstüne koyduğu ellerine bakıyordu.

“Bir anlam çıkarabilmeniz umuduyla anlatıyorum.”

“Elimden gelecekse bir anlam çıkarmaya çalışırım.”

“Bak her şeyi anlatamam ama. Anlatırsam azar ıstıtırım. Sadece azar yemeyeceğim kadarını söylüyorum.”

Heyecandan nutkum tutulmuştu.

“Hocanın henüz üniversite yıllarında arasının çok iyi olduğu bir arkadaşı vardı. O şahıs üniversiteden mezun olmasına çok az bir zaman kala öldü. Aniden öldü.”

Hanımefendi sanki kulağıma fısıldıyormuş gibi kısık bir sesle, “Açıkçası alışılmadık bir ölümdü bu,” dedi. Burada “Neden ama?” diye sormadan edemeyeceğim bir tarzda söylemişti bunu.

“Daha fazla bir şey söyleyemem. Lakin olanlar, bu vakadan sonra oldu. Hocanın azar azar değişmesi... O şahıs neden öldü bilemiyorum. Hoca da bilmiyordur belki. Fakat bundan sonra değişti diye düşünmek hiç de akıl dışı değil.”

“O şahsın mezarı mı Zōşigaya’daki?”

“Yasak olduğu için onu da söyleyemem. Ama bir tanıdığını kaybetti diye bir insanın böyle değişmesi mi gerekiyor? Bunu bilmeyi o kadar çok istiyorum ki! İşte o yüzden bu konuda size danışmak istedim.”

Benim görüşüm, bunun bir sebep olamayacağı yönündeydi.

Yakalayabildiğim gerçekler ölçüsünde hanımefendiyi teselliye çalıştım. Hanımefendi de tarafımdan teselli edilmiş olmak istiyor gibi görünüyordu. Aynı mesele üzerinde sonu gelmez konuşmaları-mız böylece devam etti. Ancak meselenin aslına erememiştim.

Aslında hanımefendinin huzursuzluğu da havada süzülen sis perdesi misali bu şüphelerden geliyordu. Olayın aslına gelince hanımefendinin de bilemediği birçok şey vardı. Bildiklerini de bana açık açık söyleyemiyordu. İşte bu şartlar altında, teselli eden şahsım ve teselli edilen hanımefendi, yani ikimiz birlikte dalgalar üstünde çırpınıyorduk. Hanımefendi can havliyle kollarını çırpıyor ve benim mesnetsiz görüşlerime tutunmaya çalışıyordu.

Saat on civarı hocamın ayak sesleri eşikte duyulduğunda hanımefendi, birden o âna kadar olanların hepsini unutmuşçasına, önünde oturan beni bırakıp ayağa kalktı. Böylece kafesli kapıyı açmakta olan hocamı karşılama vaziyeti almış oldu. Yalnız kalınca hanımefendinin arkasından ben de gittim. Sadece hizmetçi kız uyuyakalmış olacak ki hemen çıkıp gelemedi.

Hocam her zamankinden iyi görünüyordu. Fakat hanımefendi daha da iyi görünüyordu. Hanımefendinin güzel gözlerinde daha önce biriken yaşların parıltısı ile sonradan simasını bürüyen o kasvetli ifadedeki bu olağandışı değişimi dikkatle seyreliyordum. Eğer bu bir numara değilse (öyle olduğunu düşünmüyordum) hanımefendinin o âna kadarki tavırlarını bir çeşit duygusallık oyunuyla beni makaraya aldığı bir muzipliğe de yorabilirdim. Şu kesin ki o zaman gönlümde hanımefendiye o kadar da eleştirel gözlerle bakacak bir istek belirmemişti. Bilakis, yüzünde güller açmasıyla rahatlamış oldum. Eğer öyleyse artık o kadar endişe etmeye gerek yokmuş diye düşündüm.

Hocam gülerek, “Haydi geçmiş olsun. Hırsız gelmedi mi?” diye bana sordu. Sonra da ekledi: “Gelmediği için hevesiniz kaçmadı umarım.”

Dönüşte hanımefendi, “Kusura bakmayın sizi de rahatsız ettik,” diyerek başıyla selam verdi. Bu söyleyiş tarzında “Meşgul bir zamanınızda boş yere vaktinizi çaldık”tan ziyade “Zahmet edip gel-

menize rağmen hırsız gelmediği için boşu boşuna rahatsız ettik” manasında bir şaka seziyordu.

Hanımefendi bunları söylerken az önce çıkardığı alafranga kurabiyelerinden arda kalanları kâğıda sarıp elime tutuşturdu. Bunu cebime koyup gelen geçeni az ve gece soğuğu sinmiş sokağa dönüp renkli şehre doğru aceleyle yol aldım.

O akşamdan hatırladıklarımı derleyip buraya ayrıntılı bir şekilde yazdım. Bunu yazmam icap ettiği için yazmış oldum ama doğruyu söylemek gerekirse, hanımefendiden kurabiyeleri alıp eve dönerken, o akşam konuşulanları pek o kadar ciddiye almayan bir ruh halindeydim. Ertesi gün öğle yemeği için okuldan eve dönüp akşam masanın üstüne koyduğum kurabiye paketini görünce, hemen içinden çikolata kaplı kızıl kahve kurabiyeleri çıkarıp atıştırdım. Yerken de her şey bir yana o iki kişinin yeryüzünde mutlu bir çift olarak yaşadıklarının idrakiyle kurabiyelerin tadına varmıştım.

Güz bitip de kış gelene kadar hususi bir olay vuku bulmadı. Hocamın evine gidiş gelişlerimde fırsat buldukça hanımefendiden çamaşırlarımı yıkayıp kimonomu dikmesini rica ederdim. Henüz içlik denen şeyi giymezken gömleğin üstüne siyah kollu giymeye başlayışım da o zamanlara rastlar.

Çocuğu olmayan hanımefendi o kadarlık bir şeyin zahmet bir yana, kendisi için bir eğlencelik ve en nihayetinde sağlığına da iyi gelen bir uğraş olduğu gibi şeyler söylüyordu.

“Bu el dokuması kumaştan değil mi? Böyle güzel dokumalı bir kimonoyu daha önce hiç dikmemiştim. Hem pek bir zormuş bunu dikmesi. Hiç iğne geçiremem ki buna. Sizin yüzünüzden iki iğnem kırıldı.”

“Böyle bir şikâyetle bulunurken dahi hanımefendinin yüzünde pek öyle bunu angarya görüyor gibi bir ifade de yoktu.”

21

Kış gelince aniden eve gitmem icap etti. Annemden gelen mektupta babamın hastalığının gidişatının pek de iyi olmadığı yazmakta, halihazırda telaşa gerek olmasa da yaşı da epey ilerlediğinden,

mümkünse bir zamanını ayarlayıp memlekete gitmem istenmeydi.

Babam böbreklerinden hastaydı. Orta yaş üstü kişilerde de sık sık görüldüğü üzere, babamdaki bu hastalık müzmindir. Buna rağmen hem kendisinin hem de ev halkının, biraz dikkat edilirse hastalığın kötüye çevirmeyeceğine dair tam bir inançları vardı. Şimdilerde babam misafir gelen eşe dosta sırf iyi beslenmesi sayesinde bir şekilde bugünlere kadar yaşayıp geldiğini söylüyordu. Aynı babam, annemin mektubuna bakılırsa, bahçeye çıkıp bir şeylerle uğraşırken fenalaşmış ve sırtüstü yığılıvermişti. Ev halkı bunun hafif derece bir beyin kanaması olduğu şeklinde yanlış bir kanaaya varıp ona göre müdahale etmişlerdi. Sonrasında doktorun işin pek öyle olmadığı, muhtemelen müzmin hastalığının bir neticesi olduğu şeklindeki teşhisini duyunca, ilk defa düşüp bayılmak ile böbrek hastalığı arasında bir ilişki olabileceği üzerine düşünmeye başlamışlar.

Kış tatilinin başlamasına biraz daha vardı. Dönem bitene kadar beklememin bir mahzuru olmasa gerek diye düşünüp bir iki gün harekete geçmedim. Derken bu bir iki gün içinde babamın yataktaki hali ve annemin telaşlı yüzü durmadan gözümün önüne gelir oldu. Her defasında yüreğimde garip bir acı hissedince sonunda memlekete gitmeye karar verdim. Memleketten yol parasını alma işlemleriyle vakit kaybetmemek için vedalaşma vesilesiyle hocamın evine kadar gidip, yol parasını da kısa zamanda geri ödeyeceğimi belirterek kendilerinden temin etmeye karar verdim.

Hocam hafiften bir nezle geçirdiğinden, misafir odasına geçmek zahmetli olur diye beni kütüphaneye buyur etti. Kütüphanenin penceresinden kış gelesi beri ender görülüp kendini özleten narin güneş ışığı giriyor ve masanın ayaklarını parlatıyordu. Hocam yılın o günlerinde evin en iyi köşesi olan bu odanın ortasına büyük bir maltız koymuş, uçayağın üstüne yerleştirdiği çaydanlıktan çıkan su buharıyla nefesini rahatlatmak niyetindeydi.

“Büyük hastalık neyse de, az bir soğuk algınlığı gibisi daha can sıkıcı, değil mi?” diyen hocam, acı bir gülümsemeyle yüzüme bakıyordu.

Hocamın adamakıllı hasta denecek kadar hasta olmuşluğu

yoktu. Sözlerini duyunca gülesim geldi.

“Ben de soğuk algınlığı kadarına katlanabilirim ama ondan ötesi bana uzak dursun. Sizin için de aynı olsa gerek. Başınıza geldiğinde anlarsınız.”

“Belki de öyledir. Hasta olacaksam ölümcül olanımı yeğlerim.”

Hocamın söylediklerini pek o kadar ciddiye almamıştım. Hemen annemden gelen mektup konusunu açıp borç para talep ettim.

“Öyleyse durum ciddi. O kadarı elimizin altında olsa gerek. Verelim de onunla yola çıkm.”

Hocam, hanımefendiyi çağırıp gereken meblağı önüme koydurdu. Parayı kendi çay takımı dolabı gibi bir şeyin çekmecesinden getiren hanımefendi, beyaz kâğıdın üzerine paraları narince koyup “İnsan ister istemez endişeleniyor, değil mi?” dedi.

Hocam, “Sık sık baygınlık geçiriyor muymuş?” diye sordu.

“Mektupta hiçbir şey yazmıyor. Bu şey sık sık tekrar etmeye mi meyillidir?”

“Öyle.”

Hocam, hanımefendinin annesinin de babamınkiyle aynı hastalıktan öldüğü konusunu ilk defa açmış oldu.

“Her hâlükârda durumu kötü olmalı,” dedim.

“Öyle vesselam. Mümkün olsa da onun yerinde ben olsaydım. Mide bulantıları var mıymış?”

“Pek söz etmediğine göre, bulantıları hemen hemen hiç olmasa gerek.”

Hanımefendi, “Bulantı gelmiyorsa henüz durumu iyidir,” dedi.

O günün akşamı buharlı trenle Tokyo’dan ayrıldım.

22

Babamın durumu düşündüğüm kadar kötü çıkmadı. Ancak eve vardığımda, hasta yatağında bağdaş kurmuş bir vaziyette, “Millet endişelenmesin diye dişimi sıkıp böyle yatmaya devam ediyorum. Artık kalksam da sakıncası yok,” diyordu. Fakat aradan bir

gün geçmişti ki annemin durdurmasına aldırmayıp nihayet yatağını kaldırttı. Annem istemeye istemeye yorganı katlarken, “Babanın sen gelince birden gücü yerine geldi,” dedi. Ben de babamın bu tavrını kendini olduğundan iyi gösterme uğraşı olarak görüyordum.

Abim, Kyūshū²⁷ gibi uzak bir yerde bir işle meşguldü. Yani çok hususi bir durum haricinde, işlerinden başını kaldırıp anne babasının yüzünü görececek hali yoktu. Ablam başka bir ile gelin gitmişti. Bu yüzden de acilen yetişip gelecek bir durumda değildi. Anlaşılan, üç kardeş içinde en müsait olanı talebe olmam sebebiyle sadece bendim.

Annemin buyruğuna uyup, okulun derslerini bir yana bırakarak tatilden önce dönüp gelmemden babam büyük bir memnuniyet duymuştu. “Bu kadarcık bir hastalık için okulunu ihmal ettirmekle ayıp ettik. Annen mektupta işi iyice velveleye vermiş, hiç iyi olmadı bu.”

Babam böyle diyordu. Demekle de kalmayıp şimdiye kadar serili duran hasta yatağını kaldırıp her zamanki gibi dinç bir görüntü çiziyordu.

“Sakin ha durumu iyice hafife alıp hastalığı tekrar azdırma.”

Babam uyarılarımı memnuniyetle karşılamakla birlikte pek ciddiye almıyordu.

“Bir şeycikler olmaz. Böyle her zamanki gibi kendime dikkat etsem yeter.”

Doğrusu babam iyi görünüyordu. Evde rahatça dolaşıyor, nefes nefese kalmadığı gibi kendini kaybettiği de olmuyordu. Bir tek benzinin rengi normal insaninkine nazaran gayet kötüydü ama bu da yeni çıkan bir şey olmadığından, biz de pek endişeleniyor değildik.

Hocama mektup gönderip borç para için teşekkürlerimi iletim. Borcumu Tokyo’ya döneceğim yılbaşı zamanı ödeyeceğimi söyleyip o vakte kadar beklemelerini rica ettim. Bu arada babamın hastalığının düşündüğüm kadar ağır olmadığını bildirdim. Göründüğü üzere endişelenecek bir şey yoktu, baş dönmesi olmadığı gibi bulantı ve benzeri belirtilerden hiçbiri de yoktu. Son olarak da nezaketen kısaca hocamın soğuk algınlığının ne durumda olduğunu

27 Japonya’yi oluşturan büyük adalardan en güneyde olanıdır. (ç.n.)

sordum. Hastalığını pek ciddiye almıyordum.

Bu mektubu gönderirken hocamdan cevap gelir diye bir beklentim yoktu. Gönderdikten sonra anne babama hocamdan bahsederken, gözümlün önüne hocamın kütüphanesi geliyordu.

Annem, “Tokyo’ya dönüşünde hocana şiiitake mantarı²⁸ götür,” dedi.

“Tamam da, hocam kurutulmuş şiiitakeyi yer mi acaba?”

“Çok lezzetli olmasa da nefret edeni de yok.”

Hocam ile şiiitake mantarını bir arada düşünmek bana garip geldi.

Hocamdan cevap gelmesi beni biraz şaşırttı. Özellikle de öylesine yazılmış gibi görünmesi şaşırtmıştı aslında. “Hocam sadece nezaketen bir cevap buyurmuş,” diye düşündüm. Öyle düşününce de bu basit mektup, benim için oldukça büyük bir sevinç kaynağı oldu. Elbette bunda hocamdan aldığım ilk mektup olmasının da payı vardı.

“İlk” deyince hocamla yazışmalarımız devam etmiş gibi anlaşılabilir ama işin aslının öyle olmadığını burada belirtmek isterim. Hocamın ömrü boyunca, kendisinden sadece ve sadece iki mektup aldım. Bunlardan ilki şimdi bahsettiğim bu basit mektuptu; ikincisi ise hocamın ölmeden önce özellikle bana hitaben yazdığı oldukça uzun bir mektuptu.

Hastalığının tabiatı gereği babamın fazla hareketten kaçınması icap ettiğinden, hasta yatağını kaldırmamız sonrası da hemen hemen hiç dışarı çıkmıyordu. Bir keresinde havanın oldukça yumuşak olduğu bir günün öğleden sonrası bahçeye indiği oldu ama o zaman da tedbiri elden bırakmayarak ben babamın koluna girmiş vaziyette yanında bulundum. Endişeyle babamın elini omzuma almaya çalışsam da babam tebessüm ederek buna yanaşmıyordu.

28 Japonya’da ve birçok Doğu Asya ülkesinde yetiştirilen lezzetli bir mantar türü. (ç.n.)

Sıkıcı bir rakip olan babamla bol bol şögi²⁹ oynuyorduk. Her ikimiz de tembel tabiatlı olduğumuzdan, kotatsunun³⁰ dibine sokulmuş halde oturduk, oyun tahtasını yorganın üzerine yerleştirip sadece hamle yapmak için ellerimizi yorgandan dışarı çıkarıyorduk.

Kimi zaman alınan pullar kayboluyor, bir sonraki oyuna kadar ikimizin de bundan haberi olmuyordu. Bir keresinde bunlardan birini annemin küller arasında bulup maşayla tutup çıkardığı ilginç bir hadise de geçti başımızdan.

“Go’nun³¹ sehпасı çok yüksek, hem de ayaklı olduğundan kotatsunun üstüne koyulamıyor. Bu açıdan bakınca şögi sehпасı daha iyi. Bak rahatça oynayabiliyoruz. Tembel adam için çok iyi. Hadi bir el daha çevirelim!”

Babam kazanınca muhakkak, “Hadi bir el daha çevirelim,” diyordu. Gel gör ki ben kaybedince de bir daha oynayalım diyordu. Yani kaybetse de kazansa da kotatsunun yanı başında şögi oynamaktan büyük zevk alan biriydi.

Başlarda her zaman tecrübe edemediğim emekli işi bu eğlençelik, benim de epey hoşuma gitmişti. Lakin gitgide, gençliğimden olsa gerek bu kadarı bana yetmemeye başladı. Kimi zaman altın pul ya da mızrak pulunu tuttuğum, yumruğumu başımın üstüne uzatarak iyice bir esnediğim oluyordu.

Tokyo’yu düşünüyordum. Derken yerinden çıkacakmışçasına delice atmaya başlayan kalbimin gümlejšlerini duyuyordum. Gariptir ki bu gümlejšin şiddetini hocamın gücünden aldığı yönünde tuhaf bir hissiyat besliyordum.

İçimden şöyle bir babam ile hocamı karşılaştırdım. Her ikisi de âlem içinde yaşıyor mu ölü mü farkına varılmayacak kadar sessiz sakin insanlardı.

İnsanların gözünde kendilerine bir not biçilecek olsa bu sıfır olurdu. Ne var ki ha bire canı şögi oynamak isteyen babam, basit

29 Satranç benzeri geleneksel Japon oyunu. (ç.n.)

30 Etrafı yorganla çevrili ve altında ısıtma sistemi bulunan masa. (ç.n.)

31 Çin kökenli tahta üzerinde oynanan bir strateji oyunudur. (ç.n.)

bir eğlence arkadaşı olarak bile beni tatmin etmiyordu. Önceleri kendisine eğlence için gidip geldiğimi hatırlamadığım hocamın ise kafamda bir eğlence ilişkisiyle ortaya çıkacak samimiyetten çok öte bir tesiri vardı. Buna sadece kafa demek fazlaca soğuk bir ifade şekli olacağından gönül diyelim. Tüm vücuduma hocamın kudreti sinmiş ve can damarlarımda hocamın hayatı akıyor gibiydi desem, o zamanki hissiyatım için abartı sayılmaz. Babam benim öz babam iken, hocamın, söylemeye bile gerek yok, tamamen bir yabancı olduğu yönündeki su götürmez gerçek hakkında, bile bile kafa yorup da sanki ilk defa büyük bir keşifte bulunmuşum gibi şaşırdığım oluyordu.

Artık yapacak bir şey olmamasından sıkılmaya başlayınca, önceleri hep el üstünde olan ben, yavaş yavaş anne babamın gözünde bayağlaşmaya başladım. Bu yaz tatilinde memleketine dönen herkesin muhakkak az çok tecrübe ettiği bir duygudur. Eve ayak bastığınız bir hafta müddetince, eliniz sıcak sudan soğuk suya konmezken, bu eşiği aşınca artık evdeki heyecan kayboluverir ve en nihayetinde olsanız da olmasanız da fark etmezmiş gibi bir muameleyle karşılaşsınız. İşte ben o eşiği aşmışım. Dahası memlekette dönerken beraberimde anneme de babama da yabancı bir şeyler getirmiştım. Eskilerin tabiriyle Konfüçyüs'ün evine Hristiyan havası getirmek misali, beraberimde getirdiğim şey evin havasına uymuyordu. Elbette bunu gizlemektedirim.

Ne var ki her ne kadar açığa vurmayayım desem de bu bir şekilde anne babamın gözünden kaçmıyordu. Keyfım kaçmıştı. Hemen Tokyo'ya dönmek istedim.

Şükür ki babamın sağlığı vaziyetini muhafaza ediyor, en ufak bir kötüleşme belirtisi göstermiyordu. Ne olur ne olmaz diye uzaklardan iyi bir doktor çağırıp muayene de ettirmiştik ki benim zaten bildiğim hususlar haricinde bir vakaya rastlanmamıştı. Kış tatilinin bitiminden hemen önce dönmeye karar verdim. Gariptir ki hem annem hem de babam buna karşı çıktılar.

Annem, “Ne dönmesiymiş, daha çok erken değil mi?” dedi. Babam da, “Dört beş gün daha kalsan yetişirsin,” dedi.

Karar verdiğim dönüş tarihini kabul ettirememişim.

Tokyo'ya döndüğümde kapılardaki matsukazariler³² çoktan kaldırılmıştı. Esen soğuk rüzgâra teslim olmuş şehirde, nereye baksam yılbaşı havasından eser yoktu.

Hemen hocamın evine borcumu ödemeye gittim. Hediyelik şitake mantarını da götürdüm. Ancak öylece vermek biraz garip kaçacağından, “Bunu annem size vermemi söyledi,” diye açıkça söyleyerek hanımefendinin önüne koydum. Şiitake yeni bir şekerleme bohçasının içindeydi. Kibarca şükranlarını sunan hanımefendi yan odaya geçerken, bu bohçayı eline alınca hafifliğine şaşırmış olacak, “Bu nasıl bir şekerleme acaba?” diye sordu.

Hanımefendinin böyle samimiyken çocukça bir uçarlılık görünürdü yüzünde hep. Her ikisi de babamın hastalığı konusundaki sorularını tekrarladıkları sırada hocam şunları söylemişti:

“Anlaşıldı. Söylediklerine bakılırsa şimdilik telaş edilecek bir şey yok ama hastalık hastalıktır. Her an teyakkuz halinde olmak lazım.”

Hocam, böbrek rahatsızlığı konusunda benim bilmediğim birçok şey biliyordu.

“Hastalığa müptela olan kişinin bunu fark etmeden normal bir yaşam sürdürmesi bu hastalığın özelliğidir. Bir subay tanıdığım vardı; sonunda bu dertten gitti ama ölümü sanki yalan gibi oldu. İşte yanında yatan hanımının başında durmasını gerektirecek bir zaman bile söz konusu olmadı. Gece yarısı biraz rahatsızlandığını söyleyerek hanımını uyandırdığı olmuş o kadar. O günün sabahı çoktan olmuşmuş. Lakin hanımı kocasını uyuyor zannettiğini söylemişti.”

O vakte kadar bende iyimser bir hava hâkimken şimdi birden içimi huzursuzluk kaplamıştı.

“Benim babam da öyle mi olacak? Olmayacak da diyemeyiz değil mi?”

“Doktor ne diyor?”

32 Yılbaşında kapıların önlerine yerleştirilen çam ağacından yapılan dekor. Şinto inancına göre yeni yılın tanrısını karşılamak için yerleştirilirdi. (ç.n.)

“İyileşmez diyor. Fakat hastanın endişe etmesini gerektirecek bir şey olmadığını söylüyor.”

“İyi o zaman. Doktor öyle diyorsa... Benim bahsettiğim kişi hiç fark etmemişti hastalığını. Ayrıca hayli kaba bir asker hayatı vardı.”

Biraz içim rahatlamıştı. Ruh halimdeki değişikliği dikkatlice gözlemleyen hocam şöyle devam etti:

“Lakin insan dediğin sağlıklıyla, hastasıyla zayıf bir varlık. Kim bilir ne zaman, ne sebeple ve ne şekilde geliverecek ölüm.”

“Siz de mi öyle düşünüyorsunuz?”

“Ne kadar sağlıklı da olsam, ben bile böyle düşünmeden edemiyorum tabii.”

Hocamın dudaklarında hafiften bir gülümseyişin gölgesi belirdi.

“Sessiz sedasız öleni var. Tabii bir şekilde... Bir de apansızın ölenler var ya! Gayri tabii bir vahşet eseri...”

“Gayri tabii vahşetten kastınız nedir?”

“Onun mahiyeti bana da malum değil ama bir ihtimal, intihar edenlerin çoğu bu gayri tabii vahşetten istifade ediyor olmalılar.”

“O zaman öldürülmek de böyle gayri tabii bir vahşetin eseri olsa gerek.”

“Bak öldürülmeyi düşünmemiştim ama düşününce makul geliyor.”

O sohbetten sonra eve döndüm. Döndükten sonra da babamın hastalığı pek o kadar aklımda değildi. Hocamın bahsettiği tabii ölüm, gayri tabii bir vahşet neticesi ölüm tabirleri, sadece o gün akılda kalacak geçici laflardan öteye geçmemiş, sonrasında aklımda hiç yer etmemişti. O güne kadar kaç kere el atayım dediysem de bir türlü girişemediğim bitirme tezini artık yavaş yavaş yazmaya başlamak gerek diye düşünmeye başladım.

O yılın Haziran ayında mezun olmam gerektiğinden, mevzuat gereği Nisan sonuna kadar bitirme tezimi tamamlamam gerekiyordu. İki, üç, dört diye kalan zamanı parmaklarımla sayınca, hesaplamalarımın tutacağından şüphelenmeye başladım. Etrafımdakiler kaynak toplamakla, not yazmakla oldukça meşgul görünürken ben daha hiçbir şeye dokunmamıştım. Yılbaşı geçsin de sonra etraflıca işe koyulurum diye karar vermiştim sadece. Karar verdiğim gibi de işe başladım. Derken birden elim kolum bağlandı. O vakte kadar bu büyük mesele hakkında basit ana hatlardan ötesini tasarlayamamıştım. Başımı ellerimin arasına alıp kara kara düşünmeye başladım.

Daha sonra tez konumun alanını daralttım. Ortaya koyacağım düşünceleri sistematik bir şekilde özetleme ihtiyacı doğmaması için sadece kitaplarda olan bilgileri sıralayıp azar azar sonuç kısmı ekleme yoluna gittim. Seçtiğim konu hocamın ihtisas alanıyla da yakından ilişkiliydi. Evvelinde, bu konunun seçimi hakkında hocamın görüşünü sorduğumda, “Neden olmasın,” demişti. Telaştan elim ayağıma dolanınca, doğruca hocama gidip okumam gereken kaynakları sordum. Hocam tüm bildiklerini seri bir şekilde bana aktardıktan sonra, “Gerekli kitaplardan iki üç tanesini ödünç vereyim,” dedi. Ne var ki hocam bu noktada beni biraz bile yönlendirme sorumluluğu almaya yanaşmıyordu.

“Son zamanlarda pek kitap okumadığımdan yeni gelişmeler hakkında bilğim yok. Okuldaki hocalarına sorsan daha iyi olur.” Hocamın bir zamanlar tam bir kitap kurduyken, sonrasında nedendir bilinmez eski ilgisini kaybediverdiği hakkında hanımefendiden duyduklarım o an birden hatırıma geldi. Tez konusunu bir kenara bırakıp öylesine bir konuya geçtim.

“Hocam neden eskisi kadar kitaplara ilgi duymaz oldunuz?”

“Şudur diyebileceğim bir sebebi yok ama... Nihayetinde ne kadar kitap okusam da pek öyle bir yerlere gelemeyeceğimi düşündüğümünden olsa gerek. Bir de...”

“Daha başka bir sebebi mi var?”

“Ayrı bir sebep denecek kadar büyük bir şey değil ama önceleri insanlar karşısında bir şey sorulduğunda bilmiyorum demeyi ayıp bilip bundan sakınırdım, sonradan bunun pek öyle utanç verici bir şey olmadığına yönelik bir intiba edindiğimden, öyle durmadan kitap okuma arzusunu kaybetmiş olmalıyım. Yani uzun lafın kısası bizden geçti artık.”

Hocam nispeten sakın bir tavırla söylemişti bunları. Topluma sırtını dönmüş bir adamın acılarını tatmamış biri olarak benim buna diyeceğim pek bir şey yoktu. Aklımda hocamın yaşı geçmiş olmasa da muhteşem biri olmadığı yönünde bir intiba edinerek evimin yolunu tuttum.

Ondan sonra ise var gücümle tezime girişmiş, bir ruh hastası gibi gözlerim kıpkırmızı kesilene kadar çalışır olmuştum. Benden bir yıl önce mezun olmuş bir arkadaşşıma sorular sorup çeşitli konularda görüşünü aldığım zamanlarda, birisinin teslim süresinin son günü araba tutup güç bela yetişebildiğinden bahsetti.

Başka birisi de saat beşi on dakika geçte teslim ettiği için ne-redeyse reddedilecekken bölüm başkanının ihsanıyla tezini kabul ettirebilmiş. Telaşlanmakla beraber kendime çekidüzen de vermiştim.

Her gün masa başında gücüm yettiği kadar çalışmaya devam ettim. Kimi zaman da loş kütüphanenin yüksek rafları arasında dolaşıp duruyordum.

Gözlerim bir hazine avcısı misali, kitap ciltlerindeki altın yaldızlı harfleri tarıyordu. Erik ağaçlarının çiçek açmasıyla birlikte soğuk rüzgârlar yavaş yavaş yönlerini güneye çevirdiler. Az bir zaman geçmişti ki kulağıma kiraz ağacının çiçek açtığına dair söylentiler gelmeye başladı. Oysa benim gözlerim sadece önüne bakan yarış atları gibi tezimden başka bir şey görmüyordu. Nisan ayının sonu gelip de en nihayetinde tezimi vaktinde bitirene kadar hocamın eşliğinden adımımı atmadım.

İşimin bitmesi, yae kirazının³³ çiçeklerinin dökülüp dallarında-ki yaprakların yeşererek büyüme ye yüz tuttuğu yaz başlarına rastladı. Kafesinden kurtulmuş bir kuş misali gökyüzünün enginliklerine özgürce kanat çırpma ye başlamıştım. Hemen hocamın evine gittim. Kararmış portakal dalı çitlerinin üstlerini bir alev misali filizlerin sarışını, kurumuş nar ağacı köklerinden parlak kızıl kahve yaprakların yumuşakça gün ışığını aksettirmesini yol boyunca seyrettim.

Dünyaya geleli beri ilk defa böyle ender bir manzara görmüşüm hissin e kapılmıştım. Hocam sevinçli yüzümü görünce, “Demek tezini bitirdin sonunda. Hadi geçmiş olsun bakalım,” dedi.

“Sayenizde sağ salım tamamına erdirdim. Artık yapacak bir şey kalmadı,” dedim.

İşin doğrusu o an yapmam gereken bütün işleri bitirdiğimden, o andan sonra gururla bunun tadını çıkarabileceğim yönünde ferah bir ruh haline kapılmıştım. Yazdığım teze yönelik tam bir güven ve tatmin duygusu içindeydim. Hocamın önünde bir çırpıda içeriğini anlatıverdim. Hocam her zamanki haliyle, “Anladım,” ve “Öyle mi?” gibi sözlerle dinlediğini belli etse de onun ötesinde bir fikir belirtmedi. Tatminsizlik değilse de biraz hevesimin kırıldığını hissettim. Buna rağmen o günkü ruh coşkunluğum nispeten sakin görünen hocamın tavırlarına karşı bir atağa kalkıyor gibiydi. Hocamı yeniden doğmaya yüz tutmuş tabiatı seyretmeye davet ettim.

“Hocam, bir yerlere yürüyüşe çıkalım mı? Eminim dışarıya çıkmak bize çok iyi gelecek.”

“Nereye?”

Benim için neresi olsa fark etmezdi. Sadece hocamla birlikte dışarıya çıkmak istiyordum.

Hocam ve ben hedeflediğimiz gibi bir saat sonra şehir merkezinden uzaklaşmış, şehir mi köy mü ayırt etmesi zor ve oldukça sakin bir muhitte öylesine yürürken bulmuştuk kendimizi. Ben alev ağacından taze ve yumuşak bir yaprak alıp, yaprak düdüğü öttürmeye başladım. Kagoşimalı³⁴ bir arkadaşımın yapışını taklit

33 Taç yaprakları kat kat açan bir kiraz çiçeği türü. (ç.n.)

34 Günümüz Güney Japonya’sında bir yer ismi. (ç.n.)

ede ede kendiliğimden öğrendiğim bu yaprak düdüğü denen şeyde epey bir ustalığım vardı. Ben ustalıkla bu düdüğü çalarken buna pek oralı olmayan hocam, başka bir yöne doğru bakarak yürüdü.

Taze yapraklarla örtülmüş gibi sık bitkili hafif bir tümseğin altından uzun ince bir yol gidiyordu. Kapının sütunlarına çakılmış levhada falanca parkı diye yazdığından, şahsa ait bir mülk olmadığı hemen anlaşılıyordu. Hocam yokuşun üst yamacındaki girişe bakarak, “Bir girip bakalım mı?” dedi. Ben de hemen, “Bahçıvanın alanı, değil mi?” diye karşılık verdim.

Fidanlıkları geçip de içerilere tırmanınca sol tarafta bir ev göründü. Açık bırakılmış şöjinin³⁵ iç tarafının ıssızlığından kimseciklerin olmadığı anlaşılıyordu. Sadece saçağın altına yerleştirilmiş büyük bir tencerenin içinde beslenen kırmızı balıklar kımıldıyordu.

“Sakin bir yer, değil mi? İzinsiz içeriye girivermemizin bir mahzuru yoktur umarım.”

“Yoktur.”

Daha da içerilere ilerledik. Lakin orada da kimsecikler yoktu. Açıyalar sanki yanıyormuşçasına dağınık halde duruyordu. Hocam bunların içinde kızılımsı sarı uzunca bir bambu dalını gösterip, “Bu kırışıma³⁶ olmalı,” dedi.

Şakayıklar da üç dört metrelik bir alana dikilmişti ama daha mevsimi gelmediğinden bir tanesi bile çiçek açmamıştı. Hocam bu şakayık bahçesinin yanındaki eski büyükçe bir oturağın üstüne boylu boyunca uzandı. Ben de ucunda kalan boş yere oturup bir sigara yaktım.

Hocam mavinin süzülüp geldiği gökyüzüne bakıyordu. Ben de etrafımı saran genç yaprakların rengine kendimi kaptırmıştım. Bu genç yapraklara şöyle bir bakınca, her birinin farklı renkte olduğu görülüyordu. Aynı akçaağacın tek dalında bile aynı renkte iki yaprak yoktu. Hocamın ince sedir fidanlarının tepesinde bir yerlerde asılı duran şapkasını rüzgâr yere düşürüvermişti.

35 Japon mimarisinin temel öğelerinden biridir. Ahşap çıtalar ve yarı saydam bir kâğıttan oluşur ve sürgülü bir kapı düzeniğidir. İlerleyen bölümlerde “sürgülü kapı” ifadesi kullanılacaktır. (ç.n.)

36 Bir açelya türü. (ç.n.)

Hemen o şapkayı yerden kaldırdım. Yer yer görünen kırmızı toprağı tırnaklarımla eşeleyerek hocama seslendim.

“Hocam, şapkanız düştü.”

“Sağ ol.”

Vücudunu hafifçe doğrultarak şapkayı alan hocam, ne kalkmış ne de yatıyor diyemeyeceğim bir vaziyette bana garip bir şeyler söyledi.

“Birden sorduğum için bağışlayın, ailenizin epeyce bir mal varlığı var mı?”

“Pek o kadar yok.”

“Kabalığımı bağışlayın ama ne kadar acaba?”

“Ne kadar olsun işte, biraz toprak biraz da tarla. Para falan hiç yok galiba.”

Hocam ailemin mal varlığı hakkında ilk defa böyle sorular soruyordu. Benim ise hocamın nasıl geçindiği hakkında hiç soru sormuşluğum yoktu. Tanıştığımızdan beri ilk defa hocamın öyle boş gezmesinin nedenleri hakkında şüphelenmiştim. Ondan sonra da içimdeki bu şüphe hiçbir zaman silinmemişti. Fakat böyle bir meseleyi hocamın önüne pervasızca getirmenin kabalık olacağını düşünmüş ve her seferinde bundan sakınmışım. Taze yaprakların renklerinden yorgun düşmüş gözlerimi dinlendiren gönlüm, birden malum şüpheyle sarsıldı.

“Peki, hocam sizin durumunuz nasıl? Ne kadarlık bir mal varlığına sahipsiniz?”

“Varlıklı biri gibi mi görünüyorum?”

Hocam genelde sade giyinirdi. Kalabalık bir ailesi de yoktu. Üstelik evi de pek öyle geniş değildi. Ne var ki yaşam tarzının özündeki zenginlik, aile üyesi olmayan benim gibi biri için bile aşıkardı. Hocamın yaşantısı için lüks denemezdi ancak kendisi cimri de değildi. Tutumluluk gereği kesesini sıkı tuttuğu da görülmüş değildi.

“Zengin olmalısınız,” dedim.

“Eh, bir miktar param var ama varlıklı da sayılmam. Varlıklı

olsam kendime daha büyük bir ev yapardım.”

O vakit hocam bankın üstünde bağdaş kurmuş vaziyetteydi, sözlerini bitirince bambu bastonuyla önündeki toprağa yuvarlak bir şeyler çizmeye başladı. Bitirince bu sefer bir değneği toprağa sapladı.

“Oysaki bir zamanlar varlıkıydım.”

Hocam bu sözleri kısmen mırıldanır gibi söylemişti. Akabinde ben de daha ileri gidip hocama karşılık vermekten kaçındığım için hemen sustum.

“Oysaki bir zamanlar varlıkıydım, anlıyor musun!” diye sözlerini tekrarlayan hocam, ardından yüzüme bakıp acı acı gülümsedi. Ben buna rağmen hiçbir karşılık vermedim. Aslında afallamış, verecek bir karşılık bulamamıştım. Nihayetinde hocam da başka bir konudan laf açtı.

“Babanızın sağlık durumuyla ilgili yeni bir gelişme var mı?”

Babamın sağlık durumuyla ilgili olarak yılbaşından sonra herhangi bir haber almamıştım. Her ay memleketten gönderilen çeke nezaketen ilıştirdikleri kısa mektuplarda babamın el yazısı vardı ama bunlarda hastalıkla ilgili bir ifade hemen hemen hiç olmuyordu. Dahası, yazısı da gayet düzgündü. Bu tür hastalıklarda görülen el titremesi kalem tutuşunu hiç bozmamıştı.

“Hiçbir haber gelmedi ama artık iyi olsa gerek.”

“İyiye sorun yok da hastalık hastalıktır vesselam.”

“Durum vahim mi diyorsunuz yani? Oysaki direnç gösteriyor olacak ki bana hiç haber gelmiyor.”

“Öyle mi?”

Hocamın ailemin mal varlığı ve babamın sağlık durumu hakkında sorular sormasını sıradan bir sohbet (aklına gelen şeylerden olduğu gibi söz ettiği sıradan bir sohbet) olarak görüp dinlemiştim. Gel gör ki hocamın sözlerinin altında bu iki şeyi birbirine bağlayan bir anlam yatıyordu. Hocamın şahsi tecrübelerinden bihaber olan benim ise elbette bunun farkına varmam olanaksızdı.

“Ailenizin bir mal varlığı varsa bir an evvel gerekli düzenlemelerin yapılması gerekir diye düşünüyorum, üstüme düşmez ama. Babanın varisleri arasında kim ne alacaksa güzelce taksiminin yapılması iyi olmaz mı? Zira ansızın bir şey olursa, en can sıkıcı iş miras meselesidir.”

“Anlıyorum.”

Hocamın sözlerini pek o kadar dikkate almamıştım. Ailemde ne annem, ne babam ne de başka birinin böyle bir konuyu mesele edeceğini sanmıyordum. Dahası hocamın bahsettiği bu meselenin hocamın gözünde olağan görünmesi de beni biraz şaşırttı. Fakat yaşımdan büyüklere olan saygım gereği bu konuda ses çıkarmadım.

“Babanız halen hayattayken öldüğü varsayımını temel alan sözlerim sizi incittiyse bağışlayın. Ancak insanoğlu fanidir. İnsanın ne kadar sağlıklı yerinde de olsa, vadesi ne zaman dolar bilinmez.”

Hocamın sözlerinde her zamankinden farklı olarak bir acının izleri vardı.

“Böyle bir konuda hiç mi hiç endişelenmiyorum,” diye izahta bulundum.

Hocam, “Kaç kardeşiniz var?” diye sordu.

Hocam bundan başka hane halkının kaç kişi olduğu, akrabalarımızın olup olmadığı, amca ve hala çocuklarını hakkında da sorular sordu. Derken son olarak şunu söyledi:

“Cümleten iyi insanlar mı?”

“Öyle kötü denecek birileri yok. Ne de olsa sıradan köylüler.”

“Köylüler neden kötü olmuyormuş?”

Bu sorgulamadan sıkılmıştım. Fakat hocam bana cevabımı düşünecek zaman bile bırakmıyordu.

“Köylüler şehirlilerden de beter olurlar. Bir de sen şimdi ‘Ak-rabalarının içinde kötüdür diyebileceğim bir insan yok,’ dedin, değil mi? Yoksa yeryüzünde kötü insan diye bir tipin var olduğunu mu sanıyorsun sen? Öyle alnında kötü insan yazan birisi yok bu

dünyada. Normalde herkes iyi. En azından herkes, normal birer insan. Umulmadık bir zamanda birden kötü insana dönüvermele-ridir korkunç olanı. İşte bu yüzden hüküm vermek zordur ya.”

Hocam burada duracak gibi de görünmüyordu. Bu noktada bir şeyler söylemek istedim. Derken arka taraftan bir köpek birden havlamaya başladı.

İkimiz de irkilip arkamıza baktık. Çitlerin yanından arka tara- fa doğru dikilmiş sedir fidanları yanında bambu yaprakları on met- rekare kadar toprağı gizlercesine büyümüştü. Köpek bu yapraklar arasında kafasını ve sırtını göstere göstere var gücüyle havlıyor- du. On yaşlarında bir çocuk oraya koşup geldi ve köpeğı azarla- maya başladı. Başında amblemlı siyah şapkasıyla çocuk hocamın önünden geçip selam verdi.

“Amca, girdiğinizde evde kimse yok muydu?” diye sordu.

“Kimseler yoktu ya.”

“Ablam ve annem mutfaktaydı ama.”

“Öyle mi? Demek vardılar.”

“Amca o zaman merhaba diye seslenip içeri girseydiniz ya.”

Hocam hafifçe gülümsedi. Cebinden kesesini çıkarıp beş ku- ruşluk bir ak bakırı çocuğun eline tutuşturdu.

“Annene de ki burada azıcık dinlenmek istiyoruz.”

Çocuk zekice bakan gülen gözlerle başını salladı.

“Şimdi ben ordu casus başkanıyım.”

Çocuk böyle deyip açelyalar arasından yokuş aşağı koşmaya başladı. Köpek de kuyruğunu kıvrıp peşi sıra gitti. Derken aynı yaşlarda görünen iki üç kadar çocuk da casus başkanının gittiğı ta- rafa doğru koştular.

29

Hocamın sözlerinin bu köpek ve çocuklar yüzünden nihayete eremeyişı nedeniyle meselenin ana hatlarına hâkim olamamıştım. Hocamın mesele ettiğı miras gibi mevzular, o zamanlar beni hiç telaşlandırmıyordu. Mizacım gereğı ve içinde bulunduğum durum

itibarıyla, o zamanlarda öyle bir çıkar hesabına kafa yoracak kadar lüksüm yoktu. Şöyle bir düşününce bu, daha hayata atılmamış olmamdan ve doğrusu, bu meselelerle henüz karşılaşmamış olmamdan kaynaklanıyordu belki de. Velhasıl gençliğimden olacak, para meseleleri bana uzak görünürdü.

Hocamın konuşmaları içinde enine boyuna sormak istediğim tek bir şey vardı; o da insanoğlunun her birinin hiç umulmadık bir zamanda kötü insana dönüşebileceği şeklindeki cümlesiydi. Bu cümleyi anlamıştım anlamasına ama ben bu hususla ilgili daha fazlasını bilmek istiyordum. Köpek ve çocuklar gidince yeşillikler içindeki bahçe eski sakinliğine geri döndü. Biz de sessizliğe zincirlenmiş gibi bir süre hareketsiz öylece durduk. O andan sonra gökyüzünün güzel rengi peyderpey solmaya başladı. Etrafımızdaki ağaçların çoğunluğunu oluşturan akçaağaçların dallarından damlayacakmış gibi sallanan hafif yeşil yapraklar, hava giderek kararıyor hissini veriyordu. Uzaklardan gidip gelen römorkların çekilme sesleri kulağımıza geliyordu. Ben bunu, köyün erkeklerinin römorkla fidanlar taşıyıp festival gibi bir şeye gitmelerine yormuştum. Hocam bunu duyunca birden meditasyondan uyanmış biri gibi doğruldu.

“Haydi, dönelim yavaş yavaş. Günler epey uzadıysa da böyle ağırdan alınca, akşam nasıl da erkenden geliveriyor değil mi?”

Hocamın sırtı az önce bankta sırtüstü yatışından kalan çerçöp-
le doluydu.

İki elimle bunları temizledim.

“Sağ olsun. Reçine falan bulaşmamıştır umarım!”

“Hiçbir şey kalmadı.”

“Bu haori³⁷ daha geçenlerde dikildi. Anlayacağın reçine falan bulaştırıp eve götürürsem hanımdan azarı yerim. Sağ olsun.”

Ağır ağır, tekrar yamaca sırtını vermiş evin önüne geldik. Girerken ortalıkta kimseciklerin izinin olmadığı köşede, şimdi evin hanımı on beş on altı yaşlarındaki kızıyla ip eğiriyordu. İkimiz büyük kırmızı balık havuzunun yanından, “Rahatsız ettik,” diyerek

37 Üste ceket gibi giyilen bir çeşit Japon kimonosu. (ç.n.)

selam verdik. Evin hanımı, “Yok canım, ne rahatsızlığı,” diyerek karşılık verip az önce çocuğa verilen harçlık için teşekkür etti.

Bahçe kapısından çıkıp iki üç sokak geçince ben nihayet hocama dönerek sessizliğimi bozdum.

“Az önce ‘Her kim olursa olsun insanoğlu birdenbire kötü birine dönüşebilir,’ manasında bir ifadeniz oldu ya. Acaba bu ne anlama geliyor?”

“Öyle derin bir anlamı yok. Lakin bu bir gerçek. Havai bir teori değil.”

“Gerçek oluşunda bir mahzur yok; fakat benim asıl sormak istediğim ‘birdenbire’ ibaresi. Acaba nasıl bir durum kastediliyor?”

Hocam gülmeye başladı. Üstünden biraz zaman geçmesiyle eski ateşini kaybetmiş bir havayla...

“Para var ya para, ne kadar namuslu da olsa onu görünce kötü adam olurur insan.”

Hocamın cevabı bana fazlasıyla sıradan gelip ilgimi çekmemişti.

Hocamın hararetini kaybetmesine mukabil ben de hevesi kırılmış bir ruh halindeydim. Hızlı adımlarla yürümeye başladım. Hocam biraz geride kalmış gibiydi. Arkamdan “Hey, hey!” diye seslendi.

“Bir baksana!”

“Neye?”

“Bir sözümle ruh halin nasıl da değişiveriyor öyle.”

Bana yetişmesi için duraklayıp arkama döndüğüm sırada, yüzüme bakan hocam böyle söylemişti.

30

O vakit hocama içten içe kızmaktaydım. Aynı hizada yürümeye başladıktan sonra da sormak istediklerimi bilerek sormadım. Ama hocamın bunun farkında olup olmadığı benim bu tavrıma bir tepki göstermemesi sebebiyle anlaşılmıyordu. Her zamanki sessizliğini bozmadan sakın haliyle yürümeye devam etmesi biraz sinirlerimi

bozuyordu. Söyleyecek bir şeyler bulup hocamın canını sıkasım geldi.

“Hocam!”

“Buyur.”

“Az önce biraz heyecanlandınız galiba. Hani o bahçevanın bahçesinde dinlenirken. Sizin heyecanlı halinizi hemen hemen hiç görmeyen biri olarak, bu haliniz bana oldukça istisnai göründü.”

Hocam hemen cevap vermedi. Bunun canının sıkılıyor olmasından kaynaklandığını düşündüm. Aynı zamanda hedefi yine isabet ettiremediğimi hissediyordum. Çaresiz susmaya karar verdim. Derken hocam birden yolun kenarına doğru gitti. Sonra güzelce dikilmiş çitlerin altında kollarını kıvrıp tuvalet ihtiyacını giderdi. Hocam ihtiyacını giderirken ben orada boş boş dikiliyordum.

“Kusura bakmayın.”

Hocam böyle diyerek yola devam etti. En sonunda hocamın üstüne gitmekten vazgeçmiştim. Yürüdüğümüz yol giderek canlanıyordu. O âna kadar orada burada görünen geniş tarlalar, düz ve yamaç araziler artık sağlı sollu sıralanan evler yüzünden hiç görünmez olmuşlardı. Yine de kimi evlerin arasında bezelye bahçelerinin bambularla çevrelendiği, tel örgüler içinde tavukların beslendiği göze çarpıyordu. Şehirden dönen iş atları birbirleriyle burun buruna yarışıyordu. Böyle şeylere başından sonuna kadar kendini kaptırmaya meyilli biri olarak, az önce mevzubahis olan meseleyi bir yerlere bırakıvermiştim. Hocamın sonradan geri dönüş yaptığı o meseleyi doğrusu artık unutmuştum.

“Az önce o kadar heyecanlanmış mı göründüm?”

“Pek o kadar da denilemez ama belki biraz...”

“Yok, yok, görünmüşsem de zararı yok. Gerçekten heyecanlanıyorum zaten. Siz nasıl anlıyorsunuz bilemem ama benim içim bu konuya dair derin bir nefret duygusuyla dolu. Birisi yüzünden uğradığım aşağılama ve hasarı, on yıl geçse de yirmi yıl geçse de unutamam çünkü.”

Hocamın sözleri öncekinden de fazla heyecan doluydu. Ancak beni asıl şaşırtan bu hali değildi. Ne demek istediğini olduğu gibi sözlere dökmüştü.

Böyle bir itirafta bulunması benim için bile kuşkusuz hiç beklenmedik bir şeydi. Hocamın mizacında böyle güçlü bir saplantının varlığını o âna kadar hayal bile etmemiştim. Daha zayıf birisi olduğunu sanıyordum. Kendisine yakınlığının kökleri de hocamın bu zayıf ve yüksek tarafından geliyordu. Bir anlık bir hisle hocama karşı gardımı almışken, şimdi bu sözlerin önünde küçülüyordum. Hocam şöyle demişti:

“Biri tarafından aldatıldım. Hem de kan bağımlı olan bir akrabam tarafından aldatıldım. Bunu asla unutamıyorum. Babam yaşarken bana iyi görünen bu herifler, babam ölür ölmez ahlaksız varlıklara dönüştüler. Bu heriflerden miras aldığım bu aşağılama ve hasarı, çocukluğumdan beri sırtımda taşıyorum. Sanırım ölene dek de taşıyacağım. Ölene dek bunu unutamayacağım çünkü. Ama hâlâ öç almış değilim. Şöyle bir düşününce, kişisel bir öç almaktan daha fazlasını yapıyorum. Sadece onlara kin duymuyorum, ben onların temsil ettiği insan mefhumuna tümünden kin duymayı öğrendim. Bu kadarının bana yeteceğine inanıyorum.”

Teselli için tek bir söz bile bulamamıştım.

31

O günkü konuşmamız da orada noktalanmış, devamı gelmemişti. Açıkçası ben de hocamın tavrı karşısında sinmiştim ve daha ileriye gitmek içimden gelmemişti.

Şehirden çıkınca trene binmiştik fakat trende de ağzımızı açmamıştık. Trenden iner inmez ayrılmamız icap ediyordu. Ayrılırken hocam yine olağan halinden farklıydı. Her zamankinden daha canlı bir şekilde, “Bugünden Haziran’a kadar fevkalade rahat olmalısınız. Büyük ihtimalle ömrün en rahat günleridir bunlar. Doyasıya tadını çıkarınız,” dedi. Gülerek şapkamı çıkardım. O an yüzüne baktığım hocamın sıradan bir insana kin duyabileceğine inanamıyordum. O gözlerde, o ağızda, hayata yönelik bir karamsarlığın hiç bir ibaresi yoktu.

Fikriyat bakımından hocamdan azami derecede fayda gördüğümü itiraf etmeliyim. Lakin bazı meseleler hakkında bir fayda

görmeye ne kadar çalışsam da bunda muvaffak olamadığım zamanların olduğunu da belirtmem gerekiyor. Hocamın kimi konuşmalarının bir neticeye ulaşmaksızın son bulduğu da oluyordu. O gün ikimiz arasında şehir dışında geçen o konuşma da böyle bir neticesizlikle hafızamın bir köşesinde yer etmişti.

Bu meseleyi çekinmeden hocamın önüne bir gün tekrar getirdim. Hocam gülüyordu. Şöyle demişti:

“Kalın kafalı olduğumdan, duruma malik olamıyorsam başka; ama anlayabileceğim halde açıkça konuşmamanız hoş değil.”

“Ben hiçbir şey gizlemiyorum.”

“Gizliyorsunuz.”

“Siz benim düşünce ve görüşlerim diyebileceğim şeyle benim geçmişte yaşadıklarımı biraz birbirine karıştırmıyor musunuz? Sıradan bir düşünür olsam da kafamda topladığım düşüncelerimi sakladığım söylenemez. Saklamaya hacet de yok zaten. Ancak size geçmişte yaşadıklarımı olduğu gibi anlatmam icap ediyorsa, işte o ayrı bir mesele.”

“Ayrı bir mesele olamaz. Sizin fikriyatınızı vücuda getiren de bu geçmişiniz ve benim için büyük bir önem arz ediyor. Bu iki şey birbirinden ayrılınca benim için hiçbir değeri kalmaz. İçinden ruhu alınmış bir oyuncak bebekle beni avutamazsınız.”

Hocam usanmış bir ifadeyle yüzüme baktı. Sigarayı tutan eli hafifçe titriyordu.

“Gözü pek birisin sen.”

“Sadece ciddi biriyim. Ciddi bir şekilde yaşamın kendisinden ders ve tecrübe almak niyetindeyim.”

“Geçmişimi sana açmam pahasına mı?”

Açmak ifadesi ansızın ürkütücü bir sese bürünüp kulağımda cınladı. O an önümde oturan kişinin bir suçlu olduğu, her zaman saygı duyduğum hocam olmadığı hissine kapılmıştım. Hocamın yüzü mosmordu. “Sen gerçekten ciddi biri misin?” diye hocam beni yine sorguluyordu.

“Ben geçmişten gelen bir sebeple insanoğluna şüpheyle bakıyorum. Bu sebeple doğrusu senden de şüpheleniyorum. Ama bir

tek senden şüphelenmek istemiyorum. Sen şüphe duyulamayacak kadar safsın. Ben ölmenden önce hiç olmazsa bir kişiye de olsa inanıp öyle ölmek istiyorum. Sen o bir kişi olabilir misin? Olabilir misin? Sen sapına kadar ciddi biri misin?”

“Hayatım ne kadar gerçekse, şimdi söylediklerim de o kadar ciddidir.”

Sesim titriyordu.

“Pekâlâ,” dedi hocam.

“Anlatacağım. Geçmişimde anlatılmadık hiçbir şey bırakmadan... Bunun yerine... Yok yok, anlatacağım. Lakin benim geçmişimden senin pek fazla kazanımının olacağını sanmıyorum. Belki de duymaman daha iyi olacak. Bir de şimdi olmaz ama bil ki bir gün anlatacağım sana. Uygun bir vakti gelmedikçe anlatamam çünkü.”

Pansiyonuma döndüğümde dahi üzerimdeki şoku atabilmiş değildim.

32

Bitirme tezim hocalarımın gözünde benim biçtiğim değere layık görülmemiş gibiydi. Yine de umulduğu gibi tezim kabul edildi. Mezuniyet gününde küflenmeye yüz tutmuş kışlığımı sandıktan çıkarıp giydim.

Mezuniyet yerinde sıradayken, hangi yüze baksam sıcaklığın izi vardı. Vücudum rüzgâr geçirmeyen kalın yünlülerin içine sıkıca paketlenmiş bir vaziyetteydi ve bunalıyordum. Elimde tuttuğum mendil sıırsıklam olmuştu.

Tören bitince doğruca eve gidip çırlçıplak soyundum. Pansiyonun ikinci katındaki pencereyi açıp bir dürbün gibi rulo yaptığım diplomamın deliğinden görülebildiği kadarıyla etrafa baktım. Sonra diplomayı masanın üstüne fırlattım. Öylece Y harfi şeklinde odanın ortasına sere serpe uzanıverdim. Yattığım yerde geçmişimi düşündüm. Sonra geleceğimi hayal ettim. Bu ikisinin arasında bir eşik misali duran bu diploma dedikleri şey önce gözümde çok değerli, akabinde de hiçbir değeri olmayan garip mi garip bir kâğıt parçası olarak görünmeye başladı.

O günün akşamı davet üzerine hocamın evine yemeğe gittim. Eğer mezun olursam o günün akşamı başka bir yerde yemeyip oraya gideceğime dair söz vermiştim.

Sofra, kararlaştırdığımız gibi misafir odasında, verandanın yanına kurulmuştu. Sık desenli ve iyice kolalanmış kalın bir masa örtüsü, zarafet ve saflık içinde lambanın ışığını yansıtıyordu. Hocamın evinde yemek yediğimde, hep şu Batı tarzı dükkânlarda gördüğüm gibi beyaz örtünün üstünde yemek çubukları ve pirinç kâseleri dururdu. Örtü muhakkak yıkanmış ve bembeyaz olmalıydı her zaman.

“Kolluk veya yaka gibi yani. Kirli de kullanacaksanız en başından bol renklisini almalısınız. Beyaz olaksa saf beyaz olacak mutlaka.”

Bu sözlerinden hocamın ne kadar temizlik düşkünü olduğu anlaşılıyordu. Kitaplığı da fevkalade düzenli olurdu. Böyle takıntıları olmayan biri olarak, hocamın bu özelliği zaman zaman gözümde canlanırdı.

“Hocamda temizlik hastalığı var galiba,” diye açık açık söyleyince hanımefendinin “Ama üstüne başına pek o kadar dikkat etmez,” diye çıkıştığı olmuştu. Buna kulak misafiri olan hocam, “Doğruyu söylemek gerekirse ben psikolojik bir temizlik hastasıyım. Ezelden beri bundan çekiyorum. Şöyle bir düşününce ne de aptalca bir huy,” deyip güldü. Psikolojik temizlik hastası sözünden kasıt, avam diliyle asabiyet denen şey miydi yoksa ahlaki anlamda bir temizlik takıntısı mıydı anlayamamıştım. Hanımefendi de pek anlamamış gibi görünüyordu.

O akşam hocamla bu söz konusu masa örtüsünün önünde karşılıklı oturduk. Hanımefendi bizi karşılıklı oturup kendisi yüzü bahçeye dönük vaziyette oturmuştu.

Hocam “Tebrikler!” diyerek benim adıma kadeh kaldırdı. Benim ise bu durum karşısında ruhumda bir sevinç belirtmedi. Muhakkak bizzat kendi yüreğimde bu ifadeye karşılık verecek kadar coşkun bir sevincin olmayışı da bunun sebeplerinden biriydi. Açıkçası hocamda da mutluluğumu pekiştirecek coşkun bir hal yoktu. Hocam gülererek kadeh kaldırdı. Bu gülüşün arkasındaki o kötü ni-

yetli alaycı manayı hiç kabul edememiştim. Aynı zamanda bunda gönülden tebrik etmeye dair bir hissiyatı da sezememiştim. Hocamın gülüşünden “Bu âlemde böyle şeyler tebrik ediliyor değil mi?” manasını çıkarmıştım.

Hanımefendi, “Anneniz babanız kim bilir ne de sevinecekler buna,” diye söze katıldı. Birden hasta babamı hatırladım. Bir an önce o diplomayı götürüp göstermek istedim.

“Hocam sizin diplomanıza ne oldu?” diye sordum.

“Ne yaptık acaba? Bir yerlere mi kaldırmıştık?” diye hanımefendiye sordu.

“Evet, koymuşuzdur bir yerlere.”

Diplomanın nerede olduğunu ikisi de bilemiyordu.

33

Ana yemek gelince, hanımefendi yanda oturan hizmetçi kızı kenara çekip servis işini bizzat üstlendi. Anlaşılan bu, hocamın ağır misafirlere yönelik bir muamelesiydi. Baştaki bir iki serviste bundan sıkılır gibi oldum ama birkaç defa tekrar edince, kâseyi hanımefendinin önüne uzatmak normal gelmeye başladı.

“Çay? Pilav? Maşallah güzel yiyorsunuz.”

Hanımefendinin de böyle çekinmeden konuşuverdiği olurdu. Ancak o gün, pek öyle gırgıra alınacak kadar iştahım yoktu.

“Ne çabuk doyduunuz. Son zamanlarda pek az yer oldunuz.”

“İştahsızlıktan değil. Hava çok sıcak olduğundan pek yiyemiyorum.”

Hanımefendi sofrayı hizmetçi kıza kaldırttıktan sonra şu dondurma dedikleri şeyden ve meyvelerden getirtti.

“Bakan bunu evde yaptık.”

Pek fazla işi olmayan hanımefendinin misafirine ev yapımı dondurma ikram edecek kadar imkânının olması bana makul görünmüştü. Dondurmadan iki defa daha istedim.

“Sonunda, siz de mezun oluyorsunuz, ne yapmayı düşünüyorsunuz bakalım?” diye sordu hocam. Verandaya doğru hafif kaymış

ve sırtını eşik aralığındaki sürgülü kapıya vermiş halde oturuyordu.

Artık mezun olduğumun farkında olmakla birlikte, bundan sonra ne yapacağım ile ilgili bir hedefim yoktu. Vereceğim cevabı düşünürken hanımefendi, “Öğretmenlik mi?” diye sordu. Buna da bir cevap vermeyince bu sefer, “Yoksa devlet adamı mı?” diye tekrar sordu. Hem ben hem de hocam buna güldük.

“Doğruyu söylemek gerekirse henüz ne yapacağımı düşünmedim. Açıkçası, iş denen şey hakkında bugüne dek hiç düşünmedim desem yalan olmaz. Evvela neyin iyi neyin kötü olduğuna bizzat kendim yapmadığım müddetçe karar veremeyeceğimden, sanırım şimdiden karar vermekte zorlanacağım.”

“Orası öyle de siz elinizde gerekli birikiminiz olduğu için böyle rahat konuşabiliyorsunuz. Bir de elinde avucunda olmayanları düşünün. Onlar pek öyle sizin gibi rahat olamazlar.”

Arkadaşlarım arasında mezun olmadan önce kendine ortaokul öğretmenliği işi arayan biri vardı. İçimden hanımefendinin işaret ettiği gerçeğe hak vermiştim. Ama cevabım şöyle olmuştu:

“Hocama baka baka ona benzemişim.”

“Hiç iyi bir tesiri olmamış size.”

Hocam gülümsüyordu.

“Benzese de zararı yok. Ancak şaka bir yana, önceden de söylediğim gibi babanız hayattayken mirasın büyük bölümünü bölüştürmesini isteyiniz. Böyle olmadığı müddetçe rahat edemezsiniz.”

Hocamla birlikte geniş bahçıvan bahçesinin arkasında, o açelyaların açtığı Mayıs başında yaptığımız konuşmayı hatırladım. O gün dönüş yolunda, hocamın o heyecanlı haliyle bana yönelik sarf ettiği güçlü sözler, kulağımda durmadan çınliyordu. Bunlar sadece kuvvetli değil, daha önemlisi çok mühim sözlerdi. Öte yandan, doğruları bilmeyen biri olan benim için pek tesirli sözler de değildi.

“Hanımefendi ailenizin epey bir mal varlığı var mı?”

“Nereden çıktı bu soru şimdi?”

“Hocama sorunca hiçbir şey söylemiyor da ondan.”

Hanımefendi gülerek hocamın yüzüne baktı.

“Lafını edecek kadar olmadığındandır.”

“Ama hocamın dediği gibi hareket etmek için ne kadar mal varlığımız olması gerektiğini bilmem ve eve dönüp konuyu babama danışırken bana bir fikir verebilmesi için lütfen söyleyiniz.”

Hocam bahçeye dönüp umursamaz bir edayla sigarasını tütürüyordu. Muhatabım doğal olarak hanımefendiden başkası olamazdı.

“Bahsetmeye değer bir meblağ değil canım. Ne olacak işte, bir şekilde kendi yağımızda kavrulacak kadar var. Bu bir yana, sen gerçekten bundan sonra ne yapacağına bir karar vermelisin. Hoca gibi hep boş gezersen...”

“Boş gezdiğim falan yok.”

Hocam sadece yüzünü hafifçe doğrultarak hanımefendinin sözlerine karşı çıkmıştı.

34

O gece hocamın evinden saat onu geçerken ayrıldım. İki üç gün içinde memlekete dönmeye niyetli olduğumdan hocamla vedalaştım.

“Sizinle uzun bir süre görüşemeyeceğim.”

“Eylül’de mi dönersiniz?”

Artık mezun olduğumdan Eylül’de dönmem gerekmiyordu. Fakat Tokyo’ya dönüp Ağustos’un sıcakını yaşamayı da düşünmüyordum. Kalacağım yere hemen karar vermemi gerektirecek bir zaman kısıtlaması söz konusu değildi.

“Eh, Eylül’ü bulur herhalde.”

“Epey bir vaktiniz olacak yani. Biz de bu yaz bir yerlere çıkabiliriz aslında. Çok sıcak olacak gibi buralar çünkü. Gittiğimiz yerden bir kartpostal atarım size.”

“Nereye gideceksiniz?”

Hocam bu sorumu hafiften gülerek dinliyordu.

“Daha gidip gitmeyeceğimiz bile belli değil ki.”

Tam ayaklanacağım sıra hocam birden beni tutup, “Bu arada babanızın hastalığı ne durumda?” diye sordu. Babamın sağlığı

hakkında hemen hemen hiçbir bilgim yoktu. Bir haber gelmediğine göre kötü bir şey olmasa gerek diye düşünüyordum sadece.

“Öyle hafife alınacak bir hastalık değildir bu. Üremi nüksederse artık kurtuluşu olmaz.”

Üremi kelimesinin manasını bilmiyordum. Geçen kış tatilinde memlekette doktorla istişaremizde böyle bir terim hiç geçmemişti.

“Gerçekten kendisine çok iyi bakınız,” diye hanımefendi de söze katıldı.

“Zehir beyne kadar ulaşırsa yolun sonu demektir. Şaka değil bu.”

Bu konuda bilgisiz olduğumdan canım sıkılsa da gülümsemeyi sürdürdüm.

“Nasıl olsa çaresi olmayan bir dert. Ne kadar telaş etsek de elden bir şey gelmez.”

“Öyle kesip atarsanız diyecek söz yok tabii.”

Hanımefendi böyle bir dertten vefat etmiş olan annesinin hatırası aklına geldiğinden midir bilinmez, kasvetlice sarf ettiği bu sözlerin ardından başını öne eğmişti. Ben de babamın akıbetinin aklıma gelmesiyle kederlenmişim.

Derken hocam birden hanımefendiye doğru döndü.

“Şizu! Sen benden önce ölürsün, değil mi?”

“Neden?”

“Nedeni yok öylesine sordum. Yoksa ben senden önce mi yolcu olurum acaba?”

“Genelde kocalar önden gider, hanımlar geride kalır ya.”

“Öyle olacak diye bir kaide yok. Ama ne de olsa erkekler daha yaşlı oluyor. O sebeple önden gidiyor olmaları, değil mi? O zaman benim de senden önce öbür dünyaya göçmem icap ediyor, değil mi?”

“Senin durumun başka.”

“Öyle mi acaba?”

“Baksana gençlere taş çıkarırsın. Ne de olsa hiçbir derdin sıkıntın yok. Anlayacağın, her hâlükârda ben önden gideceğim.”

“Demek önden gideceksin.”

“Evet, kesin ben önden giderim.”

Hocam yüzüme baktı. Gülümsedim.

“Ama diyelim ki ben önden gittim, ne yaparsın o zaman?”

“Ne mi yaparım?”

Hanımefendi birden sustu.

Hocamın ölümü düşüncesinin dehşeti, hanımefendiyi ürpertmiş gibiydi. Fakat tekrar başını kaldırdığında, artık kendini toparlamıştı.

“Ne yapacaktım! Yapacak bir şey var mı ki, sen de! Azrail gelince oğul uşak sormaz.”

Hanımefendi özellikle bana doğru bakarak şakayla karışık böyle demişti.

35

Ayaklanmışken tekrar oturmuş, müsait bir söz arasına kadar ikiliye eşlik etmişim.

Hocam, “Sen ne düşünüyorsun?” diye sordu.

Hanımefendi mı hocam mı önce ölür meselesi hakkında her şeyden önce benim tahminde bulunabileceğim düşünülemezdi. Sadece gülmüştüm.

“Ömrün vadesi bilinmez. Benim için de...”

“Desene, ömür dediğin öyle bir şey de ondan. Doğduğun anda kaç senelik ömrün var bilinmez; belli olunca da elden ne gelir? Bak hocanın anne babasının da aynı olmuştu vefatları.”

“Vefat ettikleri gün mü aynıydı?”

“Yok, tabii gününe kadar aynı değildi. Ama aynıydı işte. Yani art arda vefat ettiler.”

İlk defa duyduğum bu olay bana garip gelmişti.

“Neden öyle oldu?”

Hanımefendi soruma cevap vermeye yeltenmişti ki hocam buna engel oldu.

“Bırakalım bu can sıkıcı konuyu.”

Hocam elinde tuttuğu yelpazeden pır pır ses çıkartarak tekrar hanımefendiye yüzünü döndü.

“Şizu! Ben ölünce bu evi sana verelim.”

Hanımefendi bir kahkaha attı.

“Oldu olacak vermişken arsayı da ver bari.”

“Arsa başkasının olduğundan elden bir şey gelmez. Onun yerine sahip olduğum her şeyi sana bırakayım.”

“Sağ olunuz. Ama ben ne yapayım ki sizin yatay yazılı kitaplarınızı?”

“Sahaflara satıverirsin.”

“Satsam ne kadar eder ki?”

Hocam kaç para eder söylemedi. Ama kendisinin ölümü gibi uzak bir mesele hakkındaki konuşmasına çekinmeden devam etti. Bu olay kesinlikle hanımefendinin başına gelecekmış gibi bir ön kabul söz konusuydu.

Hanımefendide de başlarda bilinçli olarak gayri ciddi karşılıklar veriyor havası vardı. Neden sonra bir kadın olarak hassas yüreği bunlardan incinmiş olacak ki çehresi kasvetli bir hal aldı.

“Bu kaçınıcı ayol! Tutturdun ‘ben ölürsem, ben ölürsem,’ diye. Ne olursunuz tadında bırakın da şu konuyu kapatın artık. Uğursuzluk getirecek. Sen ölürsen her şeyi söylediğin gibi yaparım oldu mu?”

Hocam bahçeye dönüp gülümsedi. Lakin o raddeden sonra hanımefendinin hoşlanmadığı o sözleri de ağzına almaz oldu. Ben de epey geç olduğundan hemen ayaklandım. Hocam ve hanımefendi beni kapıya kadar uğurladılar.

Hanımefendi, “Hastanıza iyi bakın,” dedi.

Hocam, “Eylül’de görüşmek üzere,” dedi.

Selamımı verip kafesli kapının dışına adımımı attım. Eşikle avlu kapısı arasındaki sık yetişmiş osmantus³⁸ ağacının çiçeğine benzer bir bitkinin çalıları yolumu engellercesine gece karanlığının içerisine doğru uzanıyordu.

38 Yıl boyu yeşil bir ağaç türü. (ç.n.)

İki üç adım ilerleyip kararmış yapraklarla kaplı ağaç tepelerini görünce, yaklaşan güzün çiçeğinin ve kokusunun hayali aklımda canlandı. Hocamın evi ile bu osmantus ağacı önceden beri gön- lümde birbirinden ayrılmaz iki şey olarak bir arada yer etmişti. Te- sadüfen o ağacın önünde dikilir halde tekrar bu evin eşiğine ayak basacağım önümüzdeki güzün hayali aklımda dolaşırken, o âna kadar kafesli kapı mahallinden gelen eşiğin lamba ışığı birdenbire sönüverdi. Hanımefendi ve hocam artık içeriye dönmüş olmalıydı.

Tek başıma karanlıkların içine ilerledim. Hemen pansiyonu- ma gitmedim. Hem memlekete gitmeden önce yapılması gereken alışverişler olduğundan, hem de ziyafetle dolmuş midemi dinlen- dirme niyetiyle canlı şehrin içine doğru yol aldım. Şehirde henüz ilk akşam aydınlığı vardı. İşi gücü yokmuş gibi sağda solda dolaşan kız ve erkek güruhu içinde, benimle birlikte mezun olmuş biriyle karşılaştım. İstemeye istemeye gittiğim bir barda, bu şahsın bira köpüğünü andıran coşkulu sohbetine maruz kaldım. Pansiyona döndüğümde saat gece on ikiyi geçiyordu.

36

Ertesi gün de olanca sıcağı göze alarak memleketten istenenle- ri arayıp satın alma işine koyuldum. Mektupla istenenleri sorarken “bir şey değil” diye düşünmüştüm, ancak zamanla bu iş gözümde büyüdü. Trende terimi silerken başkasının vaktini almak ve insana zahmet vermekte sakınca görmeyen köylülere kızıyordum.

Bütün bir yazımı boş geçirmeye niyetim yoktu. Memlekete döndükten sonra takip etmek üzere bir programı evvelden hazırla- dığımdan, bunu uygulayabilmem için ihtiyaç duyacağım kitapları da temin etmem gerekiyordu. Yarım günümü Maruzen’in³⁹ ikinci katında geçirme niyetindeydim.

Kendi alanımla yakından alakalı kitapların bulunduğu rafın önüne geçip bir ucundan öbür ucuna kadar tek tek her bir kitabı inceledim.

39 Günümüz Tokyo’sunun Nihonbaşı semtinde bulunan kitap ve kırtasiye mağa- zası. (ç.n.)

Alışverişte en çok kadın için han'eri⁴⁰ bulmakta zorluk yaşadım. Tezgâhtar birçok çeşit gösterdi göstermesine de iş birini seçip almaya gelince bir türlü karar veremedim. Dahası, fiyatlar da bir hayli orantısızdı. Ucuzdur diye düşündüklerimi sorunca oldukça pahalı çıkarken, pahalıdır diye düşünüp fiyatını sormaya çekindiklerim de bilakis pek bir ucuz çıkıyordu. Ne kadar karşılaştırsam da fiyat farkının nereden geldiğini kestirmek mümkün olmuyordu. Çaresiz kalmıştım. Hanımefendiden yardım talep etmediğime bin pişmandım.

Bir çanta aldım. Tabii ki kalitesiz bir yerli malı olmasına karşın, metal bölümlerinin pırıl pırıl parlaması bile köylüleri heyecanlandırmaya yeterdi.

Çanta annemin isteği idi. “Mezun olunca yeni bir çanta alıp içini bir sürü hediyelerle doldurup dön, tamam mı?” diye mektupta açıkça yazıyordu. O cümleleri okuyunca bir kahkaha atmıştım. Annemin asıl maksadını anlamamış değildim; lakin bu sözlerde bir çeşit latife sezmiştim.

Hocam ve hanımefendiyle vedalaşırken söylediğim gibi o günden üç gün sonra buharlı trenle Tokyo'dan ayrılıp memlekete döndüm. Geçen kıştan beri babamın hastalığıyla ilgili hocamdan bir dizi uyarılar almış biri olarak azami derecede kaygılı olmam icap ederken, nedendir bilinmez, pek öyle endişeli bir halim yoktu. Bana daha çok babamsız kalacak annemin hali acınası geliyordu.

Demek ki gönlümde bir yerlerde çoktan babamın öleceğine dair bir düşünce yer etmiş olmalıydı. Zaten Kyūşū'daki⁴¹ abime yazdığım mektupta da babamın eski sağlıklı haline kavuşma ihtimalinin hiç mi hiç olmadığını ifade etmiştim. Bir keresinde “İş meşguliyetin nasıldır bilemem ama mümkünse bir vakit ayarlayıp bu yaz gibi kendisiyle dünya gözüyle görüşebilmek için gelebilir misin?” diye yazmışlığım dahi olmuştu. Dahası iki ihtiyarın köyde tek başlarına kalakalmasının ne kadar zavallıca olduğu, biz evlatlarının bundan üzüntü duymak durumunda olduğumuza dair duygusal cümleler de sarf etmiştim. Doğrusu gönlümdekileri olduğu gibi

40 Kimononun yaka bölümünün tam üstüne dikilerek kullanılan bir süs yaka türü. (ç.n.)

41 Günümüz Japonya'sında güneyde bir bölge ismi. (ç.n.)

yazmıştım. Ancak yazdıktan sonraki ruh halim o anki ruh halime nazaran değişmişti.

İşte bu tezatlıkları trende düşünüp durmuştum. Düşününce kendimi ruh hali çabukça değişiveren basit biri olarak görmeye başladım. Huzurum kaçmıştı.

Derken hocamlar aklıma geldi. İki üç gün önce akşam yemeği-ne davet edildiğim zamanki konuşmalarımızı hatırladım.

“Hangimiz önce ölür acaba?”

O akşam hocam ile hanımefendi arasında tekrarlanan bu soruyu mırıldandım. Bu soruya kimsenin kendinden emin olarak cevap veremeyeceğini düşündüm. Fakat kimin önce öleceği bilinseydi hocam ne yapardı acaba? Hanımefendi ne yapardı? Hocamın da hanımefendinin de halihazırda yaptıklarından öte yapacak başka bir şeylerinin olmadığını düşündüm. (Anbean ölüme yaklaşan babamı memlekette bırakan bendenizin de yapacak hiçbir şeyi olmadığı gibi.)

İnsanın fani olduğunu düşündüm. İnsanoğlunun beş para etmez ömrünün faniliğini düşündüm.

İKİNCİ BÖLÜM
AİLEM VE BEN

Eve döndüğümde beni şaşırtan, babamın sağlığının geçen seferki ziyaretime nazaran pek değişmemiş olmasıydı.

“Oo, döndün demek! Hayırlısıyla mezun da oldun ya, ne âlâ! Azıcık bekle hele! Yüzümü yıkayıp geleyim.”

Babam o sırada bahçede bir işle meşguldü. Eski hasır şapkasının ardına güneşten korunmak için bağlanmış ve hafifçe kirlenmeye yüz tutmuş mendilini sallaya sallaya kuyunun olduğu arka tarafa doğru dolandı.

Okuldan mezun olmanın sıradan bir insan için gayet olağan bir şey olduğunu düşünen biri olarak, buna beklemediğim kadar çok sevinen babamın karşısında sıkılmışım.

“Mezun da oldun ya, ne âlâ!” Babam bu sözleri defalarca tekrarlamıştı. İçimden babamın bu sevinciyle, mezun olduğum günün akşamı ziyafette hocamın “Tebrikler!” derken takındığı yüz ifadesini karşılaştırdım. Gözümde, sözleriyle tebrik ederken içinden beni küçük gören hocam, öyle büyütülmeyecek bir mevzuya pek ender bir durummuşçasına sevinmekte olan babama nazaran daha üstündü.

Hâsılı babamın cahilliği sebebiyle gözüme batmaya başlayan köylülüğü canımı sıkmaya başlamıştı.

“Bir üniversiteden mezun olmak pek öyle âlâ bir şey değil. Her yıl yüzlerce insan mezun oluyor.”

En sonunda böylesi sivri sözler sarf edivermişim. Derken babamın yüzünde garip bir ifade belirdi.

“Sadece mezun oldun diye ‘âlâ’ diyor değilim. Mezuniyetinin âlâ olduğuna şüphe yok, lakin benim sözlerimin altında biraz daha başka bir anlam yatıyor. Keşke bunu sen de idrak edebilsen.”

Babama ne demek istediğini sordum. Konuşmaya istekli görünmüyordu ama sonunda anlattı.

“Bildğin gibi hastayım. Geçen kış seninle görüştüğüm zaman artık üç dört aylık ömrüm ya var ya yok diye düşünmüştüm. Ne mutlu ki bugünlere gelebildim. Günlük yaşantımı kimseye muhtaç olmadan sürdürebiliyorum. Bir de sen mezun oldun. İşte bu

yüzden bahtıyarım. Var gücüyle çalışmış evladının mezuniyetini göremeden bu dünyadan göçmek yerine dünya gözüyle oğlunun tahsilini tamamladığını görmek, anne baba için ne kadar büyük bir mutluluktur. Büyük düşünceleri olan biri olduğundan sadece bir üniversiteden mezun olmaya ‘Ne âlâ!’ deyip durmam sana pek hoş gelmemiş olabilir. Bir de bizim gözümüzden bak. O zaman manzara değişik görünecek. Senin anlayacağım, mezuniyetin benim gözümde, senin gözündekinden çok daha önemli. Anladın mı şimdi?”

Tek bir kelime etmedim. Duyduğum utançtan ötürü dut yemiş bülbüle dönmüştüm. Özür dilemek bile elimden gelmiyordu. Babam, akli salim bir şekilde ölümü kabullenmiş gözüküyordu. Dahası benim mezuniyetimi görmeye ömrünün yetmeyeceğini düşünmüştü. Bu mezuniyetin babamın gönlünde ne denli büyük bir yeri olduğunu idrak edemeyen ben, ne kadar da ahmaktım. Çantamın içinden diplomamı çıkarıp anneme ve babama gösterdim. Diplomam biraz sıkışıp buruşmuş, eski şeklini kaybetmişti. Babam alıp özenle düzeltti.

“Böyle bir şeyi dürüp elde getirmek lazımdı.”

“İçine dolgu için bir şeyler koysaydın ya!” diye annem yan taraftan söze karıştı.

Babam bir müddet diplomayı seyrettikten sonra, ayağa kalkıp misafir odasına gitti. Diplomayı ön tarafta herkesin görebileceği bir yere koydu.

Her zamanki ben olsam, buna mutlaka bir şeyler derdim ama o an için ben de normalden farklıydım. Anne babama karşı azıcık da olsa karşı gelesim yoktu. Sustum, babamın gönlünce hareket etmesine müdahale etmedim.

Artık çoktan buruşmuş olan tori no kogami⁴² kâğıdından yapılmış diplomam bir türlü babamın istediği gibi durmuyordu. Babam kaç kere doğrultup koyduysa da hemencecik kendiliğinden yıkılıveriyordu.

42 Yapımında kaz tüyü kullanılan pahalı bir Japon kâğıdı. (ç.n.)

Annemi köşeye çekip babamın sağlık durumunu sordum.

“Babam böyle bir şeyi yokmuşçasına bahçelere çıkıp kendine iş çıkarıyor galiba ama gerçekten de iyi mi acaba? Bir şey olmaz değil mi?”

“Artık hiçbir şeyciği kalmadı. Hemen hemen iyileşti galiba.”

Annem ziyadesiyle sakin görünüyordu. Ömrü şehirden uzak, bağ bahçe içinde geçmiş bir kadın olan annemin bu tür hususlarda hiç bilgisi yoktu. Buna rağmen geçenlerde babamın yere yığılması karşısında, annemin o kadar paniklemiş bir o kadar da telaşlanmış olmasını içten içe pek bir garipsemiştim.

“Ama doktor o vakit durumu vahim dememiş miydi?”

“İşte o yüzden insan vücudu kadar garibi yok diye düşünüyorum ya! Doktor böyle ağır konuştuysa da nasıl oluyorsa bak bugüne kadar turp gibi geldi. Anacığın da başlarda telaş edip elinden geldiğince kendini yormasa iyi olur diye düşünmüştü. Huylu huyundan vazgeçmez hesabı. Sağlığına dikkat ediyor etmesine de hep başının dikine gidiyor. Kendisi bir şeyi kafasına taktı mı, ne desem söz geçiremiyorum.”

Geçen sefer geldiğimde zorla yatağını kaldırtıp sakalını tıraş eden babamın hali gözümün önüne geldi. “Artık bir şeyim yok. Annen ortalığı velveleye vermekten vazgeçse iyi olacak,” şeklindeki sözlerini de hatırlayınca annemin üstüne gidesim gelmiyordu. “Hiç olmazsa bir taraftan da ihtiyatı elden bırakmamak lazım,” diyesim varsa da en nihayetinde buna dilim varamamıştı. Yalnız babamın hastalığının hususiyetleri hakkında bildiklerimi açıklamakla yettindim. Ama bildiklerimin çoğu sadece hocam ve hanımefendiden duyduklarımdan ibaretti.

Annem pek öyle etkilenmiş benzemiyordu. “Aa, anlaşılan aynı hastalık, vah vah, kaç yaşında vefat etmiş o hanımefendi?” diye sordu sadece. Annemden medet ummayı bırakıp doğrudan babama yöneldim. Babam sözlerimi annemden daha çok ciddiye alarak dinledi. “Aynen öyle. Dediğin gibi. Ama vücut da benim vücudum. Kendi vücuduma nasıl bakacağımı yılların tecrübesiyle en

iyi bilecek ben değil miyim?” dedi. Bunu duyup alaylı alaylı gülen annem, “Al işte, gördün mü bak!” dedi.

“Ama babam içten içe kabullenmiş bunu. Şimdi mezun olup gelmeme bu kadar sevinmesinin tek sebebi de bu ya. Ben mezun olmadan ömrünün sona ereceğini düşünüyormuş. Sağlığı yerindeyken elimde diplomayla gelince buna çok sevindiğini bizzat kendisi söyledi.”

“Canım sen de! Sözün gelişi öyle demişse de içinde bir yerlerde hep iyi olacağını düşünmüştür.”

“Öyle midir acaba?”

“Daha on yıl yirmi yıl yaşamak arzusunda. Kimi zaman da bana üzücü şeyler söylediği oluyor. ‘Ben bu halimle uzun yaşaya-çağa benzemiyorum. Ben ölürsem ne yaparsın sen bu evde bir başına,’ falan diyor.”

Birden babamın öldüğü, içinde annemin yapayalnız kaldığı bu eski ve büyük köy evi gözümde canlandı. Babam bu evden çıkıp girdince de her şey olduğu gibi devam mı edecekti? Abim ne yapardı? Annem ne ederdi? Peki, bunları düşünen ben eskisi gibi elimi kolumu sallaya sallaya memleketi terk edip Tokyo’ya gidebilir miydim? Annemi gözümün önüne getirdiğimde hocamın uyarıları (babam ölmeden önce bölüşülmesi gereken şeylerin bölüşülmesine dair uyarısı) birden aklıma geldi.

“Ne de olsa ‘Ölüyorum, ölüyorum!’ diye tutturan adamda ölecek göz yoktur. Baban da ‘Ölüyorum, ölüyorum!’ deyip dursun, daha kim bilir kaç sene yaşayacak. Bundan ziyade sesi soluğu çıkmayan sağlam adamdan korkacaksın.”

Annemin boş bir varsayım mı yoksa istatistiki bir bilgi mi olduğunu bilemediğim bu bayağı sözlerini sessizce dinledim.

3

Annem ve babam arasında adıma kutlama pilavı pişirip eş dostu çağırmaya yönelik konuşmalar geçiyordu. Eve döndüğüm günden beri “Böyle bir şey başıma gelir mi?” diye içten içe korku-

sunu yaşıyordum. Derhal reddettim.

“Ne gerek var böyle bir yaygaraya!”

Köylü misafirleri hiç sevmezdim. Nihayetinde bedava yemek var diye gelen bu insanlar için ne vesileyle toplanıldığının bir önemi yoktu. Bu heriflerle aynı sofrada olmak benim için çocukluğumdan beri bir can sıkıntısıydı. Bir de bu heriflerin benim için geliyor olmalarının içimdeki sıkıntıyı daha da büyütmesi kuvvetle muhtemeldi. Ne var ki anne babamın karşısında “Bu vahşi insanları toplamayın başımıza!” demeye de dilim varmıyordu. Bu sebeple bunun gereksiz bir yaygara olacağı hususunda diretiyordum.

“Yaygara deyip duruyorsun ama yaygara falan değil. Ömründe bir kez yaşayabileceğin bir şey bu, eşi dostu çağırıp kutlayacağız. Çekinecek ne var bunda?”

Annemin benim mezun oluşumu tıpkı eve bir gelin getirmem kadar önemli bir hadise olarak gördüğü anlaşıyordu.

“Çağırmasak da olur ama laf ederler o zaman!”

Bunlar babamın sözleriydi. Çevredekilerin dedikodusundan korkuyordu. Doğrusu oradakiler, böyle durumlarda işler beklendiği şekilde olmazsa hemen buna bir kulp takacak cinsten insanlardı.

“Köy yeri şehre benzemez, canını sıkırlar.”

Babam böyle demişti.

“Babanın yüzünü ağartman da gerek,” diye annem ekledi.

Daha fazla ayak direyemedim. “Ne yapalım, istedikleri gibi oluversin artık,” diye düşünüyordum.

“Demek istediğim, benim için yapıyorsanız yapmayın. Yoksa benim yüzümden bir söz gelecek diye bir kaygınız varsa, o zaman durum başka. Sizin kötülüğünüze olacak bir şey üzerinde inat edecek değilim.”

“Böyle konuşma ama!”

Babamın yüzü asılmıştı.

“Baban senin için yapmıyoruz demiyor ama bilmelisin ki konu komşuya karşı da vazifelerimiz var.”

Annemin böyle durumlarda boş konuştuğu olurdu; bunu bir

kadın oluşuna bağlıyordum. Buna karşın mesele laf yetiştirmek olunca, babamla bir olsak dahi annemi alt edemedik.

“Mektepte okudun diye böyle her şeye itiraz etmen mi gerekiyor?”

Babam ancak bu kadarını söylemişti. Ne var ki babamın bu küçük ifadesinde genel olarak bana yönelik duyduğu rahatsızlığın tamamını görüyordum. O zamanlar konuşmamdaki soğukluğun farkında değilsem de bir tek babamın duyduğu rahatsızlık gözüme batıyordu.

Babam o gece eski havası yerine gelince, misafirleri çağırarak olursak benim için hangi zamanın müsait olacağını sordu. Müsaitlik sorunun yoktu. Eski evde boş boş yatıp kalkarak günlerini geçiren biriydim artık. Bana babamın böyle bir soru sormaya kalkışmasının bir anlaşma zemini sağlama niyetinden kaynaklandığına şüphe yoktu. Babamın mülayimliği karşısında umursamaz tavrımdan vazgeçtim. Kutlama gününü görüşüp karara bağladık.

Kutlama günü gelmeden evvel, büyük bir olay meydana geldi. İmparator Meiji’nin hastalandığı ilan edilmişti. Gazeteyle Japonya’nın dört bir yanına hemen yayılan bu haber, birçok köy hanesini de dolaşmış ve artık yapıma arifesindeki kutlama mevzumuzu bir çöp gibi rüzgârında savurup atmıştı.

“Bu durumda yapmak yerinde olmaz galiba.”

Gözlüklerini takıp gazeteyi okuyan babam böyle demişti. Bir taraftan da sessizliğe bürünmüş halde kendi rahatsızlığını düşünüyor gibiydi. Birden aklıma mezuniyet törenimizde majestelerinin her sene yaptığı üzere okulumuza teşrif edişleri geldi.

4

İki üç kişiye fazlaca büyük gelen bu تنها eski evde bavulumu açıp kitaplarımı okumaya koyuldum. Nedendir bilinmez içimde bir huzursuzluk vardı. Baş döndürücü Tokyo’da, ikinci kattaki pansiyon odamda, kulağımda uzaklardan gelen tren sesleriyle sayfaları bir bir çevirip ilerleyerek, çok daha rahat yoğunlaşıp ders çalışabiliyordum. Sık sık masaya kapanıp kestirirdim.

Kimi zaman da bile bile yastığımı alıp adamakıllı öğlen uykusuna yeltendiğim olurdu. Ağustos böceklerinin sesiyle uyanırdım. Düş ve gerçek arasında süregiden bu ses, birden şiddetle kulağımın içinde yankılanmaya başladı. Kimi zaman bu sesi öylece dinlerken gönlüm bir hüzne gark olurdu.

Elime kalemi alıp arkadaşlarımdan birkaçına kısa kartpostallar, uzun mektuplar yazmıştım. Bu arkadaşlarımdan kimileri Tokyo'da kalmış, kimileri de uzak memleketlerine dönmüştü. Cevap verenler de sesi sedası çıkmayanlar da oldu. Elbette hocamı unutmamıştım. Küçük harflerle üç sayfaya sığdırdığım “memlekette döndükten sonra yaşadıklarım” konulu yazımı hocama göndermeye karar verdim. Tam bunu zarfa koyacaktım ki içime hocamın hâlâ Tokyo'da olup olmadığına dair bir şüphe düştü. Hocam hanımefendiyle evden ayrıldıklarında elli yaşlarında gösteren küt saçlı bir hanımın gelip evi beklemesi adetti. Vaktinde hocam, onun kim olduğuna dair soruma “Kim dersin acaba?” diye soruyla karşılık vermişti. Yanlışlıkla bu kişinin hocamın akrabası olduğunu düşünmüştüm. Hocam, “Benim akrabam yok ki,” demişti. Hocamın memleketteki hısım akrabasıyla hiç mi hiç yazıştığı olmamıştı. Benim sorduğum evi beklemeye gelen kadının ise hocamla bir bağı yoktu ve kendisi hanımefendinin bir akrabasıydı. Hocama postayı gönderirken her zaman ince kuşağı gevşekçe arkasından bağlı olan bu kişinin endamı gözümün önüne geldi. “Şayet hocam sıcaklardan kurtulmak için bir yerlere gitmişse ve mektubum ona yetişemezse, o küt saçlı ninede mektubu gittikleri yere gönderiverecek kadar bir akıllılık ve incelik var mıdır acaba?” diye düşündüm. Lakin o mektubun içinde önemli bir hususun yazılı olmadığını kendim de çok iyi biliyordum. Sadece yalnızlık çekiyordum ve hocamdan bir cevap geleceğini umut ediyordum. Ne var ki o cevap bir türlü gelmemişti.

Babamın önceki kış geldiğim zamanki kadar şögi oynayası yoktu. Şögi sehpası, üstünde toz birikmiş halde misafir odasının köşesine kaldırılmıştı. Özellikle İmparator'un rahatsızlanmasından sonra babam öylece derin düşüncelere dalar olmuştu. Her gün gazetenin gelişini bekleyip herkesten önce o okurdu. Sonra okuduklarını gelir bana anlatırdı.

“Bak hele, bugün de Semavi İmparator'un sağlık durumunu

etrafıca yazmışlar.”

Babam, İmparator efendimize hep “Semavi İmparator” derdi.

“Haddim değil ama galiba Semavi İmparator’unkiyle benim hastalığım birbirine benziyor gibi.”

Bunları söylerken babamın yüzünde derin bir endişe vardı. Bu sözleri dinlerken içimi, babamın her an tekrar yıkılabileceğine dair bir endişe kaplamıştı.

“Lakin iyileşir herhalde. Benim gibi adi biri bile hâlâ böyle yaşıyıp gittikten sonra.”

Babam bir yandan kendi sağlığının teminatını kendisi veriyor-muş, diğer yandan da kendisini bekleyen tehlikenin her an farkındaymış gibi görünüyordu.

Anneme “Babam gerçekten hastalığından epey korkmuş. Senin dediğin gibi daha yıllarca yaşama hevesi yok gibi,” dedim.

Sözlerimi duyan annemin yüzünde şaşkın bir ifade belirdi.

“Hadi hadi, söyle de şōgi falan oynayın bari.”

*Toko no madaki*⁴³ şōgi sehpasını alıp üzerindeki tozu sildim.

5

Babamın sağlığı gitgide kötüleşiyordu. Mendilli hasır şapkasına zamanla eli gitmez olmuştu ve bu beni şaşırtıyordu. İslî rafın üstünde duran bu şapkaya her bakışımda, babama karşı bir acıma hissi duyardım. Babam eskisi gibi rahatça hareket etmeye yelten-diği zamanlar, telaşla biraz daha dikkatli olmasını ister olmuş-tum. Öylece oturduğu yerde kalakaldığını görünce, eskiden daha sağlıklı olduğu hissine kapılıyordum. Babamın sağlık durumuyla ilgili sık sık annemle konuşuyorduk.

“Tamamen kuruntu,” diyordu annem. Anneme göre İmparator hazretleri ile babamın hastalığı ilişkiliydi. Bana pek de öyle gel-miyordu.

43 Geleneksel Japon evlerinde üzerine değerli süs eşyalarının konduğu duvar içine doğru hafif yüksek bir oyuk şeklinde konumlandırılan mimari öge. İlerleyen bölümlerde “niş” kelimesi kullanılacaktır. (ç.n.)

“Kuruntu değil! Gerçekten vücudu kötüye gitmiyor mu? Nereden baksan kötüye giden morali değil, sağlık durumu gibi gözüküyor.”

Bunları söylerken gönlümden tekrar uzaklardan iyi bir doktor çağırıp şöyle bir muayene ettirmek geçiyordu.

“Bu yaz senin için sıkıcı geçeceğe benziyor. Çalışıp didindin mezun oldun ama kutlayamadık bile. Babanın hali de ortada, üstüne bir de Semavi İmparator’un hastalığı... Keşke sen gelir gelmez adamakıllı bir kutlama yapsaydık.”

Temmuz’un beşi altısı gibi eve dönmüştüm ve anne babam mezuniyet vesilesiyle konu komşuyu çağırma meselesini ondan bir hafta sonra açmışlardı. En sonunda karar kılınan gün ise bundan da bir hafta sonrasıydı.

Ben ise dakiklik konusunda zora gelemeyen telaşsız köy ortamı sayesinde, pek istemeyerek katılacağım bir merasim sıkıntısından kurtulmuş oluyordum ama beni anlamayan annem bunun farkında gibi gözüküyordu.

Majestelerinin vefatı ilan edildiğinde babam elinde gazete “Aa, aa!” demişti.

“Semavi İmparator’umuz da sonunda bu alemden ayrıldı. Ben de...”

Babam bunun sonunu getirmemişti.

Siyah bir usumono⁴⁴ almak için kasabaya indim. Sonra bununla bayrak direğinin topuzunu sarıp direğin önüne de bir parmak genişliğinde dalgalı bir perde yaptık ve bunu avlu kapısının bir kenarından diğerine eğikçe astık.

Rüzgârsız havada siyah perde ve bayrak sarkmış halde hiç kılmıdamadan duruyordu. Eski avlu kapımızın samandan bir çatısı vardı. Yağmur ve rüzgârın savurup aşındırdığı samanların rengi zamanla değişerek hafif kül rengine çalan bir hal almıştı ve orasında burasında girinti çıkıntılar göze çarpıyordu. Tek başıma avlu kapısından dışarı çıkıp siyah perde ve bayrak bezi ile bunun içine boyanmış olan yuvarlak güneşin rengini seyre daldım. Sonra bunun çatıdaki hafif kirli samanlara yansımaları seyrettim. Önce den hocamın “Sizin eviniz nasıl bir yapıda acaba, şekli benim

44 İnce kumaş ya da kimono. (ç.n.)

memleketimdekilerden farklı mıdır ki?” diye soruşu aklıma geldi. Doğduğum bu evi hocama göstermek istiyordum istemesine ama bir yandan da göstermeye utanıyordum.

Yine tek başıma eve girdim. Masamın bulunduğu yere gelip gazetemi okurken, uzaklardaki Tokyo’yu hayal etmeye koyuldum. Zihnim, Japonya’nın bu en büyük şehrinde, onca karanlıklar içinde hayatın nasıl olup da hâlâ devam edebileceğini düşünmeye yoğunlaşmıştı. Bu karanlıklara uyararak hareket etmekten başka bir yolu olmayan bir şehrin huzursuzluk buhranları ve karışıklıklarının içinde hocamın bir lamba gibi aydınlık duran evini hayal ediyordum.

O sıralar bu ışığın sessiz bir girdaba kendiliğinden kapılıp gittiğinin farkına varamamıştım. Bir müddet sonra bu ışığı da birden söndürecek feleğin gözlerimin önünde döndüğünü ise hiç fark edememişim.

Olanlarla ilgili hocama mektup yazmaya niyetlenip kalemi elime aldım. On satır kadar yazdıktan sonra vazgeçtim. Yazdığım yerleri küçük parçalara ayırıp çöp kutusuna attım. Hem hocama bu tür şeyler yazmanın yersiz olacağını düşündüğümünden, hem de geçen sefer gelmediğine göre pek cevap gelecek gibi görünmediğinden dolayı vazgeçmiştim. Yalnızdım. Ben de tekrar mektuba sarıldım. Bir cevap gelmesini umut ederek...

6

Ağustos’un ortalarına geldiğimizde bir arkadaşımın mektup aldım. Yazısında bir taşra ortaokulundaki öğretmenlik işi teklifinden bahsediyordu. Bu arkadaşım, mali durumu icabı böyle yerlerde bir iş bulma peşinde koşturan biriydi. Bu teklif önce kendisine gelmiş; ancak sonrasında daha iyi bir bölgeden iş fırsatı doğunca ilgilenmediği iş fırsatları için bana haber verme lütfunda bulunmuştu. Hemen kendisine cevap verip teklifi geri çevirdim.

“Tanıdıklarım içinde bir öğretmenlik işi bulayım diye var gücüyle çabalayan biri var, bir de ona sorsan nasıl olur?” diyerek bir öneride bulundum.

Cevabımı gönderdikten sonra anne babama bu meseleyi açtım.

Her ikisinin de bu teklifi çevirmeme itirazı yok gibi görünüyordu.

“Daha güzel bir fırsat çıkar herhalde.”

Bu sözlerin altında, bana yönelik her ikisinin de beslediği aşırı büyük beklentilerin yattığını sezmiştim. Anne ve babamın henüz mezun olmuş çocuklarının emsalsiz bir makam ve yüksek bir gelir sahibi olacağına dair safça umutları vardı.

“İyi bir yer mi? Son zamanlar güzel imkânlar öyle kolay kolay bulunmuyor ki! Dahası abimle benim ihtisas alanım da farklı, devir de değişti. İkimizi aynı kefeye koymak olmaz.”

“Öyle de... Bak mezun da oldun artık. Birazcık da olsa kendi ayakların üstünde duramazsan bu da olmaz. Elalem ‘Senin ikinci oğlan mezun olmuştu ama şimdi ne işle meşgul olacak acaba?’ diye sorduğunda onlara cevap veremezsem benim de boynum bükülür.”

Babam suratını asmıştı. Babamın aklı yıllarca yaşadığı eski memleketin sınırlarından öteye gidemiyordu. Bu memleket içinde ondan bundan duyduğu “Üniversiteden mezun olunca acaba ne kadar maaş alınıyor, herhalde bir yüz yen⁴⁵ kadar alınıyordur,” gibi sözler karşısında, namını korumak uğruna mezuniyetimin ardından bana çekidüzen vermeye çalışıyordu. Büyük bir şehrin şartlarına istinaden düşüncelerine şekil veren biri olarak, şüphesiz anne babamın gözünde ayakları yere basmayan aklı bir karış havada biriydim.

Aslında bizzat kendim de havada bir insan olduğumu ara sıra düşünürdüm. Aramızda şahsi düşüncemi açıkça ifade etmeye engel çok uzun bir mesafenin var olduğu açık olan anne ve babam karşısında sessiz kaldım.

“Şu durmadan ‘hocam, hocam’ deyip durduğun beyden rica etsen olmaz mı? Tam zamanı hani...”

Annemin konudan anladığı şey bundan ibaretti. Bu “hocam” denen kişi memleketi döndüğümde evdeki mal varlığının hemen bölüştürülmesini istememi öneren bir kişiydi. Mezun olunca bana bir makam kazandırma niyetinde biri değildi.

“Bu Hoca Efendi ne yapıyor?” diye annem sordu.

“Hiçbir şey yapmıyor,” diye cevapladım.

45 Şimdiki (2018) değerle yaklaşık 300 bin yen. (ç.n.)

Çok önceleri hocamın hiçbir şey yapmadığını itiraf etmiş olmalıydım. Zaten babam da bunu hatırlıyor gibiydi.

“Hiçbir şey yapmayışının sebebi acaba ne olsa gerek? Senin böyle saygı duymana bakılırsa bir şeyler yapıyor olması icap ederdi.”

Babam bu sözleriyle beni iğneliyordu.

“Bak ben bile maaş falan almıyorum ama boşta gezeyim dediğim de olmaz.”

Babam bu kadarını bile söyleyebilmişti. Bense buna rağmen sessiz kaldım.

“Dediğin gibi iyi bir kişiye muhakkak bir imkân araştırması gerekir. Bir rica et bakalım.”

“Olmaz,” dedim.

“Başka çaren var mı ki? Neden rica etmiyorsun? Bir mektup yazıversen?”

“Tamam.”

Konuyu geçiştirip kalktım.

7

Babamın hastalığından korktuğu aşikârdı. Ancak doktor geldiğinde baş ağrıtıcı sorularla onun canını sıkın bir tavrı da yoktu. Doktor da çekinerek bir şey söylememiştir.

Babam ölümünden sonrasını düşünüyor gibiydi. En azından evimizin onsuz nasıl olacağını aklında canlandırıyordu sanki.

“Çocuk okutmanın iyi tarafı da var, kötü tarafı da. Bunca zahmetle okuttuğun çocuğun sonunda eve dönmez oluyor. Aileden kolayca ayrılması için kendi ellerinle çocuğunu okutmak gibi bir şey.”

Okuduğu için abim uzak diyarlara gitmişti. Tahsilimin bir neticesi olarak ben de Tokyo’da yaşamaya iyiden iyiye karar kılmıştım. Çocuklarını büyütüp bugüne getiren babamın bu şikâyetinde hiç haklılık payı yok da denemezdi. Yıllar yılı ömrünü tükettiği bu köy evinde tek başına kalakalacak annemin hali gözünde canlandıkça babamın ne kadar çok kederlendiği ortadaydı.

Babam asla evimizden taşınmamamız gerektiğine inanırdı. Annemin de yaşadığı müddetçe taşınmayacağına inanıyordu. Vefatı sonrası yapayalnız kalacak annemi bu koskoca evde bir başına bırakmak düşüncesi de haliyle canını sıkıyordu. Buna rağmen beni Tokyo'ya gidip iyi bir iş bulmaya zorlamakla kendisiyle çelişmiş oluyordu. Bu çelişkiyi bir taraftan garipselemekle beraber, diğer taraftan da Tokyo'ya gidebilecek olmak beni mutlu ediyordu.

Anne babamın gözleri önünde iyi bir yere gelmek için var gücümle gayret sarf ediyor gibi görünmem icap ediyordu. Hocama mektup yazıp ev durumunu ayrıntılı bir şekilde anlattım. Elimden gelebilecek bir iş olduktan sonra her türlü işi yapmaya hazır olduğumu söyleyip bir aracılık yapmasını rica ettim. Bu mektubu, hocamın talebime olumlu cevap vermeyeceğini düşünerek yazmıştım. Olur da olumlu cevap verme niyetine girse bile, çevresi dar bir kişi olarak yapabileceği pek bir şeyin olmadığını bile bile yazmıştım. Lakin “Mutlaka hocamdan cevap gelecektir,” diyerek yazmıştım. Mektubu zarfa koyup göndermek üzereyken anneme şöyle dedim:

“Bak hocama mektup yazdım. Tam buyurduğun gibi. Bir oku istersen.”

Annem tahmin ettiğim gibi mektubu okumadı.

“Öyle mi? O zaman tez elden gönder bakalım. Böyle şeyleri başkalarına sezdirmeden çabucak yapman gerekir.”

Annem beni hâlâ çocuk gibi görüyordu. Doğrusu ben de kendimi çocuk gibi hissediyordum.

“Ama bir mektupla olacak iş değil bu. Her hâlükârda Eylül olunca Tokyo'ya gidip bizzat ilgilenmek gerek.”

“Orası öyledir, belki de bakarsın şans eseri güzel bir fırsat çıkarır. Erkenden talep etmekte bir zarar yok.”

“Tamam. Muhakkak bir cevap gelecektir. Artık gelince konuşuruz.”

Bu konularda titiz olduğundan hocama güveniyordum. Hocamdan gelecek cevabı bütün kalbimle bekledim. Ama beklentilerim boşa çıkmıştı. Aradan bir hafta geçmesine rağmen ses seda yoktu.

Yazlık gibi bir yerlere gitmiş olmalıydı. Anneme bahaneler bu-
lurarak bir şeyler söylemem gerekiyordu. Bu, sadece anneme yönelik
değil, kendi gönlüme yönelik bir bahaneydi de. Zorlayarak da olsa
birkaç bilgiye istinaden varsayımlar üretip hocamı savunmadan
kendimi rahat hissedemiyordum.

Zaman zaman babamın hastalığını unuttuyordum. Dahası, er-
kenden Tokyo'ya dönmek istediğim de oluyordu. Babamın da kendi
hastalığını unuttuğu oluyordu. Geleceğe yönelik endişeler taşımak-
la birlikte gelecekle ilgili hiçbir planı da olamamıştı. Nihayetinde
hocamın nasihat ettiği gibi malvarlığının bölüştürülmesi meselesi-
ni babama açacak bir fırsat olmaksızın günler geçip gitmişti.

8

Eylül ayının başlarına gelince yavaş yavaş tekrar Tokyo'ya
dönme niyetine girdim. Babamdan o zamana kadar olduğu gibi bir
müddet daha okul harçlığı göndermesini istedim.

“Sizin o söylediğiniz güzel yerler burada böylece durarak elde
edilecek bir şey değil çünkü.”

Babamın istediği gibi bir yere gelmek için Tokyo'ya gideceği-
mi ifade ettim. “Tabii ki bir iş buluncaya kadar gönderseniz yeter,”
diye de ekledim.

Öyle bir işin bana asla nasip olamayacağını düşünüyordum.
Gerçekleri görmezden gelen babam sonuna kadar bunun tam ter-
sine inanmıştı.

“Dediğin kısa sürecek gibi geliyor; bir çaresine bakarız. Ama
bu işin uzamaması lazım. Şöyle iyi bir yere gelir gelmez kendi ayak-
larının üstünde durman gerek. Okuldan mezun oldun mu artık er-
tesi günden itibaren kimseye yük olmak olmaz. Zamane gençliği-
nin aklı hep parayı nasıl kullanacağında, ama para nasıl elde edilir
ondan bihaberler.”

Babam bundan başka da uzunca bir fırça atmıştı. Konuşma-
sında şöyle bir söz de geçti: “Önceden çocuklar ana babalarına ye-
dirir içirirdi, şimdi ise yedirip içiren hep ana babalar.”

Bense bunları sessizce dinlemekle yetindim. Fırçalama faslı tamamen bitince sessizce yerimden kalkmaya yeltendim. Babam ne zaman gideceğimi sordu. Benim için ne kadar erken olursa o kadar iyiydi.

“Zamanı annenle konuşup karara bağla.”

“Öyle yaparım.”

O zamanlar babama karşı beklenmedik derecede ağırbaşlıydım. Köyden ayrılmadan önce babamın keyfini kaçırarak bir şeyler yapmaktan sakınıyordum. Babam yine bana engel oldu.

“Sen Tokyo’ya gidince evimiz yine mahzun kalacak. Şuracıkta bir annen var, bir ben varım. Hadi benim sağlığım da iyi olsa neyse de bu halimle aniden başıma ne gelir hiç bilinmez.”

Elimden geldiğince babamı teselli edip masamın kurulu olduğu yere geri döndüm. Her tarafa dağılmış kitapların arasına oturup babamın kederli hal ve sözlerini defalarca aklımdan geçirdim. Derken tekrar ağustosböceklerinin sesini duydum. Bu seferki önceden duyduğumdan farklı olarak tsukutsuku böşinin⁴⁶ sesiydi. Memlekete döndüğüm yaz günleri, kafa ütileyen ağustosböceklerinin sesi ortasında oturduğum yerde garip bir şekilde sık sık hüzünlendiğim olurdu. Her defasında kederimin bu böceğin sesiyle bir olup gönlümün derinliklerine sızdığı hissine kapılırdım. Böyle zamanlarda hep kıınıldamadan öylece kendi kendimi süzer dururdum. İçimdeki keder o yaz memlekete dönüşümle birlikte giderek başka bir hal almaya başlamıştı. Boz ağustosböceği ötüşlerinin yerlerini zamanla kara ağustosböceklerinin ötüşüne bırakışı misali, etrafımdaki insanların bindiği çarkıfeleğin de varlıktan yokluğa doğru dönmeye başladığını hissediyordum. Bir yandan zavallı babamın söz ve davranışlarını düşünürken diğer yandan da mektuplarımı cevapsız bırakan hocam aklıma geliyordu. Hocam ve babamın bende birbirine tamamen zıt izlenimler bırakmaları açısından hem mukayese hem de bağdaşım kurmak amaçlı zihnimi aynı anda meşgul ettikleri çok olurdu.

Babamın hemen hemen her şeyini bilirdim. Eğer babamdan ayrılacak olursam, ancak hissi aşinalıktan kaynaklanan baba evlat

46 Bir ağustosböceği türü. Kendine has bir sesi vardır. (ç.n.)

arası bir hüüzünlenme söz konusu olabilirdi. Hocam hakkında ise henüz bilmediğim çok şey vardı. Anlatacağını vaat ettiği geçmişi hakkında da henüz bir şeyler dinleme fırsatım olmamıştı. Velhasıl, hocam benim için alacakaranlıklar içindeydi. Bu alacakaranlığın ötesine geçip gün yüzüne ulaşana kadar içim rahat etmeyecekti. Hocamla ilişkimin kesilmesi benim için çok büyük bir ıstırap olurdu. Anneme danışarak Tokyo'ya dönüş günümü karara bağlattım.

9

Yola çıkışımın arifesinde (tam olarak iki gün öncesinin akşamüstü olacak), babam aniden sırtüstü yığılıp kaldığı sırada kitap ve giysilerle dolu bavulumu kapatıyordum. Babamın sırtını temizlemek üzere banyoya giden annem çığlık atarak beni çağırıyordu. Babamı cırtlıplak ve annemin sırtına kapaklanmış halde gördüm. Buna rağmen misafir odasına götürüldüğünde babam “Artık iyiyim,” diyordu. Ne olur ne olmaz diye babamın başucuna oturup ıslak bezle ateşini düşürmeye çalışmış ve akşam yemeğini ancak saat dokuz sularında üstünkörü bir şekilde geçiştirebilmişim.

Ertesi gün babam düşündüğümde de sağlıklıydı. Uyarılara kulak vermeden tuvalete gittiği oluyordu.

“Artık iyiyim.”

Babam önceden yıkılıp kaldığı zaman da bana dönüp söylediği bu sözü tekrar etmişti.

O zaman aynen söylediği gibi iyi sayılırdı. Ben “Bu sefer de iyi olur herhalde,” diye düşünüyordum. Fakat doktor ısrarlı sorularımıza rağmen net bir şey söylemiyordu. Endişelendiğim için yola çıkma vaktim gelmiş olsa da bir türlü Tokyo'ya gitmek içimden gelmiyordu.

“Biraz daha kalıp durumu görmek nasıl olur acaba?” diyerek annemin görüşünü sordum.

Annem, “Öyle yap lütfen,” dedi.

Babamın bahçeye ve avluya rahatça gidip gelebildiğini görünce içi rahatlamasına rağmen, böyle bir olay karşısında annem had-

dinden fazla telaşlanmış, evhamlı bir hale bürünmüştü.

Babam, “Sen bugün Tokyo’ya gitmeyecek miydin?” diye sordu.

“Evet ama biraz erteledim,” diye cevapladım.

“Benim yüzümden mi?” diye babam tekrar sordu.

Biraz tereddüt ettim. “Evet, gidecektim,” desem babamın has-talığının çok vahim olduğunu ima etmiş olacaktım. Babamı ruhen incitmek istemiyordum. Ama o, gönlümden geçenlerin farkında gibi görünüyordu.

Babam, “Çok yazık,” dedi ve yüzünü bahçeye çevirdi.

Odama girip oracığa bıraktığım bavulumu seyre daldım. Bavu-lum her an alıp götürülmeye hazır, sıkıca kapatılmış bir haldeydi. Önünde boş boş dikilirken, “Tekrar bağcıklarını çözsem mi acaba?” diye düşündüm.

Oturduğu halde kalkmaya yeltenmiş biri gibi kararsız bir hal-de üç dört gün geçirdim. Derken babam yine bayıldı. Doktor kesin yatak istirahati emretti.

Annem bana doğru babamın duyamayacağı kadar kısık bir sesle, “Bu da nesi böyle?” dedi. Yüzünde derin bir endişe vardı. Abim ve kız kardeşime telgraf çekmek için hazırlık yaptım. Ancak uyumakta olan babamda hemen hemen hiçbir acı belirtisi yoktu. Konuştuğu zamanki halinin soğuk algınlığı geçiren birisininkinden hiçbir farkı yoktu. Üstelik iştahı da her zamankinden daha fazlaydı. Etrafındakilerin uyarısına hiç mi hiç kulak asmıyordu.

“Nasıl olsa öleceğim. Bari lezzetli şeyler yiyerek öleyim.”

Babamın bu “lezzetli” ifadesini hem komik hem de acınası bulmuştum. Çünkü babam lezzetli şeyler tadabileceği bir şehirde hiç yaşamamıştı. Akşam olunca kaki moçi⁴⁷ kızarttırıp ktır ktır yedi.

“Neden böyle susuyor acaba? Anlaşılan bünyesinin bir tarafı hâlâ sağlam.”

Annem umutsuzluğumuzun içine bir umut aşılırmaktaydı. Babam hasta ziyaretine gelen amcamı uzun bir müddet alıkoyup gitmesini istemedi. Kendini yalnız hissettiği için daha uzun süre

47 Pirinçten yapılan bir çeşit kraker. (ç.n.)

kalmasını istemesi bunun ana sebebi olsa da bunun annem ve benim gönlünce yemesine engel olmamızı şikâyet etmek amaçlı olduğu anlaşılıyordu.

10

Babamın hastalığı bir hafta kadar aynı şekilde seyretti. Bu süre zarfında Kyūşū'daki abime uzunca bir mektup gönderdim. Kız kardeşime ise annem gönderdi. İçimden bunun onlara babamın sağlığı hakkında vereceğimiz son havadis olacağı geçiyordu. Her ikisine de icap ettiğinde artık yavaş yavaş gelmelerini talep ettiğimiz bir telgraf çekeceğimizi ima eden ifadeler de kullanmıştık. Abim işiyle meşguldü. Ablam hamileydi.

Bu sebeple babamın hastalığı son raddeye varmadan çağrılacak bir durumda değillerdi. Diğer taraftan birçok zahmetle bir yolunu bulup gelmiş olmak varken, yetişememek de acı olurdu. Telgraf çekerken omuzlarımda tarifsiz bir yük hissettim.

“Kesin öyle mi olur bilemem. Ama şunu bilmenizi isterim ki her an için bir tehlike söz konusu.”

İstasyonlu bir şehirden⁴⁸ getirdiğimiz doktor bana böyle demişti. Annemle görüşüp şehir hastanesinden doktorun önerdiği bir hemşireyi tutmaya karar verdik. Babam başucuna gelip kendisine selam veren beyaz önlüklü hemşireyi görünce, yüzünü garip bir ifade kapladı. Babam, bu hastalığa yakalandığının çoktan beri farkındaydı. Ne var ki soluğu ensesine dayanan ölümün farkına henüz varamamıştı.

“Bu sefer iyileşince Tokyo'ya gezmeye gidelim. Ne de olsa insanın ne zaman öleceği belli olmuyor. Henüz hayattayken yapmak istediğim her şeyi yapayım.”

Annem çaresizce, “O zaman beni de yanında götür olur mu?” gibi sözlerle karşılık verdi.

Kimi zamansa oldukça mahzunlaşıyordu.

“Ben ölünce ne olur anneni kolla.”

Bu “ben ölünce” ifadesi bana bir şeyler hatırlatıyordu.

48 İçinde tren istasyonu bulunduracak kadar büyük bir şehir olduğunu kastediyor. (ç.n.)

Tokyo'dan ayrılmadan önce hocamın defalarca bu lafı ağzına aldığı mezuniyet günümün akşamını... Kahkahalar içindeki hocamın yüz ifadesiyle, hiç hoş bulmadığı bu sözlerle kulak tıkayan hanımefendinin hali gözümün önüne geldi. O zamanki “ben ölünce”, sadece bir varsayımdan ibaretti. Şimdi duyduğum söz ise her an vuku bulabilecek bir gerçeğe ilgiliydi. Hocama karşı hanımefendinin takındığı tavrı idrak edememiştim. Şimdi ise karşımda duran babamı bu düşüncelerden uzaklaştırmam icap ediyordu.

“Böyle umutsuzca konuşma ama! Daha az önce iyileşince birlikte Tokyo'ya gezmeye gitme niyetindeydiniz ya. Annemle birlikte... Şimdi gidince gözlerinize inanamazsınız. Çok değişti. Sadece yeni tren hatlarına bile baksanız ne kadar arttığını görünce şaşırırsınız. Trenin geçtiği yerlerde şehrin görünümü de haliyle değişiyor. Dahası, Şikukaisei⁴⁹ de çıktı. Gece gündüz Tokyo'nun bir dakika bile durup dinlendiği yok.”

Lafı lüzumsuzca uzatmış oldum. Babam ise anlatılanları memnun bir tavırla dinliyordu.

Evde biri hasta olduğu için, eve giren çıkanların sayısı da artıyordu. Yakınlarda oturan akrabalar da iki günde bir kalabalık gruplar halinde art arda hasta ziyaretine geliyorlardı. İçlerinde uzaklarda olup normalde pek selam sabahı olmayan bir kişi de vardı. Giderken, “Nasılsın diye telaş etmişim ama görünüşe göre çok iyisin. Hem rahatça konuşabiliyorsun hem de yüzünde hiçbir zayıflık belirtisi yok,” diyen biri de olmuştu. Geldiğimde aşırı derece sessiz olan evimizin bu vesileyle giderek gürültüsü artıyordu.

Bütün bunlar içinde değişmeden duran babamın hastalığı ise giderek daha vahim bir hal alıyordu. Annem ve amcama danışıp en sonunda abim ve kız kardeşime telgraf çektim. Abimden hemen geleceğine dair cevap geldi. Kız kardeşimin kocasından da yola çıkacakları haberi geldi. Kız kardeşim önceki hamileliğinde düşük yapmıştı. Bu sefer de aynı akıbeti tekrar uğramamak için dikkatli olmak gerektiğini de sözlerine ekleyen kocası, bir ihtimal kız kardeşimin yerine kendisi gelecekti.

49 Tokyo'da Meiji döneminde başlayıp Şöva yıllarına kadar devam eden, şehre modern bir yapı kazandırmaya yönelik bir dizi ıslah planı. (ç.n.)

Böyle bir hengâme içinde dahi sessizce bir köşeye oturacak zamanım oluyordu. Kimi zamansa bir kitap açıp üst üste on sayfa okuyacak kadar fırsat da buluyordum. Vaktinde sıkıca kapatılmış bavulum da bir gün tekrar açılıvermişti. İhtiyaç duydukça içindeki eşyalarımı teker teker çıkarmaya başlamıştım. Tokyo'dan ayrılırken kendi kendime yaz boyunca yapmaya karar verdiğim işleri düşündüm. Yaptıklarım, bu işlerin üçte biri bile etmiyordu. Önceden de birçok kez böyle bir memnuniyetsizlik hissine kapılmışlığım olmuştu, lakin o yaz işlerim tasarladığıma göre eşine az rastlanır derecede aksamaktaydı. “Bu da dünyanın hali işte,” diye düşünürken gönlümü bir huzursuzluk kapladı.

Böyle huzursuz duygular içinde oturmuş, bir taraftan da babamın hastalığını düşünüyordum. Babamın ölümünden sonrasını hayal ettim. Aynı zamanda, diğer bir tarafta duran hocamı anımsadım. Bu huzursuz halimin iki uç köşesine, mevki, tahsil ve mizaçları birbirinden tamamıyla farklı bu iki kişinin simalarını oturtup seyreliyordum.

Babamın başucundan ayrılıp her yana dağılmış kitaplar arasında kollarım bağlı otururken annem çıkageldi.

“Hafiften bir kestiriversen? Sen de epey yorulmuşsundur.”

Annem neler hissettiğimi anlamıyordu. Ben de hislerimi annemin sezebileceği kadar çocuk değildim. Sadece teşekkür ettim. Annem halen odanın girişinde dikilmekteydi.

“Peki, babam?” diye sordum.

Annem, “Şimdi güzelce uyuyor,” diye karşılık verdi.

Birden gelip yanıma oturdu.

“Hocandan hâlâ bir ses yok mu?” diye sordu.

Annem o sıralar söylediklerime inanmaktaydı. O sıralar hocamdan mutlaka cevap geleceğine dair anneme teminat vermiştim. Fakat o zaman için anne babamın umduğu türden bir cevap gelmesini beklemiyordum. Nihayetinde bile bile anneme yalan söylediğim bir konuma düşmüştüm. “Hocana bir mektup daha yaz bakalım,” dedi.

Eğer annemin içi rahat edecekse defalarca hiçbir işe yaramayacak mektupları yazmak bana zor gelmezdi. Fakat böyle bir sebep için hocamın daha da üstüne gidecek olmak acı veriyordu. Muhakkak babamdan azar yemek de annemin canını sıkmak da beni hocamın gözünden düşmek kadar korkutmuyordu. O vakte kadar talebime bir cevap alamayışım da öyle bir sebepten mi kaynaklanıyor diye içime şüphe düştüğü de oluyordu.

“Mektup yazmaya bir engel yok ama böyle işlerde postayla bir mesafe alınamaz. Bizzat Tokyo’ya gidip rica etmek gerek.”

“Ama baban bu haldeyken ne zaman gidebileceksin ki Tokyo’ya?”

“Ben de gideceğim demiyorum ya. İyileşir ya da iyileşmez, her şey yoluna girene kadar bir şeye yeltenecek değilim.”

“Tabii ki öyle olacak. Böyle bir ağır hastayı kaderine terk edip Tokyolara gitmek kimin harcı ki?”

Önce, hiçbir şeyden anlamayan anneme acı-maktaydım. Fakat o hengâme sırasında gelip böyle bir konuyu dile getirmesine de bir anlam veremiyordum. Babamın hastalığında sakince oturup kitap karıştıracak boşluğu bulmam gibi annemin de gözünün önündeki hastayı unutturup aklını başka yerlere götüren gönül boşlukları olduğuna dair şüphelerim vardı. O sırada “Aslında,” diye annem konuşmaya başladı.

“Aslında baban hâlâ hayattayken senin bir iş bulduğunu duysa şüphesiz içi rahat eder diye düşünüyorum. Bu durumda zaman kâfi gelir mi bilinmez, yine de babanın halen konuşmasında bir kusur olmadığı gibi aklı da başındayken, kendisini sevindirecek bir evlatlık yap.”

Keder içinde, öyle bir evlatlığı yerine getiremeyecek vaziyetteydim. Hocama da tek bir mektup bile göndermedim.

12

Abim geldiğinde, babam yatağında gazete okuyordu. Babam gündelik yaşantısındaki birçok şeyden vazgeçse de bir tek gazeteye göz gezdirmeden edemezdi ama başını yataktan kaldıramamasının

verdiği can sıkıntısıyla okumayı daha fazla arzu eder olmuştu. Annem de ben de buna pek o kadar karşı çıkmayıp mümkün olduğunca bir dediğini iki etmiyorduk.

“Bu kadar iyiyse sorun yok demektir. Durumunun ağır olduğundan endişelenmiştim ama görüyorum ki gayet iyisin.”

Abim bu tarz sözler sarf ederek babamla konuşmasını sürdürdü. Bu aşırı şen şakrak hal, bana dengesiz gelmişti. Bununla beraber babamın yanından kalkıp benimle yüz yüze görüşürken, daha durgun bir hal aldı.

“Gazete falan okumaması gerekmiyor mu?”

“Ben de öyle düşünüyorum ama razı olmayınca elimizden bir şey gelmiyor.”

Abim açıklamalarını sessizce dinliyordu. Sonra, “Söylenenleri güzelce anlayabiliyor mu acaba?” dedi.

Hastalık sebebiyle babamın normaldekine nazaran anlama yetisinin köreldiği kanısına varmış gibiydi.

“Buna şüphe yok, ben az evvel yirmi dakika kadar başucunda oturup havadan sudan konuştum ama hiçbir akli dengesizlik ibaresi görmedim. Bu vaziyette, şartlar elverdiği müddetçe daha uzun süre gidici değil gibi.”

Abimle hemen hemen aynı vakitte gelmiş olan kız kardeşimin kocasının bu görüşü, bizimkine göre oldukça iyimserdi. Babam kendisine kız kardeşimle ilgili bir dizi soru sormuştu.

“Vücudunun hali malum, akılsızca trene falan bindirip sarsmak olmazdı. Zorlana zorlana hasta ziyaretine gelecek olsa bilakis ben onun için endişelenirim,” diyordu.

“Gün gelip iyileşince bebeğin yüzünü görmek vesilesiyle uzun bir süre sonra ben size gelsem de olur,” diye de ekledi.

Babam General Nogi'nin⁵⁰ ölümünü de hepimizden önce gazetenin öğrendiği.

“Eyvah, eyvah!” diyordu. Olanlardan habersiz bizler bu apan-sız sözlerle irkilmiştik.

50 Meiji dönemi Japon generali. (ç.n.)

Abim sonradan bana “O an, sonunda akli dengesini yitirdiğini sanıp korkmuştum,” demişti. “Doğrusu ben de şaşırmıştım,” diyen eniştem de benzer türde şeyler söylüyordu. Aslında o zamanlar gazete, köylülerin bekleyip durduğu makalelerden ibaretti. Bunları babamın başucuna oturup güzelce okurdum. Okuyacak vaktimin olmadığı durumlarda da sessizce kendi odama götürüp baştan sona göz gezdirirdim. Uzun süre üstünde askeri üniforma olan General Nogi ile nedime görünümlü giysiler içindeki eşinin endamı gözlerimin önünden gitmemişti. Acı bir ayazın kasabanın her köşesinde esip uyur gibi duran ağaç ve otları salladığı bir sıra aniden hocamdan telgraf aldım. Batı giysili birini görünce köpeklerin havlamaya başladığı bir yerde, bir telgraf pek büyük bir şeydi. Telgrafi teslim alan annem haliyle şaşkın bir halde, beni kimsenin olmadığı bir köşeye çağırmıştı.

“Acaba ne bu?” diyerek yanı başımda dikilmiş zarfı açmamı bekliyordu. Telgrafta hocam kısaca benimle görüşmek istediğini belirtip yanına gelip gelemeyeceğimi sormaktaydı. Boynum bükülmüştü. Annem bunu “Muhakkak talep ettiğimiz iş meselesi,” diye yorumladı. Ben de galiba öyledir diye düşünmekteydim. Lakin bir taraftan bunu biraz garip de bulmuştum. Her ne olursa olsun, abimi ve kız kardeşimin kocasını oralara kadar çağırmışken, babamın rahatsızlığını bir tarafa bırakıp Tokyo’ya gitmek olmazdı.

Anneme danışıp gidemeyeceğimi bildiren bir telgraf atmaya karar verdim. Mümkün olduğu kadar kısa ifadelerle babamın hastalığının son raddeye geldiğini de eklemiştim ama bu haliyle içim rahat etmediğinden, hastalık hakkındaki ayrıntılı bilgileri bir mektuba etraflıca yazıp o gün içinde gönderdim. Sonuna kadar bunun talep ettiğimiz işle ilgili olduğunu düşünen annem yüzünde bir çaresizlik ifadesiyle, “Gerçekten çok ters bir vakitte geldi, elden bir şey gelmez,” demişti.

13

Yazdığım mektup oldukça uzundu. Annem de ben de bu sefer muhakkak hocamdan bir ses çıkar diye düşünmekteydik. Derken mektubu gönderişimden iki gün sonra benim adıma tekrar bir

telgraf geldi. Sadece gitmeme gerek olmadığı anlamında bir cümle yazılıydı. Bunu anneme gösterdim.

“Büyük bir ihtimal lütfedip bu hususta bir mektup yazacaklar.”

Annem bunu hocamın geçimimi sağlayabileceğim bir iş için bana aracılık edeceğine yormaktaydı. Ben de acaba öyle midir diye düşünmekle birlikte, hocamın fitratını temel alınca böyle bir şey yapması bana biraz garip geliyordu. “Hocam benim için iş arayacak.” Bu bana hiç olmayacak bir şey gibi görünüyordu.

Evvela, gönderdiğim mektubum henüz oraya varmamış olduğundan, telgrafın bundan önce atıldığından şüphe yok. Anneme dönüp bu aşikâr durumu dillendirdim. Annem de bunu onaylarcasına düşünceli bir halde “Öyle,” diye karşılık verdi. Nitekim hocamın mektubumu okumadan önce telgraf çekmiş olmasının hocamı anlamamıza yönelik hiçbir katkısının olmadığı da ortadaydı. O gün tam da görevli doktorun şehirden başhekimi getireceği güne denk geldiğinden, annemle bu konuyu daha fazla konuşma fırsatımız olmadı. İki doktor istişare sonucu hastaya lavman yapıp döndüler. Babam doktorların yatak istirahatini emreği sonrası, tuvalet ihtiyacını yattığı yerden başkalarının yardımıyla gidermek zorunda kalmıştı. Temizliğe düşkün babam en başında bundan hiç mi hiç hoşlanmadığını açıkça ifade etse de vücudunda takat kalmadığından, istemeye istemeye yatakta ihtiyacını giderir olmuştu. Hastalığının ilerlemesi sonucu, şuurunun körelmesinden midir bilinmez, gün geçtikçe üşengeçlik edip altına kaçırmaktan çekinmez olmuştu. Kimi zaman yorganı, çarşafı batırıp etrafındakilerin hoşnutsuzluğuna aldırış etmediği de oluyordu. İdrar miktarı, hastalığının doğası gereği, oldukça düşüktü. Doktorlar bundan endişe ediyordu. İştahı da giderek azaldı. Nadiren canı bir şeyler çekecek olsa, dili istese de boğazından bir lokmacık geçmiyordu. Çok sevdiği gazeteyi dahi eline alacak mecali yoktu. Yastığının başında duran okuma gözlükleri çoktandır siyah kılıfından çıkmamıştı.

Çocukluğunda aralarının çok iyi olduğu ve şimdilerde dört kilometre uzakta yaşayan Saku Bey adında bir tanıdığımız aile ziyaretine geldiğinde, babam “Oo Saku Bey!” diyerek perdelenmiş gözlerini Saku Bey’e yöneltmişti.

“Saku Bey ayağına sağlık. İyi görünüyorsun, kıskandım seni. Bende hayır yok artık.”

“Nereden çıkardın bunu? Bak iki oğlun da üniversiteyi bitirdi. Birazcık hasta olmak mesele edilecek şey mi? Bir de benim halime baksana. Hanımı yitirdim, çocuğum yok. İşte yaşamak denirse yaşayıp gidiyorum böyle. Neyleyim sağlıklı hayatın tadı tuzu olmayınca.”

Lavman, Saku Bey’in gelişinden iki üç gün sonra yapılmıştı. Babam, “Doktorların sayesinde pek bir rahatladım,” deyip sevinmekteydi. Birazcık hayata tutunacak cesareti toplamış ve kendine gelmişti. Yanımda duran annem bundan cesaretlendiğinden mi yoksa hasta babama moral olsun diye mi bilinmez, hocamdan telgraf gelişinden, bunu sanki babamın arzuladığı gibi Tokyo’da bir iş bulunduğu manasına getirerek bahsetti. Orada dururken içim içimi yiyordu ama annemin konuşmasını engellemek için sessizce konuşulanları dinledim. Babam sevinmiş görünüyordu.

Eniştem de, “Bak bu iyi işte,” dedi.

Abim, “Nasıl bir iş olduğu belli değil mi?” diye sordu.

Artık bunu reddedecek cesareti yitirmiştim. Benim bile bir anlam veremediğim muğlak bir cevap verip, kalkıp gittim.

14

Babamın hastalığı, en son vuruşun beklendiği o âna kadar ilerleyip orada bir müddet tereddütte kalmış gibi görünüyordu. Her gece yatağımıza girerken, “Acaba kader, bugün mü tecelli edecek?” diye düşünmekteydik.

Babam hiçbir yerinde etrafındaki bizleri üzüntüye sevk edecek bir acı hissetmiyordu. Bu hususta hastabakıcı daha da rahattı.

Her ihtimale karşı birer kişi nöbetleşe uyanık durmakla birlikte, diğerlerinin kendi yataklarına çekilip yatmalarında bir sakınca görünmüyordu.

Aklıma bir şey takılıp uyuyamadığım bir vakit, hasta iniltisine benzer bir ses duyduğumu sanıp gece yarısı yatağımdan çıkarak, ne olur ne olmaz diye başucuna kadar gidip babamı yokladığım

olmuştu. O gece uyanık durma sırası annemdeydi. Ancak annem babamın yanında kollarını büküp kendine yastık yapmış vaziyette uyuyakalmıştı. Babam da kendini derin bir uykuya bırakmışçasına sessizdi. Sessiz adımlarla yatağıma geri döndüm.

Abimle aynı cibinlik altında uyuyorduk. Sadece kız kardeşimin kocası, misafir muamelesi gördüğünden midir bilinmez, ayrı olarak misafir odasında istirahat etmekteydi.

“Yazık Seki Bey’e. Böyle kaç gündür alıkoyuyoruz, dönemiyor memleketine.”

Adı Seki’ydi.

“Ama pek öyle meşgul bir hali olmadığı için kahyordur bizimle. Seki Bey değil asıl sen zorda kalacaksın bu gidişle.”

“Zorda kalacaksak da çaresi yok. Öyle böyle bir durum değil bu.”

Aynı döşekte yan yana yattığım abimle aramızda böyle bir yastık sohbeti geçmişti. Abimin aklından da benim kalbimden de babamın artık kurtulamayacağı geçiyordu. Nasıl olsa kurtulamayacaksa yapacak bir şey yok diye de düşünmekteydik. Babalarının ölümünü bekleyen evlatlar olmuştuk ama yine evlat olarak bunu dillendirmekten kaçınıyorduk. İşte böyle karşılıklı olarak birbirimizin aklından geçen düşüncelerin gayet iyi farkındaydık.

Abim, “Babamın hâlâ iyileşme umudu var gibi,” dedi.

Doğrusu abimin haklılık payı yok da denemezdi. Komşulardan hasta ziyaretine gelenler olursa babam muhakkak gelenlerle görüşmek isteyip aksine razı olmuyordu. Görüşünce de benim mezuniyet kutlamamı yapamamasından duyduğu üzüntüyü belirtiyordu. Ara sıra iyileşince bunu telafi edeceğini de eklediği oluyordu.

“Senin mezuniyet kutlamasını iptal ettiğimiz iyi oldu. Benimkinde epey dağıtmıştın,” diyen abim, birden anılarımın gözümde canlanıvermesine sebep oldu. Alkolün kıskırtmasıyla ipin ucunu kaçırdığım o halimi hatırlayıp gülümsedim. Durmadan bir yerlere yiyecek içecek yetiştirmekle meşgul olan babamın o vaziyeti gözümlün önüne gelince bana acı verdi.

Abi kardeş olarak aramız pek o kadar iyi değildi. Çocukken sık sık kavga ederdik ve daha küçük olduğumdan hep ben ağlardım.

Okuldaki ihtisas alanımızın farklı oluşu da tamamen karakterlerimizin farklılığından ileri geliyordu. Üniversite yıllarımda, özellikle hocamı tanımamdan sonra, uzaktan seyrettiğim abim gözüme bir hayvan gibi görünüyordu. Uzun bir müddet abimle buluşmadığım için ve yine birbirimizden epeyce uzak olduğumuz için abim hem zamansal olarak hem de mesafe açısından bana yakın değildi. Öyle de olsa, uzun zaman sonra böyle yan yana gelince, aramızda bir abi kardeş sıcaklığı kendiliğinden hâsıl oluvermişti. İçinde bulunduğumuz vaziyet de bunun en büyük sebeplerinden biriydi. İkimizin ortak noktası babamızdı ve şimdi babamızın ölüm döşeğinde abimle ben el ele tutuşmuş haldeydik.

“Ne yapacaksın bundan sonra?” diye sordu. Ben de abime tamamen farklı istikamette bir soru yönelttim.

“Acaba mal mülk işi ne olacak?”

“Orasını bilemem. Henüz babam bir şey söylemedi. Ama mal mülk dediğin öyle pek önemli bir meblağ değil.”

Annem beklendiği üzere hocamın cevabının gelmeyişiine tasalanmaktaydı.

“Hâlâ mektup gelmedi mi?” diye durmadan tekrarlıyordu.

15

“Şu hocam, hocam deyip durduğun da kim?” diye sordu abim.

“Geçenlerde bahsetmiştim ya,” diye karşılık verdim. Kendi sorduğu soruya verilen cevabı adam gibi dinlemeyen abime karşı içimde bir soğukluk oluşmuştu.

“Sormasına sordum ama...”

Abim “Sorsam da anlamadım,” demeye getiriyordu. Benim açımdan zorla hocamı abime anlatacağım diye uğraşmanın gereği yoktu. Yine de bu canımı sıkıyordu. Yine her zamanki tavırlarını sergilemeye başladı diye düşündüm.

Abime göre, “hocam, hocam” diye saygıyla kendisinden söz ettiğim o kişinin mutlaka şan şöhrat sahibi olması gerekmektedir. En azından üniversite profesörü kadar bir mevkiye sahip olduğunu

tahmin ediyordu.

“Adı sanı olmayan, hiçbir iş yapmayan birinin ne değeri olabilir ki?”

Abim bu hususta babamla tamamen aynı düşüncedeydi. Ancak “Elinden bir iş gelmediği için yan gelip yatıyor,” diye peşin hüküm veren babama karşılık abim, “Ne de olsa, bir şeyler başarabilecek kabiliyete sahip olmasına rağmen boş boş gezen bir adamdan hayır gelmez,” anlamına gelen bir şeyler geveliyordu.

“Egoistlik olmaz. Bir şey yapmadan yaşama derdinde olmak, rahata düşkün bir düşüncenin ürünüdür.”

Abime dönüp, kullandığı egoist kelimesinin ne anlama geldiğini adam gibi bilip bilmediğini sorarak karşılık veresim geldi.

“Yine de bu adam sayesinde bir iş bulabileceksen ne âlâ. Bak babam da sevinmişe benziyor.”

Abim sonradan böyle konuşmuştu. Hocamdan net bir mektup gelmemesi sebebiyle böyle olduğuna inanamıyordum ama bunu dillendirecek cesaretim de yoktu.

Dahası, annemin kendi kendine gelin güvey olup herkese böyle bir ilanda bulunduğu bir noktada, birden bunları yalanlamam da uygun olmayacaktı. Annem istediği için değildi ama hocamdan bir mektup gelmesini bekliyordum ve bu mektupta bir şekilde herkesin beklediği gibi bir iş imkânının yazılı olmasını diliyordum. Ölümüne yaklaşmakta olan babamın önünde, bu haldeki babamın yüreğine su serpmeyi tüm kalbiyle dileyen annemin önünde, çalışmaya insan denmez gibi şeyler söyleyen abimin önünde, eniştem, amcalarım, halalarım önünde, aslında hiç umurumda olmayan bu iş meselesinin sınırlarını bozmasına engel olamıyordum.

Babam garip sarı bir şeyler kusunca, önceden hocam ve hanımefendiden duyduklarımı hatırladım. “Öyle uzun zaman yatınca midesi de bozuldu demek,” diyen annemin yüzüne bakıp hiçbir şey bilmeyen bu kişinin önünde gözlerim yaşla doldu.

Abimle oturma odasında karşılıklı konuşmamızda abim, “Duydun mu?” diye sormuştu.

Bu, doktorların çıkarken abime söylediklerini duyup duyma-

dığımı dair bir soruydu. Açıklama gelmesini beklemeksizin, bunun ne demek olduğunu çok iyi anlamıştım.

Abim, “Buraya dönüp ev işlerine bakma niyetin var mı senin?” diyerek beni yokladı. Bense hiçbir cevap vermedim.

“Annem öyle bir başınayken elinden hiçbir şey gelmeyecektir,” diye devam etti.

Abim toz toprak koklaya koklaya çürüyüp gitmeyi bana reva görüyordu.

“İstediğin kitap okumaksa köy yerinde bol bol vaktin olur, hem çalışmana da gerek yok, tam sana göre değil mi?”

“Böyle bir şey önce sana düşmez mi?” dedim.

Abim, “Böyle bir şey yapabilecek durumum var mı ki?” diye kestirip attı.

Abimin akli bundan sonra yapmayı düşündüğü işlerle dopdoluydu.

“Sen olmaz dersin, ne yapalım amcamlardan falan talep edeceğim, ama en sonunda ikimizden birinin annemi himayesi altına alması icap ediyor.”

“Halihazırda annem bu evde kalacak mı kalmayacak mı diye başlı başına bir mesele var.”

İki kardeş, babam ölmeden evvel, babamın ölümünden sonra olacakları böyle konuşmuştuk.

16

Babam zaman zaman sayıklar hale gelmişti.

“General Nogi’ye ne de ayıp ettim. Doğrusu hiç yüzüm kalmadı ya. Yok yok, ben de arkanızdan geliyorum.”

Ağzından ikide bir böyle sözler çıkıyordu. Annem bundan ürküyordu. Mümkün olduğu kadar hepimizi babamın başucuna toplamak istiyordu. Akli başında olduğu zamanlar, kendini sık sık yalnız hisseden hasta babam da aynı şeyleri arzu ediyor gibiydi. Özellikle odanın içinde göz gezdirip annemi göremeyince hemen “Omitsu nerede?” diye soruyordu. Sormadığında bile bu, gözlerinden okunuyordu. Sık sık kalkıp annemi çağırmaya gidiyordum.

Annem yapmakta olduğu işi öylece bırakarak hasta odasına gelip, “Bir arzunuz mu var?” diye sorunca, babamın hiçbir şey söylemeden sadece annemin yüzünü öylece süzdüğü oluyordu. Bu muydu diye düşünürken, öte yandan da tamamen alakasız bir şeyler konuşuyordu. Ansızın, “Omitsu, sana da az çektirmedim değil mi?” diye nazikçe ifadeler sarf ettiği oluyordu.

Annemin böyle sözler karşısında gözleri doluyordu. Bunun akabinde, babamın şimdiki haline nazaran sağlığının tamamen yerinde olduğu geçmiş günlerini anıyor gibi gözüküyordu.

“Şimdi söyledikleri acıklı geliyor ama doğrusu eskiden elinden çok çektim.”

Annem, babamın süpürgeyle sırtına vurarak onu dövdüğünden bahsetmişti. O âna kadar defalarca aynı hikâyeyi işitmiş olan ben ve abim, o sefer bambaşka bir ruh haliyle, annemin sözlerini, babama dair bir hatıra misali, can kulağıyla dinliyorduk. Babam, gözü önünde duran ölümün loş karanlığını seyretmekteyse de mirasla ilgili bir meseleyi ağzına almıyordu.

Abim yüzüme bakarak, “Geç olmadan bir şeyler sormamız icap etmez mi acaba?” diye soruyordu.

“Eder herhalde,” diye karşılık verdim. Bizim öne çıkıp hasta bir kişinin önüne bu meseleyi getirmemizin hepten iyi olmayacağını da düşünmekteydim. İkimiz de bir karara varamayınca, sonunda amcama danıştık. Amcam ise boynunu büküyordu.

“Bir yandan söyleyecek sözü varken söyleyemeden ölmesi acı olsa gerek, diğer yandan böyle bir talebin bizden gelmesi hoş olmasa gerek.”

Konuşmalar bir yere varamadan uzayıp gitmişti. Derken babam komaya girdi. Beklendiği üzere, hiçbir şey bilmeyen annem, bunu uykuyla karıştırıp bilakis sevinmişti.

“Eh, böyle huzurluca uyuyuverirse bizler de biraz nefes alırız.”

Babam ara sıra gözlerini açıp falanca nerede diye soruyordu. Bu sorduğu kişiler de daha biraz önceye kadar yanı başında oturanlarla sınırlıydı. Şuurunda karanlık ve aydınlık kısımlar oluşmuş, sadece aydınlık kısmı karanlığı delip geçen beyaz bir ip misali belirli bir mesafeye kadar yol katedebiliyor gibi görünüyordu. An-

nemin bu koma halini normal bir uykuyla karıştırmasında da bir haklılık payı vardı.

Derken ne söylediği giderek anlaşılmaz oldu. Bir şeyler söylemeye kalkışsa da bu, anlaşılır bir sonuca bağlanmadan son buluyor, nihayetinde çok kereler için aslı anlaşılmamış oluyordu. Buna rağmen, konuşmaya başladığında sesi, ölümün eşiğinde bir hasta olmadığını düşündürecek derecede gür çıkıyordu. Bizlerin de sesimizi her zamankinden daha fazla yükseltip konuşurken dudaklarımızı kulağına yaklaştırmamız icap ediyordu.

“Biraz serinlemek ister misin?”

“Evet.”

Hemşireyle birlikte babamın su yastığını değiştirip, buzlarını yenilediğim buz torbasını başının üstüne koydum. Ezilip kırılmış sivri buz parçaları torbanın içine düzgünce yerleşene dek, babamın iyice açılmış alnına torbayı nazikçe bastırdım.

O sırada abim, koridordan içeriye gelip bir adet posta paketini hiçbir şey söylemeksizin elime tutuşturdu. Boş olan sol elimi uzatıp aldığım bu posta bir hayli garibime gitmişti.

Ağırlığı normal bir mektupla karşılaştırıldığında oldukça fazlaydı. Sıradan bir zarfın içine de konmamıştı. Zaten normal bir zarfa sığabilecek gibi değildi. Hanşiyile⁵¹ sarılmış, kapağı da güzelce yapııştırılıp mühürlenmişti.

Çevirip baktığım paketin alt tarafında mütevazı bir tarzda hocamın adı yazılı duruyordu. Yeterince zamanım olmadığından hemen paketi açamayınca cebime koydum.

17

O gün hasta babamın hali, daha da kötü görünüyordu. Tuvalete gitmek niyetiyle yerimden kalkınca, koridorda karşılaştığım abim kimlik soran bir asker misali, “Nereye gidiyorsun?” diye sordu.

“Öyle görünüyor ki durumu biraz garip, yanından mümkün olduğunca ayrılmamak lazım,” diyerek beni uyardı.

51 Bir tür Japon kâğıdıdır. Günümüzde genelde boyu 25 cm, eni 35 cm kadardır. (ç.n.)

Ben de zaten öyle düşünüyordum. Cebimdeki mektuba dokunmadan yine hasta odasına döndüm. Babam gözlerini açıp orada sıralı duranların adını anneme sordu. Annem, “Bu falan, bu filan,” diye herkesi bir bir tanıtırken babam da her defasında başını sallıyordu. Başını sallamayınca da annem sesini yükseltip, “Bu falan bey, filan hanım, tanıdın mı?” diye babama teyit ettiriyordu.

“Eksik olmayın, sizlere de çok zahmet oldu.”

Babam böyle demişti. Derken yine komaya girdi. Döşegin etrafını sarmış insanlar bir müddet konuşmadan hastanın o halini seyrettiler. Çok geçmeden içlerinden biri kalkıp yan odaya geçti. Derken biri daha kalktı. Ben de kalkan üçüncü kişi olarak kendi odama çekildim. Az önce cebime koyduğum posta paketini açıp içine bakma niyetindeydim. Bu işi pekâlâ hasta başında da rahatça gerçekleştirebilirdim. Ne var ki yazılanlar çok fazla olduğundan bir nefeste oracıkta okuyup geçebilmek mümkün değildi. Kendime bunun için hususi bir vakit ayırmıştım. Kalın paket kâğıdını parçalarcasına yırtıp açtım. İçinden kareli kâğıda düzgünce yazılmış metinler çıktı. Rahatça paketlenebilmesi için dörde katlanmıştı. Batılı kâğıdı havası olan bu tomarı açıp rahatça okunabilecek şekilde düzleştirdim.

Gönlüm, bu miktarda kâğıt ve mürekkebin bana neyi anlatacağı düşüncesiyle şaşkınlık içindeydi. Bir yandan da aklım hasta odasında idi. “Bu metni okumaya başlayınca, okumayı bitiremeden, muhakkak babama bir şeyler olur ya da en azından abim, annem, bilemedin amcam beni çağırır,” diye tahmin ediyordum. İçimi rahat ettirip hocamın yazdıklarını okuyacak ruh haline kavuşamamıştım. Diken üstünde bir halde sadece birinci sayfayı okudum.

O sayfada aşağıdakiler yazılıydı:

“Geçmişimi sorduğunuzda buna cevap verecek cesareti kendinde bulamayan bendeniz, şimdi sizin önünüze geçmişimi tüm açıklığıyla serecek özgürlüğe sahip olduğuma inanmaktayım. Ancak bu özgürlük, sizin Tokyo’ya gelişinizi beklerken kaybedilecek cinsten bir özgürlük. Dolayısıyla bundan istifade edebileceğim zaman zarfında istifade etmezsem, geçmişimi sizin aklınıza dolaylı bir deneyim olarak aktarma fırsatından ebediyen mahrum kalaca-

ğım. Böyle olunca da o vakit verdiğim kesin söz bir yalan olacak. Çaresiz, sözle söyleyeceklerimi yazı olarak sunmam icap etti.”

Bu kadarını okuyunca bu kadar uzun bir şeyin ne için yazıldığını açıkça anlayabilmiştim. En başından beri hocamın bana iş bulma konusunda yazmaya tenezzül etmeyeceğine inanmaktaydım. Fakat kalemle arası iyi olmayan hocam, o mesele hakkında bana böylesine uzun yazabilecek bir ruh haline nasıl kavuşmuştu? Hocam neden benim Tokyo’ya dönmemi bekleyememişti?

“Özgürlüğe kavuşunca anlatacağım. Lakin bu özgürlüğü ilelebet kaybetmem gerekiyor.”

İçimden sürekli tekrarladığım bu sözler bir anlam vermekte zorluk çekiyordum. Birden içime bir huzursuzluk çöktü. Devamını okumaya yeltendim. O sırada, hasta odasından beni çağıran abimin yüksek sesi duyuldu. Tekrar irkilip ayağa kalktım. Koridoru koşarak geçip herkesin olduğu yere gittim. Babamın son anlarının geldiğini anladım.

18

Hasta odasına kim bilir ne zaman bir doktor gelmişti. Hastayı mümkün olduğunca rahat ettirme düşüncesiyle tekrar lavman yapmak üzereydi. Hemşire geçen gecedен kalma yorgunluğu atmak üzere ayrı bir odada uyumaktaydı.

İşe eli yatkın olmayan abim dikildiği yerde bocalamaktaydı. Yüzümü görünce, “Bir el atıver,” deyip kenara çekildi. Abimin yerine, babamın altına yağlı kâğıdı ben denk getirmeye çalıştım. Babamın biraz rahatlamış bir hali vardı. Otuz dakika kadar hastanın başında bekleyen doktor, lavmanın sonucunu teyit ettikten sonra tekrar geleceğini söyleyip gitti.

Giderken bir şey olursa, saat kaç olursa olsun kendisini çağırmamızı bilhassa tembihlemişti. Şimdiden üstüne bir garipliğin çöktüğü hasta odasından tekrar ayrılıp hocamın mektubunu okumaya yeltendim. Fakat içim biraz olsun rahatlayabilmiş değildi. Masaya oturur oturmaz yine abimin yüksek sesle beni çağırması an meselesi gibiydi. “Bu sefer de çağırırlarsa artık bu son olur,”

korkusuyla ellerim titriyordu. Sadece anlamsız bir şekilde hocamın mektubunun sayfalarını karıştırmaktaydım. Titizce karelerin içine sığdırılmış bu harflere baktım. Lakin bunları okuyacak zamanım yoktu. Üstünkörü göz gezdirecek kadar bir zamanım dahi yoktu. Sayfaları sırayla açıp sonra da tekrar bunları toparlayıp masanın üstüne koymaya niyetlenmiştim ki bu sırada birden sonlara doğru bir ifade gözüme takıldı.

“Bu mektup elinize ulaştığı sıralarda artık bu dünyada olmam sanıyorum. Çoktan ölmüş olmam gerekir.”

Afalladım. O âna kadar yerinde duramayan yüreğimin donaldığını hissediyordum. Tekrar sayfaları geriye çevirdim. Sondan başa doğru her sayfadan birer cümle kadarını okuyarak ilerledim. Daracık bir zaman diliminde öğrenilmesi gereken bilgiye ulaşma arzusuyla kıpır kıpır oynayan kelimeleri gözlerimle bir bıçak gibi kesmeye çalıştım. O an için tek bilmek istediğim hocamın sağ olduğuydu.

Hocamın geçmiş, o önceden bana anlatmaya çalıştığı sisli geçmiş, işte böyle bir şeyin benim için hiç mi hiç önemi yoktu. İhtiyaç duyduğum bilgiyi bana kolayca bahşetmeyen bu uzun mektubu öfkeyle katladım. Tekrar babamın durumunu kontrol etmek amacıyla hasta odasının kapısına kadar gittim. Hasta döşeğinin etrafı beklenmedik bir şekilde sakindi. Yüzünde çaresizlikten yorulmuş bir ifade olduğu halde orada oturmakta olan annemi elimle çağırıp, “Nasıl durumu?” diye sordum. “Bir nebze mevcut halini muhafaza ediyor gibi,” diye cevap verdi.

Yüzümü babamın gözleri önüne getirip, “Nasıl? Lavman yapılmıyınca biraz olsun rahatlayabildin mi?” diye sordum. Babam başını salladı. Net bir şekilde, “Sağ ol,” dedi. Beklenenin aksine babamın zihni kapalı değildi. Tekrar hasta odasından ayrılıp kendi odama geçtim. Orada saate bakarak trenin sefer çizelgesini araştırdım. Birden kalkıp kuşağımı bağladım ve hocamın mektubunu cebime sokuşturdum. Sonra arka kapıdan dışarı çıktım. Çılgınca doktorun evine doğru koştum. Doktordan babamın iki üç gün daha yaşayıp yaşayamayacağını kesin bir dille söylemesini isteyecektim. Şırın-gayla ya da bilmem hangi yolla onu yaşatmasını isteyecektim. Ma-

alesef doktor evde yoktu.

Oracıkta gelmesini bekleyecek vaktim yoktu. Bekleyecek halim de yoktu zaten. Çekçekçiye⁵² beni bir an evvel istasyona götürmesini söyledim. İstasyonun duvarına kâğıt parçasını dayayıp üstüne kurşunkalemle anneme ve abime hitaben bir mektup yazdım. Mektup fevkalade basit olmuştu ama yine de hiçbir şey demeden çekip gitmekten iyidir diye düşünerek, çekçekçiden bunu derhal eve ulaştırmasını istedim. Var gücümle kendimi Tokyo buharlı treninin içine attım. Tıkır tıkır ötmekte olan üçüncü sınıf kompartımanın içinde, nihayet cebimden hocamın mektubunu tekrar çıkarıp başından sonuna kadar göz gezdirebilmişim.

52 Özellikle Meiji, Taişō ve Şōva döneminde kullanılmış olan insan gücüyle çalışan bir ulaşım aracı (ç.n.)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
HOCAM VE VASIYETİ

Bu yaz sizden iki üç adet mektup aldım. Tokyo’da iyi bir iş bulmak için yardım talebiniz, elime geçen ikinci mektubunuzda yazılıydı diye hatırlıyorum. Bunu okuyunca bir şeyler yapmak istedim. En azından sizi cevapsız bırakmanın doğru olmayacağını düşünmüştüm. Lakin itiraf etmek gerekirse, sizin talebinize yönelik hiçbir gayret sarf etmedim. Malumunuz üzere, ilişki çevresi darın da ötesinde, âlem içinde tek başına yaşıyor demenin yerinde olacağı benim gibi birinin böyle bir gayret gösterecek bir durumu muhakkak yoktur. Fakat mesele bu değil. Doğruyu söylemek gerekirse o sıralar, bizzat kendim için neyin iyi olacağı üzerine düşüncelerle kıvranmaktaydım. İnsanlar arasına bırakılmış bir mumya gibi varlığımı sürdürecektir miyim? Ya da... O zamanlarda bu “ya da” sözünü içimden her tekrar edişimde tüylerim ürpermekteydi. Koşar adımlarla uçuşumun kenarına kadar gelip dibi görünmez vadiyi seyreden biri gibi... Korkağın tekiydim.

Korkakların çoğu gibi ben de ıstırap çekiyordum. Maalesef “O zamanki şahsım için siz hiç var olmamış gibiydiniz,” desem abartmış olmam. Bir adım ileri gidersek iş güc, geçim kaynağınız ve bunun gibi şeylerin benim için hiçbir anlamı yoktu. Ne olursa olundu. Böyle şeyleri telaş edecek durumda değildim. Mektubunuzu mektup gözüne bırakıverip durgun bir vaziyette kollarım bağlı düşüncelere dalmıştım.

“Evinde yeterince malvarlığı varken, ne derdi var da daha yeni mezun olduğu bir vakit, iş iş diye ortalığı velveleye veriyor?” Doğrusu bu, canım sıkılmış bir halde uzaklardaki size yönelik bahşettiğim tek görüştü. Bunları, size bir cevap vermek gerektiğinden, bir açıklama babında söylüyorum. Sizi kızdırmak için size karşı kaba sözler sarf ediyordum değilim. Gerçek maksadımı bundan sonrasını okudukça çok iyi anlayacağınıza inanıyorum. Velhasıl, size nezaketten bir cevap vermek icap ederken sessiz kaldığımdan ötürü sizden özür dilemek isterim.

Ondan sonra size telgraf çektim. Açıkça söylemek gerekirse, o gün sizinle buluşmak istemiştım. Sonra da arzu ettiğiniz gibi geçmişimi size anlatmak istiyordum. Çektiğiniz cevap telgrafında

o vakit Tokyo'ya gelemeyeceğinizi söylemenizle hayal kırıklığına uğramış ve uzun müddet telgrafa bakakalmıştım. Galiba siz de sadece bir telgraf göndermiş olmayı yetersiz görmüş olacaksınız, bana sonradan lütfedip uzun bir mektup yazdığınızdan, Tokyo'ya gelememe sebebinizi çok iyi anlamıştım. Sizin kaba biri olduğunuzu hiç mi hiç düşünmem beklenemez. Neden kıymetli babanızı görmezden gelip, evinizi terk edesiniz ki! Asıl, babanızın ölümcül hastalığını unutmuşa benzeyen benim tavrım gayet uygunsuzdu. Aslında o telgrafi size çektiğimde babanızı unutmuştum. Sanki siz Tokyo'dan ayrılırken, "Bu müzmin bir hastalık olduğundan dikkat etmek gerekir," diye onca tembihi veren ben değildim. İşte ben böyle kendimle çelişen biriyim.

Belki de aklımdan ziyade geçmişimin beni baskı altına alması beni çelişkili bir insana çeviriyor olabilir. Bu hususta da fazlasıyla kendi payımın olduğunu kabul ediyorum. Beni affetmenizi istemem gerekiyor.

Sizden gelen son mektubu okuyunca kötü bir şey yapmış olduğumu düşündüm. Her şeyi açıklayan bir cevap yazmaya karar verip elime kalemi alsam da bir satır bile yazamadan vazgeçtim. Çünkü size şu anki mektubu yazmayı düşünüyordum ama bunun için vakit henüz biraz erkendi. Size sadece "Gelmeseniz de olur," diyen bir telgraf atmakla yetinmemin sebebi buydu.

2

Akabinde bu mektubu yazdım. Normal yaşantımda eline kalem almayan biri olarak, olayları ve fikirlerimi düşündüğüm gibi yazıya taşıyamamak benim için büyük bir ıstırap oldu. Az kalsın size yönelik bu vazifeden vazgeçecektim. Lakin birkaç defa vazgeçmeye karar verip kalemi elimden bıraktıysam da nafileydi. Bir saat geçmeden tekrar yazmak istiyordum.

Sizin bakış açınızdan, belki de bu, benim vazifenin yerine getirilmesini önemseyen karakterimden kaynaklanan bir durum olarak görülebilir. Ben de buna karşı çıkmıyorum. Ben sizin de bildiğiniz gibi toplumla ilişkisi olmayan yalnız bir insan olduğum için,

adamakıllı bir sorumluluğun, önüme, arkama, sağıma, soluma ne yöne baksam da hayatıma kök salmışlığı yok. Belki kasten belki de kendiliğinden, bunu hayatımda elimden geldiğince asgariye indirmeye çalıştım. Fakat böyle oluşu sorumsuzluğumdan dolayı değil. Bilakis aşırı hassas oluşum sebebiyle, dış etkilere cevap verecek gücüm olmadığından. Gördüğünüz üzere yaşıntım hareketsiz günlerden ve aylardan ibaret bir hale dönüşmüş durumda. Bu yüzden, bir kere söz vermişsem bunu yerine getirmemek canımı son derece sıkmakta. Size yönelik içimdeki bu can sıkıntısından kurtulmak amacıyla da bıraktığım kalemi tekrar elime almam gerekmektedir. Bununla birlikte yazmak da istiyorum. Vazifeyi bir tarafa bıraksak da geçmişimi yazmak istiyorum. Geçmişim sadece benim tecrübem olması sebebiyle, sadece benim mal varlığımdır da diyebiliriz. Bunu bir başkasına devretmeden ölmenin de acı bir şey olduğu söylenebilir. Ben de az çok böyle düşünüyorum. Lakin bunu kabullenemeyecek birine devretmektense, tecrübelerimin hayatımla birlikte toprak altına gömülmesini yeğlerim.

Doğrusu bu dünyada sizin gibi bir adam var olmasaydı, geçmişim en sonunda sadece benim geçmişim olarak kalıp dolaylı bir yoldan bile bir başkasının malumu olamayacaktı. Milyonlarca Japon arasında sadece size geçmişimi anlatmak istemekteyim. Ciddi birisi olduğunuz için. “Ciddi bir şekilde hayatın bizzat içinden gelen, yaşayan bir ders almak istiyorum,” dediğiniz için. Karanlık hayatımın gölgesini hiç çekinmeksizin beyninize kazıyacağım. Fakat korkmak yok. Bu karanlığın içini iyice gözlemleyip bunun içinden işinize yarayacak bilgileri seçip açıklayacaksınız. Burada karanlık dediğim şey esasen ahlaki bir karanlıktır. Ben ahlakla doğmuş bir adamım ve ahlakla eğitilmiş biriyim. Bu ahlaki düşüncenin, zaman zaman gençliğininkinden oldukça farklı tarafları olabilir. Fakat ne kadar yanlış olursa olsun, bu benim şahsi varlığım. Vaktinde geri verilmek üzere alınmış kiralık bir elbise değil. Velhasıl, bundan sonra kendini geliştirmeyi hedefleyen biri olarak sizin için de bir şekilde faydalı olabilir diye düşünmekteyim. Modern fikriyat meseleleri hakkında benimle birçok kereler istişareleriniz olduğunu hatırlıyorsunuz değil mi? Benim bunlara yönelik tavrımı da çok iyi biliyor olmalısınız. Sizin görüşlerinizi hakir görmemekle birlikte,

saygı duyacak seviyede de görmüştüğüm olmamıştı. Görüşlerinizin herhangi bir arka planı olmadığı ve kendi geçmişinize sahip olmak için fazlasıyla genç olduğunuz için...

Kimi zaman güldüğüm oldu. Sık sık yüzünüzde bir tatminsizlik ifadesiyle bana bakardınız. Hâsılı beni, geçmişimi resimli bir emakimono⁵³ gibi önünüze sermeye zorlamıştınız. Bense, o vakit ilk defa içimden size karşı saygı duydum. Çekinmeksizin gönlümün derinliklerindeki o canlı şeyi yakalayıp çıkarmaya azmetmiş görün-
düğünüz için. Kalbimi yarıp ılık ılık akan kanımı emmek istediğiniz için. O zamanlar hâlâ yaşıyordum. Ölmek istemiyordum. Böylece, bir gün söylerim diye isteğinizi geri çevirmiş oldum.

Şimdi kendi ellerimle kalbimi parçalayıp yüzünüzü bu kana bulamaya yelteniyorum. Kalp atışlarım durduğunda, sizin gönlünüzde yeni bir yaşam kendine bir yer bulsun, o yeter.

3

Anne babamı daha yirmili yaşlarıma gelmeden kaybettim. Hafızam beni yanıltmıyorsa, bir vakit eşim de size bundan bahsetmişti. İkisi de aynı hastalıktan öldüler. Hatta eşimin sizde şüphe uyandıracak tarzda ifade ettiği gibi hemen hemen aynı denecek bir zaman diliminde art arda öldüler. Babamın hastalığı ürkütücü cinsten bir bağırsak karahummasıydı. Hastalığı, yanında durup ona hababakıcılık yapan anneme bulaştı.

Dünyaya getirdikleri tek çocuktum. Hatırı sayılır bir mal varlığımız olduğundan, nispeten rahat bir tarzda yetiştirilmiştim. Geçmişime dönüp baktığımda, eğer anne babam ölmeseydi en azından anne ya da babamdan birisi ki hangisi olursa olsun fark etmez, yaşayıverseydi, o zamanki rahat ruh halimi şu âna dek muhafaza edebilirdim diye düşünüyorum. İkisinin de ölümüyle ortada kalmıştım.

Bilgisiz ve tecrübesiz olduğum gibi olup bitenlerin farkında da değildim. Babam ölürken annem başucunda olamamıştı. Annem

53 Uzun bir kâğıt üzerine yan şekilde çizilip bir savaş, efsane ya da bir hikâyeyi tasvir eden resim, parşömen. (ç.n.)

ölürken de kendisine babamın öldüğünü bildirmemiştik. Annem bunun farkında mıydı, yoksa yanındakilerin söylediği gibi babamın durumunun iyiye gittiğine mi inanıyordu orasını bilemiyorum. Tek şu var ki babam öldüğünde annem amcamdan evin idamesini talep etmişti. Orada bulunan beni işaret edip, “Bu çocuk sana emanet,” demişti. Tokyo’ya gidişim için önceden anne babamın iznini almış olduğumdan, annem bir yandan da bunu kastediyor gibiydi.

Akabinde annem sadece “Tokyo’ya,” diye eklemişti ki sözü amcam alıp “Anlaşıldı, hiç endişeniz olmasın,” diye karşılık verdi. Annem şiddetli ateşe dayanabilecek bir bünyeye sahip olduğundan olacak, amcam bana dönüp “Belli ki pek sabırlı bir kadınmış,” diyerek annemi övmüştü. Ama bunlar annemin vasiyeti miydi, değil miydi şimdi düşününce bilemiyorum. Annem elbette babama musallat olan ürkütücü hastalığın ismini biliyordu ve kendisine de bulaştığının farkındaydı. Fakat bu hastalığın hayatını alacağına inanmakta mıydı, bu hususta hâlâ şüphe arz eden unsurların olduğu düşünülebilir.

Böyle ateşi yükseldiği zamanlar söylediği sözlerin, ne kadar akla yatkın netlikte olursa olsun, birçok kez, annemin zihninde bir gölge dahi bırakmaksızın kaybolup gittiği oluyordu. Yani... Lakin mesele değil böyle şeyler. Fakat bu şekilde konuları irdeleme ve yine dönüp dolaşıp tekrar göz atma huyu, ta o zamanlardan ben de adamakıllı yer etmişti. Bunu en başından size belirtme ihtiyacı duymakla beraber, bunun somut bir örneği olan bu yazının, mevzu bahis meseleyle alakası olmaması sebebiyle, sizin bir işinize yaramayacağı da düşünülebilir. Siz de okurken bunu böyle kabul edin.

Bu mizacımla bireylerin ahlaki davranış ve eylemlerini de kapsamaya başlamasıyla birlikte başkalarının ahlak duygusuna da kuşkuyla bakmaya başladım. Bunun endişe ve acılarına karşı bana müspet yönde büyük bir güç verdiği konusunun kesin olduğunu aklınızın bir köşesinde muhafaza ediniz.

Konudan saparsak anlaşılması zor olacağından tekrar kaldığımız yerden devam edelim. Yine de bu uzun mektubu yazmakta olan şahsımla aynı pozisyondaki bir başka biriyle karşılaştırıncı, muhtemelen bir nebze içimin huzursuz olduğunu düşünmekteyim. Herkes uykuya dalınca kulağıma gelen tren sesleri de kesildi artık.

Derken, amadonun⁵⁴ ardındaki avare böceklerin sesi, bir sonbahar gününü andırır bir şekilde kulağıma geldi. Eşim, her şeyden habersiz, yan odada mışıl mışıl uyuyor. Kalem elime alıp yazdığım her bir harfle birlikte kalemin ucundan ses gelmekte. Nispeten sakin bir halde yazmaktayım. Tecrübesizliğimden kalemim sağa sola kayabilir ama kafamdaki acıların kalemimi başına buyruk koşturmayacağına inanıyorum

4

Velhasıl, tek başına kalakaldığımdan, annemin söylediği gibi o amcama sığınmaktan başka çarem yoktu. Amcam bütün sorumluluğu üzerine almış ve işlerin tamamını halletmişti. Arzu ettiğim gibi Tokyo'ya gidişimle ilgili ayarlamaları da yapmıştı.

Tokyo'ya gidince bir okula yazıldım. O zamanın üniversite talebeleri bugünküne göre bir hayli azılıydılar. Tanıdıklarım arasında gece yarısı bir personelle kavga edip getayla⁵⁵ muhatabının başını yaralayan birisi olmuştu. İçkili olması sebebiyle, şiddetlice vurduğu hasmına nihayet öğrenci şapkasını kaptırırvermişti. Gel gör ki bu şapkanın içinde bu kişinin adı elmas şeklinde bir bez üstüne güzelce yazılıydı. Böylece başı derde girdi ve az daha polis tarafından okuluna ihbar edilecekti. Ne var ki arkadaşlarının alttan girip üstten çıkmasıyla olay duyulmadan örtbas edilebilmişti.

Günümüzün üst sınıf ortamında eğitim görmüş biri olarak duyduğunuz bu kabalıklar, size oldukça aptalca gelebilir. Ben de aptalca bulmuştum. Fakat buna karşılık o talebelerin şimdikilerde bulunmayan bir çeşit sadelikleri vardı. O sıralar her ay amcamın gönderdiği para şimdi sizin babanızdan aldığınız okul masrafına nispeten oldukça az bir miktardı. Tabii hayat pahalılığında da farklılık olsa gerek, bu konuda en ufak bir tatminsizlik hissetmemiştim. Bununla birlikte akranlarım arasında, mali durum açısından başkalarını kıskanacak kadar zavallı bir durumda olduğum da söylemezdi.

54 Geleneksel Japon evlerinde pencerelerin ya da bahçeye açılan kapıların dış tarafında bulunup evi yağmur, rüzgâr, hırsızlık ve yangın gibi unsurlardan koruyan sürgülü yapı. (ç.n.)

55 Takunyaya benzeyen geleneksel Japon kundurası. (ç.n.)

Şimdi düşünüyorum da bilakis kıskanılan taraf olabilirim. Çünkü her ay aldığım sabit paradan başka, kitap masraflarım (o zamanlardan beri kitap satın almayı severdim) ve kimi istisnai masraflarım için amcamdan para talep eder ve bunu da canımın istediği gibi harcayıverirdim.

Her şeyden habersiz biri olarak, amcama sadece inanmakla kalmaz, kendisine genel olarak şükran duyguları da besler, onu takdire şayan biri olarak görüp saygı duyardım. Amcam bir girişimciydi. Bölge yönetim kurulunun da üyesi olmuştu. Bu da sebeplerden biri olacak, siyasi partilerle de ilişkisi vardı diye hatırlıyorum. Babamın öz kardeşi olsa da bu noktada, kişilik bakımından babamdan tamamen farklı bir yönde gelişim göstermiş gibiydi.

Babam atalarımızdan kalan mirası özenle muhafaza etmiş vefakâr bir adamdı. Eğlencelik olarak çay seremonisi ve ikebana⁵⁶ ile uğraşırdı. Bundan başka şiir antolojilerini okumayı da severdi. Antika ve sanat eserlerine de büyük bir ilgisi olduğu görünüyordu. Her ne kadar evimiz taşrada olsa da sekiz kilometre mesafede bir şehir vardı ki (amcam bu şehirde otururdu) ta bu şehirden pazarlamacılar kalkıp antik eşya, buhurdanlık gibi şeyleri göstermeye gelirlerdi.

Babam için tek kelimeyle varlıklı bir adam⁵⁷ demek doğru olur sanırım. Nispeten üst sınıf zevkleri olan bir taşra beyefendisiydi. Bu sebeple, mizaç açısından söyleyecek olursak, geniş fikirli amcamla arasında oldukça büyük bir fark vardı. Buna karşın, gariptir ki araları iyiydi. Babam amcamı pek bir takdir eder, kendisine nazaran gayet girişimci ve güvenilir biri olduğunu söylerdi. Kendisi gibi anne babasından miras devralan birinin er ya da geç kişisel kabiliyetlerinin körleştiğinden, böyle kişilerin toplum içinde mücadele etme gereği olmamasının hiç de iyi olmadığından bahsederdi. Bu sözlerini annem de duymuştu, ben de duymuştum. Babam bunu daha çok bana öğüt olsun diye söylüyor gibiydi. O vakit babam gözlerimin içine baka baka, “Bunları sen de aklının bir köşesine yazsan iyi olur,” demişti.

56 Geleneksel Japon çiçek düzenleme sanatı. (ç.n.)

57 Orijinal eserde “man of means” şeklinde İngilizce bir ifade kullanılmıştır. (ç.n.)

Bu sebeple bu sözleri şimdi bile hatırlıyorum. Babamın bu kadar güvendiği ve övdüğü amcamdan nasıl şüphe duyabilirdim ki? Pek tabii kendisiyle gurur duymam gereken biriydi. Anne babamın ölümüyle kendisinin himayesine girdiğimden artık benim için sadece bir övünç kaynağı değil, aynı zamanda, varlığım için ihtiyaç duyduğum biri de olmuştu.

5

Yaz tatilini değerlendirip memlekete döndüğümde, artık amcam hanenin yeni efendisi olarak hanımıyla birlikte evimizde yaşamaya başlamıştı. Tokyo'ya gidişimden evvel böyle olması kararlaştırılmıştı. Tek başına kalakalmış biri olarak evde olmadığım müddetçe, bundan başka yol yoktu.

Amcamın o sıralar şehirdeki birkaç şirketle ilişkisi varmış. İşleri açısından, sekiz kilometre uzaktaki evimize taşınmaktansa, kendi evinde oturmaya devam etmesinin her hâlükârda daha uygun olacağını söyleyip gülmüştü. Bunlar, babam vefat ettikten sonra Tokyo'ya gittiğimde, mal varlığının nasıl idare edileceğinin mütalaasını yaptığımız bir sırada ağzından kaçırduğu sözlerdi. Evimizin uzun bir geçmişi olup o muhitte bir nebze bilinirliği vardı. Senin memleketinde de muhtemelen durum aynıdır, taşrada, soylu hanelerini varisleri hayattayken yıkmak ya da satmak büyük bir olaydır. Şimdi o kadarından bir şey çıkmaz diye düşünüyorsam da o zamanlar hâlâ bir çocuk olduğumdan, evimizi öylece bırakıp Tokyo'ya gitmiş olmaktan ötürü üzüntü duymaktaydım.

Çaresiz kalan amcam boş bıraktığım evimizde oturmaya razı olmuştu. Ancak ikametini şehirdeki evinden almamıştı; her ikisi arasında gidip gelebilme rahatlığını kendisine bahşetmezsem, zorluk yaşayacağını söylemişti. En başından beri buna herhangi bir itirazım olması düşünülemezdi. Her hâlükârda Tokyo'ya gidebildiğim müddetçe sorun yok diye düşünmekteydim.

Memleketten uzaklarda olsam da hâlâ çocukça bir hisle gönlümde memleketteki evimize yönelik bir özlem beslemekteydim. Tokyo'ya içimde o kadar derin bir aşkla çıkıp gitmiş olmama rağmen

men tatil olunca memlekete dönmem gerektiğine dair çok güçlü bir his olurdu içimde. Arzuyla ders çalışıp vakit geçirdikten sonra, dinlenmeye döneceğimi düşündüğüm memleketimdeki o ev pek çok kereler rüyalarımaya girerdi.

Ben evde yokken amcam o iki ev arasında nasıl gidip gelmekteydi, bilmiyordum. Eve vardığımda, tüm ev halkını evde toplanmış bulurdum. Mektepli çocuklar normalde muhtemelen şehirde olsalar gerekti ama onlar da tatil olduğu için yarı eğlenme niyetine eve çağırılmışlardı.

Herkes beni gördüğüne mutluydu. Ben de anne ve babam olduğu zamanlardakinden daha bir canlı ve şen şakrak olmuş bir aile ortamı gördüğüm için mutlu olmuştum. Amcam önceden benim odam olan yerde yatan en büyük oğlunu çıkarıp beni oraya yerleştirdi. “Nasıl olsa oda bol, ben başka yerde yatsam da olur,” diyerek buna karşı gelsem de, “Burası senin evin,” diyen amcam beni dinlememişti.

Ara sıra kaybettiğim anne ve babamın aklıma gelmesinden başka herhangi bir tatsızlık olmaksızın bir yazı amcamın ailesiyle birlikte geçirip tekrar Tokyo’ya dönmüştüm. Yalnız o yaz olanlar içinde gönlüme ince bir şüphe perdesi örten tek şey, amcam ve karısının henüz üniversiteye yeni girmiş olan bana ağız birliği ederek evliliği önermeleriydi. Üç dört kez bu sözleri tekrarlamıştılar. Ben ise başlarda bu apansız teklife şaşırmışım. İkinci seferinde kati bir şekilde reddettim. Üçüncü seferinde ise sonunda bunun sebebini sorgulamam icap etmişti. Görüşleri gayet basitti. Çabucak bir gelin alıp eve dönerek ölmüş babamın yerini almamı istiyorlardı. Ben tatil olduğu zamanlar dönsem bu kadarıyla yeter diye düşünmekteydim. Babamın yerini almak ve bunun için gerekiyor diye gelin almak; her ikisi de mantıksal açıdan kulağa normal geliyordu. Bilhassa taşra ortamının koşullarını bildiğimden bunu gayet iyi anlıyordum. Ben de bundan tamamen nefret eder değildim muhtemelen. Lakin Tokyo’ya ihtisas için yeni gitmiş biri olan benim için bu, teleskopla uzaktaki nesnelere bakar gibi oldukça ilerilere yönelik bir istekti. Amcamın isteğini kabul etmeden, sonunda tekrar evden ayrılmış oluyordum.

Evlilik önerisi konusunu unuttuvermiştim. Etrafımdaki gençlere bakınca, çoluk çocuğa karışmış tek bir kişi bile yoktu. Herkesin özgür olduğu ve bekâr hayatı yaşadığı anlaşılıyordu. Böyle gönüllü rahat bir insan topluluğu içinde, muhtemelen ailevi sebeplerle mecbur kalıp baş göz edilmişler de mevcuttu, lakin çocuksu kalbim bunları görmeme engel olmaktaydı. Dahası, böyle özel bir durum içinde olanlar da ortamın gerektirdiği gibi davranıp talebeliğe yabancı olan böyle bir şahsi meseleyi mevzubahis etmekten imtina etmiş olabilirlerdi. Sonradan düşününce, meğerse ben de bu tayfaya dahil olmakla birlikte, bunun farkında bile olmaksızın, tam bir çocuk saflığıyla okuma peşinde koşmaktaymışım.

Eğitim dönemi sonlanınca, tekrar bavulumu toplayıp anne babamın mezarında yattığı anavatanımın yolunu tuttum. Geçen yılkiyle aynı şekilde, anne babamın olmadığı evimizin içinde amcam, karısı ve çocuklarını aynı yüz ifadeleriyle karşımda buldum. Bir kez daha orada memleketin kokusunu aldım. Eskiden olduğu gibi bu kokuya karşı bir özlem duymaktaydım. Şüphesiz, koca bir eğitim yılının tekdüzeliğini bozan bir değişiklik olduğundan, benim için müstesna bir yeri vardı bunun.

Büyütüldüğüm ortamdakiyle aynı olan bu kokular arasından, evlilik meselesi tekrar amcam tarafından kulağıma üflenmeye başlandı. Amcamın sözleri, geçen yıl ileri sürdüklerinin tekrarından ibaretti. Sebepler de geçen yıllarla aynıydı. Yalnız, geçen yılki öneride herhangi bir somut muhatap yokken, bu sefer, mevzubahis kişi de önüme sürüldüğünden, daha bir köşeye sıkıştırılmış oluyordum. Bahsi geçen kişi amcamın kızıydı, yani benim kuzenim oluyordu. Amcam, “Bu kızı gelin alırsan her iki tarafın da yararına olur, babanın da hayattayken bunu istediğini gösteren sözleri olmuştu,” diyordu. Ben de böylesinin yararımıza olacağını düşünmüştüm. Babamın amcama öyle bir şeyler söylemiş olmasının da muhtemel olduğunu düşündüm. Lakin amcamın söylemesiyle ilk defa bunun farkına varmıştım, açıkça söylenmeden önce böyle bir durumun farkında değildim. O yüzden şaşırmıştım. Şaşırmıştım şaşırmasına ama amcamın sözlerinde de haklılık payı olduğunu çok iyi anlamaktaydım.

Düşüncesiz biri miydim acaba? Belki de öyle biri olabilirim ama sonuçta kuzenime karşı ilgisiz olmam temel sebep olsa gerekti. Çocukken sık sık şehirdeki amcamın evine oynamaya giderdim. Çoğu kez yatıya kaldığım da olurdu. Böylece kuzenimle o zamanlardan birbirimizi tanımıştık. Sen de kabul edersin bir abiyle kız kardeşi arasında bir aşkın doğmasının görülmüş şey olmadığını. Belki de umumi olarak kabul gören bir gerçeğin üstünde fazla duruyorum; ama sürekli ilişki halinde olup artık birbiriyle fazlasıyla haşır neşir olmuş kadınla erkek arasında aşkın ortaya çıkması için gerekli dürtüyü doğuracak yenilik hissinin kaybedileceğini düşünmekteyim. Tütsünün kokusunun ilk tutuşturulduğu anda, içkinin tadının da ilk yudum anında alınması gibi aşk dürtüsünün de ancak ve ancak böyle ilk anda ortaya çıkabileceğini düşünmekteyim. Bir kere o an, sıradan bir şekilde yaşanır mı gel zaman git zaman samimiyet artsa da aşk duyguları yok olup gider. Ne kadar tekrar tekrar düşünsem de içimden bu kuzenimi kendime eş alasm gelmiyordu.

Amcam, eğer beni düşündüren o ise, mezuniyetime kadar evliliği bekletebileceğimizi söyledi. Fakat, "Fırsat bu fırsat, mümkünse şimdiden söz kesme işini halledelim," diye de eklemişti. Söz konusu kişide gözüm olmadığından benim için ikisi de birdi. Tekrar reddettim. Amcam suratını astı.

Kuzenim gözyaşlarına boğuldu. Gelin almadığım için değil. Evlilik önerisi yapıldığı halde reddedilmek, bir kadın için acı olduğundan. Kuzenime âşık olmadığım gibi kuzenimin de bana âşık olmadığını çok iyi biliyordum.

Tekrar Tokyo'ya döndüm.

7

Üçüncü kez memlekete dönüşüm yine bundan bir yıl sonraki yaza rast gelmişti. Her seferinde bitirme sınavlarının sonlanmasını beklemeksizin Tokyo'dan kaçardım. Memleketimi fazlasıyla özlediğim için. Muhtemelen sen de fark etmişsindir, memleketin havası bir başka olur, toprağının kendine öz bir kokusu olur, hem anne babamın anısı da ortalığa derince sinmişti.

Temmuz ve Ağustos aylarını, kıvrılıp içine girdiği deliğinde geçiren yılan misali hareketsiz geçirmek, bana hiçbir şeye değişilmez sıcacık bir iç rahatlığı verirdi.

Gamsızca kuzenimle evlenme meselesine o kadar kafa yor-mama lüzum yok diye düşünmekteydim. “Canım istemezse reddederim. Reddettim mi de geride hiçbir mesele kalmaz.” İşte buna inanmaktaydım. Bu sebeple, amcamın umut ettiği gibi niyetimi de-ğiştirmememe rağmen bir hayli rahattım. Geçen bir yıl boyunca o meseleyi bir an bile kafama takmamış, her zamanki gibi şen şakrak memleketime dönmüştüm.

Gel gör ki bu dönüşümde amcamın tavırları değişikti. Canlı bir yüz ifadesiyle beni bağrına basmamıştı. Buna rağmen rahat ye-tiştirilmiş biri olarak, dönüşümü takip eden dört beş günü bunun farkına varmadan geçirdim.

Ancak bir vesileyle ben de birden bir şeylerin garip olduğunu sezdim. Bir de baktım ki gariplik sadece amcamda değil. Yengem de bir tuhaftı.

Kuzenim de tuhaftı. Ortaokul bitince, Tokyo’da ticaret yüksekokuluna gitmeye niyeti olduğunu söyleyip mektubunda bu hususta sorular sormuş olan amcamın oğluna varıncaya kadar herkes bir tuhaftı.

Fıtratım gereği etraflıca bir düşünmem gerekiyordu. Neden ruh halim böylesine değişmişti? Yok, yok, asıl onlar neden böyle değişmişti? Dünyayı terk eden anne ve babamın, uyuşmuş gözleri-mi yıkamasıyla aniden dünyayı daha net görmeye başlamışım gibi geldi bana. Anne ve babamın bu dünyadan ayrılışları sonrası da hayatta oldukları zamankiyle aynı şekilde, beni seviyor oldukları-na dair bir inanç kalbimin bir köşesinde yer etmekteydi. Şüphesiz o zamanlarda da bilim dünyasına pek o kadar yabancı değildim. Ancak, atalarımın devraldığım bir hurafe yumağı büyük bir güçle kanıma karışmaktaydı. Halen de beni terk etmemiş olsa gerek.

Tek başıma dağa çıkıp anne babamın mezarı önünde diz çök-tüm. Yarı kederli yarı minnettar bir halde diz çökmüştüm. İşte böylece, bahtiyar istikbalim, o soğuk taşın altında uzanmış yatmakta olan anne babamın avuçlarının içindeymiş gibi bir hissiyatla, bah-

tımı korumaları için onlara dua ettim. Belki de güleceksin buna. Lakin ben böyle bir insandım işte.

Dünyam tersyüz olmuştu. Muhakkak bunu ilk defa tecrübe etmiyordum. Muhtemelen on altı on yedi yaşlarımdayken, dünyada güzelliklerin olduğu gerçeğini keşfettiğim zamanlar, bir anlık şaşkınlık yaşamıştım. Gözlerime inanamamış, defalarca gözlerimi ovmuştum. İçimden “Ne de güzel!” diye haykırmıştım. On altı on yedi yaşları, erkek için de kız için de avam tabiriyle cinselliğin keşfedildiği dönemlerdir. Cinselliğine kavuşmuş biri olarak, ilk defa kadını dünyadaki güzelliğin bir yansıması olarak görmeye başlamıştım. O âna kadar varlığını hiç mi hiç fark etmediğim karşı cinse karşı kör gözlerim birden açılıvermişti. Sonrasında kendimi tamamen yeni bir kâinat içinde bulmuştum.

Amcamın tavırlarının gönlüme malum olması da tamamen aynı etkiyle gerçekleşmiş olsa gerek. Birdenbire fark etmiştim. Hiçbir his ve hazırlık olmaksızın birdenbire gelivermişti. Birdenbire o ve ailesi, gözüme o âna kadarkinden tamamen farklı göründü. Şaşırtıp kalmıştım. Bu halde devam edecek olursam akıbetimin meçhul olacağı hissine kapıldım.

8

O âna kadar amcama bıraktığım hanenin mal varlığı hakkında ayrıntılı bilgileri temin etmememin merhum anne babama saygısızlık olacağı hissine kapıldım.

Amcam hareketleriyle meşgul olduğunu ima edercesine her günü ve geceyi farklı yerlerde geçiriyordu. İki gün eve dönse, bir gün şehirdeki evde kalacak şekilde iki mekân arasında gidip gelmekte olup yüzüne her bir günü koşuşturma halinde geçirdiğini anlatır bir ifade takınırdı. “Meşgulüm,” ifadesi diline pelesenk olmuştu. İçimde hiçbir şüphenin uyanmadığı zaman zarfında ben de gerçekten meşgul olsa gerek diye düşünmüştüm. Bir yandan, “Ne de olsa son zamanların modası meşgul olmak,” diye bunu alaylı bir şekilde yorumlamaktaydım. Ama mal varlığı hakkında uzunca bir konuşma yapmaya niyet ettiğim günlerde, bu meşgul halinin sadece

beni atlatmaya yönelik bir bahane olduğunu düşünmeye başladım. Amcamı köşeye sıkıştıracak bir fırsatım olamamıştı.

Amcamın şehirde metresi olduğuna dair bir dedikodu kulağıma gelmişti. Bu dedikoduyu eski lise arkadaşımından duymuştum. Sadece bir metrese sahip olmak, böyle birinden şüphe duymaya yetecek bir şey değil ama babam hakkında hiç böyle şeyler duymadığımızdan şaşırmıştım.

Arkadaşım amcam hakkında bundan başka dedikodulardan da haber verdi. Kısa bir süre içinde bir başarısızlık olduğunu düşündürmesine rağmen, bunun iki üç yıl sonrası birden tekrar işleri yoluna koyduğu da dedikodulardan bir tanesiydi. Üstelik bu, şüphelerimin içimde sağlamca yer etmesine yol açan şeylerden biriydi.

Nihayet amcamla görüşme tertip edebildik. Buna görüşme demek pek uygun olmasa gerek ama lafın gelişi böyle diyorum işte. Bu kelimeyi böyle bir anlamda kullanmaktan başka yolum olmadığı kendiliğinden ortaya çıkıyor.

Amcam sonuna dek bana çocuk muamelesi yapmaya niyetliydi. Ben de en başından beri amcama kuşkulu gözlerle bakmaktaydım. Elle tutulur bir sonuca varamayacak gibiydik. Maalesef bu görüşmenin ayrıntılarını etraflıca yazamayacağım, çünkü devamındaki konuları size anlatabilmek için acele etmekteyim. İşin doğrusu bundan çok daha önemli bir meseleyi bekletmekteyim. Bir an önce o meseleye ulaşmaya can atan kalemimi zorlukla zapt edebiliyorum. Sizinle buluşup sakın sakın konuşabilme imkânını sonsuza kadar kaybedecek bendenizin, elimin kaleme yatkın olmayışı bir yana, zamanımı da ihtiyatlı kullanmam icap ettiğinden, yazmak istediklerimde kısıntıya gitmek zorundayım.

Halen hatırlıyor olsanız gerek, vaktinde size yeryüzünde doğuştan kötü bir insanın olamayacağını söylemiştim. İyi insanların çoğu umulmadık bir zamanda birdenbire kötü insana dönüşüvereceğinden peşin hüküm verilemeyeceğini... O vakit bana heyecanlandığım ihtarında bulunmuştunuz.

Derken, hangi durumlarda iyi bir insan kötü bir insana dönüşür diye sormuştunuz. Ben de hiç düşünmeden para diye cevap verince, yüzünüzde bir tatminsizlik ifadesi belirmişti.

Tatmin olmamış yüz ifadenizi hatırlıyorum. Şimdi size itiraf

ediyorum, o vakit aklımda amcamın meselesi vardı. Normal birinin parayı görünce birden kötü bir insana dönüşmesine örnek olarak, bu dünyada kendisine güvenilecek bir insanın var olmadığına örnek olarak amcamı aklımdan geçiriyordum. Cevabım fikir dünyasının derinliklerine ilerlemek hevesinde biri olan sizi tatmin etmemiş olabilir. Sizin için sıradan bir cevap olmuş olabilir. Fakat bu benim hayatın içinden cevabımdır. Doğrusu heyecanlanmışım, değil mi? Ben soğukkanlı bir kafayla yeni fikirlerin sözünü etmek yerine, ateşli bir dille olağan sözler sarf etmenin hayatın içinden olduğuna inanmaktayım. Vücudu hareket ettiren kan olduğu için. Sözler sadece havada dalgalar oluşturmakla kalmayıp daha güçlü nesneleri de hareket ettirmeye muktedir olduğu için.

9

Tek kelimeyle söyleyecek olursak, amcam mirasım konusunda beni dolandırmıştı. Doğrusu, ben Tokyo'dayken, işini rahat rahat gerçekleştirmişti.

Her şeyi amcama bırakmakta mahzur görmemiş biri olarak, dünyevi açıdan bakılacak olursa, gerçek bir ahmaktım. Dünyevi bakışın ötesinde bir değerlendirmeye belki de namuslu bir insan olduğum söylenebilir. O vakit kendime şöyle bir bakıp neden daha kötü bir insan olarak doğmadım ki diye düşününce, haddinden fazla dürüst olan karakterimden sonu gelmez bir acı duymuştum. Lakin aynı zamanda, bir şekilde tekrar o doğduğum zamanki saf halime dönüp yaşantımı sürdüresim de geliyordu.

Lütfen şunu aklınızda tutunuz, sizin tanıdığınız “ben” kirlendikten sonraki “ben”im. Kirlenmiş yılları daha çok olan kişiye büyük diyeceksek, haliyle ben sizin büyüğünüz oluyorum.

Eğer amcamın arzuladığı üzere kızıyla evlenseydim bunun sonucu maddi olarak benim yararına olur muydu? Bundan şüphe etmek bile abes olur.

Amcam çevirdiği düzenin devamı için kızını bana yamamaya çalışmaktaydı. İyi niyetle her iki aile için de bir fayda sağlama amacından ziyade, başından beri aşağılık bir çıkar peşindeydi ve evlilik

meselesini durmadan önüme getiriyordu. Kuzenime âşık olmasam da ondan nefret ediyor da değildim; fakat sonradan bir düşününce, bunu reddetmemin beni bir nebze mutlu ettiğini sanıyorum. Çünkü her hâlükârda dolandırılmasına dolandırılacaktım ama durumun gidişatı açısından, kuzenimi gelin almamış olmamla işlerin onun istediği gibi gitmeyişi noktasında, benim dediğim olmuştu. Tabii bu hemen hemen hiç mesele etmeye değmeyecek ufak bir husustur. Özellikle, bu konularla ilgisi olmayan biri olarak bunları duyduğunuzda, hepsini aptalca bulacağınızdan şüphe yoktur.

Amcamla aramıza diğer akrabalar girmişti. Bu akrabalarım hiç mi hiç güvenim yoktu. Sadece güvenmemekle kalmayıp işin doğrusu onları düşman olarak görmekteydim. Amcamın beni dolandırdığını anlar anlamaz, diğerlerinin de muhakkak beni dolandırmaya kalkışacağından endişelenmiştim. Babamın öve öve bitiremediği amcam bile böyle yaparsa başkaları kim bilir neler yapar diye bir mantık yürütmekteydim.

Yine de bu akrabalar, lütfedip benim mülkiyetimde olan malların yekûnunu çıkarmışlardı. Bunlar paraya çevrildiğinde tahmin ettiğimden çok az bir meblağ çıkıyordu. Önümde, sadece iki seçenek duruyordu: Ya sesimi çıkarmadan bana verileni kabul edecek ya da amcamı kendime muhatap edip, meseleyi yargıya intikal ettirecektim. Kızgındım. Dahası, kararsızdım da.

Mahkemeye verecek olsam makul bir kararın çıkmasının uzun zaman alacağından korkuyordum. Tahsilime devam ettiğim için bunun bir öğrenci olarak değerli vaktimi çalacak fevkalade meşakkatli bir iş olacağını düşünüyordum. Düşünüp taşındım ve şehirde oturan eski lise arkadaşımın rica edip payıma düşen malların tamamını paraya çevirtmeye çalıştım.

Arkadaşım, “Vazgeçsen daha iyi olur,” diye nasihatte bulunsa da dinlemedim. Uzun süre memleketten uzak durmayı kafaya koyuşum o zaman olmuştu. Amcamın yüzünü bir daha görmemeye ant içmiştim. Memleketimden ayrılmadan önce tekrar anne babamın mezarını ziyaret ettim. Bu sondu; o mezarı bir daha ziyaret etmedim ve artık sonsuza kadar böyle bir fırsatım olmayacak.

Arkadaşım, söylediğim şekilde para hesaplarını hallediverdi. Elbette bu Tokyo’ya dönüşümün epey bir sonrasına kadar vakit

aldı. Hem taşra bir yerde bağ bahçe kolay satılmadığından, hem de her an bu durumdan istifade etmek isteyenlere parayı kaptırma tehlikesi de olduğundan, elime geçen para, malın gerçek değeriyle karşılaştırıldığında oldukça az bir miktardı. İtiraf etmek gerekirse, tüm mal varlığım, evden ayrıldığımda cep harçlığı olarak elimde bulunan bir miktar bonoyla, sonradan arkadaşımın gönderdiği paradan ibaretti. Anne babamdan kalan mirasın aslına göre fazlasıyla azalmış olduğuna şüphe yok. Üstelik bunu isteyerek azaltmış olmam gerçeği gücüme gidiyordu. Yine de bir talebe olarak hayatımı sürdürmek için yeter de artardı bile. Doğrusunu söylemek gerekirse ondan sonra elime geçen faizin yarısını dahi kullanmış değildim. İşte böylesi bir rahatlığa sahip olduğum öğrencilik yaşantım, beni aklımın ucundan bile geçmeyecek bir ortam içine sürükleyecekti.

10

Paradan yana bir sıkıntı olmayınca şamatalı pansiyonumdan çıkıp yeni bir müstakil ev yaptırasım gelmişti. Gel gör ki bunun için hem ev eşyaları alma zahmetine katlanmak gerekiyordu, hem de ev işlerine bakacak bir teyzeye ihtiyaç vardı ki bu teyzenin dürüst olması ve evimi beklerken gözümün arkada kalmaması şarttı. Vel-hasıll bu iş öyle kolay kolay hallolacak gibi görünmüyordu. Bir gün “Bir ev arayayım bakalım,” diye rahat bir havada biraz da dolaşma niyetiyle Hongō Tepesi’nden batıya doğru inip Koişikava yokusundan doğruca Denzū Tapınağı’na çıktım. Tramvayın geçmesiyle oraların çehresi tamamen değişiverdi; ancak o zamanlar sol tarafta silah fabrikasının kerpiç duvarı olmakla birlikte, sağ tarafta ise dere tepe bomboş bir arazide çepeçevre bir çimenlik uzanmaktaydı. Çimenler içinde bir müddet durup karşıdaki kayalıkları seyre daldım. Şimdi de manzarası fena değil ama o zamanlar batı yakasının görüntüsü bir başkaydı. Sadece göz alabildiğince boy salmış çimenlik bile insanın içini rahatlatıyordu. Derken “Acaba oralarda uygun bir ev yok mudur ki?” diye düşündüm. Sonra da çimenliğin içinden geçip dar bir yoldan kuzeye doğru ilerledim. Hâlâ iyi bir mahalle olamamış bu bölgenin döküntü halindeki sıralı evleri vardı ve o sıralar hepten kir pas içindeydi. Dar geçitlerden geçip arka

sokaklara sapa sapa dolanıp duruyordum. Nihayetinde bir bakkal sahibesine oralarda şöyle ufak tefek güzelce bir kiralık ev var mı diye sordum. Bakkal, “Bir bakalım...” diyerek bir müddet boynunu eğip düşündü. “Kiralık yok maalesef,” deyişinden aklına hiçbir yer gelmediği anlaşıyordu. Tam umudumu yitirmiş bir halde gitmeye yeltenmişim ki, “Acaba aile pansiyonu olmaz mı?” diye seslendi. Bu, kulağıma biraz güzel gelmişti. Sakin bir aile pansiyonunda tek başıma kalacak olursam, ev sahibi olma zahmetinden de kurtulurum belki diye düşündüm. Ondan sonra da dükkâna sırtımı dayayıp bakkal hanımdan ayrıntıları öğrendim.

Söz konusu yer, bir asker ailesinin ya da daha doğrusu bir şehit ailesinin yaşadığı bir evdi. Bakkal hanım, evin reisinin Çin-Japon Savaşı sırasında öldüğü manasında bir şeyler söylemişti. Yaklaşık bir yıl öncesine kadar İçigaya’daki harp okulunun yanında bir yerlerde oturuyorlarmış ama ahır falan da olan fazlaca büyük bir malikâne olduğundan, orayı elden çıkarıp buraya gelmişlerse de burada da yalnızlıktan sıkılacakları için yanlarına alıp ihtiyaçlarını görecekləri birini arıyorlarmış. Bakkal hanımdan, bu evde bir dul, kızı ve bir hizmetçiden başka kimsenin yaşamadığını kesin olarak öğrendim. İçimden “Sakin oluşu da fevkalade iyi,” diye geçirmiştim. Lakin “Böyle bir yere benim gibi biri, birdenbire gidiverirse derhal reddedilmez mi ki?” diye bir endişe de taşıyordum. “Vazgeçsem daha mı iyi acaba?” diye düşündüm. Ne var ki bir öğrenci olarak pek o kadar nahoş bir kılık kıyafet içinde de değildim. Dahası, okulumun şapkasını da takmışım. Sen muhtemelen buna güleceksin “Üniversitenin şapkası da neymiş?” diye. Lakin o zamanın mekteplilerinin, şimdikilerden farklı olarak, toplum içinde hatırı sayılır bir güvenilirlikleri vardı. Öyle ki böyle bir durumda bu dört köşeli şapkam bana da bir nevi özgüven aşılarmaktaydı. Velhasıl bakkal hanımdan öğrendiklerimle arada hiçbir aracı olmaksızın, bu asker ailesinin evini ziyaret ettim.

Dul kadınla görüşüp ziyaret sebebimi belirttim. Dul kadın, memleketim, okulum, ihtisas alanım gibi konularda çeşit çeşit sorular sordu. Sonra da muhtemelen anlattıklarım içinde, “Eğer öyleyse sorun yok,” diye düşündürtecek bir şeyler bulmuş olacak, istediğim zaman taşınabileceğime dair sözlerini hemen orada bah-

şetti. Dul kadın dürüst ve açık sözlüydü. Bundan etkilenmiş, “Aca-
ba bütün asker hanımları böyle mi oluyor?” diye düşünmüştüm.
Bir yandan etkilenmiş, bir yandan da şaşırmışım. Böyle karakter-
de birinin kendini yalnız hissetmesini garipsiyordum.

1 1

Eve hemen taşındım. İlk gelişimde dul kadınla görüştüğümüz
gibi misafir odasını tutmuştum. Burası evdeki en iyi odaydı. O sı-
ralar Hongō civarında lüks pansiyon tarzında evlerin azar azar inşa
edildiği bir dönemdi ki ben de bir öğrencinin sahip olabileceği en
iyi mekânlara aşina olmuştum. Yeni sahibi olduğum bu oda, bun-
lardan bile fazlasıyla iyiydi. Taşınınca, bir öğrenci olarak, orasının
benim için fazla olduğunu düşünmüştüm.

Odanın genişliği on üç metrekareydi. İçinde bir niş olup onun
yanında da niş rafları bulunmakta, enin⁵⁸ karşısında bir kulaçlık
oşire⁵⁹ vardı. Bir tane bile pencere yoktu ama buna karşın, güneye
bakan verandadan parlak gün ışığı bolca gelmekteydi.

Taşındığım gün, bu odanın nişine çiçek saksısı koyulup onun
yan tarafına da bir kotonun⁶⁰ duvara dayalı olarak yerleştirmiş ol-
duğunu gördüm. İkisi de hoşuma gitmemişti. Şiir, kitap, yeşil çay
gibi meşgaleleri olan bir babanın yanında yetişmem sebebiyle Çin
usulü zevklere çocukluktan beri aşinalığım vardı. Bu yüzden olsa
gerek, içimde zamanla böyle alımlı süslemeleri küçümseme huyu
baş göstermişti.

Babamın hayattayken biriktirdiği eşya koleksiyonu, amcam
yüzünden karman çorman olmuştu ama yine de bunlardan birkaç
tanesi duruyordu. Memleketten ayrılırken bunları lise arkadaşı-
ma emanet etmiştim. İşte bunların arasında ilginç görünen dört
beşini paketlemeden bavulumun dibine yerleştirmiştim. Taşınır
taşınmaz bunları çıkarıp nişe yerleştirerek gönlümü eğlendirme

58 Geleneksel Japon evlerinde odayla dış duvar arasında kalan veranda benzeri
ahşap çıkıntı. (ç.n.)

59 Geleneksel Japon evlerinde yorgan döşek vb. koymaya yarayan gömme dolap.
(ç.n.)

60 Geleneksel Japon telli çalgı aleti. (ç.n.)

niyetindeydim. Ne var ki koto ve ikebanayı görünce birdenbire cesaretim kayboldu. Daha sonradan sorup da bu çiçeklerin benim şerefime dikildiğini öğrendiğimde, içimden buna gülmüştüm. Kotoyu ise, muhtemelen koyacak başka bir yer olmadığından, mecburen oraya bırakmış olmalıydı.

Böyle bir meseleden bahsedince doğal olarak bunların arkasında yer alan bir genç kızın gölgesi, aklımdan geçmiş olsa gerek. Taşınmaya hazırlandığım süre boyunca içimi böyle bir merak sarmıştı. Böyle nahoş bir merakın önceden doğallığımı bozmuş olduğundan mıdır yoksa daha insan içine çıkmaya alışmadığımdan mıdır bilinmez, küçükhanımla ilk tanıştırıldığımızda telaşlanmıştım. Buna karşılık küçükhanımın da yüzü kızarmıştı.

O âna kadar, dul kadının görünüş ve tavırlarına bakarak küçükhanımı kafamda canlandırmıştım. Ancak küçükhanıma yönelik oluşturduğum bu hayal pek de olumlu değildi. “Bir asker hanımı olduğundan şöyle şöyle olsa gerek, yine bu hanımın kızı da şöyle şöyle olsa gerek,” şeklinde bir sıralamada akıl yürütmelerim ardı ardına devam etmişti. Ne var ki bu hayallerim hanımefendinin yüzünü gördüğüm anda topyekûn toz oldu. Derken o vakte kadar hayalini bile etmediğim bir karşı cins rayihası yeniden aklıma girmişti. Artık nişteki ikebana çiçeklerinden nefret etmez olmuştum. Aynı şekilde duvara dayalı koto da rahatsız edici gelmiyordu.

Çiçekler solmaya yüz tutunca mütemadiyen yenileriyle değiştiriyordu. Kotoyu da sık sık alıp çaprazda kalan odasına götürüyordu. Odamdaki masamda başımı ellerimin arasına koyup bu kotonun sesini dinlerdim. Koto çalışının iyi mi kötü mü olduğunu bilmiyordum. Ancak elinin tellere pek de sağlam vurmayışına bakarak usta olmadığını düşünüyordum. “Eh, ikebanasıyla aynı seviye olsa gerek,” diye düşündüm. Çiçeklerden ben de iyi anlarım ve bence küçükhanım pek o kadar da usta değildi.

Buna rağmen çekinmeksizin çeşit çeşit çiçeklerle nişimi süslemekteydi. Tabii, çiçek dikiş şekli her zaman aynıydı. Ayrıca vazonun da değiştirildiği hiç olmamıştı. Fakat öte yandan müzik konusuna gelecek olursak, bu çiçekten daha bir garipti. Sadece ayrı ayrı tellere vurmakta olup kendi sesi hiç duyulmuyordu. Şarkı söylemiyor da değildi ama sanki bir sır söylüyormuş gibi kısık bir sestten başka

bir şey çıkmıyordu. Azarlanınca sesi hepten çıkmaz oluyordu.

Bense zevkle bu amatör ikebanayı seyretmekte, kotonun kötü sesine kulak vermekteydim.

12

Daha memleketten ayrılırken insanlardan kaçmak isteyen bir karaktere sahip olmuştum bile. İnsana güven olmaz şeklinde bir görüşün o vakit iliklerime kadar işlediği düşünülebilir. Düşman gözüyle baktığım amcamı, karısını ve diğer akrabalarımı sanki tüm insanlığın bir temsiliymiş gibi düşünmekteydim. Trende giderken dahi etrafımdakilere karşı teyakkuz halindeydim. Nadiren karşı taraftan laf atılınca dikkatimi daha bir artırırdım.

Gönlüm buhranlar içindeydi. Zaman zaman içimde kurşun içmiş gibi ağır bir acı duyuyordum. Bununla beraber sinirlerim şimdi de olduğu üzere son derece gergindi.

Tokyo'ya dönünce pansiyonumdan çıkmak isteyişimin büyük bir sebebinin de bu olduğu düşünülebilir. Paradan yana sıkıntım olmayınca bir ev yaptırmak istediğim de pekâlâ söylenebilir ama eski ben olsam, halim vaktim yerimde de olsa, kalkıp böyle bir zahmete girişmezdim herhalde.

Koişikava'ya taşındıktan sonra da uzun bir müddet, üzerimde ki bu gerginliği teskin etmeye muktedir olamadım. Kendi kendimden utanacak derecede fıldır fıldır gözlerle etrafımı kolağan edip durmaktaydım. Gariptir, baş ve gözlerim çokça hareket ederken, ağzım giderek hareket etmez olmuştu. Evin halini kedi gibi gözler halde, suskun, masamın başında oturmaktaydım. “Hiçbir şey çalmayan bir yankesici gibiyim.” İşte böyle düşünüp kendimden nefret ettiğim dahi oluyordu.

Muhakkak ki siz bunu garip bulmuşsunuzdur. Böyle biriyken nasıl oldu da küçükhanımı sevebilecek imkânı bulmuştum? Neden bu küçükhanımın beceriksiz ikebanasını sevinçle seyre dalabiliyordum? Aynı şekilde neden bu küçükhanımın beceriksiz koto çalışını seve seve dinlemekteydim? Böyle bir soru karşısında, her iki durumun da gerçek olduğunu ve benim de gerçekleri olduğu gibi sana

anlatıyor olduğumu söylemekten başka bir çıkar yolum yok.

Bunun yorumunu yüksek ferasetine bırakmakla birlikte, bir şey söylemeden geçemeyeceğim. Paradan yana insana güvenim kalmasa da aşktan yana güvenim hâlâ mevcuttu. Her ne kadar başkalarına garip gelse de ve bizzat düşününce bana da çelişkili gelmekle birlikte, bu iki ayrı tavır bir arada rahat bir şekilde içimde yer edebilmişti.

Dul kadına normalde “hanımefendi” diye hitap ettiğim için bundan sonra da kendisinden “dul kadın” değil “hanımefendi” diye bahsedeceğim. Hanımefendinin gözünde sakın birisi ve ağırbaşlı bir erkektim. Ayrıca “çalışkan” diye iltifatta da bulunmuştu. Lakin huzursuz bakışlarım ve fıldır fıldır gözlerimin haline yönelik hiçbir şey söylememişti. Farkında mı değildi, yoksa söylemeye mi çekiniyordu, hangisi doğru pek bilemiyordum ama her hâlükârda, pek bu hususu dikkate almıyor gibi görünüyordu. Bu kadarla kalmayıp bir keresinde bana karşı, “Gönlü geniş bir zatsınız,” diyecek kadar fevkalade bir saygı duyduğunu düşündürecek bir ifade tarzı takındığı olmuştur. O vakit, tüm dürüstlüğümlle yüzüm kızarmış bir halde sözlerini kabul etmemiştim. Bunu takiben, “Bizzat bunun farkında olmadığınızdan böyle konuşuyorsunuz,” diye ciddi bir izah da buyurmuştu. Hanımefendi önceleri, benim gibi bir talebeyi evine koymama niyetindeymiş. Bir yerlerde memur olarak çalışan birine odasını kiraya vermek niyetiyle komşularından bir kişi önermelerini istemiş. Ancak böyle birinin, maaşı dolgun olmayacağı için mec-buriyetten bir aile pansiyonuna başını sokmayı göze alabileceği düşüncesi, önceden beri hanımefendinin aklının bir köşesinde yer etmiş olsa gerekti. Hanımefendi tahayyül ettiği bu farazi kiracı ile beni karşılaştırdıncı, beni paradan yana gönlü geniş görmüş olacak. Tabii ki böyle tutumlu bir şekilde hayatını sürdüren biriyle karşılaştırıldığında, ben paradan yana gönlü geniş birisi olmalıydım. Lakin bu bir karakter meselesi olmadığından, benim iç dünyamla hemen hemen hiç alakası olmayan bir durumdur desek yeridir. Hanımefendi, kadınlığının bir emaresi olarak, bu hususu olduğundan daha geniş manada algılamakta ve bunu benim tüm karakterime mal etmeye çalışmaktaydı.

Hanımefendinin bu tavrı, haliyle giderek ruh halime tesir etmekteydi. Bir müddet geçince, gözlerim de eskisi gibi fıldır fıldır dönmez olmuştu. Gönlümün yerinde durmayışı da geçmişti. Kısacası, hanımefendi eve ilk geldiğimdeki her şeyden şüphelenen evhamlı halime en başından aldırış etmemekle bana büyük bir mutluluk bahşetmiş olmalıydı. Muhataplarından gelen herhangi bir tepkiyle karşılaşmayan sinirlerim giderek yatışmaktaydı.

Hanımefendi bilge biri olduğundan, bilerek bana böyle muamele ettiği düşünülebilir veyahut kendisinin de ifade ettiği üzere, gerçekten gönlü geniş olduğum fikrine sahipti belki de. Bendeki bu kuşkulu halin, sadece kafamın içinde var olup pek gün yüzüne çıkmadığı da düşünülebileceğinden, bir ihtimal, hanımefendi aldanmış da olabilir.

Gönlümdeki dinginleşmeyle beraber yavaş yavaş ev halkıyla temasa geçer olmuştum. Hanımefendiyle de küçükhanımla da şakalaşır olmuştuk. Çay ikramı vesilesiyle karşı odaya davet edildiğim de oluyordu. Benim tatlı alıp kendilerini odama çağırdığım akşamlar da oluyordu. Birdenbire ilişki çevrem de genişlemiş gibi hissediyordum. İşte bu sebeple değerli ders çalışma vaktimi defalarca savsakladığım da oluyordu. Gariptir, derse karşı bu engel, beni hiç mi hiç rahatsız etmiyordu. Hanımefendi, önceden beri boş biriydi.

Küçükhanım okula gidişinin üstüne bir de ikebana ve koto öğrendiğinden, “Meşgul olmalı,” diye düşündürtse de beklenmedik bir şekilde bol bol boş vakti oluyor gibi görünüyordu. Böylece üçümüz, birbirimize rastlayıverince bir araya gelir, havadan sudan konuşarak vakit geçirirdik.

Beni çağırmaya gelen genelde küçükhanım olurdu. Veranda-dan içeri girip odamın önünde dikildiği de oturma odasını geçip yan odadaki sürgülü kapının gölgesinde kendini gösterdiği de olurdu. Oraya kadar gelip biraz dururdu. Ardından muhakkak adımla seslenip, “Çalışmıyorsunuz ya?” diye sorardı. Ben de masa başında zor bir kitabı açmış ve gözlerimi buna dikmiş olduğumdan, dışarıdan bakıldığında çalışkan biri olarak görünmüş olmalıydım. Lakin

doğruyu söylemek gerekirse, pek öyle büyük bir arzuyla kitabı okuyor da olmazdım. Gözlerimi sayfalar üstünde gezdirerek küçükhanımın beni çağırmaya gelişini beklerdim. Gelmeyince çaresiz ben kalkıp giderdim. Sonra, karşı odanın önüne kadar gidip bu sefer ben, “Çalışmıyorsunuz ya?” diye sorardım.

Küçükhanımın odası, oturma odasının yanındaydı ve on üç metrekare kadardı. Hanımefendinin bu oturma odasında bulunduğu da olurdu, yine küçükhanımın odasında olduğu da olurdu. Yani, burası bölünmüş iki ayrı oda olsa da öyle değilmiş gibi, ana kız bir o odaya bir bu odaya giderdi. Ben dışarıdan seslendiğimde, “Buyurun, girin,” diye karşılık veren hep hanımefendi olurdu. Küçükhanım orada olsa bile hemen hemen hiç cevap vermezdi.

Arada sırada küçükhanımın tek başına bir işi çıkıp benim odama girmesiyle oturup konuştuğumuz durumlar da vaki olabilişti. Böyle zamanlar gönlümü bir huzursuzluk kaplardı. Bu sadece genç bir kadınla karşılıklı oturmaktan kaynaklanan bir huzursuzluktur diye düşünemiyordum.

Elim ayağım dolanıyordu. Kendi kendimi aldatıyormuşçasına garipçe bir düşüncenin pençesinde kıvranıyordum. Lakin karşımdaki küçükhanım bilakis sakindi. Koto çalarken sesi zor çıkan kızın o olduğundan insanı şüpheye düşürecek kadar rahat duruyordu. Epey bir vakit geçtiği zamanlar annesi oturma odasından seslendiğinde sadece “Efendim,” deyip kolay kolay oturduğu yerden kalkmadığı dahi oluyordu. Bununla beraber hanımefendi kesinlikle bir çocuk değildi. Bunu gayet iyi görebiliyordum. Onun da bunu bana göstermeye çalıştığına dair işaretler gayet açıktı.

14

Küçükhanım kalkıp gidince derin bir oh çekiyordum. Bununla birlikte bir yetersizlik duyuyor ve kabahat işlemişim hissine de kapılıyordum. Belki de biraz kadınsıydım. Bu zamanın genci olarak senin bakış açısından daha fazla öyle görünüyordumdur belki de. Lakin o zamanlar biz erkekler aşağı yukarı böyleydik.

Hanımefendi hemen hemen hiç dışarı çıkmazdı. Nadiren evde

olmadığında da küçükhanımla beni yalnız bıraktığı olmamıştı. Bu da bir başka rastlantı mıydı yoksa kasıtlı mıydı bilemiyordum. Bunun benim ağzımdan çıkması pek yerinde olmayacak ama hanımefendinin hal ve davranışlarını iyice gözlemleyince bir şekilde kızıyla beni yaklaştırmayı ister bir hali olduğu anlaşıyordu. Bununla beraber kimi zamanlar da içten içe bana karşı çekimser bir tutum içine girer gibi görüldüğünden, bu tavrıyla ilk defa karşı karşıya kaldığım zamanlarda, kimi vakit buna canımın sıkıldığı oluyordu.

Hanımefendinin bu iki tutumdan birinde karar kılmasını istiyordum. Kafasındaki niyetler açısından düşünüldüğünde, muhakkak ki bu apaçık bir çelişkiydi. Lakin amcası tarafından aldatılışının anısı hâlâ taze biri olarak, şüphelerimi bir adım öteye götürüp daha da derinleştirmekten kendimi alamıyordum.

Hanımefendinin bu iki tutumundan hangisinin yapmacık olduğu hakkında akıl yürütüyordum. Ne var ki bir hükme varamıyordum. Sadece bir hükme varamamakla kalmayıp, neden böyle garip bir şey yapmaktaydı, buna hiçbir anlam veremiyordum. Sebebi hakkında düşünmeye çalışsam da bunda muktedir olamayıp tüm suçu “kadınlık” diye tek bir kelimeye yamayıp sebat etmekteydim. “Nihayetinde bir kadın olduğu için böyledir, ne de olsa kadın dediğin böyle melun bir şey.” Düşünce yollarım tıkanığında kendimi bu hükmün içine düşmüş bulurdum.

Kadını bu derece hakir gören bendeniz ne yapsam da küçükhanımı hakir göremiyordum. Tüm akıl ve mantığım bu kişinin önünde işe yaramaz hale geliyordu. Kendisine yönelik neredeyse imana yakın bir aşk besliyordum.

Sadece dinde kullanılan bir kelimeyi genç bir kadına atfen kullanmamı garipsemiş olabilirsin. Halen de böyle düşünüyorum. Hakiki aşk ile dinin özünün o kadar farklı şeyler olmadığına katiiyetle inanmaktayım. Ne zaman küçükhanımın yüzüne baksam, kendimin güzelleştiği hissine kapılırdım. Küçükhanım hakkında düşününce ruh halimin iyileştiğini düşünüyordum. Şayet şu aşk denen garip mevhumun iki ucu olduğunu, bunun yüksek tarafında yüce hislerin cereyan ettiği, alçak tarafında da şehvetin faaliyette olduğunu varsayarsak, bendeki aşk muhakkak bu yüksek uca ulaşmıştı. En başından beri bir insan olarak bedeninden uzaklaşmayı

becerememiş biriydim. Lakin küçükhanımı gören gözlerim ve küçükhanımı düşünen kalbimde fiziksel çekime asla yer yoktu.

Annesine karşı aksi duygular beslemekle birlikte kızına yönelik duygularım aşk seviyesine ulaşmış olduğundan, pansiyona taşındığım zamandan bu yana, üçümüz arasındaki ilişki hayli girift bir hal almıştı. Elbette bu çoğunlukla içten içe vuku bulan bir değişiklik olup gün yüzüne çıkmışlığı yoktu.

Daha sonra bir anlık bir fırsat vesilesiyle, “Acaba şimdiye kadar hanımefendiyi yanlış mı anladım?” şeklinde bir hissiyata kapıldım. Fikrimi, hanımefendinin bana yönelik çelişkili tutumlarının her ikisinin de yapmacık olmayabileceği yönünde değiştirmiştım.

Dahası, bunların birbirinden ayrı olarak hanımefendinin gönlünde yer ediyor olmayıp her ikisinin de aynı anda birlikte var olduğu şeklinde düşünmeye başlamıştım. Yani hanımefendinin küçükhanımı bana yakınlaştırmak isterken aynı zamanda bana karşı ihtiyatlı bir tutum sergilemesi çelişkili gibi görünüyordu. Ama bu ihtiyatlı tavrı sergilediği anda diğer tavrını unutmamış ya da değiştirmemiş olup en başından beri ikimizi birbirimize yaklaştırmaya çalıştığı şeklinde bir yargıya vardım. Yalnız, kendisinin tasvip etmeyeceği derecede birbirimize yakınlaşmamızı önlemeye çalıştığı yorumunu da yapmıştım.

Küçükhanıma karşı fiziksel bir yakınlaşma niyetini gönlünde beslemeyen biri olarak, o zamanlar böyle bir endişenin gereksiz olduğunu düşünmekteydim. Lakin ondan sonra hanımefendi hakkında önyargılı davranmamaya da başladım.

15

Hanımefendinin davranışlarını bir arada farklı farklı düşününce, o evde yeterince güvenilen biri olduğumdan emin oldum. Dahası, bu güvenin daha ilk karşılaşmamızdan itibaren var olduğunun kanıtlarını dahi keşfettim. Bu keşfin başkalarından şüphe duymaya başlamış gönlümde biraz garipçe bir etkisi olmuştu. “Galiba erkeklere nazaran kadınların güvene yönelik sezgileri daha güçlü,” diye düşünür olmuştum. Bir taraftan da “Kadınların erkek-

ler tarafından aldatılmalarının da kaynağı bu olsa gerek,” diye düşünüyordum. Şimdi düşününce, kalbime “Başkalarına güvenmek yok,” diye yazmışken, küçükhanıma koşulsuz güvenmiş olmamı tuhaf buluyorum. Bununla beraber bana güvenmekte olan hanımefendiyi garip buluşumu da...

Kendilerine memleketimdeki meseleler hakkında çoğu şeyi anlatmamıştım. Özellikle malum olay hakkında hiçbir şey söylememiştim. Bunun sadece aklıma gelmesiyle bile bir çeşit rahatsızlık hissederdim. Elimden geldiği kadar hanımefendinin konuşmalarını dinleyen taraf olmak için çalıştım. Gel gör ki hanımefendi buna razı olmamaktaydı. Bir şekilde, memleketim hakkında bilgilenmek istemekteydi. Sonunda ne var ne yok her şeyi anlattım.

“Memleketime bir daha dönmeyeceğim. Dönsem de bir şeyim yok, varsa yoksa anne babamın mezarı,” diye içimi dökünce, hanımefendi duygulanmış gibi göründü. Küçükhanım ağlamıştı. Konuşmakla iyi ettiğimi düşündüm. Mutlu olmuştum.

Hakkımda her şeyi duymuş olan hanımefendi, sezgilerinin tam on ikiden vurduğunu ima eder bir tavır takınmıştı. Akabinde, bana genç bir akrabasıymışım gibi muamele etmeye başladı. Buna kızmamıştım. Bilakis, hoşuma gitti dense yeri ydi. Ne var ki şüpheliğim yine nüksetmişti.

Hanımefendiden şüphelenmeye başlayışım gayet ufak bir meseleyle olmuştu. Lakin bu ufak meseleler üst üste binince kuşku-larım giderek kök salmaya başladı. Nasıl oldu bilinmez, “Hanımefendi, amcamınkine benzer bir emelle, küçükhanımı bana yaklaştırmaya mı çalışıyor acaba?” diye birdenbire düşündüm. Böylece, o âna kadar kibar biri olarak bildiğim bu kişi, gözüme aniden sinsi bir çıkarıcı olarak görünmeye başladı.

Tiksintiyle dudaklarımı ısırdım. Hanımefendi yalnızlıktan kurtulmak için bir misafir edinin işlerini gördüğünü ifade etmişti. Ben de bunun yalan olduğunu düşünmemiştim. Samimiyetimiz artınca, çeşitli hususlarda içini bana döktükten sonra da bunda bir yanlışın olmadığı görülü-yordu. Fakat genel mali durumu pek o kadar parlak değildi. Kâr zarar açısından bakınca benimle özel ilişkiler kurması, ilerisi için hiç de zarara sebebiyet vermeyecek bir şeydi.

Teyakkuz haline geçmiştim. Ama kızına karşı, önceden sözü-nü ettiğim o güçlü aşka sahip biri olarak, annesine karşı ne kadar teyakkuz halinde olsam da ne faydası olacaktı ki? Kendi kendime gülüyordum. “Aptalın tekiyim,” dediğim de oluyordu. Ne var ki bu kadcarkık bir çelişki halinde, ne kadar aptallık etsem de pek fazla acı hissetmeden bunu atlatırdım. İstırabım ilk defa, “Hanımefendiyle aynı şekilde küçükhanım da çıkarcının teki mi acaba?” şüphesiyle buluşup körüklenmekteydi. İkisinin arkamdan anlaşıp türlü türlü haltlar karıştırdıklarını düşününce, birden sonu gelmez acılara gark olmuşum. Bu bir rahatsızlık değildi. Umutsuz vaka misali, ruhum köşeye sıkışmıştı. Bununla beraber, bir yandan da küçükhanıma kati bir şekilde güvenmekte ve kendisinden şüphe duymamaktaydım. Velhasıl, sadakat ile tereddüdün orta yerinde dikilmiş azıcık bile hareket edemez halde kalakalmıştım. Her ikisi de bir hayal, her ikisi de bir gerçektir.

16

Her zamanki gibi okuluma devam etmekteydim. Fakat kürsüdeki hocaların konuşmaları kulağıma çok uzaklardan geliyormuş gibiydi. Ders çalışmalarım da aynen böyleydi. Gözlerime giren kelimeler, gönlümün derinliklerine işlemeden, bir duman gibi silinip gidiyordu. Üstelik suskunlaşmıştım da.

Bunu iki üç arkadaşım yanlış yorumlayarak diğer arkadaşlarıma tefekküre dalmış olabileceğimi söylemişlerdi. Bu yanlış anlaşılmayı düzeltmeye çalışmadım. Bilakis, kazara yüzüme böyle bir maske takmış olmaları beni sevindirmişti. Kimi zaman da bunu içime sindiremediğimden olacak, birden kalkıp ortalığı velveleye verip arkadaşlarımı şaşırttığım da oluyordu.

Pansiyonum, giren çıkanı az olan bir evdi. Akrabaları da pek fazla değil gibiydi. Küçükhanımın okul arkadaşlarının ara sıra oturmaya geldikleri olsa da ekseriyetle, pek bir alçak sesle, varlar mı yoklar mı anlaşılmayacak tarzda konuşup dönerlerdi. Bunun benden çekinmelerinden kaynaklandığının da hiç mi hiç farkında olmamıştım. Odama ziyarete gelenler pek o kadar kaba saba kişiler değildi ve içlerinde ev halkına yönelik bir çekince gösterecek

türden bir erkek bile yoktu. Böyle durumlarda, ben ev sahipliğine bürünürdüm ve küçükhanım ise asıl konumunun aksine sanki davetsiz bir misafirmiş gibi bir hal alırdı.

Lakin bunlar sadece hatırladıklarımı olduğu gibi yazıya dökmenden ibaret olup aslında ne olursa olsun beni ilgilendirmeyen bir husustu. Yalnız, ne olursa olsun, hoşuma gitmeyen bir mesele de vuku bulmuştu. Oturma odasında veyahut orası değilse, küçükhanımın odasında birdenbire erkek sesi duyuldu.

Bu ses, yine benim misafirleriminkinden farklı olarak fevkalade alçaktı. Bu sebeple ne konuşulduğu hiç anlaşılmıyordu. Anlamadıkça da sinirlerim katbekat geriliyordu. Oturduğum yerde küplere binmekteydim. Bu kişinin bir akrabaları mı veyahut sadece bir tanıdığı mı olduğu üzerine düşündüm. Akabinde, genç bir adam mı ya da yaşlı biri mi olduğuna dair kafa yordum. Oturduğum yerden böyle bir şeyi bilmeme imkân yoktu. Gel gör ki kalkıp sürgülü kapıyı aralamak da olmazdı. Sinirlerim gerilmekten öte adeta altüst olmuş, beni kıvrandırmaktaydı. Misafir gittikten sonra bu kişinin adını sordum. Küçükhanım ve de hanımefendinin cevabı fazlaca basitti. Karşılarında tatmin olmamış bir yüz ifadesi takınmakla birlikte, tatmin oluncaya kadar meselenim peşini sürecektir cesarete sahip değildim. Elbette buna yetkim de olmasa gerekti. Bu iki kişi karşısında bir yandan kendi meziyetlerine önem vermeyi öğütleyen bir eğitim almamdan kaynaklanan kendime saygım ile diğer yandan da gerçekte bu kendine saygıya ihanet edecek türden bir dünyevi arzu ifadeleri aynı anda yüzümde belirmişti.

Gülüyorlardı. Bu alaylı bir gülüş olmayıp iyi niyetten mi kaynaklanmaktaydı, yoksa buna iyi niyet süsü mü verilmekteydi, işte o an aklım bunu sakince yorumlayacak durumda değildi. “Bu olay geçtikten sonra da kaç defa aptal yerine konmuştum acaba? Yoksa hiç aptal yerine konmamış mıydım?” diye defalarca kendi kendime sorup durdum.

Özgür biriydim. Şayet okulu yarıda bırakacak olsam, sonra bir yerlere gidip yaşamaya kalksam veyahut falancayla evlenecek olsam kimseye danışma mecburiyetimin olmadığı bir pozisyondayım. Birçok kereler düşünüp taşınıp hanımefendiden kızını bana vermesini istemeye niyetlendiğim olmuştu. Lakin her seferinde

tereddütte kalmış, meseleyi bir türlü dillendirememiştim.

Reddedilmekten korktuğum için değil. Şayet reddedilirse kaderim nasıl değişecekti bilinmez ama şu da var ki o âna kadar-
kinden tamamen farklı bir konuma geçip, dünyaya farklı bir şekil-
de bakabilme fırsatı da hasıl olacağından, böyle bir cesareti göste-
rebileceksem göstermek istiyordum.

Bir şeyin başıma kakılması hoşuma gitmezdi. Başkalarının
elinde maşa olmak benim için en büyük acı olurdu. Amcası tara-
fından aldatılmış biri olarak, bundan sonra hiçbir surette başkaları
tarafından aldatılmamaya ant içmiştim.

17

Kitaptan başka bir şey almadığımdan, hanımefendi üstüme
başıma bir şeyler almamı salık veriyordu. Doğrusu memleketimde
örülmüş pamuklulardan başka bir şey giymiyordum. O zamanlar
mekteplilerin sırtında ipekli olmazdı.

Arkadaşlarım arasında Yokahama'da tüccar olduğundan mı
neydi, evinde lüks bir yaşam süren biri vardı. Bir gün evine postay-
la habutaeden⁶¹ yapılmış bir döği⁶² gelmişti. İşte bunu gören herkes
gülüyordu. Kendisi de utanarak türlü türlü bahaneler uydurmak-
taydı; lakin sonunda güzelim iç yeleğini sandığın dibine atıp kul-
lanmaz olmuştu. Neyse ki bu sefer de milletin ısrarıyla tekrar giyer
olmuştu. Kaderin cilvesi sonucu bu iç yeleği pirenlenmişti. Arkada-
şım, tam da böyle bir şey arzulamış olsa gerek, dolaşmaya çıkmış-
ken beğenilen bu iç yeleğini top haline getirip Nezu'daki⁶³ büyük
bataklığın içine atıvermişti.

O vakit kendisine yürüyüşte eşlik eden ben de köprüde dikil-
miş güle güle arkadaşımın yaptıklarını seyrederken iç yeleğin ziyan
olduğuna dair bir düşünce aklımın ucundan bile geçmemişti.

O zamanlara kıyasla oldukça olgunlaşmıştım. Lakin hâlâ doğru
dürüst bir kimono edinmek gerekmesine akıl erdirebilmiş değildim.

61 Kaliteli bir Japon ipeği. (ç.n.)

62 Soğuktan koruması için iç çamaşır ile dış giysi arasına giyilen giysi. (ç.n.)

63 Günümüz Tokyo şehrinin Bunkyo semti sınırları içinde kalan bir yer. (ç.n.)

“Mezun olup da bıyık bırakacağım zaman gelmeden elbiseye falan dikkat etmeye hacet yok,” şeklinde garip bir düşünceye sahiptim.

Velhasıl hanımefendiye, “Kitaba ihtiyacım var ama giysiye ihtiyacım yok,” dedim. Hanımefendi ne kadar çok kitap aldığımı biliyordu. Bana, “Aldığın kitapların hepsini okuyor musun peki?” diye sordu. Satın aldıklarım arasında sözlükler de vardı ama elbette bir göz gezdirmek icap ederken sayfalarını dahi açmadıklarım da biraz çok olduğundan hanımefendiye cevap vermekte zorlanmıştım. En nihayetinde aldığım şey gereksiz olduktan sonra, ha kitap almışım ha giysi almışım, ikisinin de aynı şey olduğunun farkına vardım.

Dahası, kendisine birçok kereler hakkımın geçtiği bahanesiyle, küçükhanım için hoşuna gidecek türden bir kuşak ya da kumaş almak istiyordum. İşin teferruatını hanımefendiye bıraktım. Hanımefendi ise “Kendim gidivereyim,” demiyordu. Benim de birlikte gitmemi emrediyor, küçükhanım da gelmezse olmaz diyordu. Şimdikinden farklı bir ortamda yetişmiş talebeler olarak bizler, böylesine genç bir hanımla etrafta dolaşma alışkanlığına sahip değildik. O zamanlar ben de şimdikinden çok daha geleneğin “kölesi” olduğumdan, az çok telaşlandıysam da sonunda cesaretimi toplayabilmiştim. Küçükhanım ziyadesiyle süslenmişti. Kendi teni beyaz olduğu halde, yüzüne bolca sürdüğü pudra dikkat çekiyordu. Yol üstünde, insanlar göz ucuyla bizlere bakıp durmaktaydılar. Derken küçükhanıma doğru bakan gözlerin bana çevrildiği garip bir hal içindeydik. Üç kişi Nihonbaşı’ye⁶⁴ gidip alışverişimizi yaptık. Alışveriş esnasında pek çok kereler fikrimizi değiştirdiğimiz için bu iş, beklediğimizden de fazla vaktimizi alıyordu. Hanımefendi bana bilhassa adımla hitap ederek fikrimi sormaktaydı. Kimi zaman da kendisi kumaşları küçükhanımın omzundan göğsüne doğru tutup, benden iki üç adım geride durup kumaşın küçükhanıma yakışıp yakışmadığına bakmamı istiyordu. Her seferinde “Bu olmadı, bu yakıştı,” diye bilmiş bilmiş cevap veriyordum.

Böylelikle vakit geçivermiş ve dönüşümüz akşam yemeği vaktine denk gelmişti. Hanımefendi bana yönelik minnettarlığından ötürü bir yemek ısmarlamak istediğini söyleyip bizi Kiharadana

64 Günümüz Tokyo’sunun Cūō semti sınırları içinde yer alan ve çok sayıda giysi mağazasının bulunduğu yer. (ç.n.)

adında bir vodvil tiyatrosunun bulunduğu dar bir arka sokağa götürmüştü. Arka sokak gibi yemek yediğimiz lokanta da daracaktı. Buraların coğrafyasından hiç anlamayan biri olarak hanımefendinin bilgisi beni şaşırtmıştı.

Eve dönüşümüz geceyi buldu. Ertesi gün pazar olduğundan tüm gün odama kapanmıştım. Pazartesi olup da okula gidince sabah sabah sınıf arkadaşlarımın makaraya alışına maruz kaldım. İğneleyici bir şekilde “Ne zaman kendine gelin aldın?” diye sormak-taydılar. Sonra da hanımımın pek güzel bir bayan olduğunu söyleyip övdüler. Üç kişi Nihonbaşı’ye çıktığımızda, orada bir yerlerde bizi görmüş olmalıydılar.

18

Eve dönünce hanımefendi ve küçükhanıma bu olaydan bahsettım. Hanımefendi gülmüştü. Ardından da “Sizin için rahatsız edici olsa gerek,” diyerek yüzüme baktı. O an içimden, “Erkekler işte bu şekilde kadınlara asıl niyetlerini ifşa ediveriyor demek ki,” diye düşündüm. Hanımefendinin gözleri de benim öyle düşünme-yetecek kadar anlamlı bakıyordu. O an, gönlümdeki niyeti olduğu gibi hanımefendiye açmak belki de daha iyi olurdu. Ne var ki şu şüphe denen ruh hali hâlâ yakamı bırakmış değildi. İçimi açayım derken birden duraksadım. Sonra da bilerek konunun akışını başka bir yöne çevirdim.

Mevzubahis olan şahsımı meselenin merkezinden çıkarmıştım. Böylelikle, küçükhanımın evliliği hakkında hanımefendinin ağzını aradım. Hanımefendi bana iki üç kez, “Böyle bir şey yok da denemez,” diye açıkça itirafta bulunmuştu. Fakat halen okula gidiş çağında olup yaşı küçük olduğundan, kendisinin pek o kadar acele etmediğini açıkladı. Hanımefendinin, her ne kadar bunu dillendirmese de küçükhanımın zarafetini oldukça önemseydiği görülüyordu. “Verecek olsam her an verebilirim,” tarzında bir şeyler de ağzından çıkmıştı. Bununla birlikte, küçükhanımdan başka çocuğu olmaması, onu kolay kolay bırakmak istememesine sebep oluyordu. “Gelin mi versem, iç güveysi mi alsam?” diye tereddüt dahi ediyor mu acaba diye düşündürdüğü oluyordu.

Konuşa konuşa hanımefendiden birçok bilgi edindiğimi hissediyordum. Ancak tam da bunun yüzünden, fırsatı kaçırmış olduğum manasına gelen bir sonuca doğru da yuvarlanmış oluyordum. Kendim hakkında tek bir söz söylemek için dahi ağzımı açamadım. Müsait bir yerde konuşmamızı sonlandırıp odama dönmeye niyetlendim.

Az öncesine kadar yanımızda durup “Yok daha neler,” türünde bir şeyler deyip gülmüş olan küçükhanım, hiç fark ettirmeden odanın köşesine gitmiş ve sırtını bize dönmüştü. Ayağa kalkma niyetiyle hareketlendiğimde, arkası dönük endamını görmüştüm. Sırtı dönük bir endam, insanların gönlünde olanı okumaya yetmiyor. Küçükhanımın bu husustaki düşüncesine dair bir fikre varamamıştım. Dolabın karşısında oturuyordu. Bu dolabın bir iki karış kadar açılmış aralığından, çıkarttığı bir şeyi dizine koymuş seyrediyor gibi görünüyordu.

Gözlerim o aralığın ucunda evvelsi gün satın aldığımız kumaşı seçebilmişti. Kendi giysim de küçükhanımın giysisi de aynı rafta üst üste duruyordu.

Ben hiçbir şey söylemeden ayaklanınca, hanımefendi birden duruşunu düzelterip, “Sen ne düşünüyorsun?” diye sordu. Bu soruş tarzında, “Ne konuda ne düşünüyorum?” diye sorduracak kadar büyük bir anlamsızlık vardı. Bu sorunun, “Küçükhanımı erkenden baş göz etmek mi yerinde olur?” manasına geldiği anlaşılnca, “Elverdiğince ağırdan almak daha iyi olur sanırım,” diye cevapladım. Hanımefendi kendisinin de öyle düşündüğünü söyledi.

Hanımefendi ve küçükhanımla aramızda oluşan bu ilişkinin içine bir başka erkeğin girmesini gerektiren bir durum hâsıl oldu. Bu erkeğin evin bir bireyi olması, kaderimi pek büyük bir ölçüde değişime uğratmıştı. Eğer bu adam hayat yoluma girmemiş olsaydı, sanırım sana bu uzun mektubu bırakmak zorunda kalmayacaktım. Sanki öylece dururken önümden şeytan geçmiş ve o ânın gölgesi tüm ömrümü alacakaranlığa boğmuş gibi bir histi bu. İtiraf etmek gerekirse, bu adamı bizzat kendim bu eve alıp getirmiştım. Elbette hanımefendinin onayına ihtiyaç olduğundan, en başından hiçbir şey gizlemeksizin içimi açmış kendisinden talepte bulunmuştım. Ne var ki hanımefendi vazgeçmemi söylemişti. Bu adamı eve getirmemi gerektiren yeterince sebep olmakla birlikte, vazgeçmemi

isteyen hanımefendinin elinde akla yatkın hiçbir sebep yoktu. Bu sebeple doğru olduğunu düşündüğüm hususlarda ısrar ederek sonuca gidebilmiştim.

19

Bu arkadaşımдан burada K diye bahsedeceğim. K ile çocukluğumdan beri iyi arkadaştık. Çocukluğumdan beri deyince, söylemeden anlamışsındır, aramızda hemşerilik bağı vardı. K, Şin Budist⁶⁵ rahibinin oğluydu. En büyük çocuk değil, ikinci erkek çocuğuydu. Bu sebeple bir doktorun yanına evlatlık verilmişti. Doğduğum bölge de Honganji Tarikatı'nın⁶⁶ nüfuzunun oldukça güçlü olduğu bir yer olduğundan Şin Budizmi rahiplerinin de diğerlerine nispeten maddi durumları daha iyiydi. Bir örnek verecek olursam, şayet rahibin kız evladı olduğunu ve bu kız evladının yaşını başını aldığını varsayarsak, tapınak cemaatindekilere danışıp munasip bir yere gelin gönderebilirdi.

Elbette masraflar rahibin cebinden çıkıyor değildi. İşte böylece, Şin tapınağındakiler genelde varlıklı olurlardı. K'nin dünyaya geldiği aile de refah içinde yaşıyordu. Lakin ikinci çocuklarını Tokyo'ya okumaya göndermeye yetecek imkânları var mıydı, bilemiyorum. Bir de okuma imkânı bulmasına fayda olur diye mi evlatlık verilmeye karar verildi, bunu da bilemiyorum. Sonuç olarak K, bir doktorun evine evlatlık verilmişti işte.

O vakitler bizler halen ortaokuldaydık. Sınıfta öğretmen yoklama yaptığında, K'nin soyadının birden değişmiş olduğuna şaşır-dığımı şimdilerde dahi hatırlıyorum.

K'nin üvey ailesi de oldukça varlıklıydı. K buradan eğitim masraflarını temin edip Tokyo'ya gelebilmişti. Gelişi benimle aynı zamanda değildi ama Tokyo'ya varır varmaz aynı pansiyona yerleşmişti. O sıralar iki üç kişi masaları yan yana dizip aynı odada yatıp kalktığımız olurdu. K ile ben de aynı yerde kaldık. Dağdan yakalanmış hayvanların kafes içinde birbirine sarılmış halde gözlerini

65 Kamakura döneminde ortaya çıkmış bir Budist dini. (ç.n.)

66 Şin Budizmi içinde yer alan bir tarikat. (ç.n.)

dışarıya dikmeleri gibi bir şey olsa gerekti bu. Tokyo ve Tokyolular-
dan çekiniyorduk. Hal böyleyken, dokuz metrekairelik mekanımız-
da tüm dünyaya tepeden bakar tarzda sözler ederdik.

Lakin aklımız başımızdaydı. Aslında büyük olmak niyetin-
deydik. Özellikle K'nin yükselme arzusu kuvvetliydi. Bir tapınakta
doğmuş biri olarak, daima tekâmül⁶⁷ diye bir kelimeyi kullanır du-
rurdu. Böylelikle, iş ve eylemleri bütünüyle tekâmül denen tek bir
kelimede şekil almış gibi görünürdü bana.

K'ye her zaman içten içe saygı duymaktaydım. K ortaokul za-
manlarından itibaren, din veyahut felsefe gibi derin meselelerde
beni zorlamıştı. Bunlar babasından aldığı ilham mıydı ya da doğdu-
ğu ev, diğer bir deyişle tapınak gibi farklı bir binaya ait atmosferin
etkisi miydi, bilemiyorum. Her hâlükârda, normal bir rahiptekin-
den daha rahipçe bir karaktere sahip olduğu seziliyordu. Evvelin-
de, K'nin üvey ailesi onu Tokyo'ya doktor olsun diye göndermişti.
Kendisi inatçı biri olarak doktor olmamayı kafasına koymuş halde
Tokyo'ya gelmişti. Kendisine dönüp, "Böylelikle üvey anne babanı
aldatmış sayılmaz mısın?" diye azarladım. Cesaretle, "Öyle oluyor,"
diye cevap verdi. "Eğer yolum içinse bu kadarlık bir şey yapmanın
mahzuru yok," diyordu. O vakit kullandığı yol kelimesini kendisi de
pek idrak edemiyor olsa gerekti. Elbette ben de anladığımı söyle-
yemem. Lakin henüz yaşı genç olan bizlerin kulağına bu müphem
kelime saygıdeğer gelmekteydi. Pek idrak edilmemiş de olsa yüce
bir ruh haline tabi olup, o yöne doğrulup ilerlemeye niyet etmiş bir
adanmışlık halinde, aşağılık bir tarafın görünmesi ihtimal değildi.
K'nin izahına hak vermiştim. Hemfikir oluşum K'ye ne kadar etki
etmişti, orasını bilmiyorum.

Gözü pek biri olarak, ben ne kadar karşı gelmiş olsaydım da
kendi bildiği yoldan gitmiş olacağına şüphe yok şeklinde bir kanı-
ya varılabilir. Fakat bir ihtimal, hak vererek kendisini cesaretlen-
dirmem sebebiyle, bir kısım sorumluluğu üstüme aldığımı, çocuk
halimle olsa da kabulleniyor olmalıydım. Şayet o zamanlar, o kadar
ferasete sahip değilsem de bir yetişkin gözüyle geçmişe dönüp bak-
mamın gerektiği durumlarda, payıma düşen sorumluluğu üstüme
almamı makul kılacak bir tarzda kendisine hak veriyordum.

67 Budizm çalışmalarında ilerleyerek kalbi temizleme gayreti. (ç.n.)

K ile aynı fakülteye kaydolmuştuk. K istifini bozmadan, üvey ailesinden gelen parayla kendi istediği yolda yürümeye devam etmişti. Gerçeğin bilinmemesinden kaynaklanan bir gönül rahatlığı ve “Bilinse de umurumda mı sanki,” havasında bir halin aynı anda K’nin gönlünde yer ettiğinden başka bir açıklama düşünemiyorum. K benden de sakindi.

İlk yaz tatilimizde K memleketine gitmedi. Komagome’de⁶⁸ bir tapınağın bir köşesini kiralayıp ders çalışacağını söylemişti. Eylül’ün ilk haftasında dönmüştüm ki onu büyük Kannon heykelinin yakınlarında, gerçekten de kirli bir tapınağın içine kapanmış buldum. Oturduğu yer, tapınak ana salonunun hemen yanındaki daracık bir yerdi ve kendisi orada istediği gibi ders çalışabilmiş olmaktan dolayı mutlu görünüyordu. O vakit, sanırım onun hayatının giderek bir keşişinkine benzemeye başladığından şüphem kalmamıştı. Bileğine tespih takmıştı. Bunun amacını sorduğumda, parmak ucuyla tek tek tespih çekme hareketi yaparak göstermişti. Bir günde bu tespih tanelerini defalarca çekmekte olduğu anlaşılyordu. Lakin bunun ne anlama geldiğini bilmiyordum. Bu yuvarlak taşları tek tek sayacak olunca, ne kadar sayılsa da bunun sonu gelmez. “K kendi açısından hangi ruh hali sonucu bunu parmağında dolandırmaktaydı acaba?” Sıkıcı bir mesele ama buna sık sık kafa yorardım.

Ayrıca odasında İncil görmüştüm. O vakte kadar ağzından sık sık Sutra’nın adlarının çıktığını duymuşluğum olsa da Hristiyanlıkla ilgili ne bir sorusunu ne de bir cevabını duymuş olduğumdan, buna biraz şaşırmıştım. Bunun sebebini sormadan edemedim. K, “Bir sebebi yok,” dedi. “Bunca insanın teveccühünü kazanmış bir kitabı okumak gayet tabii bir şey,” de dediği olmuştu. Dahası, fırsatı olursa “Kuran”ı da okumaya niyetli olduğunu söyledi. “Muhammed ve kılıç” adlı ifadeye yönelik büyük bir ilgi besliyor gibiydi.

İkinci senenin yazında, gelen istek üzerine sonunda memleketine döndü. Gitmişse de ihtisas alanıyla ilgili hiçbir şey konuşmamış görünüyordu. Evdekiler de bir şey sezmemişler. Sen mektep

68 Günümüz Tokyo şehri, Toşima semti sınırları içinde kalan bir yer. (ç.n.)

eğitiminden geçmiş biri olarak, böyle bir ortamdan gayet iyi anlıyor olmalısın; ancak normal halk, öğrenci hayatı veyahut mektep kurallarına dair şaşırılacak derecede bir cahillik içindedir. Bizlere pek de basit görünen meseleler, dışarıdakiler için hiçbir şey ifade etmez. Yine bizlerin, nispeten bu içerisinin havasını soluduğumuz için okul içi meselelerin teferruatlarıyla birlikte dışarıya aktarıldığı şeklinde aşırı ileri bir yargıya sahip olma alışkanlığımız vardır. K bu noktada dünyanın halini benden daha fazla biliyor olacak, istifi ni bozmadan memleketine gidip gelebilmişti. Dönerken kendisiyle birlikte olduğumdan, trene biner binmez, “Eee, ne oldu?” diye sordum. K, “Hiçbir şey olmadı,” diye cevapladı.

Üçüncü yaz tam da anne babamın mezarının olduğu toprakları sonsuza dek terk etmeye karar verdiğim yıla denk gelir. O vakit K’ye memlekete dönmesini tavsiye ettiysem de K oralı olmamıştı. “Ne diye öyle her sene her sene memlekete gideyim ki?” demişti. Yine olduğu yerde kalıp çalışmalarına devam etme niyetinde olduğu anlaşılıyordu. Çaresiz, tek başıma Tokyo’dan ayrılmak durumunda kaldım. Memleketimde geçirdiğim o iki ayın kaderimde nasıl bir kasırga meydana getirdiğini zaten anlattığım için tekrar etmiyorum. Memnuniyetsizlik, bunalım, yalnızlığın mahzunluğunu hep birden bağrıma basmış halde, Eylül başında tekrar K ile karşılaştım. Gel gör ki onun kaderinin de benimki gibi değiştiği görülüyordu. Bilgim haricinde, üvey ailesine mektup gönderip bizzat çevirdiği sahtekârlığı kendiliğinden itiraf etmiş. En başından beri böyle bir niyeti varmış. Onlara, “Bu raddeden sonra başka çare yok, sevdiğin şeyde devam etmekten başka yol yok,” dedirtme niyeti vardı belki de. Yine de, üniversiteye girecek kadar üvey ailesini aldatma niyetinde değilmiş. Aldatmaya kalksa dahi, bunun o kadar uzun sürmeyeceğini öngörmüş olsa gerek.

21

K’nin mektubunu gören üvey babası çok kızmıştı. Derhal, “Anne babasını aldatan bir edepsiz okul parası gönderemem,” diyen sert bir cevap göndermişti.

K bunu bana gösterdi. Bununla aynı zamanlarda eline geçmiş

olan öz ailesinin mektubunu da gösterdi. Onda da diğerinden aşağı kalmayan şiddetli azar ifadeleri vardı. Bunda üvey aileye karşı saygısızlık olduğuna dair bir hicap duygusunun da payı olmalıydı, gelgelelim onlar da, “Ne halin varsa gör,” diye yazmışlardı. K bu olay karşısında eski ailesine mi dönecekti veyahut bir uzlaşa yolu bulup, mevcut üvey ailesinde mi kalacaktı, işte bu, bundan sonra baş gösterecek bir sorundu. Hemen önündeysen bir çaresine bakılması gereken aylık okul masrafı meselesi durmaktaydı ve acilen bir çözüm yolu bulmalıydı.

K’ye bu hususta düşündüğü bir şeyler olup olmadığını sordum. Akşam okulunda öğretmenlik gibi bir şeyler yapmaya niyetli olduğunu söyledi. O zamanlar, şimdikine nazaran, sanılanın aksine ortamın rahat olmasından ötürü, yan işler düşüneneğiniz kadar kıt değildi. K’nin bu işi hayli hayli götürebileceğini düşünüyordum. Lakin benim üstüme düşen bir sorumluluk da vardı. K üvey ailesinin isteğine sırt çevirip kendi istediği yolda gitmeye kalkıştığında, bunu reddikleyen bendim. “Demek öyle,” deyip kollarım bağlı kenardan seyretmek olmazdı. Hemen orada derhal maddi yardım teklifinde bulundum. Buna mukabil, K hiç düşünmeden derhal bunu reddetti. Karakteri icabı, kendi kendine geçinmek, bir arkadaşının himayesi altına girmekten daha uygun gelmekteydi. Üniversiteye girdikten sonra, başının çaresine bakamayana erkek denemeyeceği manasında bir şeyler söylemişti.

K’nin duygularını incitmeyi göze alamadım. Bu yüzden, onu kendi haline bırakıp meseleden elimi çekmiştim.

K çok geçmeden istediği işi buldu. Ancak zamanı çok değerli biri olduğundan bu işin ona ne kadar acı geleceğini hayal etmeye bile gerek yok. O vakte kadar olduğu gibi ders çalışmalarını biraz olsun gevşetmeden sırtına yeni bir yük yüklemiş, cesaretle ileri atılıyordu. Sağlığından endişe duyuyordum. O ise sapasağlam bir edayla buna gülüp geçiyor, endişelerimi biraz bile ciddiye almıyordu.

Bir yandan da üvey ailesiyle ilişkileri giderek arapsaçına dönmekteydi. Boş zamanının azalmasıyla eskisi gibi benimle sohbet etme fırsatını yitirdiğimizden, ben de işin neye vardığını teferruatıyla soramamakla birlikte çözümün giderek zorlaştığının farkındaydım.

Bir kişinin devreye girip arabuluculuk yapmayı denediğini de biliyordum. Bu zat, mektup yoluyla K'yi memlekete dönmeye zorlasa da K, “Katiyen olmaz,” diyerek buna yanaşmamıştı. İşte bu dikbaşlılığın (Her ne kadar K, eğitimi devam etmekteyken dönmeyeceğinden bahsedip elinden bir şey gelmeyeceğini söylemişse de bu, onların açısından bir dikbaşlılık olarak görülse gerekti) durumu giderek kötüleştirdiği görülüyordu. Üvey ailesinin duygularını incitmekle birlikte asıl ailesinin nefretini de kazanmıştı.

Her iki tarafı da yatıştırmak amacıyla mektup yazdığım da, bunun hiçbir tesiri olmamıştı. Mektuplarım tek kelimelik bir karşılık dahi almaksızın toprağa gömülüp gitmişti. Benim de tepem atmıştı. O âna kadar, işlerin gidişatından ötürü K'ye acımakta olan ben, artık sebebini sormaksızın K'nin yanında olma niyetine girdim.

K en sonunda asıl ailesine dönmeye karar verdi. Üvey ailesinden gelen okul parasının öz ailesince tazmin edilmesine karar verildi. Buna karşın, öz ailesi de, “Ne halin varsa gör, artık bizi ilgilen-dirmez,” demekteydiler. Eskilerin ifadesiyle evlatlıktan ret demek oluyor bu. Belki de bu kadar ağır bir durum değildi ama kendisi bunu böyle yorumlamıştı.

K annesiz bir çocuktur. Bu karakterini kısmen, belki de bir üvey anne tarafından yetiştirilmesine borçlu olduğu varsayılabilir. Şayet asıl annesi yaşasaydı, belki de öz ailesiyle arasında o kadar mesafe olmasına gerek kalmayabilirdi diye düşünüyorum.

Söz ettiğim üzere babası bir keşişti. Adaba sıkı bağlılığı bakımından ise “Daha çok samuraya mı benziyor acaba?” diye insanı düşündürüyordu.

22

Mesele bir miktar yumuşadıktan sonra K'nin ablasının kocasından uzun bir mektup aldım. K'nin evlatlık olarak gittiği aile bu kişinin akrabası olduğundan, evlat edinilişi sırasında da öz ailesine dönüşü sırasında da K'nin bu kişinin görüşlerinin önem arz ettiğine dair sözlerine tanık olmuştum.

Mektupta K'nin malum olaydan sonra ne yapıp ne ettiğini

bildirmemi istedikleri yazıyordu. “Ablası endişelendiği için mümkün olduğu kadar çabuk cevap vermenizi istiyor,” diye bir rica da ilâştirilmişti. K babasının rahipliğini devralan ağabeyinden çok, gelin verilen ablasını seviyordu. Hepsi bir anadan doğma kardeşlerdi ama bu ablasıyla K arasında oldukça büyük bir yaş farkı vardı. Bu sebeple, çocukluğunda, K’ye üvey annesinden çok bu ablası gerçek anne gibi görünmüş olsa gerekti.

K’ye mektubu gösterdim. Hiçbir şey söylemedi, lakin kendisine de bu ablasından aynı içerikte iki üç kez mektup geldiğini itiraf etti. O zaman K’nin, “Endişelenecek bir şey yok,” diye bir cevabı olmuş. Ne bahtsızlık ki bu ablası, maddi durumu pek iyi olmayan bir aileye gelin gittiğinden ne kadar K’ye karşı bir acıma duyuyor olsa da maddi açıdan kardeşi için bir şeyler yapabilecek bir durumu yoktu.

Eniştesine K’ninkiyle aynı içerikte bir cevap gönderdim. İçinde, “Bir ihtimal, herhangi bir şey olursa ben gerekeni yaparım, müsterih olunuz,” anlamında güçlü ifadelerim de vardı. En başından beri böyle bir muradım vardı. Bunda, K’nin durumundan endişe duyan ablasına gönül rahatlığı vermeye yönelik iyi niyetim söz konusu olmakla birlikte, beni aşığıldıklarından başka yoruma mahal olmayan öz ve üvey ailelerine yönelik kinimin de payı vardı.

K’nin öz ailesinin evine dönüşü birinci sınıftayken olmuştu. Sonraki ikinci sınıfın ortalarına varıncaya kadar yaklaşık bir buçuk yıllık bir süre, kendi çabalarıyla hayatını idame ettirmişti. Lakin bu derece bir iş yükünün giderek bedensel ve ruhsal sağlığına etki etmeye başladığı görülüyordu. Tabii, üvey ailesini terk edip etmeyeceğine dair baş ağrıtıcı meseleler de buna tuz biber ekmişti.

Giderek duygusallaşmaya başlamıştı. Kimi zaman, bir tek kendisinin yeryüzündeki kederlerin tümünü sırtında taşıdığına benzer lafları oluyordu. Buna karşı gelince de hemen parlıyordu. Yine, kendi geleceğine uzanan umut ışığının da giderek uzaklaştığını düşünerek asabı bozulmaktaydı.

Tahsile başlarken herkesin büyük emeller taşıyıp yeni bir seyahate yelken açması normal olanıysa da birinci yıl, ikinci yıl geçip derken mezuniyet zamanı yaklaştığında, çoğunluğun birden boyunun ölçüsünü alıp hayal kırıklığına uğraması da gayet doğal bir

durumdur; lakin K'deki telaş normaldekine nazaran oldukça belirdi. Sonunda, K'nin ruhunu rahatlatmanın yapılacak birincil iş olduğuna hükmettim.

Kendisine fazla çalışmamasını söyledim. Bedenini rahat tutup eğlenmenin geleceğe dönük büyük edinimler için faydalı bir plan olacağını öğütledim. Her ne kadar dikbaşlılığından ötürü K'nin kolay kolay sözlerimi dinlemeyeceğini tahmin ettiysem de bunları gerçekten söylemeye kalkıştığımda, durumu izah için düşündüğümünden de fazla çaba sarf etmem gerekmişti. K hedefinin sadece ihtisas olmadığını öne sürmekteydi. Şahsen kararlılık gücünü muhafaza ederek güçlü bir insan olabilmeyi düşündüğünü söylüyordu. Bu sebeple mümkün olduğunca zorlu bir vaziyette olmasının gerektiği sonucuna varmaktaydı. Normal bir insan için tam bir saçmalıktı bu. Bu pek meşakkatli vaziyet içinde bulunan kişinin kararlılığında azıcık bir güçlenme dahi yoktu. Bilakis, sinir zayıflığına maruz kaldığı anlaşıyordu. Başka çarem olmadığından, kendimi onunla tamamen aynı hissiyatı paylaşıyormuş gibi gösterdim. Kendimin de aynı istikamette hayatımı sürdürme niyetinde olduğumu ifade ettim. (Elbette bunlar benim için bütünüyle boş sözler değildi. K, izahatını dinledikçe peyderpey kendimi kaptrabileceğim kadar bir güce sahipti.) Nihayetinde K ile birlikte yaşayıp birlikte tekâmül yolunda ilerlemek istediğimi belirttim. İnatçılığını kırmak için önünde diz çökmeyi göze almıştım. Böylece, en sonunda K'yi evime getirebilmiştim.

23

Odamda antre benzeri altı buçuk metrekarelik bir bölüm vardı. Eşiğe çıkıp mekânıma geçerken mutlaka bu altı buçuk metrekarelik yerin yanından geçmek gerektiğinden, işlevsellik açısından bakıldığında, fevkalade elverişsiz bir odaydı. K'yi buraya yerleştirdim. En başında, on üç metrekarelik odaya iki masa sıralayıp yan odayı da birlikte kullanma niyetindeydim fakat K sıkışık da olsa tek başına olmayı tercih ettiğini söyleyip kendi kendine böyle olmasını istemişti.

Önceden de söylediğim gibi hanımefendi bu taşınma işine

başlarda razı değildi. Bir pansiyoncu olsa, bir kişinin iki olması da iyidir, ikinin üç olması da kârnadır, lakin bir ticaret amacı gütmeyeğinden, mümkünse bundan vazgeçmemin iyi olacağını söylemekteydi. Ben de, “Pek öyle zahmet veren biri değildir,” deyince, “Öyle de olsa, kim olduğunu bilmediğim birini istemem,” diye cevap veriyordu. “O zaman, size zahmet çektirmekte olan biri olarak durum benim için de aynı değil mi?” diye üstelleyince, benim fitratımı daha en başından pek iyi idrak ettiğini söyledi.

Gülümsedim. Derken hanımefendi başka bir sebep ortaya attı. Böyle birini getirmemnin benim için kötü olacağını söyleyip tekrar vazgeçmemi istiyordu. Bunun neden benim için kötü olacağını sorunca bu sefer de o gülümsedi.

Doğruyu söylemek gerekirse K ile birlikte yaşama mecburiyetim yoktu. Ancak her ay, ihtiyaçları için nakit parayı önüne koyuverirsem kendisinin bunu almakta tereddüt edeceğini düşünmüştüm. Bu kadar özgürlüğüne düşkün biriydi. Bu sebeple kendisini evime yerleştirmiştim ki böylece iki kişilik yemek ücretini onun fark etmeyeceğı bir sırada hanımefendiye ödemeyi düşünmüştüm. Ama K’nin mali sorunları hakkında hanımefendiye tek kelime bile söylememe niyetindeydim.

Sadece K’nin sağlık durumu hakkında birkaç laf etmiştim. Ne de olsa tek başına bırakılınca insanın giderek garipleştiğinden bahsettım. Buna ek olarak, K’nin üvey ailesiyle arasının kötü olduğu, öz ailesinden ayrıldığı gibi birkaç konudan da bahsettım. Boğulacak birine sarılıp kendi ateşimi ona verme niyetiyle, K’yi yanıma almakta olduğumu itiraf ettim. Bunun için hem hanımefendiden hem de küçükhanımdan sıcak muamelelerini esirgememelerini rica ettim. O raddeye gelince, hanımefendiyi bir nebze susturabilmişim. Benden hiçbir şey duymamış olan K ise bu durumdan habersizdi. Bu durumdan memnun olarak, sallana sallana taşınan K’yi, hiçbir şey olmamış gibi karşılamışım.

Hanımefendi ve küçükhanım, eşyalarını yerleştirmesine nazikçe yardımcı oldular. Bütün bunların bana yönelik iyi niyetlerinden geldiğı yorumunu yapan ben de içten içe mutlu oluyordum. K’nin her zamanki umursamaz tavrına aldırmaksızın...

K’ye dönüp yeni evinde keyfinin nasıl olduğunu sorunca kısa-

ca, “Fena değil,” demişti. Bana kalsa “fena değil”, söylenecek söz değildi. O vakte kadar kaldığı yer, kuzeye bakan, rutubet kokan, kirli bir odaydı. Yiyecekler de öyle bir oda ayarında, kaba sabaydı. Benim yanıma taşınmakla, karanlık çukurdan aydınlık tepeye çıktı dense yeriydi. Bunu pek o kadar umursamıyormuş gibi bir hal takınması, bir miktar inatçılığından kaynaklanmaktaydı ve bir miktar da kişisel fikirlerinin sonucuydu. Budizm öğretilerine göre yetiştirilmiş biri olarak giyim, barınma ve yiyecek hakkında çeşitli lüks arayışlarında olmak sanki ahlaki değilmiş gibi bir düşüncesi vardı.

Çok eskilerin büyük rahipleri ve Hıristiyan azizleri gibi kişilerin efsanelerini okuya okuya, ruh ile bedeni birbirinden ayırmayı huy edinmişti. Bedenini dizginlemekle ruhunun zıyasının arttığını hissettiği durumlar da oluyordu belki de.

Mümkün olduğu kadar onunla zıt gitmeyen bir yol izledim. Buzu güneşe çıkarıp eritme çabasına girmiştım. Gün gelip eriyerek sıcak bir su olunca, kendi kendinin farkına mutlaka varacağını düşünüyordum.

24

Hanımevendiden böylesi bir muamele görmem neticesinde giderek neşeli biri oldum. Bunun farkına varınca, aynı şeyi bu sefer K’nin üzerinde uygulamaya çalışıyordum. K ile aramızda mizaçlarımız açısından büyük farklılıkların olduğunu, kendisiyle uzun bir süredir arkadaş olmam itibarıyla, çok iyi idrak etmişim etmesine ama bu eve girmemin sınırlarımı oldukça yatıştırmasıyla, K’nin gönlünün de zamanla dinginliğe erebileceğini düşünmüştüm.

K bendekinden daha güçlü bir iradeye sahipti. Dersine de benden iki kat fazla çalışırdı. Üstüne üstlük, doğuştan sahip olduğu zekâsı da benden yüksekti. Sonrası için ihtisas alanlarımız değiştiğinden ne desem yalan olur ama aynı sınıfta olduğumuz sıralar, hem ortaokulda hem de lisede, K her zaman benden önde olmuştu. Ne yaparsam yapayım K’nin bir dengi olamayacağımın genel olarak farkındaydım desem yeridir. Lakin K’yi zorla çekip evime getirmekle, benim daha akli başında tavır sergilediğimi düşünüyordum.

Bana kalırsa o, sabır ile tahammülün farkını idrak edememiş görünüyordu. Bu konuda bilhassa sizin için bir eklemem olacak, lütfen burasına dikkat ediniz. Vücut olsun ruh olsun, biz insanların tüm kabiliyeti, harici dürtülerle hem gelişebilir hem de bozulabilir. Ancak her hâlükârda, şüphesiz dürtüleri güçlendirme ihtiyacı olduğundan, bunun dozu iyi ayarlanmazsa, gayet tehlikeli bir istikamette ilerlenip, kendimiz başta olmak üzere çevremizdeki kişileri dahi gözümüzün görmeme tehlikesi vardır.

Doktorların söylediklerine bakılırsa, insanın midesi kadar çetrefilli bir şey yok. Pirinç lapasından başka bir şey yenmezse, daha katı besinleri hazmetme kabiliyetini fark ettirmeden yitirebilirmiş. Bu sebeple doktorlar “Her şeyi yemeye meyilli olun!” diyorlar. Lakin bunun sadece alışmak manasında olmadığına inanıyorum. Bunun, giderek dürtülerin artırılmasıyla, peyderpey beslenme kabiliyetinin direncinin güçleneceği şeklinde bir anlamı da olması gerekir. Şayet bunun tam tersi, midenin mukavemeti azar azar zayıflarsa, bunun sonunun ne olacağını şöyle bir tahayyül ederseniz hemen anlarsınız. K benden üstün biriydi lakin işin bu tarafının hiç farkında değildi. Sadece, zorluklara alışınca en sonunda bu zorlukların bir hiç seviyesine ineceğine inancı tam gibiydi. Sefaletini sürdürdürebildiğince sürdürmeyi esas alan bir takvayla, bu sefaletin fark edilmez olacağı günlere kavuşacağına kesinlikle inanıyor gibiydi.

K’ye izahatta bulunurken, bunları muhakkak kendisine açıklamayı istiyordum. Ancak bunlara tamamen karşı geleceği belliydi. Yine eskilerden örnek vererek kendisiyle mukayese edeceğinden şüphem yoktu.

Öyle olunca da haliyle o insanlar ile K’nin arasında fark olduğu hususunu açıkça söylemem icap edecekti. K bunları kabullenecek biri olsa iyi; lakin mizacı olduğu üzere, tartışma oralara kadar varınca, kolay kolay geri adım atmazdı. Daha da öne çıkardı. Derken, ağzından çıkanları davranışlarıyla hayata geçirirdi. İşte böylesine korkulacak biriydi. Üstündü. Kendi kendini giderek mahvediyordu. Sonuç olarak, sadece şahsi gelişimini altüst ediyor olması açısından üstün biriydi ama öyle de olsa, kesinlikle sıradan biri değildi.

Huyunu çok iyi bildiğimden, nihayetinde hiçbir şey söyleye-

memiştim. Dahası, gördüğüm kadarıyla, önceden de söylediğim gibi sinirlerinin oldukça yıpranmış olduğu anlaşılıyordu. Şayet kendisini fikren alt etmiş olsam buna aşırı tepki vereceğine şüphem yoktu. Kendisiyle kavga etmeye korktuğum yoktu fakat yalnızlık hissiyle çevrelenmiş kendi halime dönüp bakınca, dostumun da aynı yalnızlık halinde bulunması benim için dayanılmaz bir şeydi. Bir adım ileri giderek onu daha derin bir yalnızlık içine düşürmek istemezdim. Böylece eve taşınmasından sonra da bir müddet, kendisine tenkit edici cinsten eleştiriler yöneltmedim. Sadece sessizce çevrenin onun üzerinde yapacağı etkiyi izlemeye koyuldum.

25

Gizliden gizliye hanımefendi ve küçükhanımdan mümkün olduğunca K ile konuşmalarını talep ettim. O zamana kadarki sohbetsiz yaşamının onu etkilediğine inanıyordum. İşlemeyen demirin pas tutuşu misali, kalbini pas kaplamış olacağı düşünebildiğim tek şeydi.

Hanımefendi, “Yaklaşılır bir tarafı yok ki,” diyerek gülümse-di. Küçükhanım bana şu hadiseyi örnek vererek açıklamaya girişti: Küçükhanım, “Maltızınızda ateş var mı?” diye sorunca K, “Yok,” diye cevap vermiş. “Getireyim mi o zaman?” deyince de “Gerek yok,” diye reddetmiş. “Üşümüyor musunuz?” diye sorulunca da “Üşüyorum ama gerek yok,” diyerek kestirip atmış.

Buna gülsem olmazdı. Acıklı bir durum olduğundan bir şeyler söyleyerek durumu idare etmek icap ediyordu. Bu, baharda geçmiş bir olay olup ateş yakma ihtiyacı yoksa bile sadece bu durumdan hareketle “Yaklaşılır bir tarafı yok ki,” denmesinde de bir akıl payı yok değildi.

Böylece, inisiyatifi ele alarak bu iki hanım ile K’nin arasında bir ilişki kurmak için çaba sarf ettim. K ile sohbet ederken, ev hal-kını da buna davet ederek ya da evdekilerle ben aynı odada buluşmuşken oraya K’yi de çekip getirmek gibi durumuna göre bir usul takip ederek birbirlerine yakınlaştırmaya çalıştım. Elbette K bundan pek hoşlanmıyordu. Kimi zaman ansızın kalkıp odayı terk ediyordu. Kimi zaman da ne kadar çağırsak da çıkıp gelmiyordu.

K, “Böyle havai konuşmaların nesi ilginç ki?” diyordu. Buna sadece gülüyordum. Fakat içten içe, K’nin böylece beni küçümsemiş olduğunu çok iyi biliyordum.

Bir manada onun aşağılamasını hak ediyordum belki de. Ben-dekinden çok daha yüksek bir anlayışa sahip olduğu da söylenebilir. Ben de buna karşı çıkıyor değilim. Lakin sadece anlayışı yüksek olup başka özelliklerinin buna denk olmayışı düpedüz bir denge-sizlik arz ediyordu. Ne yapıp edip onu insanileştirmenin birincil görevim olduğunu düşünüyordum. Ne kadar kafasında yüce bir insan imajı yer etmiş olsa da bizzat kendisi üstün bir insan olmadık-ça, bunun hiçbir şeye faydasının olmayacağını keşfetmiştim. Onu insanileştirmenin birinci adımı olarak, evvela onu karşı cinsteki-lerle yan yana oturtma yoluna başvurdum. Böylelikle, onu böyle bir ortamın havasına maruz bırakarak paslanmış kanını tazelemeyi deniyordum.

Denemelerim giderek başarılı oluyordu. Bir araya gelmez gibi görünen taşlar giderek bütünleşiyordu. Kendisinden başka bir dünyanın sözünü etmeye başlamıştı. Bir gün bana dönüp, “Kadın-lar pek öyle aşağılanmayı hak etmiyor,” şeklinde bir şey söylemişti. K, evvelinde kadınlarda benimki kadar bir bilgi ve ihtisas aramış. Bulamayınca da hemen aşağılayıcı hislerin baş gösterdiği düşünü-lebilir. O zamana kadar, cinsiyete göre bakış açısının değiştiğinden bihaber, tüm kadın ve erkek milletini tek bir anlayışla aynı şekil-de mütalaa etmişti. Kendisine, eğer iki erkek olarak sonsuza ka-dar birbirimizi dinler durursak, ikimizin ancak ve ancak birbirine paralel iki çizgi misali mesafe katedebileceğimizi söyledim. O da “Aynen öyle,” dedi. O sıralar çoğu kez aklım küçükhanımda oldu-ğundan, doğal olarak böyle ifadeler de kullanır olmuştum. Lakin meselenin aslını ona tek kelime dahi açmış değildim.

O zamana kadar kendisini kitaplardan yaptığı kalenin içine kapamış olan K’nin gönlünün dışarıya açıldığını görmek benim için eşsiz bir mutluluktu. En başından beri bu amaç için çaba sarf ettiğimden şimdi kendi emeğimin başarısı karşısında haz duymak-tan kendimi alamıyordum. Bunu kendisine söylemediysem de dü-şündüklerimi hanımefendi ve küçükhanıma aktardım.

Her ikisi de bundan memnun görünüyordu.

K ile ben aynı fakültede olmakla beraber ihtisas alanlarımız farklı olduğundan, evden çıkış ve eve dönüş vakitlerimiz aynı olmuyordu. Eğer ben erken dönersem, onun boş odasının önünden geçmekten başka yapacak bir şey yoktu. Fakat geç gelince, basitçe bir selam vererek odama geçmeyi adet edinmiştim. K her zamanki bakışlarını kitaplarından ayırıp bana yöneltir, “Sonunda geldin demek!” derdi. Benim ise hiçbir şey söylemeden başımı salladığım olduğu gibi sadece “hı hı,” diyerek geçtiğim durumlar da olurdu.

Bir gün Kanda’da⁶⁹ işim çıkmış, dönüşüm her zamankine göre epey geç olmuştu. Acele adımlarla girişin önüne gelip kafesli kapıyı paldır küldür açmışım. Kapıyı açmamla beraber, küçükhanımın sesini duydum. Ses, belli ki K’nin odasından geliyordu. Eşikten doğruca gidince oturma odası ile küçükhanımın odaları sıralanmakta olup oradan sola dönünce de K’nin odasına ve benim odama ulaşıldığı bir oda yerleşimi olduğundan, nereden kimin sesinin geldiği kadarını uzun zamandır orada kalan biri olarak anlayabiliyordum.

Hemen kafesli kapıyı kapattım. Derken küçükhanım da birden susuverdi. Ayakkabılarımı çıkarırken, (O sıralar Batı tarzı bol işlemeli botlardan giyiyordum) çömelmiş halde ayakkabının bağcıklarını çözmekteyken K’nin odasından kimsenin sesi gelmiyordu. Bu bana garip gelmişti. Bir ihtimal bunun benim bir yanlış anlamam olabileceğini düşündüm. Lakin her zamanki gibi K’nin odasının önünden geçme amacıyla sürgülü kapıyı açınca, orada basbayağı ikisini otururken buldum. K her zamanki gibi “Döndün demek!” dedi. Küçükhanım da “Hoş geldiniz,” diyerek oturduğu yerden selam verdi.

Kuruntu mudur bilinmez, bu basit selam bana biraz soğuk gelmişti. Kulağımın içinde, doğallıktan yoksun bir ses olarak yankılanmıştı. Küçükhanıma hanımefendiyi sordum. Sorumda hiçbir kasıt yoktu. Evin içi her zamankinden daha sakin geldiğinden bir sorayım demiştim.

Hanımefendi belli ki evde değildi. Hizmetçi kız da onunla

69 Günümüz Tokyo’sunun Çiyoda bölgesinde yer alan bir semttir. (ç.n.)

birlikte çıkmıştı. Bu sebeple evde sadece K ve küçükhanım kalmıştı. Bu, kafama takılmıştı. O vakte kadar uzun süre birlikte yaşamış olduğumuz bu evde, hanımefendinin sadece küçükhanımla beni evde bırakarak dışarı çıkmışlığına şahit olmamıştım. “Acil bir işi mi çıktı acaba?” diye küçükhanıma tekrar sordum. Küçükhanım sadece gülmekle yetindi. Böyle zamanlarda gülen kadınlardan nefret ederdim. Genç kadınların müşterek özelliğidir denecek olsa daha fazla diyecek söz kalmıyor belki ama küçükhanım da gayet saçma şeylere sık sık gülerdi.

Ne var ki yüz ifademi görünce, hemen her zamanki tavrına geri döndü. “Acil değil lakin bir işi oldukları için çıktılar,” diye ciddi bir şekilde cevap verdi.

Bir pansiyon sakini olarak bundan ilerisini sorma hakkım yoktu. Susmuştum.

Tam üstümü değiştirmiş, masama geçiyordum ki hanımefendi ve hizmetçi kız döndüler. Artık herkesin akşam yemeği sofrasında hasbihal edeceği vakit gelip çatmıştı. Eve yerleştikten sonra uzun bir süre boyunca, tamamen bir misafir muamelesi gördüğümünden, her yemek vaktinde hizmetçi kız masayı getirirdi. Fakat bu masa, ne zaman oldu bilinmez, bozuluvermiş ve artık yemek vakti gelince karşı odaya çağrılıp gitmek âdet olmuştu. K’nin eve yeni taşındığı zamanlar da hususiyetle K’nin de aynı şekilde muamele görmesinin üstünde durmuştum. Bu amaçla, hanımefendiye ince tahtadan yapılmış, ayakları katlanabilir narin bir yemek masası bağışlamıştım. Şimdilerde her evde kullanılır oldu ama o zamanlar yemek masasının etrafına toplanıp yemek yiyen bir aile hemen hemen hiç yoktu. Ben özellikle ta Oçanomizu’daki⁷⁰ bir marangoza kadar gidip istediğim işçilikte bir masa yaptırmıştım.

Bu yemek masasında hanımefendi, balıkçı her zamanki vaktinde gelmediği için bize yapacağı yemeğin malzemesini almaya şehre inmek zorunda kaldığı şeklinde bir açıklama yaptı. Ben “Anlaşıldı, evinde pansiyoncu ağırlayınca böyle şeyler olacak tabii,” diye düşünmekteyken küçükhanım yüzüme bakıp tekrar gülmeye başlamıştı. Fakat bu sefer de hanımefendiden azar yiyince hemen gülmeyi kesti.

70 Günümüz Tokyo’sunun Çiyoda bölgesindeki Oçanomizu istasyonu civarı. (ç.n.)

Aradan bir hafta kadar geçmişti ki K'nin küçükhanımla sohbet ettiği odasının önünden bir kez daha geçmek zorunda kaldım. O vakit küçükhanım yüzümü görür görmez güldü. Hemen “Komik olan nedir?” diye sorsam yeriye. Ne var ki susarak odama çekili-verdim. Bu sebeple K de her zaman ki gibi, “Döndün demek!” diye seslenememiş oldu. Sonra, küçükhanım hemen sürgülü kapıyı açıp oturma odasına geçmiş gibi geldi.

Akşam yemeğinde küçükhanım benim garip bir insan olduğumu söyledi. O vakit “Neden garipmişim?” diye sormamayı yeğledim. Lakin hanımefendinin küçükhanıma dik dik baktığına şahit olmuşum.

Yemekten sonra K'yi dolaşmaya çıkardım. Dentsü Tapınağı'nın arka taraflarından botanik bahçesi yolunda dolana dolana Tomi⁷¹ yokuşunun altına çıktık. Bir dolaşma için kısa sayılmayacak bu süre zarfında ettiğimiz kelimeler oldukça azdı. Mizacı bakımından K benden daha sessiz biriydi. Ben de çok konuşan biri değildim. Ancak dolaşırken elimden geldiğince K'yi konuşturmaya çalıştım. Öğrenmek istediğim mesele, temel olarak kiracısı olduğumuz aile hakkındaydı. Hanımefendi ve küçükhanımın onun gözüne nasıl görüldüğünü bilmek istiyordum. Gel gör ki hep havada ve içi boş cevaplar veriyordu. Dahası, verdiği cevaplar sorularıma karşılık olmamakla birlikte çok kısaydı da. İki kadından ziyade, ihtisas alanındaki akademik konulara dikkat çekmek istiyor gibi görünüyor-du. Ne de olsa yaklaşan ikinci sınıf sınavlarının ufukta görüldüğü bir dönemde olduğumuzdan, sıradan bir insan konumundan bakılacak olursa K adam gibi bir öğrenci olmalıydı.

Bunun üstüne Swedenborg⁷² söylemiş böyleymiş gibi kelimeleriyle konu hakkında bilgisiz olan beni oldukça şaşırtmıştı. Sınavları kazasız belasız atlattığımızda hanımefendi, “Eh, ikinizin de geriye bir yılı kaldı,” diyerek sevincini ifade etmişti. Bunları

71 Günümüz Tokyosu Bunkyo semtinde Kasuga ile Işıkava arasında yer alan yokuş. (ç.n.)

72 Emanuel Swedenborg (1688-1772) İsveçli filozof, Hristiyan mistiği üzerine çalışmalarını yapan bir din bilimcisi. (ç.n.)

söyleyen hanımefendinin biricik övünç kaynağı olarak görülebilecek küçükhanımın mezuniyeti de artık epey yaklaştı. K bana dönüp, “Kız dediğin hiçbir şey öğrenmeden okuldan mezun olur,” dedi. K, küçükhanımın dersleri dışında meşgul olduğu dikiş nakış, koto, ikebana gibi şeylere hiç değer vermiyor gibiydi.

K’nin meseleye yabancılığına gülmüştüm. Sonra da bayanların değerinin o kadar olmadığına dair eski varsayımları K’nin önünde bir kez daha tekrarladım. Buna pek öyle karşı gelmemiştir. Buna karşın onaylar türden bir tavır da takınmamıştı. Bu benim hoşuma gitmişti. Çünkü burun kıvrıran tavrı, önceden beri kadınları küçük görmüş olduğunu gösteriyordu. Çünkü kadınları temsilen, tanımakta olduğum küçükhanımı, dikkate alınacak biri olarak görmüyor gibiydi. Şimdi tekrar bir düşününce, içimde K’ye yönelik duyduğum kıskançlığın tohumları iyiden iyiye filizlenmeye başlamıştı.

“Yaz tatilinde bir yerlere gidelim,” diye K’ye bir önerim oldu. K, yarım ağızla konuşuyordu. Şüphesiz kendi iradesiyle bir yerlere gidecek türden birisi olmamakla birlikte, benden bir teklif geldi mi gitmekte mahzur görmeyecek biriydi de. Neden gitmek istemediğini sordum. “Bir sebebi yok,” dedi. Evde kitap falan okumayı kendisi için yeğlediğini söylemekteydi. Ben bir sayfiye yerine gidip serin bir mekânda ders çalışmak vücuda daha iyi gelir diye üstelleyince de öyleyse benim tek başıma gitmemin iyi olacağını söylüyordu. Lakin K’yi orada tek başına bırakmak içimden gelmiyordu.

K ile ev halkının samimiyetlerinin durmadan artması pek hoşuma gitmemeye başlamıştı. Başında kendim istediğim bir şeyin ne hikmetle artık keyfimi bozmaya başladığı sorulabilir haliyle. Şüphesiz aptalın tekiyim ben.

Bir sonuca varmayan tartışmamızı daha fazla seyretmeye dayanamayan hanımefendi ikimizin arasına girdi. Sonunda birlikte Bōsū’ya⁷³ gitmekte karar kılınmış oldu.

73 Günümüz Japonya’sının Çiba bölgesinin büyük bir bölümünü içine alan Bōsō yarımadasının eski ismi. (ç.n.)

K pek seyahate çıkmayan biriydi. Bōshū'ya ben de ilk defa gidiyordum. İkimiz de hiçbir şey bilmediğimizden geminin ilk demirlediği yerde karaya çıktık. Tam olarak Hota⁷⁴ denen yerdeydik. Şimdi nasıl bir değişim geçirmiştir bilmiyorum ama o zamanlar berbat bir balıkçı köyüydü. Her şeyden önce her yeri ağır bir balık kokusu sarmıştı. Dahası, denize girince dalgalar yüzünden düşerek hemen elimizi ayağımızı çiziyorduk. Yumruk misali büyükçe taşların sürüklendiği dalgalarla savrulup oradan oraya durmaksızın dolanmaktaydık.

Bundan hemencecik sıkıldım. Fakat K, buraya ne iyi ne de kötü diyordu. En azından sıradan bir yüz ifadesi takınıyordu. Buna rağmen, denize her girişinde bir yerlerini yaralamıyor da değildi. En sonunda onu ikna edip oradan Tomiura'ya⁷⁵ gittik. Tomiura'dan da Nako'ya⁷⁶ geçtik. Aslında, bu sahil o sıralar ağırlıklı olarak öğrencilerin toplandığı bir yer olduğundan her bir yerinde tam bize göre yüzme yerleri vardı. K ve ben birçok kereler sahildeki kayaların üzerine oturup uzaklardaki denizin rengini ve yakınımızdaki suyun dibini seyrediyorduk. Kayaların üstünden aşağı bakıldığında su, daha bir güzeldi. Kırmızıdır, çivit mavisidir, normalde pazar tezgâhına uğramayan cinsten renklerde ufak balıkların, berrak dalgalar içinde oraya buraya yüzüşleri açıkça seçiliyordu.

Orada otururken çoğu kez kitap açtığım oluyordu. K ise daha çok hiçbir şey yapmadan sessizce duruyordu. Düşüncelere mi dalmaktaydı, manzaradan mı mest oluyordu ya da kafasında sevdiği hayaller mi kuruyordu hiç mi hiç anlayamıyordum. Kimi zaman gözlerimi kaldırıp K'ye ne yaptığını soruyordum. K ise kısaca, “Hiçbir şey yapmıyorum,” demekle yetiniyordu. “Yanımda böyle sessizce oturan K değil de küçükhanım olsa ne de mutlu olurum,” diye düşündüğüm olmuştu. Sadece bununla kalsam iyi. Zaman zaman

74 Bōsō yarımadasındaki Uçibō (Günümüz Çiba bölgesi-Ava bölgesi) sınırları içinde bir yer. Natsume Sōseki'nin 1890'da dört okul arkadaşıyla Bōshū'da denize girmesinin, burada denize girme geleneğinin başlangıcı olduğu söylenir. (ç.n.)

75 Bōsō yarımadasındaki Uçibō (Günümüz Çiba bölgesi-Ava bölgesi) sınırları içinde bir yer. Denize girilebilen yerleriyle meşhurdur. (ç.n.)

76 Tomiura'nın birkaç kilometre güneyinde bir yer. (ç.n.)

da “K de içinde benimkiyle aynı türden bir umut besler halde orada kayalıklar üstünde oturuyor olmasın?” diye bir şüphe belirirdi içimde. Derken canım sakın sakın orada oturup kitap okumak istememeye başladım.

Aniden ayağa kalktım. Sonra da çekinmeden yüksek sesle haykırdım. Ben öyle bir şiir ya da şarkıyı zevkle okuyacak cinsten şeyleri beceremem. Bir yabancı adam misali ulurum ancak. Bir keresinde, aniden yakasını arkadan sıkı sıkı tuttum. “Böyle seni denizin içine sokuversem ne yaparsın?” diye sordum. K hareket etmemişti. Arkası dönük bir şekilde, “Çok iyi olur. Hadi yap bakalım,” diye cevap verdi. Hemen boynunu arkasından tutan ellerimi gevşettim.

K'deki sinir yıpranması o sıralar büyük ölçüde düzelmiş gibiydi. Bununla ters orantılı olarak ben hassaslaşıp çıkmıştım. Benden daha sakın duran K'ye baktıkça kıskanasım geliyordu. Dahası, ona karşı kin de besliyordum. O ise ne yapsam beni ciddiye alan bir tavır takınmıyordu. Bu bana bir çeşit özgüven gibi geliyordu. Ama bunun ondaki özgüvenden olduğunu teyit etmek beni bir türlü tatmin etmiyordu. Şüphelerimde bir adım daha ileri gidip bunun özünü açığa çıkarasım geliyordu. Acaba bundan sonra tahsilinde olsun, işinde olsun ilerlemeyi amaçladığı istikbalin ışığını tekrar eline geçirmiş olmanın hissiyatı içinde miydi? Eğer mesele sadece buysa, K ile benim çıkarlarım arasında hiçbir çakışma olmasına mahal yoktu.

Bilakis, çektiğim zahmetlerin neticesini elde etmekten mutlu olurdum. Şayet ondaki huzur küçükhanımdan kaynaklanıyorsa, onu asla affedemezdim.

Gariptir, onun da benim küçükhanıma âşık tavırlarımın hiç farkında olmadığı görülüyordu. Elbette ben de bunu K'nin gözüne sokarcasına aleni bir tavır içinde değildim ama... K evvelden beri böyle hususlara gelince hissiz biridir. En başından K'nin bir tehlike arz etmeyeceğine dair bir gönül rahathğı içinde kendisini ısrarla evime almıştım.

Karar verip gönlümdekileri K'ye açmaya niyetlendim. Aslında bu, o sıralar ortaya çıkmış bir istek de değildi. Seyahate çıkmadan önce içime böyle bir niyet koymuştum ama hem içimi açacak bir fırsat olmamış, hem de bu fırsatı yaratmak bir türlü elimden gelmemişti. Şimdi dönüp bakınca, o sıralar etrafımdaki insanların tamamı bir garipti. İçinde kızların geçtiği lakırdıları olan bir kişi bile yoktu. İçlerinde konuşacak bir şeyleri olmayanlar çoğunluk olsa gerek ama zaten olsa da bunları söylememek normal olanıydı. Şimdilerin nispeten daha özgür olan havasını solumakta olan biri olarak muhakkak bunu garip buluyorsunuzdur. Bu ahlak eğitimidizden mi geliyordu ya da bir tür hicaptan mı kaynaklanıyordu yorumunuza bırakıyorum.

K ve ben her şeyi konuşacak kadar yakındık. Ara sıra sevgi ve aşk gibi meseleler de mevzubahis olmakla birlikte, her keresinde çeşitli varsayımların içine düşüverirdik. Bu kadarı dahi pek nadiren konu edilirdi. Umumiyetle kitap meseleleri, okul meseleleri, istikbale dair meslek ve idealler sohbetlerimizin tamamını oluşturuverirdi. Ne kadar samimi olsak da ikimizin de böylesi resmileştiği bir günde birden ortamı bozuvermek olmuyordu. Aramızdaki samimiyet ancak bu resmiyet çerçevesinde derinleşebiliyordu. Küçükhanım meselesini tam da K'ye açmaya yeltenmişken, kim bilir kaç defa o can sıkıcı rahatsızlığın elinde kıvranmıştım. "Elimden gelse de K'nin kafasından bir yerde delik açıp oradan rahatlatıcı bir soluk üflesem," dediğim oluyordu.

Senin gözünde bunlar belki de saçmalıktır ama böylesi şeyler, o zamanlar benim için gerçekten büyük bir zorluktu. Tatil yerinde de evde olduğum gibi korkaktım. Her an bir fırsat kollar halde gözlemlediğim K'deki o acayip aşkın halle ne yapacağımı şaşırmıştım. Bana kalırsa, kalbinin çevresi siyah bir lekeyle kaplanmış gibiydi. İçine akıtmaya çalıştığım taze kanın bir damlası bile bu kalbin içine giremeyip olduğu gibi geri sekmekteydi.

Kimi zaman da K'nin güçlü ve yüksek halinin, bana gönül rahatlığı verdiği oluyordu. Beslediğim kuşkudan ötürü içten içe pişmanlık duyup içimden K'den özür diliyordum. Bir yandan özür

diliyor bir yandan da kendimi gayet aşağılık biri olarak gördüğüm-
den birden canım sıkılıyordu. Lakin aradan kısa bir müddet ge-
çince, eski kuşkularım tekrar peydahlanıp başıma vuruyordu. Her
iki halin de özünde kuşku olduğundan ikisi de benim zararımıydı.
K'nin görünüşü kızların hoşlanacağı türdendi. Mizaç bakımından
benim gibi pürtelaş olmayışının da karşı cinsin hoşuna gideceği
düşünülebilirdi. Bir bakıma çevresine olan ilgisizliğinden kaynak-
lanan sağlam duruşlu erkeksiliği de benden üstündü. İhtisas alan-
larımız farklı olmakla birlikte, K'ye rakip olamayacağımı haliyle
kabullenmiştim. İşte böyle, onun iyi tarafları gözümün önünde bi-
riktikçe, biraz içim rahatlamışken tekrar eski huzursuzluğum geri
dönüyordu.

K, sakinleşmeyen halimi görünce, “Sıkıldıysan derhal Tokyo’ya
dönebiliriz,” demişse de öyle denince birdenbire dönmek istemi-
yordum. Doğrusu, belki de K'nin Tokyo’ya dönmesini istemiyor-
dum. İki kişi Bōşū’nun Burnu’nu⁷⁷ dolanıp karşı tarafa geçtik. Gü-
neşin sıcağında kavrula kavrula, bin türlü zahmetle, boş bir heves
uğruna, oflaya poflaya yürüyorduk. “Ne için yürüdüğümüzü dahi
bilmiyorum desem yeridir.” K’ye yarı şakayla böyle demiştim. K de
“Ayaklarımız olduğu için yürüyoruz,” diye karşılık verdi. Derken
“Sıcaklarsak denize gidelim,” diye sözleştiğimizden neresi olduğu-
na bakmaksızın denize girdik. Nihayetinde bunalıcı sıcağa maruz
kalan bedenlerimiz yorgunluktan bitap düşmüştü.

30

Böyle yürüyüp durunca, sıcak ve yorgunluktan doğal olarak
bünyelerimizin dengesi bozulmuştu. İnsan birdenbire ruhu bede-
ninden çıkıp da bir başkasının kine girmiş gibi bir hisse kapılıyor.
Her zamanki gibi K ile laflamaktaysam da sanki bir yerlerimde o
her zamanki ruh halimden uzaklaşıyor gibiydim. Kendisine yöne-
lik samimiyetim de kinim de sanki bu seyahatle sınırlıymış gibi
gelmeye başlamıştı. Sıcaktan, denizden ve yüzmekten dolayı, bir-
birimizle normalden farklı yeni bir münasebete girmeyi başarmış

77 Bōsō yarımadasının en uç noktası. (ç.n.)

olmalıydık. O an, sanki yoldaş iki seyyar satıcı gibiydik. Ne kadar konuşsak da her zamankinden farklı olarak kafamızı yoracak derin meselelere girmemiştik.

Böyle böyle Çōşi'ye⁷⁸ kadar gelmiştik ama yolumuz üstünde bir istisna vardı ki şimdilerde bile unutamıyorum. Daha Bōşū'dan ayrılmamızdan evvel Kominato⁷⁹ adlı bir yerde Mercanbalığı Koyu'nu⁸⁰ keşfettik.

Hem ardından uzun yıllar geçtiği için hem de pek o kadar ilgi-mi çekmeyen bir mesele oluşu için çok net hatırlamasam da orası-nın Niçiren'in⁸¹ doğduğu köy olduğundan bahsedilmişti. Niçiren'in doğduğu gün iki mercanbalığının sahil kayalıklarına fırladığına dair bir söylence varmış. O gün bugündür balıkçılar mercanbalığı avlamaktan çekindiğinden, şimdilerde o koyda pek çok mercanba-lığı var. Bir tekne tutup, hususi olarak bu mercanbalıklarını gör-meye gittik.

O vakit öylece dalgaların seyrine dalıvermiştim. Derken, dal-galar içinde oynayan renkleri hafif mora çalan mercanbalıkların göze hoş gelen manzarasını usanmadan seyrettim. Lakin K benim kadar etkilenmemişe benziyordu. Aklında mercanbalıklarından zi-yade Niçiren'in hayali olsa gerekti. Tam da orada Tanjōji⁸² diye bir tapınak vardı. Niçiren'nin doğduğu köy olduğu için bu ismi vermiş olmalıydılar bu heybetli mabede.

K, “Bu tapınağa gidip keşişle görüşmek istiyorum,” deyiver-di. Doğrusunu söylemek gerekirse üstümüz başımız perişan bir haldeydik. K, rüzgârda uçan şapkası denize düştüğü için hasır bir şapka satın alıp başına geçirmişti. Giysilerimiz ise zaten kir pas içindeydi ve dahası ter kokuyordu. “Rahiple falan konuşmayalım!” dedim. İnatçı K beni dinlemedi.

İstemiyorsam dışarıda beklememi salık veriyordu. Mecburen

78 Günümüz Çiba bölgesinin Çōşi şehri. (ç.n.)

79 Bōsō yarımadası Sotobō Uçibō (Günümüz Çiba bölgesi-Ava bölgesi) sınırları içinde bir yer. (ç.n.)

80 Mercanbalığı üreme bölgesi. Roman içerisinde açıklanmaktadır. (ç.n.)

81 1223 ile 1282 yılları arasında yaşamıştır. Çiba bölgesi, Kominato Kataumi adlı yerde dünyaya gelmiştir. Niçiren öğretisinin kurucusudur. (ç.n.)

82 Tanjōji (Doğum Tapınağı): Günümüz Çiba bölgesinde Ava-gun, Amatsu-Kominato'da yer alan Niçiren azizlerinin ana Budist tapınağı. (ç.n.)

eşiğe kadar ona eşlik ettiysem de içimden, “Nihayetinde reddedileceğimize şüphe yok,” diye geçiriyordum. Ne var ki rahip denen kişi beklenmedik derecede kibar olup bizleri geniş ve görkemli bir misafir odasına davet etmiş, hemen bizimle görüşmüştü.

O zamanlar K ile büyük görüş ayrılıklarımız olduğundan rahip ile K’nin sohbetine pek kulak kabartasım gelmemişti ama K art arda Niçiren hakkında sorular soruyor gibiydi. Rahip, Niçiren’in, “ot Niçiren” diye lakap takılacak kadar ot hattında⁸³ usta olduğunu söyleyince, hattı berbat olan K’nin takındığı “Geç bu fuzuli şeyleri,” diyen yüz ifadesi hâlâ hatırımdadır.

Muhtemelen Niçiren hakkında daha derinlemesine bir bilgi arzuluyordu. Rahip bu konuda K’yi tatmin edebildi mi bilinmez ama tapınağın avlusundan çıkar çıkmaz bana dönüp, “Niçiren şöyle, Niçiren böyle,” diye konuşup durdu. Ben sıcaktan bezmiş ve oralı olacak halde olmadığım için ona asgari derecede mukabele etmekteydim. Sonunda o da angarya gelince sesimi tamamen kestim.

Sanırım ertesi günün akşamı olacak, pansiyona varıp yemeyimizi yedikten sonra yavaş yavaş yatalım derken, birden derin bir meselede mütalaaya girişiverdik. K’nin önceki gün kendisinin ortaya attığı Niçiren konusuna benim pek oralı olmayışım gücüne gitmiş gibiydi. “Ruhunun tekâmülünü arzulamayan ahmaktır,” diyerek gerçekten boş biri olduğuma dem vurup üstüme geliyordu. Lakin gönlüm küçükhanıma dair meselelerle dolu olduğundan, K’nin hakarete yakın bu sözlerine sadece gülüp geçecek değildim. Ben de kendimce izahatlarıma başladım.

31

O tartışmamızda, sık sık “insanca” ifadesini kullanmıştım. K, bu insanca ifadesinin içine kendi zayıf noktalarını sakladığımı söyledi. Sonradan düşününce anlıyorum ki aynen K’nin dediği gibiydi. Lakin K’yi insanca olmadığına ikna etmek için böyle bir kelimeyi ortaya atmış biri olarak, çıkış noktam ona karşı gelmek olduğundan, bunu değerlendirecek vaziyette değildim. Kendi görüşümü

83 Sōşo: (Ot hattı) Japon hat sanatında bir yazı usulü. (ç.n.)

daha da vurguluyordum. Buna karşın K neye dayanarak kendisinin insanca olmadığını söylediğini sordu. Ona şu itirafta bulundum:

“Sen insanca birisin. Belki de fazlasıyla insancasın. Lakin ağzında insanca olmayan şeyler geveliyorsun. Yine insanca olmayan bir tarza davranmaya yelteniyorsun.”

Ben böyle söyleyince sadece, “Muhtemelen kendimi yeterince ıslah edememişim ki başkalarına öyle görünüyorum,” diye karşılık vermekle yetinip hiç karşı çıkmamıştı. Münakaşa hevesimi yitirmekten ziyade kendisine karşı acıma hissi duydum. Hemen orada tartışmaya son verdim. O da yavaş yavaş dinginleşmişti. Eğer ben de onun gibi o eski insanları bilseydim, bu şekilde kendisine saldırmazdım diye bir iddiada bulundu. K’nin lafını ettiği eski insanlar elbette kahramanlar ve büyük adamlar değildi. Bu, ruhları için bedenlerinden feragat eden, yürüdükleri yol için vücutlarına gem vuran, şu meşakkat ehli dedikleri insanlar manasına geliyordu. K bana onun ne kadar acı çektiğini anlamamamın onu pek bir üzdüğünü itiraf etti.

K ve ben sonrasında hemen uyuduk. Akabinde, ertesi günden itibaren yine her zamanki seyyar halimize geri dönüp kan ter içinde yürümeye koyulduk. Fakat yol boyunca o akşamı hatırlayıp duruyordum. “Daha âlâsı olmayacak bir fırsat bana bahşedilmişken, neden görmezden gelerek bu fırsatı geri teptim ki?” diye pişmanlıktan içim içimi yiyordu. “İnsanca” gibi mecazi bir ifade kullanmak yerine, daha doğrudan ve basit bir konuşmayla K’ye içimi açsam daha iyi olurdu diye düşündüm. Ne de olsa böyle bir ifadeyi uydurmuş olmamda da küçükhanıma yönelik hissiyatım başrol oynadığı için, gerçeği evirip çevirerek K’nin kulağına fısıldamaktansa, asıl şeklini olduğu gibi gözlerinin önüne sermek benim kârıma olacaktı. Bunu başaramamamın, temelini akademik münasebetlerin oluşturduğu aramızdaki samimiyetin kendiliğinden bir çeşit hususiyet kazanması itibarıyla, gözü pekçe bu hususiyeti yarıp geçecek bir cesaretten yoksun olmamdan kaynaklandığını burada itiraf ediyorum. Buna ister çalım satmak de, ister aşırı gururun bir neticesi de; ama burada çalım satmak ve aşırı gururu normaldekenden biraz farklı bir manada kullanıyorum. Bu kadarını bile sana anlatabilsem o bana yeter.

Tokyo'ya döndüğümüzde iyiden iyiye karanlık basmıştı. Döndüğümüzde ruh halim yine değişmişti. İnsanca, insanlık dışı gibi boş lakırdılar kafamda hemen hemen hiç yer etmiyordu artık. K'deki dindar havası da tamamen görünmez olmuştu. Muhtemelen “Ruh şöyle, beden böyle,” cinsinden bir mesele o an gönlünde yer etmiyordu. Yüzümüzde birbirine yabancı iki insan ifadesi olduğu halde, acelesi varmış gibi görünen Tokyo'yu döne döne seyrediyorduk. Sonra Ryōgoku'ya⁸⁴ varıp sıcak havaya aldırmadan şamo⁸⁵ yedik. K, “Hızımızı almışken Koishikava'ya kadar yürüyerek gidelim,” dedi.

Bedenen K'den daha güçlü biri olduğum için buna hemen razı oldum. Eve vardığımızda, hanımefendi ikimizin endamını görünce şaşırıp kaldı. Sadece tenimiz kararmakla kalmamış, durmadan yürümekten pek bir zayıflamıştık da. Hanımefendi, “Yine de sağlıklı olmuştunuz böyle,” diyerek iltifat buyurdu. Küçükhanım, hanımefendiye, “Bu ne yaman çelişkidir,” diyerek gülüverdi. Seyahate çıkmadan önce kendisine sinirlenmişsem de o an keyfim yerindeydi. Hem ortam gereği hem de uzun zaman sonra sesini duyabildiğim için.

32

Sadece bu değil, küçükhanımın tavırlarının eskisine göre biraz değiştiğini fark ediyordum. Uzun bir seyahatten döndüğümüzden günlük yaşantımıza geri dönmemiz için yapılacaklara bir kadın elinin değmesi icap etmişti. Bu zahmetleri üstlenen hanımefendi ve küçükhanım, her işte bana öncelik verip K'yi arka plana atıyorlar gibi görünüyordu. Özellikle küçükhanımın bunu göze sokarcasına yapması beni rahatsız edecekti belki. Kimi anlarda da sıkılmaktan kendimi alamayabilirdim. Ancak küçükhanım, bunu aleni bir işaret diliyle gerçekleştirdiğinden, bu beni çok mutlu ediyordu. Yani, küçükhanım sadece benim anlayabileceğim tarzda, kendi mizacından gelen nezaketinin fazlasını bana ayırmaktaydı. Bu sebeple K de

84 Günümüz Tokyo'sunun Sumida semti sınırlarında kalan bir yer. (ç.n.)

85 Eti ve yumurtası lezzetli olan bir tavuk türü. (ç.n.)

bundan rahatsız olmamıştı. Bense içimden ona karşı zafer şarkıları söylemekteydim.

Artık yaz bitmekte, Eylül'ün ortalarından itibaren okuldaki derslere devam etmemiz gerekmekteydi. K ile benim derslerimizin giriş çıkış saatlerinde ve ders sürelerinde farklılık oluşmuştu. Haftada üç gün eve K'den daha geç geliyordum ve her gelişimde artık küçükhanımı K'nin odasında bulmaz olmuştum. K her zamanki gibi gözlerini benden tarafa çevirip, "Geldin demek!" sözünü bir kural misali tekrarlıyordu. Benim selamım da neredeyse bir maki-ne misali basit ve manasız oluyordu.

Sanırım Ekim ortaları olacak, uykuyu fazla kaçırınca aceleden üstümdékilerle okula gitmiştim. Ayağıma da bağcıklı botlarımı giyecek zamanım olmadığından zörimi⁸⁶ geçirip fırlamıştım. O gün ders programımıza göre, ben K'den daha önce okuldan dönüyordum. İlk dönen ben olduğum düşüncesiyle eşğin kafesli kapısını açtım. Açar açmaz da evde olmaması gereken K'nin sesini duydum. Aynı anda küçükhanımın gülüşü kulağımda yankılandı. Çıkarması çok vakit alan botlarımı giymediğimden, hemen eşğe çıkıp her zamanki sürgülü kapıyı açtım. K'yi her zamanki gibi masasında oturur gördüm. Fakat küçükhanım artık orada değildi. Sadece, K'nin odasından kaçarcasına çıkıp giderken kendisini bir an görebilmişim sanki. K'ye niçin erken döndüğünü sordum. Kendini iyi hissetmediği için okula gitmediğini söyledi. Odama geçip öylece oturduktan biraz sonra küçükhanım elinde çayla geldi. "Hoş geldiniz," diyerek beni selamlamıştı. Ben gülerek, "Az önce neden kaçtınız?" diyecek cinsten açık sözlü bir adam değilim. Bununla birlikte içimde bir yerlerde, "Nedir bu olanlar şimdi?" diye kafama takacak biriyim. Küçükhanım hemen ayaklanıp veranda tarafına doğru yöneldi. Lakin K'nin odasının önünde durarak ayaküstü üç beş laf etti. Bu, az önceki konuşmanın devamına benziyordu ama başını bilmediğimden hiçbir şey anlamamıştım.

Zamanla küçükhanımın tavırları giderek sıradanlaştı. K ve ben aynı anda evdeyken de sık sık K'nin odasının verandasına gelip K'ye

86 Bir çeşit geleneksel Japon sandaleti. Japonya'da Meiji dönemiyle birlikte Batı tarzı ayakkabılar yayılmadan önce halkın umumi olarak kullandığı kundura türüdür. (ç.n.)

ismiyle sesleniyordu. Derken içeri girip bir müddet vakit geçiriyordu. Elbette, mektupları getirdiğinden, çamaşırları yerleştirdiğinden bu kadar bir münasebetin aynı evde yaşayan iki kişinin arasında var olmasının gayet doğal görülmesi gerekir lakin küçükhanımı kimseyle paylaşmak istemeyen kuvvetli bir hissin tesiri altında biri olarak nedense gözüme bu aşırı görünüyordu.

Öyle ki bir keresinde küçükhanımın bilerek benim odama gelmekten kaçınıp sadece K'nin tarafına gittiği kanısına vardığım dahi olmuştu. “O zaman K'nin evden çıkmasını isteseydin ya?” diye soruyorsundur. Lakin öyle yapsaydım, onu bizzat zorla oraya getirmemin bir manası kalmazdı. Böyle bir şey yapamazdım.

33

Yağmurlu ve de soğuk bir Kasım günüydü. Paltom ıslanmış halde her zamanki gibi Konyaku-Emma'yı⁸⁷ geçerek, dar yokuşu çıkıp eve dönmüştüm. K'nin odası boştu, lakin maltızı sıcakık yanmaya devam ediyordu. Soğuk ellerimi sıcak kömürlerin üzerine tutma niyetiyle aceleyle odanın paravanını açtım. Gel gör ki benim odamdaki maltızda kala kala beyaz kömür külleri kalmıştı. Kıvılcım dahi yoktu. Birden canım buna çok sıkıldı.

O sırada ayak seslerimi duyup gelen hanımefendi olmuştu. Odanın orta yerinde suskunca duran beni görünce, buna acımış görünerek, paltomu çıkartıp ev kıyafetimi giydirmişti. Ardından odanın soğuk olduğunu söyleyince K'nin maltızını getirdi. “K bu kadar erken mi döndü?” diye sorunca hanımefendi, “Dönüp tekrar çıktı,” diye karşılık verdi. O gün de ders programına göre K'nin eve benden sonra dönmesi gerektiğinden, “Ne oldu acaba?” diye kendi kendime sordum. Hanımefendi, “Herhalde bir işi çıkmıştır,” dedi.

Bir müddet oturup kitaplarıma göz gezdirdim. Derin bir sessizliğe gömülmüş evin içinde kimseciklerin sesi duyulmazken, kış başlangıcının o soğukluğu ve mahzunluğu bedenime siniyor

⁸⁷ Günümüz Tokyo'su Bunkyo'ku semtinde yer alan Genkakuci Tapınağı'nın sembolü olan Ölüm Tanrısı Yama'nın ağaç heykeli. (ç.n.)

gibiydi. Hemen kitabımı ters çevirip ayağa kalktım. Birden canlı bir yerlere gidesim gelmişti. Sonunda yağmur dinmiş gibiydi ama hava hâlâ soğuk göründüğünden halka desenli şemsiyemi⁸⁸ sırtıma takmış, silah fabrikasının arkasındaki duvar boyunca doğruya doğru yokuş aşağı gidiyordum. O sıralar henüz yol ıslahı bitmediğinden şimdikinden çok daha dik bir yokuş vardı. Yol da dar olup öyle dümdüz değildi. Dahası, vadiye inerken, güney cephesi yüksek binaların gölgesinde kaldığından, kanalizasyonunun da iyi olmaması sebebiyle, yol çamur içindeydi. Bilhassa ince taş köprüden Yanagi⁸⁹ semtine geçen aralık pek kötüydü. Uzun topuklu takunyalarla da çizmelerle de yürünecek gibi değildi. İnsanlar, yolun tam ortasında su birikintisinin kendiliğinden ikiye ayrılmasıyla oluşmuş uzun ince yerden, büyük bir dikkatle ve tek sıra halinde geçmek zorunda kalıyordu. Genişliği ancak bir iki adım ya var ya yoktu ki tıpkı iki yönde serilmiş bir kuşağa basa basa karşıya geçmek gibi bir şeydi bu. Yoldakiler hep birlikte tek sıra olup yavaş yavaş geçip gidiyorlardı. İşte bu ince kuşak üstünde pat diye K'yle karşılaştım.

Dikkatimi adımlarıma verdiğimden onunla karşı karşıya gelene kadar varlığını hiç mi hiç fark edememiştim. Birdenbire önüm tıkanıp da rastlantı sonucu gözümü kaldırdığımda orada duranın K olduğunu anlayabilmişim. K'ye nereye gittiğini sordum. K sadece “Söyle bir çıkmıştım,” demekle yetinmişti. Verdiği cevapta o her zamanki soğuk eda vardı. İnce kuşak yolunun üstünde K ile yer değiştirdik. Derken K'nin hemen arkasında genç bir hanımın dikildiğini gördüm. Gözlerim miyop olduğundan o âna kadar pek anlayamamıştım ama K'yi arkama aldıktan sonra bu hanımın yüzünü görünce bizim küçükhanım olduğunu anlayıp fazlasıyla şaşırılmışım. Küçükhanım hafiften yüzü kızarmış halde bana selam verdi. O zamanlar saçlar topuz yapıldığında, ön taraftaki saçlar şimdiki gibi kabartılmazdı. Kızlar başlarının ortasında yılan misali kıvrır kıvrır bukleler yaparlardı. Dalgın dalgın küçükhanımın başına bakıyordum ki az sonra ikimizden birinin yol vermesi gerektiğini fark ettim. Tereddüt etmeden bir ayağımla çamurun içine atıldım.

88 Ja no me (“Ja no Megasa”nın kısaltılmışı) Bir yılanın gözünü andırır şekilde ortada beyaz etraflardada siyah ve kırmızı halka desenlerinin olduğu şemsiye türü. (ç.n.)

89 Günümüz Tokyosu Şincuku semti Yanagi-ço civarları. (ç.n.)

Böylece nispeten geçmeye uygun bir boşluk açıp oradan geçmesini sağladım.

Sonrasında Yanagi semti yoluna çıktığımda nereye gitsem iyi olacağını kendim de kestiremez olmuştum. Nereye gitsem de hoşuma gitmeyecek gibi geliyordu. Üstüme çamur sıçramasını umursamaksızın çamur deryasının içine bata çıka yürüdüm. Ardından da doğruca eve döndüm.

34

K'ye dönüp, “Küçükhanımla birlikte mi çıktınız?” diye sordum. K, “Hayır,” diye karşılık verdi. Anlattığına göre Masagoçō'da⁹⁰ rastlantı sonucu karşılaşınca eve dönene kadar kendisine eşlik etmişti. Bundan öte haddimi aşacak bir suale girişmemem icap ediyordu. Lakin yemek sırasında küçükhanıma tekrar aynı soruyu yöneltesim geldi. Buna karşılık küçükhanımın yüzünde nefret ettiğim türden bir gülüş belirdi. Sonra da, “Bil bakalım nereye gittim!” diyordu. O zamanlar halen asabi biri olduğumdan, genç bir hanımdan böyle ciddiyetsiz bir muamele görünce tepem atmıştı. Ne var ki aynı sofrada bulunanlar arasında bunun farkına varan sadece hanımefendiydi. K nispeten sakindi. Küçükhanımın tavırları içinse, kasten mi böyle yapıyordu, yoksa bilmeden mi yapıyordu, bunun ayırımında emin olamadığım noktalar vardı. Küçükhanım genç bir kadın için basiretli biri de olsa, “Şu genç hanımlarda müşterek olup da benim nefret ettiğim hususiyetler onda da var mıydı?” diye sorulacak olsa, evet vardı. Nefret ettiğim bu hususiyetler K'nin eve taşınmasıyla birlikte ilk defa gözüme batar olmuştu.

Bunu K'ye karşı duyduğum kıskançlığa mı yormalıydim yoksa küçükhanımın bir kurnazlığı olarak mı görmeliydim, hüküm vermekte zorlanıyordum. Şimdi dahi o zamanki kıskançlık hislerimi inkâr etme niyetinde değilim. Çünkü sık sık tekrar ettiğim gibi aşkın arka yüzünde, bu hissiyatın rolünün olduğunun gayet açık bir şekilde farkındaydım. Üstelik başkalarının gözünde hiç de ciddiye alınmayacak ufak meseleler bu hislerimi ayağa kaldırıyor. Bun-

90 Günümüz Tokyo'su Bunkyo semti Hongō Yonçöme civarı. (ç.n.)

lar teferruat da olsa, böyle bir kıskançlık aşkın yarısı değil midir ki?

Evlendikten sonra bendeki bu hissiyatın giderek zayıfladığını idrak ediyordum. Buna karşın sevgim de önceden olduğu kadar ateşli değildi. O vakte kadar tereddütte kalmış olan gönlümü tam bir kararlılıkla muhatabımın önüne sermeyi düşündüm. Burada muhataptan kastım küçükhanım değil, hanımefendi idi. Hanımefendiyle kızımı bana vermesi konusunu açıkça konuşmayı düşünüyordum. Lakin böyle bir karar vermekle birlikte, bunu hayata geçirme işini ötelemektedirim. Böyle deyince benim çok kararsız biri olduğum düşünülebilir, düşünülmesinde de bir sakınca yok ama işin aslı şu ki ileri adım atmayışımin sebebi irade gücümdeki yetersizlik değildi. K gelmeden önce başkalarının tuzağına düşmek istemeyişimden gelen sabır beni tutmuş, bir adım dahi ilerlememi engellemişti. K geldikten sonra “Yoksa küçükhanımın gönlü K’den yana mı?” şeklinde bir şüphe, beni kontrolü altına aldı. Şayet küçükhanımın gönlünde K’den yana bir meyil varsa, aşkımı dile getirmenin bir değeri olmayacağı kanısına varmıştım. Mesele kendimi gülünç duruma düşürmenin bana acı vereceği korkusundan biraz farklı. Tek taraflı ne tür düşünceler besliyor olsam da bunun muhatabı gizliden gizliye bir başkasına aşk nazarıyla baktığı sürece, böyle bir hanımla birlikte olmak istemezdim.

Ortalıkta, razı olup olmayışına bakmaksızın, canının istediği kızı kendine gelin alıp bundan mutlu olacak insanlar olsa da böyleleri bizlerden oldukça farklı olup ya pişkin dünyevi takımından dırlar veyahut da “Aşkın özüne malik olamamış odun kafalılarıdır,” diye düşünmekteydim o zamanlar.

Bir kere gelin alınca, bir şekilde, her şey yatışıp yoluna girer cinsinden bir mantığı kabul etmeyecek derecede ateşli birisiydim. Velhasıl son derece asil bir aşk tezinin savunucusu olmakla birlikte en çok dolambaçlı bir aşkın uygulayıcısıyım.

Uzun süre aynı ortamda bulunmamız hasebiyle, gözlerimi ayırmadığım küçükhanıma, içimi olduğu gibi açabileceğim fırsatlar zaman zaman olmuşsa da ben bilerek bundan uzak durmuştum. Japon geleneklerimize göre böyle şeylerin kabul edilemeyeceğine dair bir idrak o zamanlar bende gayet güçlü bir şekilde mevcuttu. Ancak beni tutanın sadece bu olduğunu söyleyemem. Japonların,

bilhassa da genç Japon kızlarının, böyle durumlarda, tereddütsüz ve çekinmeksizin kendi düşüncelerini olduğu gibi muhataplarının önünde dile getirebilecek cesareten yoksun olduklarını tahmin ediyordum.

35

Bu sebeple, yönümü nereye çevirirsem çevireyim ilerleyemiyor, öylece kalakalıyordum. Hani insan bünyesi kötü durumdayken kestirdiğinde sadece gözleri açılıp etrafındakileri açıkça görebilmekteyken bir türlü el ayağını hareket ettiremediği anlar olur ya, ben de kimseler bilmezken zaman zaman böyle bir sıkıntıdan mustarip oluyordum.

Derken yıl sonlanmış yeni bir yıl gelmişti. Bir gün hanımefendi K'ye “Karuta⁹¹ oynayalım diyoruz da bir arkadaşımı çağırabilir misin?” diye sormuştu. Akabinde K, “Bir tane bile arkadaşım yok,” diye karşılık verince hanımefendi buna şaşırıp kalmıştı. Doğru, K'nin arkadaşım diyebileceği bir kişi dahi olmamıştı. Yolda karşılaşınca selamlaşacak kadar tanıdığı birkaç kişi olsa da karuta çevirecek bir samimiyeti yoktu.

Hanımefendi, “O zaman sen bir tanıdığını çağırırsan,” diye bana dönünce, ben de maalesef oyun oynayacak havaya giremediğimden, üstünkörü bir cevap verip geçiştirmiştim. Ne var ki sonunda, küçükhanım, K ve beni zorla çekip götürdü. Kimse misafir olarak gelmeyince kendi aramızda az sayıda kişiyle oynadığımız oldukça sakın bir karuta oyunu olmuştu. Dahası, oyunla pek arası olmayan K'nin olup bitenle tamamen alakasız birinden farkı yoktu. K'ye “Sen Yüz Ünlü Şair Şarkısı'nı⁹² biliyor musun?” diye sordum.

K, “Pek bilmiyorum,” diye karşılık verdi. Sözlerimi işiten küçükhanım muhtemelen K'yi aşağıladığım izlenimine kapılmış olsa gerek, bundan sonra bariz biçimde K'den taraf olmuştu. Sonunda oyun, ikisinin hemen hemen bir olup bana karşı olduğu bir se-

91 Üzerinde yazı ve resimlerin olduğu dikdörtgen kartlarla oynanan bir tür oyun. (ç.n.)

92 Yüz ünlü şairden birer şiirin (vaka) derlenmesiyle oluşmuş eser. (ç.n.)

yir aldı. Muhatabımın tavrına göre belki de kavga çıkarabilirdim. Neyse ki K'nin tavırları en başından beri biraz dahi değişmemişti. K'nin davranışlarında hususi bir taraf sezmeyince, bu sahneyi kazasız belasız atlatmış olduk.

Bundan iki üç gün sonrası olacak, hanımefendi ve küçükhanım sabahtan İçigaya'daki akrabalarına gideceklerini söyleyip evden ayrıldılar. K'nin de benim de okulum daha açılmadığından, birlikte evi beklemeye durmuştuk.

Canım kitap okumak da dışarı çıkmak da istemediğinden, maltızın kenarında kollarımı çekip çeneme destek yapmış halde, boş boş düşüncelere dalmıştım.

Yan odadaki K'nin de sesi soluğu çıkmıyordu. Her ikimiz de var mıyız yok muyuz belli olmayacak kadar sessizdik. Haliyle böyle durumlar aramızdaki münasebet itibarıyla pek ender bir şey olduğundan, bunu fazla kafama takıyor da değildim.

Saat on olunca, K birden aramızdaki sürgülü kapıyı açıp benimle yüz yüze geldi. Eşiğin üstünde öylece durup bana ne düşündüğümü sordu. Aslında hiçbir şey düşündüğüm yoktu. Şayet düşünüyorsa da herhalde, mesele her zamanki gibi küçükhanım olurdu. Küçükhanımın hayaline elbette hanımefendi de takılıp girdi, lakin son zamanlarda K'nin kendisi de aklımın köşelerinde kesip atamayacağım bir insan misali dönüp dolaşarak zaten karmaşık olan meseleyi daha da karmaşık bir hale getiriyordu. K ile yüz yüze geldiğimde, o âna kadar kendisinin, önümde duran belli belirsiz bir engel misali bilincimde yer etmesiyle birlikte, bunun açıkça böyle olduğunu ona söyleyemezdim. Yüzüne bakar halde susuyordum. K, kendiliğinden paldır küldür odaya girip yanına sokulduğum maltızın önüne oturdu. Hemen maltızın kenarından çekilip nezaketen maltızı K'ye yanaştırdım.

K her zamankine benzemez tarzda bir konu açmıştı. Hanımefendi ve küçükhanımın İçigaya'da nereye gittiğini soruyordu. “Herhalde küçükhanımın halasıdır,” diye karşılık verdim. K, “Bu hala neyin nesi?” diye tekrar sordu.

Ben de “Anlaşılan o da bir asker hanımıymış,” diye kendisine izahta bulundum. “Kadınlar yılbaşı ziyaretlerini genelde on beşin-

den sonra yapmıyorlar mıydı? Neden böyle erken gittiler acaba?” diye sordu. Buna “Nedendir bilemiyorum,” diye yanıt vermem icap etmişti.

36

K, hanımefendi ve küçükhanım meselesini bitireceğe benze-miyordu. Sonunda benim cevaplayamayacağım hususlara varınca-ya kadar sorular soruyordu. Bunun angaryadan ziyade garip oldu-ğu hissine kapılmışım. Önceleri ben hanımefendilerden laf açtı-ğım anlarda onun tavrının nasıl olduğunu hatırlayınca, ondaki bu değişikliği fark etmemek imkânsızdı. Sonunda ona, “Niye bugün hep bu konulardan konuşup duruyorsun ki?” diye sordum. O an birden susuvermişti. Lakin kapalı dudaklarının titrer gibi hareket ettiğini gözlemliyordum. K temelde az konuşan biriydi. Normalde de bir şey söylemeye yeltendiğinde, söylemeden önce ağzını mırıl-danıyormuşçasına hareket ettirme huyu vardı. Dudaklarının sanki bilinçli olarak onun iradesine karşı gelip kolayca açılmamasının ardında, söyleyeceği sözlerin ağırlığı yatıyor olmalıydı. Sözleri bir kere dudağını yarıp geçti mi de normal bir insandakinden iki kat güçlü bir ses çıkardı.

Dudak çevresini biraz gözleyince, bir şeylerin geleceğini sez-miştim ama bunlar neyin hazırlığıydı hiçbir tahminim yoktu. O yüzden şaşakaldım ya.

Kasvetli dudaklarından, küçükhanıma karşı duyduğu acıklı aşkının itirafı döküldüğünde, bendeki hali bir hayal ediniz! Sihirli değneğiyle bir an taş kesilmişim. Dudaklarımı dahi kımıldatamaz olmuşum.

O an, korkudan mı desem, üzüntüden mi desem, işte öyle bir şeyden müteşekkil bir kitle olmuşum. Bir taş, bir demir parçası misali baştan ayağa kaskatı kesilmişim. Nefes alacak mecalim dahi kalmayacak raddede katılaşmışım.

Neyse ki bu halim uzun sürmedi. Hemen sonra, tekrar, normal bir insanın ruh haline kavuştum. Hemen “İşte şimdi yandım,” diye düşündüm. Ön hamle yemiştim. Ama buna karşılık ne yapacağıma

dair aklıma hiçbir şey gelmiyordu. Muhtemelen düşünebilecek bir durumda değildim. Koltuk altlarımdan akan terimin gömleğime sinişine katlanarak öylece hareketsiz duruyordum. K ise o sırada her zamanki kasvetli dudaklarından teker teker içindekileri dökmekteydi. Nihayetsiz bir acı içindeydim.

Düşünüyorum da sanki bu acı, yazıları ayan beyan halde büyükçe bir reklam afişi gibi alnımın ortasına yapıştırılmıştı. K'nin dahi bunu fark etmemesine imkân yoktuysa da o kendi meselesine kendini tümünden kaptırdığından benim yüz ifademe falan dikkat edecek hali yoktu belli ki.

Kendisi baştan sona kadar aynı halini muhafaza etti. Bende kasvetli ve ağır olmakla birlikte, kolay kolay silip atılamayacak bir his bırakmıştı. Gönlümün yarısı bu konuşmaya kulak vermişken, öbür yarısı da “Ne yapmalı? Ne yapmalı?” sorusuyla alabora olduğundan, teferruatları çoğunlukla duymamıştım ama buna rağmen ağzından çıkan sözler şekilleri itibarıyla dahi gönlümde güçlü yankılara sebebiyet veriyordu. Bu yüzden, sadece az önce bahsettiğim acıyı değil, zaman zaman bir nevi korkuyu da hissederek olmuştum. Yani, rakibimin benden güçlü olduğu korkusunun belirtileri baş gösteriyordu.

K'nin sözleri nihayet bulduğunda söyleyecek hiçbir şey bulamadım. “Ben de onunkiyile aynı muhteveyatta bir itirafta bulunsam mı, yoksa içimi açmamak mı daha çok yararına olur?” şeklinde bir kâr zarar hesabı içinde susuyor değildim. Sadece, hiçbir şey konuşmamıştım. Dahası, konuşasım da gelmemişti.

Öğlen yemeği vaktinde, K ve ben karşılıklı sofraya oturduk. Hizmetçi kızın servis ettiği yemek her zamankinden farklı ve lezzetsiz gelmişti. Hanımefendi ve küçükhanım ne zaman gelirler bilemiyorduk.

37

Odalarımıza çekildiğimizden beri yüz yüze gelmemiştik. K sabahki sakinliğindeydi. Ben de öylece düşüncelere dalmaktaydım. Elbette içimi K'ye açmam gerektiğini düşünmüştüm. Lakin bunun için vaktin artık geç olduğuna dair bir hisse kapılmıştım. “Neden

az önce K'nin sözünü kesip karşı atağa geçmemiştim ki?" İşte bu olağanüstü bir hata gibi görünmeye başlamıştı. "Hiç olmazsa K'nin ardından ben devam edip düşüncelerimi olduğu gibi konuşsaydım, o bile yeterdi," diye düşünüyordum. K'nin itirafından sonra bir imkânın olduğu o vakit, tekrar aynı meseleyi açmak neresinden bakılırsa bakılsın garip olacaktı. Böyle doğal olmayan bir hamleyle nasıl galip gelineceğini bilemiyordum. Başım sanki pişmanlıktan çatlayacaktı.

"K tekrar aramızdaki sürgülü kapıyı açarak oradan odama dalıverse keşke," diyordum. Bana göre az önce boş anımda yakalanmış sayılırdım. K'ye yönelik hiçbir hazırlığım yoktu. Gönlümde öğle vakti yitirdiğim şeyi bu sefer geri alma niyeti yatıyordu. Ara sıra gözlerimi kaldırıp sürgülü kapıya bakıp duruyordum. Lakin ne kadar zaman geçse de o kapı açılmıyordu.

Böylece, K sonsuz bir sessizliğe bürünmüştü. Derken, bu sessizlik giderek tepemin tasını attırmaya başladı. "Sürgülü kapının öbür tarafındaki K'nin aklından şimdi neler geçiyor acaba?" diye düşününce içim içimi yiyordu. Umumiyetle, bu şekilde aramızda tek bir ince set olduğu halde karşılıklı sessizce durduğumuz pek çok kereler vakiydi fakat işin normal seyrine göre K ne kadar sessiz olursa onun varlığını o kadar unutuyor olmam gerektiğinden, o gün halimde bir anormallik olmalıydı. Gel gör ki kendim bir adım ileri gidip sürgülü kapıyı açmaya muktedir de olamamıştım. Bir kere konuşma fırsatını kaçırdığımdan, artık karşı tarafın hareket etmesinin fırsatını kollamaktan başka çarem yoktu.

Sonunda oturduğum yerde duramaz olmuştum. K'nin odasını basasım geliyordu. Çaresiz kalkıp verandaya çıktım. Oradan oturma odasına geçip, amaçsızca, içmek için bir bardak sıcak su aldım. Ardından eşiğe çıktım. K'nin odasından sakınmak için bilerek böyle bir yol izlemiş ve kendimi caddeye atmıştım. Elbette aklımda gidecek bir yer yoktu. Sadece olduğum yerde duramıyordum. Velhasıl, yoluma falan aldırmaksızın, yılbaşını yaşayan şehirde aylak aylak dolaşıyordum. Ne kadar yürüsem de aklım hep K'yle meşguldü. K'yi aklımdan çıkarma niyetiyle dolaşıyor değildim. Bilakis, bizzat onun hayalinin peşi sıra ilerleyerek dolanmaktaydım. Evvela, gözümde anlaşılması zor biriydi. Neden böyle bir şeyi bir-

den bana açmıştı ve neden açmak zorundaydı? Bu aşkından mı ileri geliyordu? Her zamanki K, nereye kaybolmuştu? Bunlar, çözemediğim meselelerdi. Güçlü birisi olduğunu biliyordum. Ciddi birisi olduğunu da biliyordum. Bundan sonra takınacağım tavra karar vermeden önce, onun hakkında öğrenmem gerekenlerin daha çok olduğuna inanıyordum. Aynı zamanda, bundan sonra onu kendime rakip görmek de bana bir garip korku veriyordu. Düşünceler içinde şehirde dolanırken onun odasında hareketsiz oturur hali durmadan gözümün önünde belirliyordu. Ancak ne kadar yürüsem de onu hiçbir şekilde hareket ettiremeyeceğimi söyleyen bir ses duyuyordum. Yani onu bir çeşit iblismiş gibi gördüğümünden olmalıydı bu. Bunun sonsuza kadar bana musallat olduğu hissine kapıldığım dahi oluyordu.

Yorgun düşüp eve döndüğümde, K'nin odası, her zamanki gibi içinde bir insan yokmuşçasına sessizdi.

38

Eve girişimden az bir zaman sonra çekçeğin sesi duyuldu. O zamanlar şimdiki gibi lastik tekerlekler olmadığından, hoş olmayan bir gürültü epey uzaktan dahi kulağı tırmalardı. Çekçek avlu kapısının önünde durdu.

Akşam yemeğine çağrılmam, bundan otuz dakika sonrasına tekabül ediyordu. Hanımefendi ve küçükhanımın dış giysileri yeni çıkarılmış halde yan odaya gelişigüzel yatırılmıştı. Geç kalırlarsa bize ayıp olur diye, akşam yemeği hazırlığına yetiyecek şekilde aceleyle dönmüşler.

Ne var ki hanımefendinin nezaketi K ile bana hiç tesir etmemiş gibiydi. Ağzındaki sözü esirgeyen biri misali soğuk karşılıklar verip duruyordum. K benden de beterdi. Nadiren böyle analı kızlı dışarı çıktıklarından, hanımefendilerin her zamankinden daha şen şakrak olan ruh halleri karşısında, bizim bu somurtkan halimiz daha bir göze batıyordu.

Hanımefendi bana, “Bir şey mi oldu?” diye sordu. Kendimi pek iyi hissetmediğimi söyledim. Gerçekten de iyi hissetmiyordum.

Akabinde küçükhanım K'ye aynı soruyu sordu. K benim gibi “Kendimi iyi hissetmiyorum,” dememişti. Sadece pek konuşmak istemediğini söyledi.

Küçükhanım, “Neden konuşmak istemiyorsunuz?” diye üstüne gitti. Birden ağırlaşmış göz kapaklarımı kaldırıp K'nin yüzüne baktım. K'nin nasıl bir cevap vereceğini merak ediyordum. K'nin dudakları alışıldığı üzere hafiften titriyordu. Bunu bilmeyen biri muhakkak, vereceği cevapta tereddüt ediyor diye düşünürdü. Küçükhanım gülerek, “Yine derin bir şeyler düşünüyor olmanız,” dedi. K'nin hafiften yüzü kızardı.

O akşam yatağa her zamankinden daha erken girdim. Yemek yerken kendimi iyi hissetmediğimi söylememe kafası takılan hanımefendi saat on civarında elinde sobayuyla⁹³ geldi. Ancak odam o sıralarda kapkaranlıktı. Hanımefendi, “Vah vah!” diye diye aradaki sürgülü kapıyı hafifçe araladı. Gaz lambasının ışığı K'nin masasından odama doğru çaprazlamasına süzülüyordu. Demek ki K daha yatmamıştı. Hanımefendi başucuma oturup, “Belli ki üşütmüşsün, vücudunu sıcak tutman gerek,” diyerek yanı başıma bir kâse erişte çorbasını sokuşturuverdi. Çaresiz, koyu erişte çorbasını hanımefendinin gözü önünde içtim.

Geç vakte kadar karanlıkta düşünüp durdum. Aynı meseleyi evirip çevirmekten başka bir işe yaramıyordu bu. Birden yan odadaki K ne yapıyor diye merak ettim. “Hey!” diye seslendim. Akabinde karşıdan da “Hey!” diye cevap geldi. K de henüz uyanıktı. Sürgülü kapının ardından, “Hâlâ yatmıyor musun?” diye sordum. “Yatıyorum artık,” diye kısa bir cevap verdi. Bunun üstüne “Ne yapıyorsunuz?” diye sordum. Bu sefer K'den cevap gelmedi. Bunun yerine yaklaşık beş altı dakika sonra döşeği paldır küldür açarak yatak serişinin sesi hemen yanımdaymış gibi duyuldu. “Saat kaç oldu?” diye tekrar sordum. K, “Biri yirmi geçiyor,” diye karşılık verdi.

Neden sonra gaz lambasını püf diye üfleyerek söndürüş sesiyle evin içi zifiri karanlık içinde derin bir sessizliğe gömüldü.

Ancak gözlerim, bu karanlık içinde daha da açılmıştı sanki.

93 Soba (karabuğday) unundan yapılmış bir tür çorba. Soba eriştésinin arta kalan suyundan yapılan çeşidi de vardır. (ç.n.)

Yine “Hey!” diye K’ye seslendim. K de öncekiyle aynı tarzda “Hey!” diye karşılık verdi. Sonunda, sabahleyin kendisinden işittiğim konuyla ilgili daha etraflıca konuşmak istediğimden onun müsait olup olmadığını sormakla malum konuyu açan ben olmuştum. Elbette sürgülü kapı ardından böyle bir konuyu konuşma niyetinde değildim ama hemen oracıkta K’den bir cevap alabilmeyi düşünmüştüm. Gel gör ki K önceden iki kez “Hey!” diye seslendiğim vakit verdiği “Hey!” cevabında olduğu gibi hızlı bir karşılık vermiyordu. “Olur, bakalım,” diyen tereddütlü ve kısık sesini işittim.

İçime tekrar bir korku salmıştı.

39

K’nin isteksiz cevabı ertesi gün ve sonraki günkü davranışlarında da kendini fazlaca gösteriyordu. Kendisi öne çıkıp söz konusu meseleye değinecek bir vaziyette katiyen görünmüyordu. Doğrusu buna fırsat da olmuyordu. Hanımefendi ve küçükhanım birlikte bir gün boyunca evden ayrılmadığı sürece, gönül rahatlığıyla böyle bir mesele üzerine karşılıklı konuşmamız da beklenemezdi. Bunu gayet iyi idrak etmiştim. İdrak etmekle birlikte gariptir ki huysuzlanmaktaydım. Bunun sonucu, karşıdan başka bir hareketi bekleyip sessizce kendimi buna hazırlarken, münasip bir zamanını bulunca konuyu bizzat açma niyetine girdim.

Bir yandan da gizli gizli evdekilerin halini gözlemliyordum. Ancak ne hanımefendinin tavırlarında ne de küçük hanımın davranışlarında normalden farklı bir hususiyet görünüyordu. K’nin itirafı öncesi ve sonrasındaki hal ve tutumlarında herhangi bir fark olmayışına bakılırsa, K’nin itirafının sadece benimle sınırlı kaldığı ve üstüne titrediğim söz konusu kişiye ve de onun velisi konumundaki hanımefendiye henüz ulaşmadığı açıkça anlaşıyordu.

Böyle düşününce içim biraz olsun rahat etti. Böylece, zorla bir fırsat yaratıp meseleyi gündeme getirmektense kendiliğinden gelecek fırsatları kaçırmamaya çalışmanın daha doğru olacağını düşünüp söz konusu meselenin altını bir müddet oymamaya karar verdim.

Bu şekil söyleyince kulağa pek bir basit geliyor ama bu noktaya varana kadar, yüreğimde okyanusun gelgitleri gibi iniş çıkışlar olmuştu. K'nin hareketsiz haline bakıp buna çeşit çeşit manalar yüklüyordum.

Hanımefendi ve küçükhanımın tavırlarını gözlemleyerek gö-nüllerinden asıl geçenlerle uyuşuyor mu diye kuşkulandığım oluyordu. “İnsan denen varlığın göğsüne yerleştirilmiş o karmaşık cihaz, saatin ibreleri gibi kati ve yalansız, etrafındaki sayıları işaret eden bir şey olabilir mi ki?” diye kendime soruyordum. Velhasıl, işin bir orasından, bir burasından tuta tuta nihayet dinginliğe ulaşmıştım, bunu böyle biliniz lütfen. Aslına bakarsanız, burada dinginliğe ulaştım diye bir ifade kullanmak böyle bir durum için belki de uygun düşmeyebilir.

Bu arada okulumuz tekrar açıldı. Ders saatimizin aynı olduğu günlerde evden birlikte çıkıyorduk. Saatlerimiz uyarsa da birlikte dönüyorduk. Dışarıdan bakıldığında K ve ben, eskisine göre hiçbir şey değişmemişçesine samimiydik. Ama her birimizin de içten içe kendi meselelerimizi düşündüğümüze şüphe yok. Yolda olduğumuz bir gün K'yi yokladım. İlk sorduğum şey itirafıydı. Acaba sadece benimle mi sınırlı kalmıştı yoksa hanımefendi ya da küçükhanıma da ulaşmış mıydı?

Bundan sonra takip edeceğim stratejiyi K'nin bu soruya vereceği cevaba göre şekillendirmem gerektiğini düşünüyordum. K sırrını başka hiç kimseye açmadığını ifade etti. Vaziyetin tahmin ettiğim gibi olmasına içten içe sevindim. K'nin benden daha pişkin olduğunu biliyordum. Onun cesaretinin karşısında duramayacağımın da farkındaydım. Fakat diğer taraftan ona karşı garip bir güven duymaktaydım. Okul masrafları hususunda üvey ailesini üç yıl dolandırmış olsa da ona güvenim biraz olsun sarsılmamıştı. Bilakis, asıl bu sebeple kendisine güvenmiştim. Bu yüzden o kadar şüpheli olan benim bile, onun açık sözlerini içimden yalanlayasım gelmiyordu.

Tekrar kendisine dönüp içindeki bu aşkla ne yapacağını sordum. Bunun sadece bir itiraftan öteye gidip gitmeyeceğini ya da bu itirafın akabinde somut bir beklenti içinde olup olmadığını sormuştum. Ne var ki bu konuda ondan hiçbir cevap yoktu. Konuşmadan,

başı yerde yürüyordu sadece. “Hiçbir şey saklama benden. Her şeyi olduğu gibi anlat,” dedim. O ise saklayacak hiçbir şey olmadığına ısrar ediyordu. Gel gör ki benim öğrenmek istediğim noktalarda lütfedip tek kelimelik bir karşılık dahi vermiyordu. Yolda yürüyor olduğumuzdan, onu durdurup iyiden iyiye bir sorguya çekemezdim de. Sonunda onu kendi haline bırakıveriyordum.

40

Bir gün, uzun bir aradan sonra okulun kütüphanesine girmiştim. Geniş masanın bir ucunda, vücudumun yarısı pencereden gelen ışık huzmeleriyle aydınlanmış halde, oradan buradan getirip götürdüğüm yeni gelmiş yabancı dergilere bakıyordum. Danışman hocam ihtisas alanımla ilgili olarak bir konu üzerinde haftaya kadar araştırma yapmamı salık vermişti. Lakin bende gerekli malumat bulunmadığından, iki üç kere ödünç aldığım dergileri değiştirmem gerekmişti. En sonunda, nihayet ihtiyacım olan makaleyi bulmuş pür dikkat okuyordum. Derken, birdenbire geniş masanın öbür tarafından, kısık bir sesle biri bana seslendi. Hemen gözlerimi kaldırıncı orada dikilen K’yi gördüm. K belden yukarısını masanın üstüne doğru uzatarak yüzünü benimkine yaklaştırdı. Malumunuz üzere kütüphanede başkalarını rahatsız etmemek için yüksek sesle konuşulamayacağından K’nin yaptığı, herkesin yapacağı türden bir hareketti. Ne var ki o âna mahsus olmak üzere, bunda bir gariplik hissetmişim.

K kısık bir sesle, “Ders mi çalışıyorsun?” diye sordu. “Biraz araştırmam gereken bir şey var,” diye karşılık verdim. Buna rağmen K bakışlarını üstümden çekmiyordu. Aynı şekilde usulca, “Birlikte yürüyüşe çıkalım mı?” diye sordu. Ben de “Biraz beklersen olur,” dedim. K, “Bekliyorum,” diyerek hemen önümdeki boş sandalyeye oturdu. Ardından, dikkatim dağıldığından dergiyi okuyamaz olmuşum. Ne yandan bakılsa K içinde kim bilir ne niyetle bana danışmaya gelmiş gibi görünüyordu. Çaresiz, okumaya başladığım dergiyi bırakıp kalkmaya yeltendim. K sakın bir tavırla, “Bitirdin mi?” diye sordu.

“Bitmese de olur,” diye karşılık verip dergiyi iade eder etmez, K ile birlikte kütüphaneden çıktım.

Öyle gidecek belli bir yerimiz olmadığından, Tatsuokaçō'dan⁹⁴ İke no Hata'ya⁹⁵ çıkıp oradan da Ueno'daki parkın içine girdik. O sırada malum konuyu birden açiverdi. Genel olarak olayların gidişatı göz önüne alınırsa, K sırf bunun için beni tutup yürüyüşe götürmüş gibiydi. Lakin davranışlarından, en ufak bir somut ilerleme kaydetmediği anlaşıyordu. Ansızın bana dönüp, "Ne düşünüyorsun?" diye sormuştu. "Ne düşünüyorsun"dan kastı, bu şekilde aşkın kuyusuna düşmüş biri olarak onu nasıl gördüğümdü. Uzun lafın kısısı, şu anki hali hakkında benim bir değerlendirme yapmamı arzuluyordu.

Bu hususta, onda her zamankinden farklı olağanüstü bir halin varlığını kati bir surette teyit edebildiğimi düşündüm. Sık sık kendimi tekrarlıyorum ama o, fitratı gereği başkalarının beklentilerini umursayacak kadar zayıf karakterli biri değildi. Bir şeye inandı mı tek başına korkusuzca yolunda ilerleyecek azim ve cesarete sahip bir erkekti. Üvey aile vakasında bu özellik yürüğimin derinliklerinde iz bırakmış olduğundan, şimdiki garipliğin açıkça farkında olmam doğal bir sonuçtu.

K'ye dönüp bu sefer neden benim görüşüme ihtiyaç duyduğumu sorduğumda, o da görülmemiş derecede üzgün bir halde, "Doğrusu zayıf bir insan olmaktan utanç duyuyorum," dedi. Velhasıl, tereddütler içinde, kendini tanıyamaz hale geldiğinden benim tarafsız görüşüme başvurmaktan başka çıkar yolu kalmadığını söyledi. Beklemeksizin "tereddütler" ifadesini açmasını söyledim. "Daha ileri mi gitmeliyim, geri mi çekilmeliyim, işte bunda tereddüt ediyorum," diye açıkladı. Hemen bir adım öne geçerek, "Şayet geri çekileyim dersen, geri çekilebilecek misin ki?" diye sordum.

Burada, birden kelimeler ağzına diziliverdi. Sadece "Acı çekiyorum," diyebildi. Doğrusu yüzünün her bir köşesinde bu acı görünüyordu. Mesele küçükhanım olmasa, bu kuruyup çatlamış yüze merhamet yağmuru yağdırır gibi, ona kim bilir ne de güzel bir karşılık verirdim. Doğuştan böyle güzel bir şefkat hissine sahip bir insan olduğuma inanıyorum. Ne var ki o vakit ben, o ben değildim.

94 Günümüz Tokyo'su Bunkyo semtinde yer alan Yuşima Yonçöme civarı. (ç.n.)

95 Günümüz Tokyo'su Taitō semti İke no Hata'nın batı tarafı. (ç.n.)

K'ye karşı sanki başka bir dövüş ekolünden gelen rakibimmiş gibi gardımı almıştım. Gözlerimi, kalbimi, bedenimi, kısacası tüm mevcudiyetimi zerre kadar bir gedik olmaksızın hazır edip K'nin üstüne gidiyordum. Hiçbir suçu olmayan K, delik deşikten de öte, tüm kapıları ardına kadar açık dense mübalağa olmayacak derecede hazırlıksızdı. Sanki elinden muhafaza ettiği tahkimat haritasını almış da gözü önünde, rahatça göz gezdiriyor gibiydim.

K'nin idealleri ile gerçekler arasında gidip geldiği o ruh halini keşfedince, tüm dikkatimi onu tek vuruşta devirebilme noktasına yöneltmiştim. Ona bu zayıf yerinden saldırdım. Derhal ona karşı soğuk ve resmi bir tavır takındım. Bu elbette taktik icabıydı, lakin bu tavra karşılık gelecek derecede gergin olduğumdan, yaptığımı gülünç ya da utanç verici bulacak halde değildim. Evvela “Ruhunun tekâmülünü arzulamayan ahmaktır,” lafını savurdum. Bunlar, birlikte Bōshū seyahatine çıktığımızda K'nin bana karşı sarf ettiği sözlerdi. Onun ağzından çıkanları olduğu gibi ve aynı hitabette, ona geri fırlatmıştım. Lakin kesinlikle bir öğ değildi bu. İtiraf ediyorum ki öğ almaktan da öte zalimane bir niyetim vardı. K'nin önüne uzanmış aşk yolunu bir kelimeyle kapatmak istiyordum.

K, Şin tapınağında doğmuştu. Ancak ortaokul çağlarından itibaren öz ailesinin öğretilerine hiç yakın olmayan bir yöne meylenmişti. Mezhepsel farklardan pek anlamayan biri olarak böyle bir konuda konuşma hakkımın pek olmadığını kabul ediyorum ama kadın erkek ilişkileri⁹⁶ noktasında bunun böyle olduğunu düşünüyordum.

K önceden beri tekâmül kelimesini severdi. Bu kelimenin içinde “şehveti terk” manasının da bulunduğu kanısındaydım. Sonradan aşkı sorup daha da katı bir mana içerdiğini öğrenince şaşırılmıştım. “Yol” için her şeyini feda etmek K'nin birincil düsturu olduğundan, nefsin isteklerini kırma ve şehveti terk olmazsa olmaz olup şehvetten arınmış aşkın ta kendisi dahi “yol” için engel teşkil ediyordu. Kendi kendine geçindiği dönemde, K'den birçok kez bu görüşlerini duymuşluğum olmuştu. O zamanlardan itibaren

96 Burada Şinşū düsturlarına göre rahibin evlenebilirliği kastedilmektedir. (ç.n.)

aklımda hep küçükhanım olduğundan, bu coşkuyla, ona karşı çıkmaktan kendimi alamıyordum. Ben karşı çıkınca da onun yüzünde hep bir acıma ifadesi belirirdi. Bunun içinde şefkatten ziyade fazlasıyla bir aşağılama göze çarpardı.

İşte birlikte böyle bir geçmiş tecrübe ettiğimizden, “Ruhunun tekâmülünü arzulamayan ahmaktır,” sözü şüphesiz K için epeyce acı vericiydi. Fakat önceden de dediğim gibi ben bu tek cümleyle onun büyük zahmetlerle inşa ettiği geçmişini yerle bir etme niyetinde değildim. İster yolunda kemale ersin, ister başı göğe ersin benim içim fark etmezdi. Benim kaygım K’nin birden yaşam istikametini değiştirip benim çıkarlarımla çarpışmasıydı. Kısacası, sözlerim tamamen egoist temelliydi.

“Ruhunun tekâmülünü arzulamayan ahmaktır.” Aynı ifadeyi bir kez daha tekrarladım. Ardından da bu cümlemin K’nin üstünde bırakacağı etkiyi dikkatle gözledim.

“Ahmağım,” dedi K sonunda, “Ben bir ahmağım.”

K, öylece olduğu yerde duruyor, hareket etmiyordu. Gözleri yerdeydi. Sebepsiz ürperdim. O an K, bana düştüğü yerden kalkan bir hırsız gibi göründü. Bununla beraber sesinin fazlasıyla güçten yoksun olduğunu da fark etmiştim. Bakışlarından bir fikir almak istiyordum ama sonuna kadar yüzüme bakmadı. Derken, yavaş yavaş sessizce yürümeye başladık.

42

K ile yan yana yürürken içimden gizli gizli ağzından çıkacak bir sonraki kelimeyi bekliyordum. Pusuda bekliyordum desem daha yerinde olur sanırım.

O an için K’yi tuzağıma düşürmekte bir sakınca görmüyordum. Lakin aldığım eğitime mukabil bir vicdan sahibi olduğumdan, eğer birisi yanıma gelip de, “Sen korkağın tekisin!” diye tek bir laf fısıldayıverse, belki de o anda “Eyvah!” deyip kendime gelebilecektim. Eğer o kişi K olsaydı oracıkta yüzüm kızarıverirdi. Lakin K beni azarlamayacak kadar dürüst biriydi. Fazlasıyla saf ruhluydu. Fazlasıyla iyi huyluydu. Gözüm dönmüş gibi buna saygı göstermeyi

unutmuş, bilakis bunun üstüne gidiyordum. Bundan faydalanarak onu yere sermeye niyetlenmiştim.

Neden sonra K adımla seslenerek bana doğru baktı. Bu sefer ben duraksamıştım. Akabinde K de durdu. Nihayet o vakit K'nin gözlerini tam karşımda görebilmiştim. K'nin boyu benimkinden uzun olduğu için ona başımı kaldırarak bakmam gerekiyordu. Bu halimle karşısına masum bir koyunu almış bir kurt gibiydim.

“Bir daha bu konuda konuşmayalım,” demişti. Gözlerinde de sözlerinde de bir garip ıstırap vardı. Bir an nasıl karşılık vereceğimi bilemedim. Akabinde K, “Lütfen kes artık,” diye bu sefer yalvarır gibi bir tonda devam etti. O vakit ona zalimane bir cevap savurdum. Bir kurdun fırsatını bulunca kuzunun gırtlığına dişini geçirmesi gibiydi.

“Lütfen kes artıkmış, bunlar benim sözlerim değil ki. Evvelinde söyleyen sen değil misin bunları! Sen istiyorsan keserim kesmesine de sadece söylemeyi kesmek neye yarar! Sen kalbinde bunu kesmeye hazır olmadıktan sonra. Acaba ne yapacaksın o her zaman öne sürdüğün fikirlerini?”

Ben bunları söylerken, uzun boylu K, sanki kendiliğinden çöküp küçülüvermiş gibi geliyordu bana. Her zaman söylediğim gibi fevkalade inatçı biriydi; ancak diğer taraftan da başkalarından biraz daha dürüst olduğundan, kendi çelişkileri üzerine acımasızca eleştirilirse, muhakkak buna tepkisiz kalamayacak bir mizacı vardı. Halini görünce sonunda içim rahat etmişti. Derken birden, “Hazır olmak mı?” diye sordu. Sonra ben karşılık vermeden önce devam edip, “Hazır olmak... Olmayacak şey değil,” diye ekledi. Kendi kendine konuşur gibi bir haldeydi. Veyahut rüyasında konuşuyor gibi.

Bundan sonra hiçbir şey konuşmadan Koşıkava'daki pansiyonumuza doğru yürümeye koyulduk. Nispeten rüzgârsız bir gün olmakla birlikte, ne de olsa kış olduğundan, parkın içi ıssızdı. Bilhassa don vurunca yapraklarının yeşilliğini kaybetmiş sıralı sedir ağaçlarının kıvılcı kahverenginin, alacakaranlığın bastığı gökyüzüne doğru baş uzatışlarına dönüp bakarken, soğuk sırtımı ısıırıyormuş gibi hissediyordum. Akşamüstünün çöktüğü Hongōdai'den⁹⁷ ace-

97 Günümüz Tokyo'su Bunkyo semti sınırları içinde bir yer. (ç.n.)

le adımlarla hızlı hızlı geçerek, tekrar karşı yokuşu çıkmak üzere Koişikava vadisine indik. Ancak o vakit, nihayet paltomun içinde vücudumun ısındığını hissetmiştim.

Acele ettiğimizden olacak, dönüş yolunda hemen hemen hiç ağzımızı açmamıştık. Eve dönüp sofraya geçtiğimizde, hanımefendi neden geç kaldığımızı sordu. K'nin önerisiyle Ueno'ya gittiğimizi söyledim. Hanımefendi, “Bu soğukta mı?” diyerek hayretini gösterdi. Küçükhanım, “Ueno'da bir şey mi vardı?” diye sordu. Ben de “Hiçbir şey yoktu, sadece dolaştık biraz,” demekle yetindim. Normalde de ağzını pek açmayan K, her zamankinden de sessizdi. Hanımefendi laf atsa da küçükhanım gülümsese de yeterince karşılık vermiyordu. Yemeğini bir çırpıda silip süpürerek ben daha kalkmamışken odasına çekildi.

43

O sıralar uyanış, yeni hayat gibi sözler henüz sözcük dağarcığımızda yer almıyordu. Ancak K'nin geçmişini kolayca bir kenara atıp tüm benliğiyle yeni bir yöne koşmaması, modern insanın düşünce tarzından yoksun olduğu için değildi. Bir kenara atamayacak kadar değerli bir geçmişi vardı. O güne kadar bunun için yaşamıştı desem yalan olmaz. Bu sebeple, sadece aşk uğruna çılgınca ileri atılmaması aşkının sönük olduğunun ispatı sayılamazdı. Ne kadar şiddetli bir aşk ateşiyle yansa da akılsızca hareket edemezdi. Aklını başından alacak bir itici gücün ortaya çıkışına imkân verilmezse, K her hâlükârda duraksayıp geçmişine geri dönmek zorunda kalacaktı. Böylece, geçmişinin işaret ettiği yolda o güne kadar olduğu gibi yürümeye devam etmesi gerekecekti. Buna ilaveten, onda modern zaman insanında olmayan bir inatçılık ve sabır vardı. Bu iki husus hakkında, onun gönlünden geçenleri okumuş olmalıydım.

Ueno'dan döndüğümüz akşam benim için nispeten huzurlu bir akşam olmuştu. Odasına giden K'nin peşine takılıp masasının yanına oturuverdim. Akabinde bile bile havadan sudan sohbeti inatla sürdürdüm. Bundan rahatsız olmuş gibiydi. Gözlerimde az çok bir zaferin parıltısı olsa gerekti. Elbette sesimde de tatminkâr bir ton vardı. Bir müddet K ile birlikte ellerimi maltızda ısıttıktan

sonra, kendi odama geçtim. Başka konulara gelince hiçbir zaman ona rakip olamayan ben, o vakte mahsus, onun korkulacak biri olmadığına kendimi inandırmıştım.

Çok geçmeden derin bir uykuya daldım. Lakin birden adımın çağırılmasıyla gözlerim açıldı. Bir de baktım ki sürgülü kapı üç karış kadar aralanmış, orada K'nin siyah gölgesi dikilmekte. Ayrıca, odasından akşam olduğu gibi ışık geliyordu. Birden dünyanın değişmesiyle, bir müddet ağzımdan bir laf dahi çıkamamış, boş boş bu ışığa bakakalmıştım.

O an K, "Yattın mı artık?" diye sordu. K her zaman geç vakitlere kadar uyumayan biriydi. Siyah bir silüet gibi duran K'ye doğru, "Bir şey mi vardı?" diye sordum. K, "Önemli bir şey yok, ayakyolundan dönerken, acaba uyudun mu uyumadın mı diye bir sorayım dedim sadece," diye karşılık verdi. Gaz lambasını arkasında tuttuğundan yüzü gözü hiç mi hiç seçilmiyordu. Fakat sesi, her zamankinden de sakindi.

K, açtığı sürgülü kapıyı pat diye sıkıca kapattı. Odam hemen- cecik eski karanlığına büründü. Ben de tekrar o karanlık içinden huzurlu rüyalarım dönmeye umuduyla gözlerimi kapadım. Ondan sonrasını da hiç hatırlamıyorum.

Sabah olup da geceki olayı düşününce, bunda bir gariplik sezdim. "Hepsi bir rüya olmasın?" diye düşündüğüm dahi olmuştu. Akabinde yemek yerken K'ye sordum. K gerçekten sürgülü kapıyı açıp adımı çağırdığını söyledi. Niye böyle bir şey yaptığını sorunca da açık bir cevap vermiyordu.

Mesele soğuduktan sonra bu sefer o, "Son zamanlarda iyi uyuyabiliyor musun?" diye sormuştu. Bir tuhaf olmuştu.

O gün tam da derslerimiz aynı saatte başladığından, nihayet birlikte okula gidebilmiştik. Sabahtan beri aklım dün gecede olduğundan yol üstünde tekrar K'nin ağzını aradım. Lakin belli ki K beni tatmin edecek bir cevap vermeyecekti. "Yoksa geçen seferki mesele hakkında konuşmak istediğin bir şeyler mi vardı?" diyerek üsteledim.

K, "Yok öyle bir şey," diyerek sert bir şekilde kestirip attı. Bana, "Dün bu konu hakkında artık konuşmayalım dememiş miydin!"

demeye getiriyor gibi de gelmişti. K böyle durumlarda fevkalade kibirli biriydi. Birden aklıma gelen bu özelliğiyle bana geçen gün sarf ettiği o “hazır olmak” ifadesi arasında bir ilişki kurmuştum. Derken, o âna kadar umursamadığım bu iki kelime, tuhaf bir güçle zihnimi kurcalamaya başlamıştı.

44

K’nin kararlı mizacının gayet farkındaydım. Bu olaydaki kararsızlığını da oldukça iyi anlıyordum. Yani, onun umumi mizacını hakkıyla idrak etmekle birlikte istisnai durumlarını da yerli yerinde kavradığımdan emindim. Gel gör ki K’nin şu “hazır olmak” dediği şeyin defalarca zihnimi kurcalamasıyla bendeki bu eminlik giderek zayıflamış ve sonunda sallantılı bir hal almıştı. Bu seferki olay belki de onun için istisna değildir diye düşünmeye başladım. “Tüm şüphelerini, tasalarını ve ıstıraplarını bir çırpıda çözecek son bir çareyi içinde saklıyor olmasın?” diye bir şüpheye kapılmışım. Böyle farklı bir açıdan baktığımda, bu iki kelime şimdi beni birden şaşkına çeviriyordu. O an bu şaşkınlıkla birlikte, bir kere daha, K’nin ağzından çıkan bu “hazır olmak” ifadesini tarafsızca gözden geçirseydim, belki yine de daha iyi olurdu. Ne acı ki gözlerim kör olmuştu. Bu ifadeyi sadece K’nin küçükhanım konusunda ileri adım atacağına yormuştum. Hazır olmaktan kastının, kararlı mizacının aşk istikametinde ortaya çıkışı olabileceği yargısına hepten kendimi kaptırırvermişim.

Bir ses kulağıma benim de kendime göre son bir çareye başvurmam gerektiğini fısıldıyordu. Hemen bu sese kulak verip cesaretimi topladım. K’den önce ve ondan habersiz bir vakitte, işimi yürütmeyi kafama koymuştum. Sessizce fırsat kolluyordum. Fakat iki üç gün geçse de böyle bir fırsat elime geçmedi. K’nin de küçükhanımın da evde olmadığı bir ânı kollayarak hanımefendiye meseleyi açmayı düşünüyordum. Ancak biri yokken öbürünün ortalıkta olduğu günler birbirini kovalamakta, bir türlü “İşte şimdi!” dedirtecek bir müsait an gelmemekteydi. Huysuzlanmaya başlamıştım.

Bir hafta sonra, sonunda daha fazla dayanamayıp hasta olmuş numarası yaptım. Hanımefendi, küçükhanım ve bizzat K’nin beni

uyandırmaya çalışmalarını üstünkörü karşılıklarla geçiştirip saat onu geçene kadar yorganın altından çıkmadım. Hem K hem küçükhani gidip de evin içi sessizliğe büründüğü bir vakit, planladığım gibi yatakta dönmeye başladım. Yüzümü gören hanımefendi hemen neyim olduğunu sordu. “Yemeğini yatağına getiririm, sen biraz daha yatsan iyi olmaz mı?” diye tavsiyede bulundu.

Vücudumda bir rahatsızlık bulunmadığından hiç yatasım gelmiyordu. Yüzümü yıkayıp yemeğimi her zamanki gibi oturma odasında yedim. O an hanımefendi kuzinenin öbür tarafında bana hizmette bulunmuştu. Kahvaltı da öğle yemeği de denemeyecek o vakit elimde kâseyle, aklımda bir tek meseleyi ne şekilde açacağım konusu olduğundan dışarıdan gerçekten de kendini iyi hissetmeyen bir hasta gibi görünüyor olabileceğimi düşündüm.

Yemeğimi bitirdikten sonra bir sigara tüttürdüm. Ben kalkmadığımdan hanımefendi de kuzinenin yanından ayrılamıyordu. Hizmetçi kızı çağırıp sofrayı kaldırarak, güğüme su koyup, kuzinenin etrafının tozunu alarak bana ayak uyduruyordu. Hanımefendiye hususi bir işi olup olmadığını sordum. “Hayır,” diye cevap verdi. Bu sefer de o “Neden ki?” diye sordu. “Aslında konuşmak istediğim bir şey var,” dedim. Hanımefendi “Nedir peki?” deyip yüzüme baktı. Hanımefendinin bendekine tezat sakın bir hali olduğundan, söyleyeceklerim boğazıma dizilivermişti.

Çaresiz, bir müddet lafı ağzımda geveledikten sonra “K, son zamanlarda size bir şey demedi, değil mi?” diye sordum. Hanımefendi öyle bir şeyler hatırlamıyormuş gibi bir ifade takınıp, “Ne gibi?” diyerek buna soruyla karşılık verdi. Derken, benim cevabımdan önce, “Size bir şeyler mi dedi?” diyerek sorusunu sürdürdü.

45

K’nin yaptığı itirafı hanımefendiye aktarma niyetinde olmadığım için “Hayır,” deyiverdim, ardından da bu yalanımdan bizzat kendim rahatsız oldum. K’nin herhangi bir talebi olmadığından, meselenin onunla ilgili olmadığı şeklinde mecburi bir düzeltme yaptım. Hanımefendi “Öyle mi?” deyip lafın devamını beklemeye

koyuldu. Artık bu işi sonuca bağlamaktan başka çıkar yolu yoktu. Birden “Hanımefendi, lütfen küçükhanımı bana bahşediniz!” dedim. Hanımefendi, benim tahminler yürütüp durduğum kadar şaşırılmış bir ifade takınmamıştı ama buna rağmen, bir müddet karşılık veremez gibi görünmüş, konuşmadan yüzüme bakakalmıştı. Bir kere laf ağzımdan çıktığından artık ne kadar yüzüme baksa da mühim değildi. “Rica ediyorum, lütfen!” dedim. “Küçükhanımı bana eş olarak bağışlayın!” dedim.

Hanımefendi yaşını almış biri olarak bana nispeten oldukça sakın duruyordu. “Vereyim vermesine de çok acele olmadı mı bu?” diye sordu. Ben de hemen “Acele almak istiyorum,” diye karşılık verince gülümsedi. Ardından “İyice düşündün mü?” diye durumdan emin olmak istedi. Ben de söyleyişim ani olmakla beraber düşüncemin ani olmadığını hususunu güçlü ifadelerle açıkladım.

Bundan sonra da başka iki üç sorusu olmuştu ama bunları unuttum. Bir erkekte olduğu gibi dobra dobra bir yönü olan hanımefendi, sıradan bir kadından farklı olarak, böyle durumlarda kendisiyle gayet rahatça konuşulabilecek bir insandı. Ardından “Öyleyse, ben de verdim gitti. Tabii verdim gitti derken bunu bir şey bahşeder bir havada söylemiyorum. Asıl siz buyurun, alın onu. Malumunuz kendisi babasız, gariban bir kızdır,” diyerek kendisi bir ricada bulunan taraf olmuştu.

Konuşmamız basit ve de açık bir tarzda sonuca bağlanmıştı. En başından sonuna kadar yaklaşık bir on beş dakika geçmemiş olsa gerekti. Hanımefendi hiçbir şart koşmamıştı. “Akrabaların görüşünü almaya lüzum yok, sonradan kendilerini haberdar etsem fazlasıyla yeter,” dedi. “Söz konusu kişinin görüşünü teyit etmesek bile olur,” diye bir ifadesi oldu. Bilakis ben mektepli biri olarak, formalitelere bağlı olan taraf gibi duruyordum. Akrabalar bir yana, evvelden kendisiyle konuşup rızasını almanın izlenmesi gereken yol olacağına dikkat çekince hanımefendi, “Sen endişelenme. Kendisinin razı olmayacağı yere onu verecek değilim,” dedi.

Odama dönüp işin ağırlığına karşın böyle rahatça ilerleyişini düşününce, garip bir hisse kapıldım. “Gerçekten her şey yolunda mı acaba?” diye bir şüphenin sinsice zihnimin derinliklerine sokulduğu dahi oldu. Lakin genel olarak, geleceğimin böylece bir karara

bağlandığına dair bir kanı içime bir tazelik aşıliyordu.

Öğle sıralarında tekrar oturma odasına çıkıp hanımefendiye sabahki konuşmayı küçükhanıma ne zaman aktaracağını sordum. Hanımefendi, ben söylemesini istedikten sonra ne zaman olsa söyleyebileceği manasında bir şey demişti.

Böyle durumlarda, ne hikmetse, kendileri benden de erkekçe davrandığından, o raddede geri çekilmeye niyet etmiştim. Buna karşılık hanımefendi beni durdurup, “Eğer erken olmasını arzuluyorsanız, bugünden tezi yok, kendisi kurstan dönünce hemen konuşayım,” dedi. Ben de öylesinin daha uygun olacağını söyleyip tekrar odama döndüm. Ancak kendimi susup masamın başında oturmuş ikilinin fısır fısır konuşmalarını uzaktan dinler halde hayal edince, bir türlü olduğum yerde duramaz hale geliyordum. Sonunda şapkamı takıp evin önüne çıktım. Derken yokuşun aşağısında küçükhanımla karşılaştım. Hiçbir şeyden haberi olmayan küçükhanım beni görünce şaşırır mışa benziyordu. Şapkamı çıkarıp, “Hoş geldiniz!” deyince kendisi “Artık hastalığınız geçti mi?” diye şaşkın bir halde sordu. Ben de “Evet, geçti, geçti,” diye cevap verip hızlı hızlı Suidōbaşı⁹⁸ yönünde ilerledim.

46

Sarugakuçō’dan Jinbōcō Caddesi’ne çıkıp, oradan Ogavama-çi⁹⁹ tarafına döndüm. Bu muhitten geçişim hep sahaflara takılmak amacıyla olurdu ama o gün bir türlü elimin alıştığı kitaplara göz gezdiresim gelmiyordu. Yürürken durmadan evde olanları düşünüyordum. Aklımda hanımefendinin az önceki hali vardı. Ayrıca, eve dönmekte olan küçükhanımın hayali vardı. Yani sanki bu iki şey beni yürümeye itiyordu. Dahası zaman zaman yol ortasında farkında olmadan duraksadığım oluyordu. Derken, “Şimdi hanımefendi küçükhanımla konuşuyor olsa gerek,” diye düşündüm. Yine, bir zaman sonra, “Artık konuşmaları bitmiştir,” diye düşündüm.

⁹⁸ Kanda Nehri üzerine kurulu bir köprü ve bu köprünün çevresi. Günümüz Tokyo’su Suidōbaşı istasyonunun doğu tarafında halen bu köprü yer almaktadır. (ç.n.)

⁹⁹ Günümüz Tokyo’sunda Çiyoda semti sınırları içinde kalan yerler. (ç.n.)

Nihayet Mansei¹⁰⁰ köprüsünden geçip Myōjin¹⁰¹ yokuşunu çıkarak Hongōdai'ya gelmiş, oradan da Kiku¹⁰² yokuşunu inerek Koişikava Vadisi'ne varmışım. Bu üç semt etrafında dolanarak yamuk bir daire çizdiğim de söylenebilir ki bu uzun yürüyüşüm sırasında K hemen hemen hiç aklıma gelmemişti. Şimdi, o zamanki halimi düşünerek “Neden?” diye sorduğumda hiçbir cevap bulamıyorum. Yalnızca garip buluyorum bunu. Gönlüm K'yi unutacak kadar heyecana tutulmuştu denebilir tabii ama vicdanımın buna müsaade etmemesi gerekmez miydi ki?

K'ye yönelik vicdanımın geri dönüşü ancak eve dönüp, kafesli kapıyı açıp da eşikten misafir odasına geçerken, yani her zamanki gibi K'nin odasının önünden geçtiğim o an olmuştu. Her zamanki gibi masasında kitap okuyordu ve yine her zamanki gibi bakışlarını kitaplardan ayırıp bana yöneltti. Lakin her zaman olduğu gibi “Geldin demek,” dememişti. “İyileştin mi artık? Doktora mı gittin yoksa?” diye sordu. O an önünde diz çökerek özür dileyişim geldi.

Dahası, içimdeki bu dürtü hiç de öyle zayıf bir his değildi. Şayet K ve ben ıssız bir alanın orta yerinde tek başımıza olsaydık, mutlaka vicdanımın sesine kulak verir ve ondan özür dilerdim diye düşünüyorum. Ne var ki ortamda başkaları da vardı. İşte bu sebeple o doğal halimi oracıkta kaybettim ve ne yazık ki bir daha da sonsuza kadar geri getiremedim.

Akşam yemeğinde K ile yüz yüze geldik. Hiçbir şeyden haberi olmayan K, kendi haline gömülmüş bir vaziyetteydi ve bana karşı en ufak bir kuşkulu bakışı olmamıştı. Hiçbir şeyden haberi olmayan hanımefendi ise her zamankinden mutlu görünüyordu. Sadece ben her şeyi biliyordum.

Ağzımdaki lokmalar sanki kurşun gibiydi. O gün, küçükhanım her zamanki gibi herkesle birlikte sofranın başına geçmemişti. Hanımefendi çağırınca yan odadan, “Geliyorum,” demişti sadece. Bu, K'nin kulağına garip gelmişti.

100 Günümüz Tokyo'sunun Çiyoda semtinde Akihabara istasyonunun batısında halen yer alan, Kanda Nehri üzerine inşa edilmiş köprü. (ç.n.)

101 Kanda-Myōjin'in (Çiyoda semti) yakınında yer alan yokuş. (ç.n.)

102 Günümüz Tokyo'sunda Bunkyo semti Hongō bölgesinde yer alan bir yokuş. (ç.n.)

Sonunda, “Nesi var acaba?” diye sordu. Hanımefendi “Herhalde utanıyor olsa gerek,” diyerek benim yüzüme baktı. K daha da şaşırılmış bir halde, “Neden utanıyormuş ki?” diye üsteledi. Hanımefendi hafif bir tebessümle yüzüme baktı.

Sofraya oturduğumdan beri hanımefendinin yüz ifadelerinden hareketle, bu işin varacağı yeri kestiriyordum. Ancak K’ye izahat amacıyla, benim önümde her şeyin olduğu gibi anlatılması dayanılmaz bir şey olacaktı.

Hanımefendi bu kadarını yapmakta mahzur görmeyecek biri olduğundan soğuk terler döküyordum. Neyse ki K, eski sakın haline geri döndü. Her zamankine göre keyfi bir hayli yerinde olan hanımefendi de nihayetinde konuşmasını korktuğum noktaya kadar sürdürmemişti. Rahat bir nefes alıp odama döndüm. Fakat ondan sonra K’ye karşı takınacağım tavrın nasıl olacağını düşünmem icap ediyordu. Kafamda çeşit çeşit mazeretler uyduruyordum. K’nin karşısına çıkarabilecek hiçbir mazeret bulamadım.

Korkağın teki olan ben, kendimi K’ye izah etmek istemez hale gelmiştim.

47

Bu halde iki üç gün geçirdim. Bu iki üç gün içinde K’ye yönelik sonu gelmez bir telaşın göğsümü dağladığını söylemeye bile gerek yok. Artık bir an önce bir şeyler yapmazsam ona karşı büyük ayıp olacaktı. Dahası, hanımefendinin tavırları, küçükhanımın davranışları mütemadiyen, haddinden fazla göze battığından, daha da acı duyuyordum. Erkeklerdekine benzer bir mizacı kendinde barındıran hanımefendinin, her an sofraya başında K’ye meseleyi açması işten bile değildi. O günden sonra küçükhanımın bana karşı göze çarpar bir şekilde çekingen hallerinin de K’nin gönlüne şüphe tohumları serpmeyeceğine garanti yoktu. Ne yapıp edip K’ye benimle bu aile arasında kurulmuş olan yeni ilişkiyi açıklamam gerektiği bir pozisyondaydım.

Başka çıkar yolu olmadığından, “Hanımefendiden bir ara (elbette benim olmadığım bir vakitte) K’ye durumu anlatmasını rica

etsem mi?” diye düşündüm. Lakin her şey olduğu gibi ilan edildikten sonra ha doğrudan ha dolaylı edilmiş, haysiyet açısından bir fark olmazdı. Hanımefendiden bir hikâye uydurmasını istesem, bu sefer de hanımefendi bunun sebebini sorgulayacaktı muhakkak. Şayet, hanımefendiye her şeyi anlatıp yardım isteyecek olursam, zayıf noktalarımı sevdiğim insanın ve annesinin gözleri önüne kendi rızamla sermek zorunda kalacaktım. Ciddi karakterli biri olarak böyle bir şeyin geleceğe yönelik güvenilirliğime etkisi olur diye düşünmekten kendimi alamıyordum. Daha evlenmeden önce âşğının güvenini bir zerre kadar olsun yitirmek, benim için dayanılmaz bir üzüntü olurdu.

Kısacası, dürüst bir yolda yürüme niyetindeyken, sonunda ayağı kaymış bir aptaldım. Bir başka deyişle de sinsinin tekiydim. O an için bunun farkında olan, bir ben vardım bir de Tanrı. Ancak kendimi doğrultup tekrar ileriye doğru adım atmak için evvela etrafımdaki insanlara az önce ayağımın kaydığını ilan etmem gerekmesi gibi bir ikilemin içine düşmüştüm. Ayağımın kaydığını sonuna kadar saklamak istiyordum. Ama aynı zamanda öne doğru adım atmaktan bir türlü kurtulamıyordum. Bu sıkıntılı durumda sıkışıp kalmıştım.

Beş altı gün geçmişti ki hanımefendi birdenbire bana, “O meseleden K’ye bahsettin mi?” diye sordu. “Henüz bahsetmedim,” diye karşılık verdim. Ardından hanımefendi, “Neden bahsetmedin ki?” diye üsteledi. Bu soru karşısında donakalmıştım. Hanımefendinin beni sarsan o anki sözlerini şimdi dahi unutmuş değilim. “Demek o yüzden ben söyleyince şaşırdı. Seninki de küçük bir kabahat değil, normalde aranız o kadar iyiymen, susup hiçbir şey yokmuş gibi yaptın demek.”

Hanımefendiye “K, bunu duyunca bir şeyler söyledi mi?” diye sordum.

Hanımefendi, “Hususi bir şey söylemedi,” dedi. Ancak daha ileri gidip kendisinden daha ayrıntılı bir malumat almam gerekiyordu. Hanımefendinin zaten bir şeyler gizlemeye niyeti yoktu. Öyle önemli bir şey yok diye diye K’nin o anki halini anlattı.

Hanımefendinin anlattıkları genel olarak düşünülecek olursa, K bu son darbeyi mümkün olduğunca sakın karşılamıştı. K’nin

küçükhanım ve benim aramda kurulmuş yeni ilişkiye dair, başta “Öyle mi?” diye tek bir ifadesi olmuş. Lakin hanımefendi, “Senin de mutlu olman gerekir,” deyince, ilk kez hanımefendinin yüzüne bakıp, “Tebrik ederim,” diyerek kalkmış.

Sonra, oturma odasının sürgülü kapısını açacakken tekrar hanımefendiye dönüp, “Evlilik ne zaman olacak?” diye sormuş. “Bir şeyler hediye etmek isterdim ama param olmadığı için edemeyeceğim,” demiş. Hanımefendinin önünde oturmakta olan ben, bunları duyduğumda yüreğim parçalanırcasına bir acı hissetmişim.

48

Tahminlerime göre hanımefendinin K ile konuşmasından bu yana iki günden fazla geçmişti. Bu süre zarfında K’nin bana karşı tavırlarında en ufak bir değişiklik olmadığından, olanların hiç farkına varamamıştım. Görünüşte olsa dahi, tavırlarındaki bu umursamazlık hayran olunmayı hak ediyordu. Kafamda onunla kendimi yan yana koyduğumda o benden fazlasıyla âlâ duruyordu. “Taktilte kazansam da insaniyette kaybettim,” şeklinde bir hissiyatla gönlüm alabora oluyordu. O sıralar, “Muhakkak K beni küçük görüyor olacak,” diye düşününce yüzüm kızarıyordu. Lakin bu vakitten sonra K’nin önüne çıkıp da yüzüme kara çaldırmak gururuma büyük bir acı verecekti.

Harekete geçsem mi geçmesem mi derken, sonunda ertesi güne kadar beklemeye karar verişim cumartesi akşamı olmuştu. Gel gör ki K o akşam intihar etmiş ve ölmüştü. Şimdi dahi o sahneyi düşününce dehşete kapılıyorum.

Her zaman yastığı doğuya çevirip yatarken, o akşamlik döşegimi yastık batıya gelecek şekilde serişim de belki kaderin bir cilvesiydi. Başucumda esen soğuk rüzgârla birden gözlerim açıldı. Bir de baktım ki K’nin odasıyla benim odamı ayıran ve her zaman kapalı olan sürgülü kapı geçen akşamki kadar aralı. Lakin o zamanki gibi K’nin siyah silueti orada durmuyordu. Bir şeyler sezmişçesine, yatağa dirseğimi dayayıp doğrularak K’nin odasına iyice bir göz attım. Gaz lambasının loş ışığı odaya yayılmıştı. Döşegi de seriliydi.

Ancak yorganı geri toplanmış gibi kenarda katlı halde duruyordu. Ve K'nin kendisi de karşı tarafa yüzükoyun kapaklanmıştı.

“Hey!” diye seslendim ama hiçbir karşılık gelmedi. “Hey! Bir şey mi oldu?” diye tekrar K'ye seslendim. Buna rağmen K'nin vücudu hiç hareket etmiyordu. Hemen ayağa kalkıp eşige kadar gittim. Oradan gaz lambasının loş ışığında K'nin odasının vaziyetine göz attım.

O anki ilk hislerim, K'nin ansızın yaptığı aşk itirafını dinlerken duyduğum hissin aynısıydı. Odasının içine bakar bakmaz, gözlerim sanki camdan yapılmış takma bir gözmüş gibi hareket etme kabiliyetini yitirmişti. Kazık gibi kalakalmıştım. Bu hal üstümden sert bir rüzgâr gibi geçtikten sonra “Eyvah!” dedim. “Artık geriye dönüş yok,” diyen siyah bir ışık, bir anda tüm istikbalimi çizip geçerek yanı başımda serili duran bütün hayatımı aydınlatmıştı.

Ardından tir tir titremeye başladım. Yine de kendimi tümünden unutabilmiş değildim. Hemen masanın üstüne bırakılmış mektup gözüme ilişti. Tahmin ettiğim gibi bana hitaben yazılmıştı. Zarfı delirmiş gibi açtım. Ama içinde tahmin ettiğim türden hiçbir şey yazmıyordu. “Bana yönelik nasıl da acı verici sitemkâr sözler ardı ardına diziliyordur,” diye tahmin yürütmektedirdim. “Ve bunlar hanımefendi ve küçükhanımın gözüne gözüdürse kim bilir ne kadar da aşağılanırım,” diye de bir korkum vardı. Şöyle bir göz atmış olmakla öncelikle kurtulduğumu anlamıştım. Muhakkak ki kurtulan itibarım olmuştu ve o an itibar benim için gayet önemli bir mevhumdu.

Mektubun basit bir içeriği vardı. Dahası, nispeten mecaziydi. Amaçsız ve kararsız olup istikbale dair hiçbir beklentisi kalmadığından ötürü intihar ettiğini söylüyordu. Ardından da şimdiye kadar üstünde çok zahmetim olduğuna dair gayet sade bir şükran ifadesi iliştiirmişti. Zahmet demişken, cenaze işlerini de benden rica ettiğine dair sözler de vardı. Hanımefendiye rahatsızlık vermekle saygısızlık ettiğine dair onun adına kendisinden özür dilememi istediği de yazmaktaydı. Memleketine bilgilendirmeyi benim yapmama dair bir talep de mevcuttu. Gerekli hususların tamamından birer cümleyle bahsetmişken sadece küçükhanımın adı hiçbir yerde geçmiyordu. Sonuna kadar okuyunca, K'nin bundan bilerek

kaçındığını fark ettim. Ancak içimi en fazla burkan şey, en sonda tükenmekte olan mürekkebiyle, “Çok daha erkenden ölmem gerekirken neden şimdiye kadar yaşadım ki?” anlamındaki cümlesi olmuştı.

Titreyen ellerimle mektubu katlayıp tekrar zarfın içine koydum. Özellikle göze çarpacak bir şekilde, mektubu başta olduğu gibi masanın üstüne koydum. Derken, arkamı dönünce, sürgülü kapıya sıçramış kanı gördüm.

49

Birden K'nin başını kucaklarcasına iki elimle hafifçe kaldırdım. Ölü yüzüne bir kerecik bakmak istemiştım. Fakat yüzüne böyle aşağıdan bakar bakmaz ellerimi geri çektim. Sadece ürperdiğimden değil. Kafası bana pek bir ağır gelmişti. Yukarıdan, az önce dokunduğum soğuk kulaklarıyla her zaman aynı kalmış iki numara sık saçlarına bir müddet baktım. Azıcık da olsa ağlayasım gelmedi.

Sadece korkuyordum. Bu korku, gözümün önündeki manzaranın hissiyatıma tesir edişinden meydana gelen bayağı bir korkudan ibaret değildi sadece. Birdenbire buz kesilmiş olan bu arkadaşımın eliyle çizilen kaderimin korkusuydu derinden hissettiğim.

Ne yapacağımı bilemez halde tekrar odama döndüm. On arşınlık odamda fıldır fıldır dolanmaya başladım. Beynim sebepsiz yere de olsa o anlık “Böyle durmadan hareket et,” diye bana emre diyordu. “Bir şeyler yapmalıyım,” diye düşündüm. Bir yandan da “Artık yapacak hiçbir şey yok,” diye düşünüyordum. Odada öylece dönmekten kendimi alamıyordum. Kafesin içine konmuş bir ayının yapacağı gibi.

Gidip hanımefendiyi uyandırmak zaman zaman aklımdan geçiyordu. Fakat bir kadına böylesine korkunç bir hali göstermenin kötü olacağına dair bir hissiyat hemen bana engel oldu. Hanımefendi bir yana küçükhanımı katiyen dehşete düşürmemem gerektiğini söyleyen gayet kuvvetli bir hissin tesiri altındaydım. Yine oda da dönmeye başladım.

Neden sonra odamın gaz lambasını yaktım. Ardından, peşi

sıra saate bakıp durdum. O zamanki akrep ve yelkovan ne de yavaş ilerliyordu. Tam olarak ne zaman uyandım bilemiyorum ama şu kesin ki günün ağarması an meselesiydi.

Fıldır fıldır dönerek günün ağarmasını iple çektiğim o gün, sonsuza dek sürececek karanlık bir gecenin düşüncesiyle kıvranıyordum.

Saat sekizden önce kalkmak âdetimizdi. Okulum çoğu kez sevizde başladığından derse yetişmek için böyle olması gerekiyordu. Hizmetçi kız da bu sebeple saat altı civarı kalkıyordu. Fakat o gün henüz saat altı olmadan hizmetçi kızı uyandırmaya gittim. Derken hanımefendi o günün pazar olduğunu söyleyerek beni uyardı.

Hanımefendi ayak sesimden uyanmıştı. Eğer uyumuyorsa kısa bir süreliğine odama gelmesini rica ettim. Geceliğinin üstüne günlük haorisini alarak ardımdan geldi.

Odama girer girmez o âna kadar açık duran sürgülü kapıyı derhal kapattım. Ardından alçak bir sesle, “Felaket bir şey oldu,” dedim. Hanımefendi ne olduğunu sordu. Ben de çenemle yan odayı işaret eder gibi yaparak, “Sakın dehşete kapılmayın,” dedim. Hanımefendinin benzi sararmıştı.

“Hanımefendi, K intihar etti,” dedim. Hanımefendi oturduğu yerde kalakalmışçasına susmuş öylece yüzüme bakıyordu. O vakit hanımefendinin önünde dizlerimin üstüne çöktüm. “Bağışlayın. Benim suçum. Size de küçükhanıma da çok ayıp oldu,” diye kendisinden özür diledim. Hanımefendiyle karşılaşana kadar böyle sözleri ağzıma almak hiç mi hiç niyetimde yoktu. Ne var ki hanımefendinin yüzünü görünce birden kendim de anlamadığım bir tarzda böyle konuşmuştum. K’den özür dileyememiş olan benim hanımefendi ve küçükhanımdan böyle özür dilemek durumunda olduğumu farz ediniz.

Yani, doğal yanımla, her zamanki halimden sıyrılarak, günahının affedilmesini dilemişti. Hanımefendinin sözlerimi böyle derin bir manayı içerir şekilde algılamaması benim için bir şanstı. Sararmış bir yüzle, “Nereden bilecektin ki böyle olacağını?” diyerek beni teselli etmeye çalıştı. Fakat yüzünde, oraya kazınmışçasına duran şaşkınlık ve korkunun çizgileri okunuyordu.

Hanımefendiye acısam da daha az önce kapattığım sürgülü kapıyı kalkıp tekrar açtım. K'nin lambasının yağı bitmiş olacak ki odanın içi hemen hemen karanlıktı. Aldığım lamba elimde, geri dönüp girişte durdum ve hanımefendiyi bekledim. Hanımefendi arkama saklanmış bir halde beş arşınlık odanın içini süzdü. Ne var ki girmeye yeltenmiyordu. Orada öylece durup bana “amadoyu aç-ver,” dedi. Bundan sonrasında hanımefendi, bir asker eşine yaraşır bir şekilde duruma hâkim olmuştu. Ben doktora gittim. Akabinde polise de gittim. Lakin tümüne hanımefendinin emriyle gitmiştim. Hanımefendi gerekli işlemler tamam olmadan bir kişiyi dahi odaya sokmadı.

K küçük bir bıçakla şah damarını kesip hemencecik ölüvermişti. Başka hiçbir yara izi yoktu. Bir rüya misali alacakaranlıkta gördüğüm karakami¹⁰³ üstündeki kanın, ensesinden bir çırpıda fışkırdığını anladım. Gün ışığında bu izi açık bir şekilde tekrar gözlemledim ve insanoğlunun kanındaki kuvvet karşısında hayretler içinde kaldım.

Hanımefendi ve ben elimizden geldiği kadar bir el çabukluğu ve gayretle K'nin odasını temizledik. Şükür ki kanın büyük bölümünü yorgan emmişti ve hasırların o kadar lekelenmeden durumu atlatması, işleri kolaylaştırmıştı. İkimiz, K'nin cesedini benim odama götürdük, yan yatırarak normalde olduğu gibi bir yatış pozisyonuna getirdik. Bunun ardından ben ailesine bir telgraf çekmeye gittim.

Döndüğümde K'nin başucuna tütsüler çoktan dizilmişti. Odaya girince Budist havası estiren bir duman ciğerlerimi doldurmuşken, bu dumanlar ortasında oturmuş iki kadını seçebilmişim. Önceki geceden beri küçükhanımı ilk defa görüyordum. Ağlıyordu. Hanımefendinin de gözleri kızarmıştı.

Olay gerçekleştiğinden beri ağlamayı unutmuş olan ben, o vakit nihayet kendimi hüznün dolu duygular içine bırakabilmişim. İçim bu hüznün sayesinde nasıl rahatladı anlatamam. İstirap ve

103 Japon sürgülü kapısına (fusuma) yerleştirilen işlenmiş bir kâğıt türü. (ç.n.)

korku içinde boğulmuş yüreğime bir damla olsun ferahlık bahşeden işte bu hüznün olmuştu.

Konuşmadan ikisinin yanına oturdum. Hanımefendi benim de tütsü adamamı istedi. Bir tütsü adayıp tekrar konuşmadan oturdum. Küçükhanım bana hiçbir şey söylemedi. Ara sıra hanımefendiyle bir iki kelime laflaştıkları oluyordu ama bunlar sadece yapılacak işlerle ilgiliydi. Küçükhanımda henüz K'nin yaşamı hakkında konuşabilecek bir dinginlik hasıl olmamıştı. Her şeye rağmen, iyi ki dün geceki o müthiş vaziyeti görmeden bu iş halloldu diye içimden geçirdim. Genç ve güzel birine korkunç şeyler gösterince, bana o canım güzellik bunun yüzünden bozulacakmış gibi geliyor, bundan korkuyordum. Korkularıyla tüylerimin diken diken olduğu anlar dahi, bu düşüncemi bir kenara bırakıp hareket edememiştim. Bu, o sıralar gönlümü güzelim bir çiçeği suçsuz yere durup dururken harap etmekle aynı derecede bir rahatsızlığa gark ederdi.

Memleketten K'nin babası ile abisi geldiklerinde, kendilerine K'nin küllerinin nereye gömülmesi gerektiği hakkındaki görüşümü belirttim. Kendisi sağken sık sık birlikte Zōşigaya'ya yürüyüşe giderdik. Burası K'nin pek bir hoşuna giderdi. Ben de yarı şaka, "O kadar seviyorsan ölünce seni buraya gömeyim," diye söz verdiğimi hatırlıyordum. "Şimdi söz verdiğim gibi K'yi Zōşigaya'ya defnetmem ne kadar ahlaki olacaktı ki?" diye kendim de düşünmekteydim.

Lakin yaşadığımız müddetçe K'nin mezarı başında diz çöküp her ay kendisinden mütemadiyen nedamet dilemek istiyordum. O zamana kadar halini sormadıkları K'yle benim ilgilenmiş olmama saygılarının da bunda payı olsa gerek ki K'nin babası ve abisi sözümü dinlemişti.

51

K'nin cenaze töreninden dönerken arkadaşlarımdan birinin, "K neden intihar etti acaba?" şeklindeki sorusuyla karşılaştım. Olay vaki olalı beri sayısız defa bu sorunun ıstırabını çekmiştim. Hanımefendi de küçükhanım da, memleketten çıkıp gelen K'nin baba ve abisi de, bilgilendirdiğimiz tanıdıklar da ve hatta K'yle hiç-

bir alakası olmayan gazeteciler dahi aynı tarz bir soruyu yüzüme yapıştırmadan edememişlerdi. Vicdanım her bir soruyla delik deşik şişlenerek acı çekiyordu. Bu soruların ardında “Derhal öldürenin sen olduğunu itiraf et,” diyen bir ses duyuyordum.

Kim olursa olsun cevabım aynıydı. Sadece K’nin bana hitaben yazdığı mektubu tekrarlıyor, bundan başka tek kelime dahi eklemiyordum. Dönüşte aynı soruyu yöneltip aynı cevabı alan K’nin bir arkadaşı cebinden bir gazete çıkarıp bana gösterdi. Yürümeye devam ederken bu kişinin işaret ettiği yeri okudum. K’nin baba ve abisinin hışmına uğramakla birlikte dünyaya karşı karamsar bir görüş beslemeye başlayıp intihara sürüklendiği yazıyordu.

Hiçbir şey söylemeden bu gazeteyi katlayıp geri verdim. Arkadaşım bundan başka bir gazetede K’nin aklını yitirerek intihar ettiğinin yazdığını haber verdi. Meşguliyetten gazete okuyacak boşluk bulamamam sebebiyle yeterli bilgim olmamakla birlikte bu konu gün boyunca içten içe kafama takılmıştı. Her şeyden önce ev halkına zararı dokunacak bir yazının yayımlanmasından korkuyordum. Hele hele küçükhanımın bu olaya adının dahi karışmasına tahammül edemezdim. Bu arkadaşıma başka bir şeyler yazıp yazmadığını sordum. Arkadaşım da gözüne çarpan haberlerin bu ikisinden ibaret olduğu cevabını verdi.

Şimdiki evime taşınmam bundan kısa bir süre sonrasına denk gelir. Hem hanımefendinin hem de küçükhanımın artık o evde yaşamak istememeleriyle birlikte, benim için de o gece olanları her akşam tekrar hatırlamak bir ıstırap olacağından, görüş birliğiyle taşınmaya karar verdik.

Taşındıktan iki ay kadar sonra kazasız belasız mezun oldum. Mezuniyetimden sonra yarım yıl geçmeden de nihayet küçükhanımla evlendim. Dışarıdan bakıldığında her şey beklendiği gibi gittiğinden, buna kutlu bir olay demek icap ediyor. Hanımefendi de küçükhanım da ziyadesiyle mutlu gözüküyorlardı. Ben de mutluydum. Ne var ki mutluluğumun üstü kara bir bulutla örtülüydü. Bana bu mutluluk sonunda acı bir kadere giden fitilin ucu gibi geliyordu.

Evlendikten sonra küçükhanım (artık “eşim” diyeceğim), yani eşim, nereden aklına geldiyse, “İkimiz K’nin mezarını ziyarete

gidelim,” dedi. Buna sebepsizce şaşırıp kaldım. “Niçin birdenbire böyle bir şey aklına geldi ki?” diye sordum. O da, “İkimiz mezarını ziyarete gidersek belki K buna sevinir,” dedi. Hiçbir şeyden haberi olmayan eşimin yüzüne dik dik bakarken, “Nedir bu takındığın ifade?” diye sormasıyla kendimi toplayabilmişim.

Eşimin istediği gibi ikimiz Zōşigaya’ya gittik. K’nin yeni mezarını su dökerek yıkadım. Eşim de önüne tütsüyle çiçek koydu. İkimiz başımızı eğip ellerimizi kavuşturduk. Eşim, muhtemelen nihayet benimle evlendiğini K’ye gösterip onu mutlu etmek istemiş olmalıydı. Ben ise sadece içimden “Benim suçum,” diye tekrarlamaktaydım.

Derken eşim, K’nin mezarını okşayarak güzel olmuş diye teveccühte bulundu. Pek öyle ahım şahım bir mezar değildi; lakin bizzat kendim taşçıya gidip başında durduğum için eşim bilhassa böyle konuşmuş olsa gerekti. Bir bu yeni mezarı, bir yeni eşimi, bir de toprağın altına gömülü K’nin beyaz kemiklerini düşünüp kendimi kaderin küfrünü yemiş gibi hissetmekten alamadım. Ondan sonra asla eşimle birlikte K’nin kabrini ziyaret etmemeye karar verdim.

52

Merhum arkadaşşıma yönelik hislerim hep devam etti. Doğrusu en başından beri de bundan korkuyordum. Yıllardır beklediğim evliliğimin törenini dahi huzursuz bir halde geçirdim desem yeridir. Lakin kendi akıbetimin ne olacağını kendim dahi bilmediğimden, belki de bu olay ruhumu yenileyip içine gireceğim yeni bir hayatın eşiği olabilir diye düşünmüştüm. Gel gör ki nihayetinde kocası olarak sabah akşam eşimin yüzünü görmekle bu boş umutlarım da acımasız gerçeklerin elinde un ufak oluvermişti. Eşimle yüz yüze geldiğim an birden K’nin korkusu beni sarıyordu. Yani, eşim aramıza girerek K ve beni her yerde ayrılmamak üzere birbirimize bağlıyordu. Eşimde hiçbir kusur görmemekle birlikte, sadece bu husus yüzünden ondan uzaklaşıyordum. Akabinde de o hemen gönlünde bunu seziyordu. Seziyordu sezmesine ama nede-nini bilemiyordu. Zaman zaman “Neden böyle düşüncelisin, bende

hoşuna gitmeyen bir şey mi var?” şeklinde eşimin sorgulamalarıyla karşılaştım. Gülüp geçiştirebilirim bir sorun olmuyordu fakat kimi zaman eşim sinirlerine hâkim olamıyordu. “Benden nefret ediyor olmasın?”, “Muhakkak benden gizlediğiniz bir şey var,” diye azarlarını ıstıtmekten kurtulamıyordum. Bu her oluşunda acı çekiyordum.

Çoğu kez her şeyin olduğu gibi eşime açıklanmak üzere dilimin ucuna geldiği oldu. Ne var ki gel zaman git zaman, benden hariç bir güç sebepsizce gelip üstüme çöküyordu. Sen beni anladığın için açıklamaya gerek olmadığını düşünsem de anlatmam icap ettiğinden anlatıyorum. O sıralar ben de eşim karşısında hiç de onurumu yüceltme niyetinde değildim. Şayet merhum arkadaşımaya yöneldiğim gibi bir temiz yüreklilikle, eşimin önünde nedamet dilesem, eşimin sevinç gözyaşları dahi dökerek suçumu affedeceğine şüphe yoktu. Böyle bir şeyi bilakis yapmayışımın bir kâr zarar hesabından olduğu düşünülemez. Ben sadece eşimin hatıralarında kara bir nokta bırakmaya kıyamadığımdan sırrımı ona açmadım. Bunu böyle bil ki bembeyaz bir şeyin üstüne bir damla mürekkebi dahi zalimce sıçratmak benim için fevkalade büyük bir acı olacaktı.

Aradan bir yıl geçse de K'yi unutamamış gönlüm sürekli huzursuzdu. Bu huzursuzluğu defetmek için var gücümle kitapların içine gömüldüm. Ateşli bir arzuyla ders çalışmaya başladım ve bunun semeresini dünyaya alenen ilan edeceğim günün gelmesini bekledim. Ne var ki zoraki bir hedef uydurup zorla bu hedefe ulaşılacak günü beklemek nafîle olacağından bu, rahatlık vermiyordu. Ne yapsam da kendimi kitaplara veremez oldum. Yine kollarım bağlı, kenarda dünyanın halini seyre dalmıştım. Eşim, bunu günlük geçim derdim olmadığından gönlümde atalet oluştuğuna yoruyor gibiydi. Eşimin evinde ana kız iki kişi oturduğu halde şöyle böyle geçinecek kadar mal varlıkları olduğu gibi ben de bir iş aramasam bile bir mahzuru olmayacak bir vaziyette olduğumdan, böyle düşünmesi gayet kabul edilebilirdi. Şüphesiz bu hal beni bir nebze şımartmış olmalıydı. Lakin faal olmamamın ana sebebinin bununla katiyen alakası yoktu. Amcam tarafından aldatıldığım sıralar başkalarına güven olmayacağını bütünüyle hissetmiş olduğuma şüphe yok ama başkalarını kötü görmekle birlikte hâlâ düzgün

biri olduğumu sanıyordum. Âlemin hali ne olursa olsun, içimde bir yerlerde şahsımın güzide bir insan olduğuna dair bir inanç vardı. Bu inancın K'nin yüzünden külliyen yıkılmasıyla, benim de o amcamdan farksız biri olduğumu idrak ettiğim vakit, birden her şeyim allak bullak oldu. Başkalarına olan sevgimi tüketmişken, kendime olan sevgiyi de tükettince elim kolum bağlandı.

53

Kitapların içine gömülmeyi başaramayınca ruhumu içki şişesine sokup kendimi unutmaya çalıştığım bir dönem de oldu. İçkiyi severim demiyorum. Lakin içtikçe içebilecek bir mizaçta olduğumdan, miktarı artırarak gönlümü teskin etme çabasındaydım. Böyle yüzeysel bir yöntem beni sonunda âleme karşı soğuk bir insan yaptı. Sarhoşluğumun zirvesinde birden kendi konumumun farkına varıyordum. Bile bile kendinden geçmiş taklidi yapan bir ahmak olduğumu anlıyordum. İçkiye sarılışımla birlikte hem gözüm hem de gönlüm ayılıyordu.

Kimi zaman ise ne kadar içsem de böyle yarı sarhoş hale bile gelemeyip sebepsizce dalıp giderdim. Dahası, bir yolunu bulup gönlümü eğlendirebilsem de sonunda bunun karşılığında bir bunalım gelirdi. Her seferinde en çok sevdiğim varlık olan eşimin ve annesinin beni bu halde görmelerine engel olamıyordum. Haliyle onlar benim durumumu kendi açılarından yorumlamaktaydılar.

Kayınvalidemin ara sıra eşime beni yeren sözler söylediği oluyor gibiydi. Eşim benden gizliyordu. Lakin kendi kendince beni azarlamadıkça içi rahat edemiyor gibiydi. Azarlamak derken pek öyle ağır sözlerle değil. Öyle ki, eşimden işittiğim bu sözlere sinirlendiğim hemen hemen hiç olmamıştı.

Eşim sık sık, “Beğenmediğin bir tarafım varsa çekinmeden söyle,” diye ricada bulunurdu. Yine, istikbalim için içkiyi bırakmamı nasihat ederdi. Bir keresinde gözlerinde yaşlarla, “Sen de giştin,” dedi. Bu sözden de beteri, “K Bey yaşasaydı, sen de böyle olmayacaktın değil mi?” dahi demişti. Benim de “Öyle olsa gerek,” diye karşılık verdiğim olurdu ama benim kastettiğim mana ile eşi-

min anladığı mana birbirinden tamamen farklı olduğundan, kalbinin derinliklerinde bir hüznün duyardım. Buna rağmen eşime bir açıklama yapasım hiç mi hiç gelmezdi.

Zaman zaman eşimden özür dilerdim. Çoğunlukla sarhoş olup eve geç vakitte döndüğüm günlerin sabahı olurdu bu. Eşim buna tebessüm ederdi.

Kimi zaman da sükût ederdi. Ara sıra da boncuk boncuk gözyaşı döktüğü olurdu. Bende ise her hâlükârda hadsiz bir huzursuzluk olurdu. Eşimden özür dilerken bir şekilde aynı zamanda kendimden de özür dilemiş gibi oluyordum. Sonunda içkiyi bıraktım. Eşimin nasihatıyla bırakmaktan öte, bizzat kendim bundan iğrendiğim için bıraktım desem daha yerinde olur.

İçkiyi bıraktım bırakmasına da başka hiçbir şey yapasım gelmiyordu. Çaresiz kitap okudum. Lakin ne kadar okusam da okuduğumla kalıyordu. Sık sık eşimin “Ne maksatla ders çalışıyorsun?” şeklinde sorularına maruz kalıyordum. Bunu tebessümle geçiştiriyordum. Lakin içten içe “Şu dünyada en çok sevip güvendiğim insan dahi beni anlamıyor ya,” diye düşündükçe hüznleniyordum. Kendimi anlatmanın bir yolu olduğu halde anlatacak cesareti bulamadığımı düşündükçe de daha bir hüznleniyordum.

Yapayalnızdım. Herkesten koparılmış olup dünyada tek başıma yaşıyormuşum gibi bir hisse kapılıyordum. Bir yandan da K'nin ölüm sebebini tekrar tekrar düşündüm. O sıralarda aklım tamamen aşkın ellerine teslim olduğundan olacak, sahip olduğum görüş açısı nispeten fazlaca basit ve tekdüzeydi. K'nin kesinlikle aşk yarasından öldüğü kanısına varıvermiştim. Lakin giderek sakın bir kafayla aynı mevhumu ele alınca, kolayca böyle bir sonuca varılamayacağını düşünmeye başladım. Hakikat ve idealin çatışması... Bu da tatmin edici değil. Sonunda K'nin benim gibi tek başına kalıp yalnızlık hissinden çıkar yolu bulamaması sonucu ansızın son kararımı vermiş olabileceğinden şüphelendim. Bu beni tekrar ürpertmişti. Benim de K'nin yürüdüğü yolda K ile aynı şekilde ilerlediğime dair bir sezgi, sık sık bir rüzgâr misali aklımın ucundan esip geçmeye başlamıştı.

Derken kayınvalidem hastalandı. Doktora gösterdiğimizde, ne yapsak da iyileşmeyeceği teşhisini koydu. Gücüm elverdiğince bakımını üstlendim. Yaptığım, hastanın kendisi için olduğu kadar, çok sevdiğim eşim içindi de. Fakat daha geniş bir çerçeveden bakacak olursak, nihayetinde insaniyet namına yapıyordum bunu. O vakte kadar da bir şeyler yapmayı çok istemiştim ama hiçbir şey beceremediğimden çaresiz ellerim ceplerimde kalakalıyordum. Dünyadan koparılmış biri olarak ilk defa kendiliğimden bir işe el atıp birazcık da olsa iyi bir şeyler yapmış olmanın mutluluğuna erebilmem bu vakit mümkün olabiliyordu. Günah çıkarmak diye de adlandırılabilir bir çeşit ruh halinin tesiri altındaydım.

Kayınvalidem öldü. Eşimle baş başa kalmıştık. Eşim bana dönüp, “Artık bu dünyada güvenip dayanabileceğim sadece bir kişi kaldı,” dedi. Kendine dahi hayrı olmayan benim ise eşime bakarken ansızın gözlerim dolmuştu. Bahtsız bir kadın olduğunu düşündüm. “Bahtsız bir kadınsın,” lafını ağzıma da aldım hatta. “Neden?” diye sordu. Eşim ne kastettiğimi anlamıyordu. Ben de doğrusunu açıklayamıyordum. Ağladı. “Bana hep yanlış bir gözle baktığın için böyle konuşabiliyorsun,” diye yakındı.

Annesinin ölümü sonrası eşime elimden geldiğince nazik davrandım. Sadece kendisini sevdiğim için değil. Sevgimin arkasında bireyi aşan daha geniş bir mana vardı. Tıpkı annesine bakıcılık yaptığım günlerdeki ruh halimle hareket ediyordum. Eşim bundan memnun görünüyordu. Lakin bu memnuniyeti, içinde bir yerlerde beni anlayamamasından kaynaklanıyordu. Şayet beni anlayabilseydi de bu tatminsizliğinde bir artış ya da azalma olmazdı. Çünkü kadınların yüksek bir öğretilen gelen bir sevgiden ziyade, az çok ahlaki düsturlara aykırı da olsa sadece kendilerine yönelik hususiyetli bir kibarlıktan daha mutlu olma eğilimleri, erkeklere nazaran daha belirgindir diye düşünülebilir.

Eşim bir keresinde “Erkeğin kalbi ile kadının kalbi neden tam bir bütün olamıyor acaba?” diye sordu. Ben de “Gençlik zamanında mümkün olsa gerek,” diye geçiştirmiştim. Eşim kendi geçmişine şöyle bir dönüp bakıyor gibiydi ki çok geçmeden hafifçe iç çektiğini

fark ettim.

O zamanlardan itibaren ara sıra ürkütücü bir gölge üstüme iner oldu. Başlarda dışarıdan ansızın saldırıveriyordu. Şaşırmıştım. Afallamıştım. Fakat biraz zaman geçince bu dehşetengiz gölgeye karşılık verir hale geldim. Sonunda dışarıdan gelmeyip sanki doğuştan beri yüreğimin derinliklerinde saklı duran bir şeymiş gibi gelmeye başladı. Böyle bir hissiyata her kapılışımda, “Akli bir sorunun mu var acaba?” diye kuşkulaniyordum. Ancak ne doktora ne de bir başkasına danışmaya niyetim de yoktu.

Beşeri günah denen şeyi derinlemesine hissetmekteydim. Bu his, beni her ay K’nin kabrini ziyarete götürmekteydi. Bu his, kayınvalideme nazıkçe bakıcılık yaptırmıştı. Yine bu his, eşime kibar davranmamı emrediyordu. O kadar ki bu his yüzünden yolda giden tanımadığım bir adam tarafından kırbaçlanmak istediğim olmuştu. Zamanla, birinin beni kırbaçlamasındansa kendi kendimi kırbaçlamam gerektiği hissine kapıldım. Kendi kendimi kırbaçlamak yerine de kendimi öldürmem gerekir düşüncesi ortaya çıktı. Başka çarem olmadığından, sanki bir ölü gibi yaşamakta karar kıldım.

Bu karara varmamın üstünden yıllar geçti. Eşimle eskisi gibi hep iyi geçindik. Ben ve eşim muhakkak ki mutsuz değil, mutluyduk. Lakin sahip olduğum bir nokta, hafife alamayacağım bir nokta, eşime her daim karanlık görünüyor gibiydi. Böyle düşününce ona karşı fevkalade derin bir acıma hissine kapılıyorum.

55

Ölme niyetiyle yaşamaya kararlı gönlümü zaman zaman dış dünyanın itici gücüne kaptırıyordum. Ne var ki ne tarafa yönelmeye niyetlenip ayaklansam, hemen bir yerlerden ürkütücü bir güç çıkagelip gönlümü sımsıkı sıkarak azıcık dahi hareket edemez hale getiriyordu. Ardından bu güç tekrar tekrar “Sen hiçbir şey yapacak vasfı olmayan bir adamsın,” demektedir. Böyle tek bir sözle mat oluyordum.

Biraz zaman geçip de tekrar ayaklanmaya çalışınca tekrar bastırılıyordum. Sinirden dişlerimi sıkarak, “Neden insanı rahatsız

ediyorsun ki?” diye bağıırıyordum. Bu esrarengiz güçse umursamaz bir edayla gülmekteydi. “Sen çok iyi bilirsin nedenini,” diyordu. Yine takatim kalmıyordu.

Kavgasız gürültüsüz basit bir hayat sürdürmüş birisi olarak, içimde hep böyle bir savaşın olageldiğini bilmenizi isterim. O derece ki eşimin bana tahammülsüz bakışlarından evvel, bana bunun kat kat fazlası bir tahammülsüzlük düşüncesi kim bilir kaç defa üst üste gelmişti. Bu zindan içinde bir türlü yerimde duramaz hale gelince ve yine bir türlü bu zindanı delip geçemeyince, korkak şahsım için en az gayretle muvaffak olunacak şeyin intihardan başkası olmayacağı duygusuna kapıldım. Belki de siz şimdi “Neden ki?” diyen gözlerle bakıyorsunuzdur. Ama her daim yüreğimi sıkmaya gelen o ürkütücü esrarengiz güç, her bir istikametteki faaliyetlerimi durdurarak sadece ölüm yolunu özgürce önümde açık bırakıyordu.

Hareketsiz dursam neyse de en ufak bir hareketimde, benim için devam etmekten başka bir çare kalmamıştı.

Bugüne gelene kadar iki üç defa kaderimin beni götürdüğü en kolay istikamette ilerlemeye çalıştığım oldu. Lakin her keresinde yüreğim eşime takıldı. Öylece eşimi de yanımda götürecektim elbette ki yoktu. Ona her şeyi açmayı dahi beceremeyen, kendi kaderinin kurbanı olan ben, Tanrı’nın bahsettiği ömrünü almak gibi zalimane bir eylemi teklif etmeyi düşünmekten dahi ürküyordum. Benim kendime has bir alınyazım olduğu gibi eşimin de kendi kader yolu olduğu, iki kişiyi bir demet yapıp ateşe atmanın yersiz olduğu nazarıyla duruma bakınca, bunun düpedüz acı bir aşırılık olacağını düşünmüştüm.

Diğer taraftan da benim yokluğumdaki halini hayal ettikçe eşime acıyordum. Annesi ölünce, bundan sonra bu dünyada ben-den başka güvenebileceği hiç kimsesinin kalmadığını söylediği o ânı iliklerime kadar işlemişçesine hatırlıyordum. Her defasında tereddüt ettim. Eşimin yüzünü görünce de, “İyi ki vazgeçmişim,” diye düşündüğüm oluyordu. Ardından da öylece taş kesiliyordum. Akabinde zaman zaman eşimin memnuniyetsizlik dolu bakışlarına maruz kalıyordum.

Hatırlayın lütfen. Ben hep böyle yaşadım. İlk defa sizinle Kamakura’da karşılaştığımda da, birlikte dışarıda yürüyüş yapar-

ken de ruh halimde büyük bir değişiklik olmamıştı. Her zaman kara bir gölge bana musallattı.

Eşim için ömrümü zoraki uzatır halde ortalıkta gezen biriydim. Siz mezun olup memleketinize döndüğünüzde de durum aynıydı. “Eylül gelince yine buluşalım,” derken yalan söylüyor değildim. Mutlaka buluşma niyetindeydim. Güz gidip kış gelinceye ve o kış da tükeninceye dek hep sizinle buluşma niyetim vardı.

Derken yaz sıcaklığının doruklarında, Meiji İmparatoru uful¹⁰⁴ ettiler. O vakit Meiji ruhunun İmparator’la birlikte başlayıp İmparator’la birlikte sonlandığı hissine kapıldım. Meiji’den güçlü bir şekilde etkilenmiş olan bendenizin bundan sonra hayatta kalmakla muhakkak çağın gerisinde kalacağıma dair bir his şiddetli bir biçimde içimi sarsmaktaydı. Eşime açık açık bunu söyledim.

Eşim gülüp geçmiş, bunu ciddiye almamıştı ama nereden akına gelmişti bilinmez, birden “O zaman junşi¹⁰⁵ yapmaya ne dersin?” diyerek bana takılmıştı.

56

Junşi kelimesini neredeyse tamamen unutmuştum. Günlük hayatımızda kullanma gereği duymadığımız bir kelime olduğundan, hafızamın derinliklerine gömülmüş bir halde, çürümeye yüz tutmuştu. Eşimin şakasını duyup da ilk defa bu kelimeyi hatırladığım vakit kendisine, “Şayet junşi yapacak olursam, bunu Meiji ruhu için yaparım,” diye cevap vermiştim.

Cevabım muhakkak ki bir şakadan ibaretti ama o an, kendimi sanki o eski lüzumsuz kelimedenden yeni bir mana çıkarmış gibi hissettim.

Bunun üzerinden yaklaşık bir ay geçti. İmparator’un cenaze töreni akşamı, her zamanki gibi kitaplıkta oturmuş top atışlarını dinliyordum. Bana bu, Meiji’nin sonsuza dek bizi terk edişinin

104 Hōgyō: İmparator’un vefatı manasına gelen bir ifadedir. Türkçede bir karşılığı bulunmamakla birlikte burada “uful” (esk. 1. Yıldızın batması. 2. mec. Ölme. Güncel Türkçe Sözlük) kelimesi kullanılmıştır. (ç.n.)

105 Sadakat intiharı; efendisinin, liderinin ölümü ardından intihar etmek. (ç.n.)

habercisi gibi gelmişti. Sonradan düşününce, bu aynı zamanda General Nogi'nin sonsuza dek bizi terk edişinin haberi idi de. Elimde son dakika baskısıyla ansızın eşime "Junşi bu junşi!" dedim.

Gazetede General Nogi'nin ölmeden önce geriye bıraktığı yazısını okudum. Satsuma İsyanı¹⁰⁶ sırasında bayrağı düşmana kaptıralı beri, bu kabahatinden ötürü ölmeyi düşüne düşüne bugünlere kadar yaşayıp geldiği manasındaki satırları okuduğumda, farkında olmaksızın parmaklarımla, General Nogi'nin ölmeyi kafasına koymuş halde yaşamını sürdürdüğü yılları ve ayları hesaplamaya koyuldum. Satsuma İsyanı onuncu Meiji yılında olduğundan, kırk beşinci Meiji yılına kadar otuz beş yıl var. General Nogi otuz beş yıl ölmeyi düşüne düşüne, ölmek için bir fırsat beklemişti. Böyle bir insan için otuz beş yılın mı, yoksa kılıcı karnına sapladığı kısacık bir ânın mı acı olacağını merak etmişim; hangisi daha acıydı acaba?

İki üç gün geçtikten sonra, nihayet intihar etmekte karar kıldım. Benim General Nogi'nin ölümünü tam anlayamayışım gibi siz de benim intihar sebebimi açık bir şekilde idrak edemiyorsunuzdur belki ama eğer öyleyse bu, farklı devirlere ait insanların birbirinden farklı oluşunun gereğidir ve çaresi yoktur. Ya da doğuştan sahip olunan bireysel farklılıklardır desek sanırım daha doğru olur. Ben elimden geldiğince şu garip şahsımı sana anlatabilmek uğruna, kendimi tamamen şu âna kadar yazdıklarına verdiğimi düşünüyorum.

Eşimi geride bırakıp gidiyorum. Ben olmasam da eşimin geçim sıkıntısına düşmeyeceğini bilmek tesellimdir. Eşime zalimane bir korku salmayı istemem. Kendisine kanın rengini göstermeden ölmeye niyetliyim. Farkında olmadığı bir vakit, gizlice bu dünyadan ayrılacağım. Ölümüm sonrası eşimin bunu ani bir ölüm sanmasını isterim. Aklımı yitirip öldüğümü zannetmesi de beni memnun eder.

Ölmeye karar vereli artık on günden fazla oluyor ki bu sürenin çoğunu, bu uzun hayatımın bir bölümünü yazıp size bırakmakla

106 Seinan Sensō: Meiji hükümeti ile Satsuma Beyliği arasında vuku bulan savaş. 1877 yılında Satsuma ordusunun yenilmesiyle sonuçlanmıştır. (ç.n.)

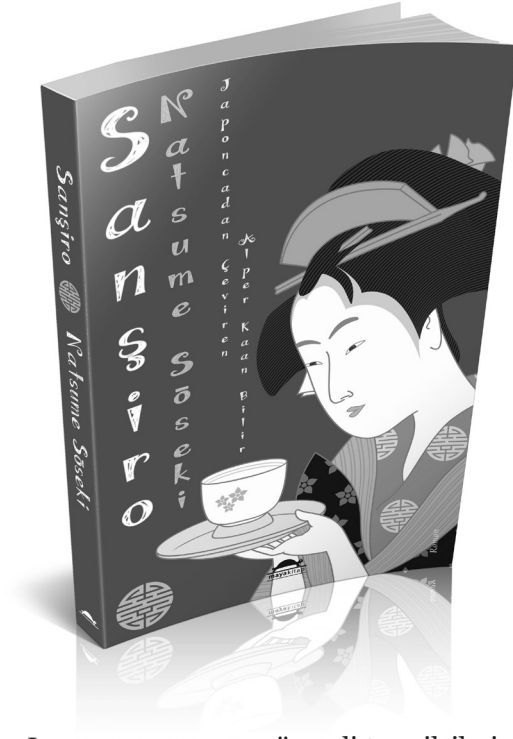
geçirdiğimi düşününüz. Başlarda, sizle görüşüp konuşma niyetindeydim. Lakin yazmaya başlayınca, bu şekilde kendimi daha açık bir surette ifade edebildiğimi hissederek mutlu oldum. Laf olsun diye yazmış değilim. Yaşadığım geçmişi, benden başka birinin anlatması mümkün olmadığı için bunları, yalan olmaksızın yazıya dökme yolunda gösterdiğim çaba, insanı tanımak adına, hem siz hem de bir başkası için boş bir uğraşı olmasa gerek diye düşünüyorum. Vatanabe Kazan'ın¹⁰⁷ Kantan¹⁰⁸ adlı resmini çizebilmek için ölümünü bir hafta geciktirdiğini daha geçenlerde duydum. Dışarıdan bakıldığında fuzuli bir iş olarak yorumlanabilir, lakin söz konusu kişinin gönlünde, kendine göre bir gerekçesi olduğundan böyle bir zorunluluk hâsıl olsa gerektir. Benim çabalarım da sadece size verdiğim sözümü yerine getirmek için değil. Yarıdan fazlası, bizzat kendimden gelen bir ihtiyaca yönelik hareket etmemin sonucudur.

Şimdi bu ihtiyacımı da yerine getirdim. Artık yapacak hiçbir şeyim yok. Bu mektup elinize ulaştığı sıralar, artık bu dünyada olmasam gerektir. Çoktan ölmüş olmalıyım. Eşim yaklaşık on gün önce İçigaya'daki halasının yanına gitti. Halası hasta olup işlere yetişemediğinden, gitmesini ben tembihledim. Bu uzun yazının büyük bir çoğunluğunu eşimin olmadığı süre zarfında yazdım. Ara sıra eşim dönüp geldiğinde bunu hemen sakladım.

Geçmişimi iyisiyle kötüsüyle başkalarına ders olsun diye sunma niyetindeyim. Fakat bir tek eşimi buna istisna olarak kabul ediniz. Eşimin benim geçmişime dair hatırasını mümkün olduğunca bembeyaz bir şekilde muhafaza etmek benim yegâne dileğim olduğundan, ben öldükten sonra da eşim yaşadığı müddetçe, sadece size açtığım sırrımın tamamını yüreğinizin içine hapsediniz.

107 Vatanabe Kazan: (1793-1841) Son Edo dönemi Samuray sınıfı devlet adamı ve ressam. (ç.n.)

108 Kantan: Bir Çin anekdotu. Kantan no Makura (Kantan'daki Yastık) adlı bir romanı işaret etmektedir. (ç.n.)

Modern Japon romanının en önemli temsilcilerinden Natsume Sōseki'nin ince mizah ve sonsuz masumiyetle örülü bu romanı, 23 yaşındaki Sanjiro'nun yaşadığı küçük yerden ayrılıp üniversite için Tokyo'ya gitmesiyle başlıyor. Şehrin kalabalığı, yeni insanlar, akademik çevreler ve hepsinden önemlisi kadınlar arasında Sanjiro, yaşamını zenginleştirmenin yollarını arıyor.

Sanjiro, ilk aşk, gelenekler, modernleşme ve yaşlılığın alaycılığına karşı gençliğin idealizmini anlatırken, arka planda da dönemin sosyal ve kültürel yapısına getirdiği eleştirileri okuruna sunuyor.

Ondan fazla roman ve öykü kitabı olan ve hemen hemen hepsi başka dillere çevrilen Natsume Sōseki, Japonya'nın modernleşme yolunda büyük adımlar attığı Meiji döneminin en önemli yazarlarından biridir.

Sanjiro, benim en sevdiğim kitaplardan biri.

-Haruki Murakami

İki isimsiz karakter arasında gelişen incelikli ve dokunaklı dostluğun hikâyesi...

Genç bir üniversite öğrencisi, tatil yerinde tanıştığı ve “hocam” diye söz ettiği adamla günden güne güçlenen bir dostluk kurar. Yıllardır taşıdığı sırrın ağırlığıyla kendini dış dünyaya ve hayata kapatan hoca, yavaş yavaş genç dostuna içini dökmeye başlar. Natsume Soseki, bu iki karakterin ilişkisini ve gencin hocasını anlamaya çabasını anlatırken yirminci yüzyılın başlarında Japonya’da gerçekleşen kültürel değişimin sonucunda doğan kuşaklar arası farklılıklara da ışık tutuyor.

Dostluklar, aile ilişkileri ve insanı ebedi yalnızlığından kurtarabilecek her şeyi irdelerken insanoğlunun karmaşık ruhsal durumuna unutulmayacak bir incelikle yaklaşıyor.

Natsume Soseki, modern Japon romancılığının sembol ismi.

-Haruki Murakami

Roman

ISBN 978-605-9902-98-4

9 786059 902984

www.mayayayinlari.com

f /mayakitap

t /mayakitap

@mayakitap